

بسم الله الرحمن الرحيم

المحمد الذي جعلني من علماء البيان والمعاني والشكر الذي
صيرني من مفاخر الابكار الغواني والصلوة على رسوله محمد افصح الانام
وعلى آله الكرام واصحابه العظام وبعد فان العبد المتوسل الى رحمة
الملك القدوس بعد تقصيره بشكره ورؤى الفقير كان منقطعاً عن
الناس ومعرضاً عن الاستسباب ثم دعاه الى الخدمة بالامر السلطاني
والعالي الوارد بالكتاب الخاق افضل آل عثمان صاحب العالم والوفاء
السلطان السلطان مصطفى بن سلطان سليمان اجري تدينا ببيع
احسانها في روضة الجنان كالانهار الجارية فيستان الجنان وكان
طلبه الشريف شاملاً على جميع العلوم والمعارف واغلب ميدان كان
مصرفاً الى اللغات النظرية ولما كان كتاب كلستان شاملاً على
حكايا غريبة وعظائم عجيبة واشعار شريفة وابيات لطيفة بحيث
يحتاج اكثر مواضع الى الشرح والبيان وينبغي من جهة اللفظ والمعنى
الى التبيان وقد شرح بعض المواضع فاعلم ان اللغة الفارسية والاصطلاح
وذا يملك عن المعاني المادية والنكبات بل اشياء في مواضع كثيرة وفضل
في طريق يسهرة شحرت شحاً كافياً وينتسب بياناً وافياً وجعلت على
اللغة العربية بطلب الطلاب فشرفت فيه بعون الله عليهم الصواب
فاعلم ان المصلي سكنة الله في روضة الجنة وبستانها كعبه الكريمية
لفظاً سلك طريقته العمل بالمدينية في التمدد مع لان حقيقة محمد
المحققين انظار الصفات الكبارية دون القول المخصوص فقال انت

بسم الله الرحمن الرحيم

الشمس والليل

لا ينفذ في اللغة العربية

اي الامتنان وتعدو الله من خدائى راى الله تعالى ان بعد علينا نعمته
كثيرة وهذا القول اعتراف منه بان الحق المنعم والحقاقه باره تحقيق بان
عين علينا الاخبار بان من علينا منة على ان الكرم من توبه لان
تنبيه وقيل انه من العباد فيجى لان من توبه واعلم ان لغز خدائى علم خدائى
لا يسوع اطلاقه على غيره الا ان يراد المعنى التكريه وهو بالتركه كذو
كلجى وهذا حاصل معنى قولهم يقتضى ذاته وجوده بيت آمديه
من كمن رسولم كفتيم توبه وكمن خدائيم او كمن توبه بشئى نحو خدائى
بيت خانه خدائى كودرسج كوتران بكشائى ويا كمن كمن مبروم در نفس
وان لفظه علامه للمفعول وقد يستعمل مع اللام الجارة الى التخصيص
وقد يستعمل للمقسم وقد يكون زائدة على وجعل الظاهر ان الفعلين
صفتان للفظ خدائى بحسب المعنى كما كانت الشين مناضمة غايه
راجع اليه لان الشين الساكنة في اللغة الفارسية لها معنيان الاول
انها ضمير غيب اذا اتصلت باخر الاسم تفيد معنى المضاف اليه كما في
قوله كاعشش واذا اتصلت باخر الفعل تفيد معنى المفعولية نحو
ديش وكذا اذا اتصلت باوخر الروابط نحو كرشش وقد يفتح
ما قبل هذه الشين وقد يكون لضرورة الشوا او لكونه الفاو
اشم علامه اسم المصدر نحو دانشش مع دانشش من موجب مرتب
كما قال رسول الله صلى الله عليه وآله عن ربه لا يزال عبدي يتقرب الي بالنوافل حتى
اجبه الحديث وبشك ان درس الكين كذلك واما المفتوحة في اللغة الفارسية
قد تكون للاصاق والمصاحبة والقسم والظرفية والسببية وقد تكون
زائدة ومنها زائدة التحسين للفظ والمعنى اندر كخدائى مبرومت

بسم الله الرحمن الرحيم
بسم الله الرحمن الرحيم
بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

فإنه

لفظ الاستمارة عند حذف لفظ الكفاء ذكره في قرينة وهذا
الحذف قاعدة مقررة في الاسجاع لواقعة التركيب الفارسية
يعني در شکر خدای تا زیاد نعمتت كما قال في **لبن شکرکم لازیدکم**
ولین کفرتم ان عذاب شدید وقال المولى الرومي **بيت** شکر
نعمتت افزون کند. کم نعمتت از کفرت بیرون کند. وقيل
الباء سببية والمعنى زيادة النعمة ثابتة للعباد بسبب كونهم
في شکره وانهما لا تقدر ان يكون مزيد بفتح اليم مصدر ايمياء بمعنى
الزيادة وقديروى بضم اليم لیساسب قول موجب فيكون خبر
منذ ان حذف الی هو مزيد لکنتم بسبب كونهم في شکره وانهما
بفتح الين والياء للوحدة لان الباء الساكنة في اللفظة الفارسية اذا اتصلت
بآخر الاسم قد تكون للوحدة وقد تكون للحكاية وقد تكون للمصدرية
واذا اتصلت بآخر الفعل تكون للحكاية وهنا للوحدة كما فرمى روى
مذحياتست فان الهواء الذي به التنفس اذا دخل يكون ممد
حیوة بالتنفس واذا خرج يندفع به تضيق الجوف فيحصل به الفرج
ولهذا قال وجون بری اید مغزج ذات ای ذاتست كما عرفت
انما من القاعدة واخر هذا قوله عما قبلها اذا الظاهر ان خروج الهواء
بعينه انما يكون بعد دخوله بغير عكس يس بالباء الفارسية بمنزلة
الفاء الجارية في نفس الباء كالا قول دونتمت وجودت احد بها امداد
الحیوة والاخرى تفرج الذات واعلم ان لفظ استمارة رابطة تفيد الثبوت
فاذا اتصلت بالکلمة المفتوح الاخر يجب اثبات الفها خطأ واما
لفظا فيجوز حذفها واثباتها واذا اتصلت بساكن الاخر وضعا نحو نیک

ملاحظة في حذف الراء

فانما هو اللفظ

في حذف الراء

ملاحظة في حذف الراء

ملاحظة في حذف الراء

او استمالا نحو موجود يجب حذفها لفظا وخطا وهر مرتبة شکرى بياد
الوحدة فيها واجب فيجب في كل نفس شكران **بيت** از دست
وزبان القاطن في عطف التركيب الفارسية ان حذف الواو العاطفة
من اللفظ ويضم آخر المعطوف عليه في التلطف والبلابة ولا تحذف
من الخط والبلابة عليه ولا تحذف من الخط للدلالة على الضم هذا اذا لم
تقع الواو العاطفة بعد اللام والياء واما اذا وقعت بعدها
حركات بالفتحة وتلفظت وكلفظ بان بفتح الراء فصيح وبضمها
مشهور والفاء مقام الباء لغة وفي ذكر دست اشارة الى عدم
اختصاص الشكر باللسان كما بكسر الكاف العرب واليهاء والهمزة يستعمل
اسما يدل على ذوى العقول كحكاية امدك ان لفظه يدل على غير ذوى
العقول نحو جبره ويستعمل اداة للارتباط بين الامر بين اللذين تعلق
احدهما بالآخر كالصوف والموصوف نحو ذلك كما عرفت شکر شد او العلة
والمعلول نحو من که تاب ندام او الغاية والمعيا نحو يكون من بابرت
بر ايدى يحصل كراهة من اذ غيره و شکرش ای من حق شکره تعلا
بدر ايدى يات الى الباب وهو كناية عن الخروج فالمعنى من يدى
شخص ولسانه يمكن الخروج من حق شکره مع بان يشکره كما هو مخوف
واستدل عليه بقوله في حكاية عما قيل لال داود دم اعلموا ال داود
يال داود شکر انصب على انة مفعول له او على الحال اي شکر من
او على المصدر لان لفظ اعلموا فيه مع اشکر واذا العمل للمنع شکره والشکر
فعل تنبيه عن تعظيم المنعم بسبب انعامه وقيل صرف العبد لجميع الانعم تنبيه
عليه من التمع والبهر وغيره بالما خلق له واعطاه لاجله ففعل به هذا

ملاحظة في حذف الراء

ملاحظة في حذف الراء

ملاحظة في حذف الراء

كان قيل للمعنى على ان احد الابد
على شکره مع وان يتدل على ان الفعل من عباد
الله شكور على اللفظ الاستدلال بانما قاله
في نفس قرين ما لا يقدر عليه احد وهو ظاهر
بالبداهة لا يحتاج الى الدليل وبغيره
ان نعلم انه في كثرة واداء شکر جميع
ما يقدر ويندر آياتها وانما استدلال
به على هذا المقوم فافهم

المعنى ورد قولها وقيل من عبادة الشكور المتوفرة على اداء
 الشكر فان الشكور بالمعنى الاول كثير **قطعه** بنده همان بديع بنده
 همان هست که ز تعصير خویش ز اداء الشکر عذر بدگاه خدای آورد
 كما قيل العذر وان قل فمن الذنب وان جل ورنه بمع والاول بالترك
 بوجه سزاوار خداوندیش بفتح الباء المصدرى اى عمل بفتح
 بکبر بانه کس نتواند اى لا يقدر احد کم بجای آورد لفظ جاي کم خاص
 بمع الموضوع كما ان لفظ زمين اسم عام كالارض قبيل في الترجمة
قطعه قوله هم اول يك که بده السکن عذرى خدا در کهنه کاتره
 بوجه خداوند بقر قول لغي فتح قول اول بربنه کاتوره بالان رحمت
 بحسابش بالاضافة في اللفظين والمضاف بيك واللفظ الفارسي
 هم رارسده اسم مفعول من رسيدن وخوان نعمت بادریش و
 الاضافة كما في قرينه واعلم ان لفظ خون بمع الدم وخوان بمع السفرة
 يوق في الكتابة والتلفظ اما في الكتابة فلان الالف لا تكتب بعد الواو
 في الاول دون ثانيه واما في التلفظ فلان الاول يواد بالضم المعلومه
 اى التصريحه والثاني يواد بالضم المجهوله الغير التصريحه اى يواد بين
 الضمة والفتحة همه جاتخفف من جاي کشيده اسم مفعول من کشيدن
 پرده ناموس بندگان کل لفظ في آخره بلا خون بنده وخواجه
 اذ جمع ان بالكاف الفارسي والالف والنون ويجذف الهاء من
 الكتابة خون بندگان وخواجه كان بکناهه فاعش الباء بسببته وكل سوء
 جاوز الحد فهو فاعش ندر مضارع منفع من دريدن وقد يواد
 هذا تشديد الهاء وكذا نبره وهدان نظرفات اهل الفرس كما يقال

مجلس بيان لفظ خون ولفظ خون

مجلس بيان الفرق بين لفظ خون ولفظ خون

مجلس بيان جمع اسم آخره

مجلس بيان بعض التغييرات للفظ

اميد

اميد تشديد الهم ووظيفة رورزي بالباء الاصلية بمع الرزق واصله
 لفظ وظيفة اليه بانية بخطاي منكر بفتح الكاف المضافة بمع سبب
 المعصية المشهية نبره مضارع منفع من بريدن واعلم ان النون
 حرف في تدخل اول الكلمة واد اقصده بمع الحكم تكتب كمتصلا
 بغيره ونبرد والالتكيب بالراء خور ياد نبره ووقد تلحق بآخر
 هذه النون الف وبقالنا والفرق بينه وبين السابق انه يقصد بالاول في
 التوصيف وبهذا يقصد توصيف النفع ولهذا يجعل كما بالمصادفة
 حيث يدخل الباء المصدرية نحو **بيت** بود مرده هر کس که نادان بود
 که نادانست مردن جان بود وقد تلحق بآخر هذه النون بيو وهي تسمى
 خور ووقد تلحق بآخره رابطة نحو **بيت** بکف الالف من لفظ است **قطعه**
 اى حرف نداء كيرى منادى او المنادى مخزوف وبهذا صفة والياء
 للحياب که از خانه غيب مهور کبر بفتح الكاف الفارسي وسكون
 الباء العربية بمع الكافر مطلقا والمراد هنا غير النصارى لمقابلة قوله
 وقرسا فان مع النصارى وظيفه خور وصف تربية والفظ خور بفتح الخاء والفتحة
 وارى بالواو والخيار من دشتن ولا يراد معناه اللغوي دوشان رالى دوشان
 را کجا کي بياي الخطاب محروم مفعول كمن توك بادشمان بدشمانت
 نظر دارى وهو كالاول لا يراد معناه اللغوي والمعنى لك نظر الى
 اعدائک وقيل في الترجمة **قطعه** اى كيرى که غيب خزينکدن کبر
 وقرسا وظيفه خور قيلدک دوستلى قنده ايد من محروم من دشمنانه
 نظر قيلدک قرشين بادشمان ايد من قبيل اضاعة المشبهه بالا
 المشبهه مثل جبين الماء گفته اسم مفعول من كفتن والغايل هو انه

مجلس بيان النون النافية

واعلم ان اشتقاق اسم المفعول بزيادة الهمزة المفعولة في آخر
 الماضي بعد فتحه للمفرد نحو كفته وكردته وبزيادة الفوق كان ايضا للجمع
 نحو كفتكم وكان تافرس زمردين كناية عن الخضروات فان البناء والنون
 اداة النسبة اذا اتصلت بالاسم وقد يدخل معها الكاف للجمع نحو
 تمكين وتمكين بكسر و بكاف الفارسي فاعلم ضمير فاش بادصبا واعلم
 ان المضارع جمل الحال والانتقال كما في قوله بكسرة و يدخل كلمة
 مي يختص بالحال وداية و اهرهاري رابية النسبة وهي صلح العرب
 وتتملة في الفارسي والاضافة كانت بقى فمودة والامر هو التبع
 تانبست بتقديم الباء نبات راع على عكس ما تقدم درم بدرمين
 پرورد فاعلم ضمير داية اهرهاري ودرخان راجع درخت وهو الشجر
 ما دام نبات في الارض فاذا قطع يقال اجوب بالياء العرب جعلت
 نوروزي بالياء المصدرية هذا بناء على عادة الملوک فانهم يعطون
 الامراء في البسة قباي سبز ورق من هذه الازياء مثل ما مر در بر كردن
 والفاعل هو الله تعالى واعلم ان لفظ سبر يطلق على معان احدها بمعنى على
 وهو المراد هنا وانشاء بمعنى الصدر والثالث بمعنى الثمر والرابع امر
 من بردن والخامس بمعنى النصيب والسادس بمعنى الصفة اذا ركب
 نحو دلبر والتابع بمعنى عند وقد يستعمل زايه النحى بين اللفظ والفظال
 جمع لفظ شاخ را والاضافة كما مر بقدم مصدر على وزن ادخول
 من قدم من سفه موصوف كل بضم الكاف للجمع وفي بعض النسخ وقع
 لفظ ربيع مكان كل كلمة شكوفه كالاول في الازياء بسبب باده
 والواضع هو الله تعالى وعصارة بالضم ما سال من العوض ناي بمعنى القصب مطلقا

مطابق اشتقاق اسم المفعول

مطابق بيان اداة النسبة

مطابق بيان اشتقاق اللفظ

مطابق بيان اشتقاق اجوب

مطابق بيان معنى اللفظ

والمراد هنا قصب السكر وقد ورد في بعض النسخ باية باباوين فالبابا
 الاخيرة للموجن النونية وقيل المراد من قوله ناي ما يقال بالفارسية
 ناي طلواي عصارة قصبه حلقوم الخمل هذا واطلاق ناي على حلقوم
 الخمل ناي لا يقبله الطبع السليم ورواية ناي لم تسمع من الاملاء بقدر
 الضمير راجع الى الله تعالى ستره يد اية السكر على الاول والعسل على
 الاخيرة فايق من فايق على اقراره اذا علمهم باشرف شدة هم مفعول
 مرشدون وهو بمعنى الصبر واية الانتقال من حال الاحال كما ان يكون
 بمعنى الكينونة وقد يستعمل احدهما مكان الآخر كما يستعمل كل من كان وصفا
 بمعنى الآخر في لغة العرب وقد يكون شذن بمعنى رفعتن وقيل الولا
 في مستقبلات معانيزها نحو شود وشوذه وشمخه كما المعنى بالتركة
 حيا كما جردنا شترين من الضمير كالاول كل شجرة الثمر باسحق على كشته
 اسم مفعول من كشتن بفتح الكاف الفارسي وهو بمعنى الرجوع الى
 من الطريق او من حال الاحال والمراد هنا هو انشاء ولا يستعمل بمعنى الكينونة
قطو ابر وبادوم وخورشيد وملك **كلمه** اي كلمهم در كارند
 اي يعملون بما امر واية تا توانا بياء الوحدة بكسر الهمزة التي تكسب
 وبعثت خوري بل تشكر كما ورد في الخبر **خلقت الاشياء الاجلک**
وخلقت الاجل همه اي الجميع از بهر تو لاجلك سرشته
 وصفته كسبه بمعنى المنية وفرمان برداراي طبع شرط انصاف
 باشد مضارع منع من باشدين که تو فرمان نبري بفتحتين وقيل
 في الهمزة **قطو** فلكه اي وكشيل و بولت اشده بولت تا كبره
 امك له غفلات ايله يومئذ سن توجو امره فرمان در جوبه برق دوجي

انسان سبدي على

قباي فاق على شذر و بوردن

مطابق بيان معنى كشته

لفظ بردار فتح باي در و انكلا ضم تا ايله
 بردار او قول الحق قطو در او قول
 ششمي

شرط انصاف او لمحي بوبرغی سن دو تمیزین و کما فرغ المصنف من التمهيد الذي
 اشار اليه بقوله انت خدای كما حققناه قصد التصلية فاورد في
 صدر رواية الحديث فقال در خبر است وهذا خبر مقدم لمبتدأ مؤخر
 وهو قوله كبريك الخ اي هذه القضية وردت في الحديث از سرور
 بفتح السين والواو وهو اس الغوم ورسمهم كائنات الظاهر
 انها جارية على موصوف مؤنث ومؤنث ومقصد مع موجودات
 كالكائنات ورحمت عالميان بفتح اللام وكسر الميم جمع عالم والواو في الماخرة زايدة
 للجمع الفاعلة في اخذ جمع الاسم في الفارسي هي ان الاسم لا يج آما ان يكون
 تمام حيوة اولافا لاول جمع بالالف والنون نحو خوبان واسبان و
 وبالباو قبلها ان كان آخره باء ساكنة نحو عالميان وادميان وان
 كان في آخره كاو يتوسل بالكاف نحو جوينيدكان وبنديكان ولما انت
 في جمع الراء نحو آسمانها وزمينها وسكرها وسارها وان كان للمادة تاء
 تاء او تاء وانقضاء يجمع بالوجهين نحو درختان ودختها ولبان
 ولها ولبان وشها وروزان وروزها وصفوت على وزن رحمت ادميان
 اي خالصهم وتتميز ووزنان اي بتميز الزمان اولاد بغيره محمد مصطف
 عليه الصلوة والسلام رزقنا الله شفاعته يوم القيام شع شفع
 صاحب الشفاعة مطاع يطاع بفتح من النبوة والناوذة اي ما يقع
 من الارض فالسنة استحق منه لانه شرف على سائر الخلق كرم وبه
 اللقب بم الآمن القسامه بالفتح وهو الحسن اي حسن او من القسم
 مصدر فكسبت الشرف في فعليل معني الفاعل اي هو قاسم للمعلوم الدنيا
 كما قال عم من يرد الله به خيرا يفقره في الدين فاما انا فاقسم

مطابقتان اخذ جمع الاسم
 في بيان اخذ جمع الاسم

مطابقتان لفظ الشرف
 في استحقاق لفظ الشرف

وانه يعطى جسم اي عظيم القدر لان الشرف وم لم يكن ذابته عظيمة
 بسيم كثير التسم وسيم من الوكسم اي معلم بهم النبوة في ظهر بيت
 جرم ديوار است را اكل لا يندوم كه دارا ديون تو اي من ملك بيت بان
 اي المستدج به باك بالباء الويد بمعنى المبالاة از موج بحر الظاهر ان
 سكن الرء انرا اي لمن كه باشد نوح است بان ملاح والعروة على صوة
 الجمع اي عن خبر انرا غير مقبولة عند المتبحرين وقيل في الترجمة بيت
 بغير ديوار است غم چون كه است بان زخور فوج موجوده كه اول نوح
 كشت بان شع بفتح السين وحمل النبي دم العلاء بالضم والفتح الرفع و
 الشرف بكامل الباء السببية متعلق ببلغ والضمير راجع الى النبي ثم شرف
 الراجح ان الظاهر بحال كلامه حسنت يجمع فاعل حسنت مضاف الى
 خصاله يجمع خصلة وهي تستعمل في الافعال العزيرية صلوا جمع ام
 حاضر عليه صلوة صلوا واكر عطف على الضمير المجرور في قوله عليه من غير
 اعادة الجار وهو غير سديد عند البصريين فالظاهر لضرورة الشعر هنا
 والجار مقدر ويجعل ان يكون على مذهب الكوفيين وقيل في الترجمة نظم
 يرتدي علاب كمال ايله قر كلوغى اجدى بتمال ايله حسن در جميع خصالى
 كك وبير آه صلوات الى ايله كه يك از بند كال كنهكار بفتح الكاف
 العون وقد كتبت الكاف متصلة بالراء وبرتبان روكار لتفرق اوقاف
 بالتحريف لا المعاصر است انابت اي الرجوع الى الله تع علما بقوله
وايسوا الى ربكم باميد اجابت ايماننا بقوله تواقظوا من ربه
 بدرگاه حق جل وعلا بر داراى يرفع يده اليه ايند يعنى خدای
 تعالی بر او نظر كند اي لا ينظر اليه بعين الرحمة بارتض الضمير راجع الى

استعمل على

ان كان لفظ العلاء والاداء مكتوبين بالالف
 فلا شك ان المعنى ما ذكره على ما اوضح
 في شرح الفخار في باب الواو والواو
 الموعود من الاستاذة وان كان
 مكتوبين بالياء على ما وجد في اكثر
 النسخ فالتعب المذكور ان كان
 غلطا فليكن ما ذكره ايضا وان
 كان صحيحا كاللام في بعض النسخ
 ما ذكره ايضا واخص ما كان معني
 الجمعية بدخول اللام في خبر
 على ان يكون المعنى جمع العلاء
 لم يوجد في نسخة النسخ المتعبر
 على ان النسب بالمصدر وهو
 يعر القليل والتكثير

قوله كبح يعني ان ذلك العبد مرة اخرى يجاوز اى يدعو ويطلب المغفرة
 باز اعراض كذا يعنى ايزرع بائس ذلك العبد بضرع وزارى بخواند
 وقد ورد في الخبر ان **ربكم حتى كريم يستحي من عبده اذا رفع اليه**
يديه ان يرد ما ضفر احق سبحانه وتعالى كويدان يقول الملائكة يا
 ملائكة قد استحييت من عبدي وليس له رب عبيد فقد غفرت له
 الحيات تغير والكسار غير الانسان من خوف ما يعاقب ويذم و
 هو خارج عن خوفه عن تركه خشية العبد فالتع يقول الملائكة دعوتك
 اجابت كرم قبلت دعاءه وحاجتك را بر آوردم اى حصلت مراده
 كرازي بسيارى دعا و زارى بنده بكسر الباء المصدر فيلها معنى كرم
 اداة حال كما عرفت والهاء تفيد الامرار شرم دارم اى استحي و روى
 انه يرفع ال العبد يوم القيمة بعد ما عبر الصراط كتمام محتوم فاذا وقفت
 ولقد استحييت ان اظهر فاذا بهب فاذا قد غفرت **كالحكايت**
 كان يحيى بن معاذ الرازى عالما واعظا بروى هذا الخبر ويقول ايجان
 من يذنب العبد فاستحي هو كما قال المص **بيت كرم بين**
امر من يدون هنا كرم مفعول المقدم والطف عطف على كرم خداوندكار
 اى انظر الى كرمه و لطفه كونه بنده كرمه است و او شرمسار قيل في الترتيب
بيت كرم لطف ابد كرم خداوندكار قول ايدركنه اول اول و شرمسار
 عاكفان اجرة جلال الش اى المعتكفون في كعبته جلال الله تو بتقصير
 عبادت معترف قد اعلم ان كلمة اند تقييد للجمية و حال الوفا كمال
 الف لفظ است على ما عرفت في قوله دونت موجودت و معنى
 معترفه فغيره فون بتقصيرهم في العباده كرا عبدناك حتى عبادتك

مطل
 في بيان معنى الحيات في قوله

بيت كرم لطف ابد كرم خداوندكار
 بيت كرم لطف ابد كرم خداوندكار

قاعدة لفظ

اى عبادة حقا فكس واصيف لفظ حق الى العبادة مبالغة فهذا
 من قبيل اضافة الصفة الى الموصوف و واصفان حلية جرات
 اى الذين يصفون حلية جلال الله به تخير منسوب كرا عفاك حتى مؤتمك
 اى كنه ذاتك و ما روى عن بلج رض ان كان يقول سبحانك ما عبدناك
 حتى عبادتك ولكن عفاك حتى مؤتمك محمول على التصديق بانه
 على وجه يليق بذاته تع فلا يخالف بين كلامه و كلام المص قال الشيخ
 ابو علي بن سينا **شعر** اعتصام الورى بغيره كنه **شعر** الواصفون من صفتك
 رب علينا فانتا بشر ما عفاك حتى مؤتمك **قطع** كرم كرس الباء
 للوحدة و صف او اشارة الى الله تع من مخفف من از برسد الضمير
 المستتر فيه راجع الى قوله كرس يدل بر برب نفسه از بر نشان بر برب الله
 چه كويد باز اعلم ان لفظ باز يحى المعان بمعنى العودة بالتركه و ومع اللفظ
 و معنى العود و معنى فرق كردن و معنى الطير الذى يصاد به و معنى الامرنا
 باز يدن و يحى صفة بعض التراكيب نحو قوله باز و معنى اللعب كما قلنا
 منا اما المعنى الاول اى ما يقول مرة اخرى كما اشار به الى انه ذكره بيان
 او صافه شعرا اقوالا كثيرة ولم يستوف حقا بعد المعنى الثاني يعنى ما يقول
 قولا مفتوحا ظاهرا و القول بان باز منها اسم عمل معنى روشن و هم لا يزال
 المعنى الثاني و معنى مغايرة القول بان من قبيل الصلوات الروايد
 من الروايد عاشقان مندا و لشكان محضو قد خبره بر سايه بر بهنا
 للاستعلاء اى لا يصعد و كونه بمعنى قطع كما قيل لم يوجد كتب اللغويين
 زك لشكان او از فالعاشق كونه مفتولا المعنوية لا يصعد ولا يخرج من
 الكلام و قبل في الترجمة **قطع** كرس بر و صغى زدن و بدل اول و نشان اى كرمه

مطل
 في بيان معنى الحيات في قوله

مطل
 في بيان معنى الحيات في قوله

ابن سبدي على
 ابن سبدي على

ابن سبدي على

رازه اولوی معشوق کثرتی عاشق اولیدن ایشدیلمی اولور بکارت حساب
 دلان کلمه بصراحت کلمه اطلاق من هو اهل التصوف والعصم بریدیه
 فی مواضع کثیره من هذا الكتاب سنجیب بفتح الجیم وسکون الباء
 بمعنی کربان مراقبه فرورده کما هو عادة المتوجهین الى التمتع ودر
 بحر مکاشفه مستغرق شده القصة حال اضایته له انکاه بالمذکی فذلک
 الوقت کرازان حالت باز آمدی عاده الحالته الاولی یک از اصحاب واحد
 من الاحباب بطریق اربط علی وجه المزاج والشاکی کتف اصحاب دل
 ازین بوستان که تو بودی لفظ بوستان بالواو فارسی و بوستان بلاد
 عرب والمعنی من هذا البستان الذی کنت فیہ ماراجه خفته کرامت
 آوردی بفتح الواو والباء الخطاب کتف صاحب دل بخاطر حیوان
 داشتم ای کنت علی هذه النیة که چون بد رخت کل برسم ای اذ اصل لا
 شجرة الورد واهنی بیاذ الوحدة هر بفتح الباء الفارسی که المذکی لم یکن
 مدبره اصحاب را اجل الهدیه لهم چون برسد المذکی الشجرة بوی کلم
 المذکی لم یکن ایضاً لان المذکی ساکنه اذ اتصلت باخر الکلمه
 کون کلمه المذکی و قد تعبد معنی الفاعلیه کما فی قوله برکتهم فی قوله بریدیم
 وقد تعبد معنی المفعولیة کما فی قوله بوی کل حیوان مست کرد ای ازال
 عقیق که دائم از دست برفت من کمال الحیة **قطعه** ای مرع بحر
 یراد به عنذریب کلمه مستیعظاف الاحار و مرع غافب عاشق بکوفه
 العاف زهر و از من الفواشیه بیا موز بکسر الباء لمر من امواتن
 ای تعلم العشق من و اعلم ان القاعدة فی قراده الباء الداخله علی
 الفعل هی ان اول الفعل اذا کان مضموماً او حرفاً شفوياً اذغ الباء

مطلب
 بیان اصحاب دل

مطلب
 بیان بوستان و بوستان

مطلب
 بیان المذکی و المذکی
 فی بیان المذکی و المذکی
 فی بیان المذکی و المذکی

مطلب
 قراده الباء الداخله علی الفعل

والفاد والمیم والواو تواء مضمومه شوبکند و بکن و بیند و بین و تواء
 و بغما و ببال و بال و بورز و بورز و غیره ما ذکر تواء بکسر
 کان سوجه را اصله که آن کتب بالاتصال للموزن اشاره الیه روانه
 جان شد و هو غنا بمعنی رفت و او از نیامد و لم یظهر منه انین و انت
 تشکیل من غیر احتراق بیت کمال عاشق یروانه داره که هیچ از سخنی
 بر روانه داره این مدعیان در طلبش در طلب الله تعالی خبر است
 غافلون کانه اصله که آنکه اگر خبر شد خبری بیاذ الوحدة باز نیامد
 کما ورد فی الخبر **من عرف الحق کل لسانه** و قبله فی الترجمة **قطعه**
 عشق ایش بر روانه دن او کنه بورکای عنذریب • قبله کما اخرجت
 کل عشق آتش فریادی بوق • مدعیله خبر در طلبه بچون کم خبر دار
 اولک اغزده سوز نیادی بوق **دیگر** ای برتر ای رت اعالی خیال
 و قیاس و کمان و و هم بفتح الواو وسکون الراء و زهر حبه گفته اند
 و عما قالوا اشیدم و حواله اند کم بیان لقوله گفته اند مجلس تمام شد
 بفتح الکاف الفارسی ای صارت کما و باخر رسیدت ای عمر ما همجان
 کالاقول در اول وصف تو مانده ایم مازدنا فی شینا و قبله فی الترجمة **قطعه**
 ای بوجه از خیال و قیاس و کمان و و هم هر که دید ایشد و بن او قوشتم
 مجلس تمام اولوی و عمر ابردی آخزه • او تک کعب بن بنه و صفو که قوشتم
عالم بادشاه اسلام خلد ملکه ذکر جمیل سعدی مبتدا که در
 افواه جمع فم عوام افتاده است ای الناس یذکر و نه بالجزیه افواهم
 و بالسنه هم و طبیعت بخشش بکسر الصاد الذکر الجمیل الذی بنشر فی
 الناس عطف علی ذکر جمیل که در سبط زمین یعنی فی وجه الارض و نه

بفتح اللام اسم مفعول من رفعت والمراد انشا اخباره في وقت الحجب
 حدثت عطف ايضا وكذا المابعه وهو في نصب السيب بالفارسية ناي
 شكر كان الظاهر ان يقال نصب السكر وانما قال نصب السيب تشبيها
 في اللذة والمراد تشبيهه كالمات المكتوبة في الورق المطوي طومارا
 بقصب الحبيب والمجموع اعني قصب الحبيب اضيف الى الحديث وهو اصف
 الاضيق الغائب اي الكين الذي يرجع الاسود كما هو مجموع المثل شكر
 بفتح السين المعجمة والكاف المحققة فارسية وبفتح السين والكاف المتشبه
 عبا ميمون رداي الناس ورفعه من شقائق بضم الميم وفتح النون اسم
 مفعول كجوز كاغذ زراي ورق الذهب مي بزند بفتح الباء العوب
 اي يملونه بالاحترام برمال وفضل وبلاعت او يعنى سعوى حمل توان
 كرمع كرون فان المالحى عني بمعنى المصدر في هذه اللغة هذا الخبر المبتداء
 الذي تقدم ذكره بلكه خداوند جهان اضرب عنه او تفرقة واعلم ان
 لفظ خداوند بمعنى الصاحب يستعمل بالاضافة يقال خداوند جهان و
 خداوند علم وقدي في المضاف اليه ويطلق على شخص ويقال اي
 خداوند ليدرك السامع كل فندوب ممكن وقطب دائرة زمان
 قطب الرحى هي الخديعة التي في الطبقي الاصل يدور عليه الفلك و
 قطب القوم سيدهم الذي يدور عليه مرم قائم مقام سليمان وخليفته
 ونادر بل ايمان لكونه سلطان الاسلام شاهنشاه وقدي في الالف
 الاول ويقال شاهنشاه والثانية ويقال شاهنشاه بل الفان ويقال
 شهنشاه معظم ومكرم انايك وهو بالترك كتنجا وسوزكوش والمراد
 به هنا الشخص الذي يكون الكلام له اعظم صفة انايك منقول الدين

مطابق تحقيق العربية

مطابق في الفوق بين سار وعل

مطابق في بيان لفظ خداوند

مطابق في بيان لفظ قطب

مطابق في بيان لفظ شاهنشاه

مطابق في بيان لفظ انايك

وصف انشا ابو بكر بن سعد بن زكريا ابو بكر عطف بيان علم الملك وكان
 مراد للمعنى ظل الله في ارضه كما ورد في الحجة السلطان ظل الله ياوي
 اليه كل مظلوم الظل اما بمعنى النور او الحفظ او الهبة او معناه التحقيق
 فان السلطان يناسب الحق ويحكي عنه رب ارض عنه كمن راضيا عنه
 وارضة اي اجعل راضيا فالاول امر من الثلاثة اي رضى برضى وانشأ
 امر من الافعال اي ارضى برضى فيل الرضا من العبد كراة الرضا
 ومن الله ارادة الثواب بعين عنيت متعلق بقوله بلكه خداوند جهان
 نظر كره است اي الى سعوى المذكور وخسين بليغ ومودود و
 حنة تحسنا مبالغا و ارادت صادق بموده في اشارة الى ان السلطان
 مراده لاجرم بفتح السين اي لا بد ولا يخال بفتح الميم كما هو تشديد الفاعل
 انما يعنى جميع الخلق از خواص وعوام بيان كلالا نام محبت او بغير
 كرايوه انديك الكاف الفارسي والياء بين بعد الالف اسم مفعول
 من كرايدن بالترك ميل اليك فالمعنى ان جميع الناس مالم لا اله الا الله
 لجت السلطان كذا الناس على دين ملوكهم خبر مشهور **رباعي** زانك
 بفتح الكاف الفارسي وسكون الراء مقصور من ازا نگاه بمعنى ازان
 ووقت كره الفظ مركب من لفظ توبضم الساء والواو والرسخ
 ومن لفظ را الذي هو علامة المفعول في ازا نگاه بمعنى ازان
 من الخط كما هي مخدوفة من اللفظ من بكس النون للنون ساكنين
 نظرت يعنى منذ نظرت الى آثارهم بالمد جمع اثار والميم للمتكلم ووجه
 ازا فاب مشهور ترست لفظه اما بمعنى الرطب او اداة التفضيل
 والمراد به انشا يعنى انما من الشمس والمحا لانه متصف بالعبودية

في بيان لفظ
 في بيان لفظ
 في بيان لفظ

في نفس الامر كخوداي وان كان الامر في الواقع بكذا غير ما يجمع العيب
 بدین معنی باین نحو بدان معنی آن بنا در دست یعنی درین بنا است
 فالبناء زاید في قوله بدین لالفاظ در عرب که سلطان سید که
 هنرست قبل في الترجمة **رباعي** آندن بر و کم بو قوله شهردن نظر اوله
 کوندن انهم هم در مشهوره اوله که در و طالع بون بنده دوارده
 بر عیب که سلطان بکنه اوله مشهوره اوله **قطع** کلمی بکسر الکا والفا
 و یاء الوحدة خوش بوی وصف ترکیب یعنی الطین الطیب
 الرائحة واعلم انهم يريدون اللفظین ويجعلون المجموع المکتب
 بمعنی المشتق وليست مؤنن الوصف ترکیبی او ترکیب التوضیفة نحو لفظ
 جهان باین فانه مرکب من اللفظین ومعناه معنی المشتق اذ هو بالترک
 جهان کورچی فتوله خوش بوی من هذا القبیل لان معناه بالترک خوش
 قوی فصحی در جام روزی في يوم من الايام رسیدای وصل از دست
 محبوبه بیا الوحدة بدست ای بیدی بدو بمعنی باو مثل بدین و
 کفتم که مشک بضم المیم والشاین المعجزة فارسی و بکسر المیم والین
 المهرکة عجمی و يجوز ان یتواء مناعل و جهین فالقصر علی احدیما
 تفسیر یا عیسى الیاء الساکنه للخطاب و اما لفظ یا في قوله هذا حرف
 عطف بمعنی او و یستعمل للنداء في قوله الوب که از بوی بکسر الیاء
 دلا و نیز بکسر الیاء بضم و هو وصف ترکیب من آویختن و لهذا یکتب
 الالف متصلاً باللام تنبیهاً بترکیب الخط علی ترکیب المعنی تو اعلم ان
 لفظاً توضیحی خطاب بمعنی انت و الفیض ان لاتواء و اوه بل بها
 علامه لضم التاء و قد تواء لقورة الوزن و قد تفتح للوزن ایضاً

ابن سیدی علی

مط
بیان الوصف الترمیزی

مط
في الفرق بين مشک و مسک
ابن سیدی مط

مط
في بيان لفظ تواء

مط
في بيان لفظ تواء و مشتق

و اذا اتصل بلفظ است تحذف واوه و الالف من لفظ است
 فيقال تست مستم زال عقلي من بكفتا بضم الباء و الضمة اول
 الكلمة و الالف للاشباع من ضم المبتكلم بمعنی انما کل ما کاف
 الفارسی و یقوای بکسر اللام للاضاقه تا جبر ای کلین لاشی بودم في حد
 نفس و کلین و قد یغراد بالالف بدل الباء مذکره بیا و الوحی با کل
 بضم الکا الفارسی تستم فاشترجه الطیب في لان الضمجة مؤنثة
 كما قال جمال بن شاین ای حسن الجلبس در من في بعض النسخ بامن اثر
 کرد فظهر الريح الطیب من و کرته و ان من همان خاتم که رسم
 مقصود المص ان کنت شخصاً حقیراً فلما صحبت هذا السلطان
 العظیم ظهر اسمی بین الانام و اشهرت في الايام کالطین المقارن
 بالورد و اقول قبل في الترجمة **قطع** بوکون تمامه بر خوش قولو
 کل و الورد که دی بر محبوب الذن دوم آکا که مسک مین یا بنده
 که کوی که فحک الی بنه بدن روی بن طبر غم بجم و لیکن کل الی
 زمان او تر شرمین اثر ای دی مکر کل قو خوشدن و اولاً طبر غم بن تا
 انلدن اللهم متع بکس التاء و المشددة امر من منعه الله
 للمسلمین ای جعلهم ممنوعین بطول بضم الطاء حیوة الضمیر اجمع الی
 بکس و ضاعف بکسر العين امر من ضاعف ای جعل ثواب جملة
 مضاعفاً و حسنة جمع حسنة و هی ضد السب و ارفع بفتح الفاء
 و سکون العين درجة او ذاته جمع و ديد بمعنی الجیب فهو کالاجزاء
 لفظاً و معنی و ولاته ای درجه و لاته جمع و ال بمعنی الحاکم و طغى
 الضبیعة قیاس في جمع اسم الفاعل من الناقص كالغزاة

بقال انفع الترمیزی
و بعض النسخ

مط
في بيان قياس جمع الناقص

جمع غار والغضاه جمع قاض ودمر كسر الميم المشددة وسكون الراء
 امرى اهلكك على اعدائهم جمع عدو يقال دمرته تدميرا ودمر
 عليه بمعنى وشانه جمع شان بمعنى المبعوض مما تلج الباء للقسمة اي بحق
 ما تلج وفي بعض النسخ ما تلج بدون الباء القسمة فيكون ما مصدرية
 او ظرفية في القوان ظرفية من آياته بيان ما او من للتبعيض و
 المعنى مدة دوام تلاوة آيات القرآن او بعضها او في مدة دوام تلاوة آيات
 القرآن على ان من مزيدة في الاثبات على مذمب الاغشس اللهم
 آمن بالمد وسكون النون امر من آمنه بلمدة مفعول الامر والمرد
 مملكته وانما اختاره للسمع واحفظ بفتح الفاء وسكون الظاء
 امر وولده اي ابنه اسمه سعدتاه ابو بكر باسم ابيه شعر لقد سعد الانبياء
 جواب لقسمة مخدوف به الظاهر ان يرجع الضمير الواقفة في هذا الشعر
 الى ابنه بكر دون ولده كما توهم ليحصل الابهام اللطيفة في قول دام
 سعده ويناسب قولك كذلك نشأ لينة ولسنا يلزمه ذلك
 الضمير وايدى المولى اي الله تع بالوثة الشعر جمع لواء وهو العاكف الذي
 له مثل اي بكر نشأ كان متهورا حذفته الهزة للوزن اي تحركت
 وترفع لينة وهي غصن شغل مخصوص وهو مثل العجة وهي مرفوعة
 على انه فاعل نشأ وهو اي ابو بكر وقرى اي اصل تلك اللينة وبمثلة
 صفة لينة وسكن نبات الارض من كرم البذر وبعده واليد
 بالفارسية تخم والمعنى ان ابابكر بذر كرمه الى سلطان جنيد فولده
 يصير مثله في الحسن ايزد اي الله تع وقدس وجل جلا اخطه بال
 شيرا اخطه على وزن العدة دايرة البلدة ليست حكما ان عادل

في قوله تعالى
 اهلكك على اعدائهم
 جمع عدو

ابن سدي على

الباء

ابا سببية وسميت عالمان عامل قديم بسبب الحكام على نمة
 العلماء لانها اظهرت ثباتها في حصول الامن تازمان في اوقات اقيام نساء
 ولباس سلمات سودا و مقصور من تكاه داره وقد كتب الربا
 متصلة الى الال والمعنى خوفوا الله وقد وجد في بعض النسخ هذا البيت
قطع ما ذكر استفهام الكاري من در اقاليم غربت واغرباب
 جرة الغظ مفرد ب تحمل في مقام التعليل روز كاري بيا والوحدة
 بكونم اركب بيا والمصدر كاري برون رقم من هذه المملكة اركب
 تر كان من عارهم واقفا تر كبريم التاد وسكون الراء يطلق على امان
 ممالك خطا وختان وكفجج وسم بغير لونا وسود عينا وحاجبا
 وجفاهة فعلا ولهذا يطلق على المحاسب تشبيها بهم وقد يطلق على
 الجدي مطلقا كديوم مفعول هذا اعني جران درهم فانه وقع
 مخلوقا جون مولى زكرك مثل شعرا الى ولايت زكبار همه اوى
 را او بودند في الصورة وليكن في الباطن جوكر كان بالكافين القاد
 جمع كرك وهو الذئب جون خوارك تير جيك في شرب الدم وحمدة
 الظفر جرباز ادمم كسور كس الكاف العوب في المملكة اسوده
 ايدم جيت يلكان بالباء والكاف الفارسيين جمع يلك او النمر
 كره كرده اي ترك خوي يملك جيت صار وادرون مردى في باطن
 حال كل واحد منهم رجل واحد جون ملكه بفتحها نيك محض حسن
 الخلق برون ظاهر حال كل فرد منهم لشكري جون مثل بزرگان جمع
 از بزرگسوارها وفتح الزاء بمعنى الاسد جيك ابا واللسه جيان
 بود در عهد و زمان اول كديوم يعني جيان پر بضم الباء الفارسي

في قوله تعالى
 اهلكك على اعدائهم

في قوله تعالى
 اهلكك على اعدائهم

زغوغا و تشوین و تک روى ان بعض الامراء قد استولوا على ابوبكر بن
 سعد و طرح من مملکتهم فخرج المصل ايضا عن تلك المملكة ثم اتى ابوبكر
 بجمع عظيم ففر عدوه و اخذ مملکتهم فعاد المصل و راي الملك منتظما
 و لهذا حال جبين سداى حصل الانتظام و الامن در ايام سلطان
 عادل و هو انك ابوبكر بن سعد بن زنگي ما وجدنا هذه الايات في
 النسخ القديمة الصحيحة فالظاهر انما ليست من هذا الكتاب بل
 من تميمي حكاية اورد المصل في بعض سائله الحق ان يكون بهذا
 الكتاب **قطوع** اقليم پارس راعى ان اسب بالمد بمعنى الفتنة
 و من نسبت الامر الزمان تا بر سرش بود و تخفف من چون بلغ المثل
 نواى بکسر الهمزة و فتح با حرف نداء سايه و خدا الى ظل الامروز
 کس نشان نه ممدای لا يجبر اليوم احد در بسط خاک يعنى در بين کسره
 ماخذ استان هو و استانه بمعنى العنبة ورت التاء للخطاب المثل
 حبه بابک و اعلم ان التاء و الة کتبه تميمي الخطب اذا اتصلت
 باخر الاسم تفيد معنى المضاف اليه كما في قوله ورت و اذا اتصلت باخر
 الفعل تفيد معنى المفعول به نحو ديمت و کما اذا اتصلت باواخر
 الروابط نحو **مصلح** و رت کت نصيب باشده فامان رضای
 موضع الامن الذي برضی الناس عنه برتعت و وجب عليك بين
 رعایت خاطر بجا رکان و ضعفان و شکر مبتدا و بر ما خبره الى
 و اجب علينا و بر خداى مضاف الى قوله بان افرين و سفير کيد جزا و
 عوض يجب و عدده يارب زبا و فتنة که دارى حفظ خاک پارس
 اقليم چند که خاک را بود بفتح الواو و با و ابقا يعنى ما دام يبقون

من جملة و در بخت
 اسان ان الة کتبه التاء
 الى الهمزة و يمد على الة اذا دخل على اللفظ
 الذي اخره ما و بفتح الهمزة و هو غزوات و ت

الارض و الهواد و قبل في الرحمة **قطوع** پارس اقليميه اوليه
 غم در دوزن و نما اول آنه سخنين سايه و خنک يو کون نشان
 ويره مزير بوزنده پير و قابک اشکيا متع سنگ فامان رضای بجا ره
 رعایتين اينک سکا در ره شکر اينک بزه و خدا و زنده جزا
 يارت پارس طبر غنصقله فتنة دن اول دکلو کا و ا طير غم سايه صوتيه
 بقا فان قيل ما ذكره المصنفون في كتبهم من القاب سلاطين زمانهم
 فانهم يقولون السلطان العادل و السلطان المعظم و شاه شاه
 الاعظم و ملك رقاب الامم و سلطان ارض الله و ملك بلاد الله و ملك
 عباد الله و غير ذلك من القاب التي هم غير متصفين بها بل يجوز
 مثل هذا الم لا قلنا ان ارادوا الحقيقة فغير جائز بل ارتكاب كذب صحيح
 و اما اذا نواوا بغيره القاب و الطلب من الله تعالى ان يوفق الملوك
 الى الاتصاف بهذه القاب الحسنة و اذا ارادوا بها المعاني الخيرة
 فجاز و لكن الاكثر مذموم لا يهاه الكذب و المدائبة كما لا يخفى
سبب تأليف كتاب يك شب تا ممل ايام که شته مردم
 يقال تا قبل الشئ نظر الهمزة استينار و بر غير تلف بفتح التاء المشناه
 بمعنى الهلاك كرهه تاسف و خشمي خودم **شکر** العزم
 و فاتح المطلوب لا القاب اطاع و لا الملب و سكر سرجه دل
 لفظ سراج مقصود من سراجيه بمعنى الهمزة الصغيرة و المعنى بالتهكؤن و الجوار
 طاشنه بالماس اب ديدم سقم كالخناك و اين بيت مناسب
 حال خودمى لغتم و الابيات ما ذكره بقوله **مثنوى** مردم از
 عمرى بود نفسى كل نفس يشع من العير و موشى قليل في نف و لكنه

كتاب من السوال و الجواب
 في شرح من السوال و الجواب

يك

لا ينقطع عن المرور بل يستمر عليه چون نكته می گنم و في بعض النسخ
 چون نكته می گنم بیاء الخطاب همانند سکون النون والذال باض
 منفع من مذکر و يجوز في هذه اللغة اجتماع الساكنين بل اجتماع ثلثة
 نحو کار و همانند بس اعلم ان لفظا بسا بمعنی بخت و بس المانته قبیل
 في الترجمة بیت **بیت** عمدن بر نفس کیدر هر دم نظر افش که چو قلم
 ای الشخص که بجاه رفت ای مضی خمسون سسته من گنم در
 خواب و انت في غفلة مکر این پنج روز في خمسة ایام بقیت در بیا
 تفهم و تفتیظ من نوم الغفلة یعنی مضی اکثر العمر و یق آقاخان
 وقت الانتباه و في ذکر پنجاه و پنج مثل صنعة الاتقان و هذا البيت
 مطلع قصيدة المنص تمامه مذکور في دیوانه و قبل في الترجمة بیت
 السائل کیدی داخی او بقوده من **بیت** شوش کون مکر و یوب کوهان شو
 الم یان یا قبا ان اترك الجربلا وان يحدث الشيب المنیر ان عقلا
 حجل کبر الجیم المنع من الاحتیاء انکس که رفت ای مات و مضی من
 الدنيا و کارن تحت لم یعمل عمل الآخرة کوس رحلت زدنای هر دو
 طبل الارتحال و بارو هو بمعنی الحبل یکب الحاء و سکون المید و من قال
 بالغفغ و السكون فقد اخطا في اصل اللغة نساخت و قبل في الترجمة
بیت او توربول کش که دوزمدی کار کوس رحلت او رلی دوزمدی
 خواب نوشین ای النوم اللذیز بامداد بالذال المعیة في آخره علی اللغة
 الغصیة بمعنی الصبح قال ابن یمن **قطعه** در زبان فارسی فرقی
 میان دال و ذال یادگیر از من که نزد افاضل مبرهست پیش از و
 در لغت معنی که صحیح و ساکنست دال خوان آنرا و باء جملة الی جمعست

بیت
 در لغت معنی که صحیح و ساکنست

ابن سید علی

در لغت معنی که صحیح و ساکنست

رجل

رجل اسم بمعنی الارتحال و الاضافة بمعنی با زوار دای معنی و عوق
 پیاده رای الراجل بسبیل ای من الطریق و قطع المسافة و قبیل في
 الترجمة بیت **بیت** کوچ صاحبزده او بقوم تولدن که و دوشتر پیاده
 بولدن **بیت** که آمدن من جاهد الی دنیا عمارت تو بالغفغ و سکون بمعنی
 الجدید ساخت ای بنیاد جدید ارفقت ای الجانی البانی منزل بودی
 بر داخت ای آنکه لغیره و قبیل في الترجمة بیت **بیت** هر که کدی
 عمارت ایلدی توشن کندی منزله غیره کدی طویلدی خوش و ان ذکر
 مقصود من دیدخت میمان کالاول کوس قصد بناء آخرین عمارت
 ای عمارت بسبب سبب کس لفظ کس فی علم نبرد و کوز معقول کما ظن
 بعید جدا و قبیل في الترجمة بیت **بیت** بو بکل این او داخی قبلی موس
 باشه ایتمدی بوز بیچ کس یار نایا یار و صرف تر کسین من بایدین
 و معقول مقدم لقول دوست مدارای لاتنخذه خلیلا دوستی را
بیت بد مضارع منفع من شایب تن ای لا یلیق للمحبت
 این مدار من الغدر بالغین المعیة ترک الوفاء و قبیل في الترجمة
بیت پایدار اولمیان سنه ای یار **بیت** هر دو ستلیغ بو غدار حکایت
 حکایة عن ابی المنصور لما حضرته الموت قال اف کنا بعد نبع الآخرة بنو
 یر بدان بقا ذنا فی الدنيا نومة واحدة من حربة قصه مدته و کصابتة
 علی الغفلة نیک و بد چون همی بیاید معناه بالترک ابو و بر هر
 چون اولر که کدر خنک بضم خین قال الخلیجی في لغته از بیجی غمخین
 احدیها بمعنی البارد یقال آب خنک و هو الخنک و اش بمعنی
 طوبی هو بالترک بنشوو و هو الملامه منسا انکس که کوی بالكاف

بیت

بیت

الفارسی با ترک طوب سبکی بردای طوب لمن اوصلا کرة الخیر الی
 القطن بصو جان الرقة والمراد کثرة العبادة التي تقدم الخیرة
 الالهية وقيل في الترجمة **بيت** ابو باور کشف اول ب ج کیدر ب ج ل و
 او کد طوب خیر **الترکحات** قال بعض العلماء من السلف الصالحین
 وبل غلبت آحاده على عشرة الی سبعا عشرة على حسنة لقوله من
 جاء بالحسنة فله عشر امثالها برك بفتح الباء العربی وسكون الراء
 یحیی على معنیین احدهما بمعنی الورق وقد یراد به الرزق والآخر
 بمعنی التهنئة **عیش** بالفتح بمعنی الحیوة والتعیش بکون الکاف
 الفارسی بمعنی القبر خویش فرست امر من فرستادن کس نیار مضارع
 منع من آوردن زپس ای من بعدک زپش فرست کما قيل
 طوب لمن ترک الدنيا قبل ان یتکرم وجهه القبر قبل ان یرحل وقيل
 في الترجمة **بيت** از غوک سینه کوند ب صکره کلمه او کله من وین
 عمر برست مبتداء وخبر والمعنی المردان العیر کالمسح مع الزوال
 اقباب موزای في شمس الشهر الاوسط من الشهر الثلثة الضیفة
 وقد وجد العاطفة قبل لفظ اقباب في بعض النسخ فيكون عطف
 الجملة على الجملة انذک ما یرجع قليل من العیر خواجعة بنور الغرة
 بک الغیر لغزبية وفتحها من نظرات العیر وقيل في الترجمة **بيت**
 عمر قادر واقرب غوز اکره بق قلدی خواجعة منکوز ای خضرتی دست
 وصف الید بالمال رفته در بازار ای الی السوق ترسمت التاء بالخطا
 یرضتم الباء الفارسی وقد بفتح الباء العربی نیار و دستار هو بالترک
 ولسند ولسند و دستمال وقيل في الترجمة **بيت** ای کیدن الیوشه در بازار

این بیت را در بعضی نسخ
 در بعضی نسخ
 در بعضی نسخ

فیه

تو فرم طواو کلمه دستار هر که مرزوق خود خوار و خویده و بعضی نسخ
 خوار و خویده کان لفظ طوب بفتح الاصل علی وزن یدبوا و رسمیه تکتب
 و الاقراء کوا و خویش **بيت** رویش میان حله سبز اندرون بید
 چون لاله بک نازه شکفته میان خویده تم استعمل بتلفظ الواو معناه
 بالترک فصیل که بچوب حیوانه بیدر لر وقت خرمش سکون
 النون للوزن خویشه بایر جید ما ض بمعنی المصدر القیدین بمعنی لاند
 لذلك الشخص ان یجمع تعابا العنقود وقت الحصاد وقيل في الترجمة
بيت هر که کی کینه کو کله بیدیا وقت خرمه اول بشق دیردی و وقوع
 هذا البيت في بعض النسخ بند سعدي بکوشن جان بشنو فاعمل
 قبل الاجل ره چین است مرد باش و پرو فلما حک المصن تا مل
 فالبیة من الدیای ذکر مال امره و مال فکره حيث قال بعد از تا مل
 این معنی مصلحتی آن دیدم و في بعض النسخ در آن دیدم که در زمین
 بفتح النون الاو و کسر با بالترک بنافی و او ترا جی بر سزالت
 اضاقه شبنم الید بیانیة نشیم ای اعتزل من الناس و دامن
 صحبت ای ذیل الضحیة و احوذ جید ای الفی علی الفاء و کتابة
 عن ترک الضحیة بالکلمة و دفتر از لغت الی یرتبان من الکلمات المتقوة
 بشوم و و کتابة عن جویا و دیگر یرتبان کوم لانه **بيت** زبان
 بریده ای مقطوع اللسان بکنج بضم الکاف العربی و یاء الوحی ای في
 زاویة نشسته هم مفعول من نشستن هم که استعمل الی موضع
 المفرد للوزن یرید ای شخصی کان کذلک بزرگ احسن کمن شخص که
 نباشد زبانش اند حکم ای لایکون لسانه في حکم بل بیکلم بکل ما یجری

در بعضی نسخ
 در بعضی نسخ
 در بعضی نسخ

زای اولی الایاب عطف علیہ والایاب جمع لیت بالضم وهو العقل
 قوله كذا والنهار علی السیف المشهور در نیام ای کیون فی النحر
 مؤخر وزبان سعید در کام بالكاف الفارسی یعنی الحکم عطف الجملة
 علی الجملة والمعنی ان الامر لم یخرج ان یكون سیف علی رخص خارجا عن القصد
 مستعمل فی الجهاد وکذا لسان سعید یعنی ان یكون متحرکا و
 متکلما بالمعارف والنصایح **قطع** زبان دردمان ای خردمند
 چیست مضمون هذا المصراع سوال کلید در کتب بالاضافة
 فی الالفاظ الثلثة صاحب منہ ای مفتاح باب خزینة اهل الفضل
 مضمون هذا المصراع جواب جو درای الباب بسته باشد اذ کان
 مغلقا چه دانگس کیف یوف احد که جو هر فر وشت ای بی
 الجوهیر یا بیلوریکه اباء الفارسی وفتح الام والواو الصمد
 ويقال بالترکی جچی وقیل فی الترجمة **قطع** انزه ندای عقلی بود
 که مفتاح باب خزینة من قیو عقلی او سه نه بلسون کنه که صاحبی
 یا خود بیلور **دیگر** اگر چه پیش خردمند ای قدام العاقل خامس
 اصله خاموشی باب المصدرون بمعنی سکوت خذوا اولو لوزن
 ادبت ابابوقت مصلحت ای خذ الحاجة الی الکلام ان بکه المشار الیه
 بلغوا ان ببعده اعنی در سخن او سخ خطاب من کوشیدن بالکاف والمجر
 ای الاول ان تشغل الکلام ووجه ای شیطان طیره ویکه الخاء المکسرة
 بمعنی الغضب وینا بمعنی الفاعل عنقت ای یغضب العقل احدهما
 دم فرو بستن ای ترک التکلم بوقت گفتن ای وقت الحاجة الی الکلام وان
 کفای ای التکلم بوقت خاموشی ای فی الوقت الذی ینبغ ان یکت فی وقیل

من الاول من است
 کلاما اصلا ولس التثقیفا
 یلغوشی بالواو و جانش لاواو

فی الترجمة **قطع** اگر چه عاقل او کند ادب و بسبب تک او یکدیگر مصلحت
 سن دمند سو بلیه سن عقل قول اکثریر دمند سو بلیه سن بیت
 سو بلیه تکمیر نه سو بلیه سن فی الجملة ای الحاصل من جملة الکلمات
 زبان از مکلمه او اشاره الی ذک الصدیق در کت بدون قوت
 ندانم ای لم اقدر علی ان لا انکلم وروی از محاوره و محاوره او
 کردانیدن مروت و هو کمال الرجولیه ندانم علیه بقوله که بار
 موافق بود و صح صدق طلا ینبغ الاعراض علی مثل بیت
 چو جنگ اوری با کس بر سینه اذ اخاصمت مع احدی جوی جا که از
 وی اکثریرت بود بضم الکاف الفارسی و کس الزا والمجمع یعنی لک
 بدمنه بان کیون تمنی لایهنگ مصاحبه یقال فلان یارنا کتریر نیست
 ای لایسغی مفارقتة **مصلح** توی که درد و غمت یارنا کتریر نیست
 و فی لغة الجلیع کتریر یعنی چاره و نا کتریر یعنی ناچار یا کتریر کس الکاف
 الفارسی و الزا والمهملة اسم مصدر من کتریر یعنی او کیون لک فرار
 منه بان کیون تمنی نکره و مستکلف من مصاحبه و قیل فی الترجمة
بیت چو جنگ اید من بر کس اید غدا بیت که ساکام تم اولیا
 بحکم ضرورت قدم مثل سخن گفتیم مع ذلک الصدیق و تفرج کنان
 بیرون رفیق من الحجة بل البلدة در فصل رابع که صولت مرد ای شدة
 آرمیده اسم مفعول من آرمیدن والمراد سکون البه بد بود بل تجاوز
 ولهذا قال واولان کالزمان لفظا ومعنی والمد فی غلط دولت ورد
رسیده بیت پیرا من سبر ای القبطیل الحضر بر در حسان علی البحار
 چون مثل جامه و عیدیک جنان بالاضافة فی اللغظین وقیل فی الترجمة

کلاما اصلا ولس التثقیفا
 یلغوشی بالواو و جانش لاواو

البحر يوشى لا توردى يستعمل الصباغة وعقد شربا بالكره هو عقود
الغمر تزيبا بالفارسي برون انما كس الفتح الراد عينه من فوق رؤس ملك
الاشجار روضة اسم مفعول من آويختن تشبيه لالزار النابتة على الارض
مثل شجرة التفاح والكمثرى بالشراب **قطع** روضة اي روضة وهي ارض
ذات ازمار وانهار ماء نهر باسلسال اي سهل سواد في الخلق او اسم
نهر في الجنة **دوخته** بالفتح والكون الشجر العظيم يسبح صوت الحمام وغيره
طير ملك الدوسة موزون كالشعر ان اي ملك الروضة برفيق الماء
الفارسية ازلاله راي ركار ملك اي المتلونة بالوان متعددة وبن
اصار و ابن بفتح الواو ولما حذفت الميم حركة الواو حركتها اشارة
الى دوخته بمركال اول از ميوه اي كونها كون من الثمرات المتنوعة با در سايه
در حاشي الش ضمير اجعل الروضة كسنة اينده فرش وهو فرش
من متاع البيت بوقلمون بالتركى كلتاز كجا وشب انديازي
رنك والمراد به ان ضوء الشمس يظهر في ظل الاشجار التي على التراب
نازلا من بين اوراق الاشجار فاذا وقع السب على الاوراق والنبات
ينظر التوجهات المختلفة بعضها اصفر وهو ما وقع عليه الضوء و
بعضها احضر وهو لون النبات والمراد به انه اذا وقع على النبات
يرى متلون بالوان مختلفة وقيل في الترجمة **قطع** روضة كم
صوبيد رنك سلسال دوخته كم قوشلي او ن موزون اول طولو
لاله ايله رنكارنك بوظل ميوه بالكره كون ان اعلى كوكله سنده بل
انك وشمس ايدي فرش بوقلمون بامدادان اي في وقت الصبح خاطر
باز آمدن الى البلدة بمرابي شستان في الروضة غالب امد يعني كان

انما كس الفتح الراد عينه من فوق رؤس ملك
الاشجار روضة اسم مفعول من آويختن تشبيه لالزار النابتة على الارض
مثل شجرة التفاح والكمثرى بالشراب قطع روضة اي روضة وهي ارض
ذات ازمار وانهار ماء نهر باسلسال اي سهل سواد في الخلق او اسم
نهر في الجنة دوخته بالفتح والكون الشجر العظيم يسبح صوت الحمام وغيره
طير ملك الدوسة موزون كالشعر ان اي ملك الروضة برفيق الماء
الفارسية ازلاله راي ركار ملك اي المتلونة بالوان متعددة وبن
اصار و ابن بفتح الواو ولما حذفت الميم حركة الواو حركتها اشارة
الى دوخته بمركال اول از ميوه اي كونها كون من الثمرات المتنوعة با در سايه
در حاشي الش ضمير اجعل الروضة كسنة اينده فرش وهو فرش
من متاع البيت بوقلمون بالتركى كلتاز كجا وشب انديازي
رنك والمراد به ان ضوء الشمس يظهر في ظل الاشجار التي على التراب
نازلا من بين اوراق الاشجار فاذا وقع السب على الاوراق والنبات
ينظر التوجهات المختلفة بعضها اصفر وهو ما وقع عليه الضوء و
بعضها احضر وهو لون النبات والمراد به انه اذا وقع على النبات
يرى متلون بالوان مختلفة وقيل في الترجمة قطع روضة كم
صوبيد رنك سلسال دوخته كم قوشلي او ن موزون اول طولو
لاله ايله رنكارنك بوظل ميوه بالكره كون ان اعلى كوكله سنده بل
انك وشمس ايدي فرش بوقلمون بامدادان اي في وقت الصبح خاطر
باز آمدن الى البلدة بمرابي شستان في الروضة غالب امد يعني كان

بوقلمون

مترددین بین القعود للضحیة - و بین الذماب لا البلدة فغلب لای
الرجوع علی القعود ایدش الضمیر راجع الی قوله یک از دوستان **مشوی**
بیاء الوحدة کل ورجان بالترک فکن و سبیل ضمیران بفتح الضاء
وسکون الیاء وضم الیم بالترک یک بوزن فراهیم آوردن ای جمع و معنی
شهر کرده معنی کفتم کل بوستان را چنانکه از کما توف بقایه باشد
ای لایبغ بل هو سربع الزوال والانقضاء و عهد کلستان را و فایه
ندای لا و فاء لغیر و حکما گفته اند ای قال العقلاء هر چه نیاید ای
لایستقر و لبسک را نشاید ای لایلیق بالحق و ربط القاب کفتم
بالف الاشباع طریقی چیست حتی اسکله کفتم برای نثر است ناظران
ای لغو هم و فصحی بالین و الحاء المرملین کما کوسه لفظاً و معنی
حاضران و بعضی نثر ناظران کتاب کلستان توأم بمعنی
اقتدر تصنیف کردن مفعول که با ذخران را بر ورق او انشأه
الکتاب کلستان دست تطاول الاولی ان یتکلف لفظ دست
لان معنی التطاول درازی دست فمن قال فی تفسیره یعنی دراز دست
فقد اخطأ نباشد کما یکون لسا به الباقین و کردش بفتح الکاف الفاء
و کسر الدال اسم مصدر اعنی کردیدن و هو مبتداء مضاف الی زمان
ای نحو که حسب الفصول عیش بفتح العین ربیع الضمیر راجع الی
کتاب کلستان بطیش بالفتح و سکون الیاء بالفارسیه سبکساری حریف
ای فصل خزان مبدل تکلف ضمیر المبتداء **مشوی** بچکاریدت ان و
للخطاب زکل طبع الیاء للوحدة از کلستان من سیر بقدم الباء
و فتح الثانیة امر من بردن و فتح فاء ینفکک و یبع کل یهین بیچرور

ابن سید علی

شدش باشد فانه سربع الزوال وین کلستان غیرت خوش
بود بفتح الخاء العاقبة باشد لایزول حسنه و لایبغ و قیل فی الترتیب **مشوی**
یبرم ساکن چونکه کل طبعی بوکلستان ان ال برور قی عم کل بیچرور و شش اولوز
بوکلستان غیرت خوش اولوز و حال یعنی فی ذلک الزمان که من ابن سخن بکفتم ای
قلت هذا الكلام وامن کل بهیخت و در دام او بخت باض جبول من
آویختن و لکان قول کتاب کلستان توأم تصنیف کردن و باعدا
بمنزلة الوعدتاً لیغنی قال الرفیق اخبر الوعد که اگر عم اذا و عدوفا
و اذا اختلف جفا فصل بیاء الوحدة و معنیها بالترک برکة فصل
در آن روز ای فی ذلک الیوم و فی بعض النسخ در آن چند روز ای
فی تلك الایام المعهودة اتفاقاً لیباض اقتاد یعنی وقوع بیاض لاولوق
و من قال یعنی خرج من المسودة الی البیاض فقد ارتکب غیر الظاهر
اذا الظاهر من کلام السابق واللاحق انه لم یقع له مسودة لهذ الکتاب
قبل الوعد در حسن معاشرت و آداب محاورت ای فی
بیانها قیل المراد هو الباب السابع والثامن قوله در بسی
انما ظرف لقوله اقتاد او صفة لقوله فیصل لا و کما انما بکار آید ای بیملوء
و مترسلاً بلاغت افزاید ای یزید بلاغة الکتاب فی الملء
ای محصل الكلام هنوز از کل بوستان یعنی موجود بود و لم ینقض الورد
بالکلیة کتاب کلستان تمام شد و عام الا که شود بحقیقت که بسزیده
آید ای نمایتم فی الحقیقة ان لو وقع مقبولاً در بارگاه شاه جهان بیاه
ای تمام السلطان الذي هو ملاذ الدنيا و اهلها تم شرح تعدا و اوصافه
فقال سایه ذکر و کار الکاف الا اول عربی ظل انما و بر توای نسو الطف

ابن سید علی

بعض الکاف و شدید ان و
جمع کاتب است

برورد و كما معنى الرب في زمان اي ذخيره تو كرهو الماني غارة المؤمنين
 من السواد بل من غارة المنصور على الاعداء المظفر بهم عقد الدولة
 القاهرة اي بتقوى الرواة القاهرة اذ قوة البشش بالعقد سراج
 الملة الباهرة اي يستضع والملة القاهرة جمال الانام اي مخلوق مع
 الاسلام فخر الدين والمراد من الممدوح هنا ابن سلطان زمان وهو
 سعد عطف بيان وهو ابن انا بك بمعن صاحب الكلام والامر اي
 السلطان الاعظم وهو وصف انا بك شاه قديم ذكره المعظم
 بقال اعظم الامر وعظم تعظيما اي في ممالك رقاب جمع رقبته الامر
 جمع امة موالي المعان والانصب ان يكون هنا بمعن الناصر ملك
 العرب والجمي يبتغي اليه الملوك من العرب والجمي سلطان التبر والبحر اي
 الحاكم فيها وارث ملك سليمان اي ملك الدنيا مظفر الذين اي فاز
 به ابو بكر وهذا عطف بيان لانا بك بن سعد بن زكاري اذ اتم الله افعالها
 الضمير راجع الى سعد وابيه اب بكر والاقبال توجه الخيرة والسعادة وجعل
 اي الله تعالى كل خير مما لها بفتح اللام فيهما اي مرجعها وبك شمة
 عطف على قول بذبده آيد لطف خدا وندي مطالع فرمايد اي يطالع
 بنظر اللطف الذي يتعلق بكبرياء **قطع** كراتقات خدا ونديش
 الضمير راجع الى سعد وهو ابن سلطان كما عرفت انفا يار ايد مضاعف
 من آراستن بالمدة بمعن التزيين وكارخانه وبكون الراد يعني دار
 النقش حين يقال ان في ولاية الضمين دار النقش نقش في بيت النقوش
 العجيبة والاشكال الويطة ونقش ارتكيبت بفتح الهمزة وكون
 الراد المهملة وفتح الراء الفارسي اسم نقاش كامل او اسم كتاب

نازوقش

الفه النقاش المعروف بان وجمع فيه ما كتبه من النقوش العجيبة
 والتصويرات الويطة والمعنى ان نظر الممدوح لزين كتاب كلستان
 يصير هذا الكتاب دار النقش التي في ولاية الضمين وبغير النقاش
 المعروف بارزتك او بصيرت كتاب النقش الذي كتبه بان وزينه
 بالنقوش اللطيفة اميد مست اي سيجي كروي ملال در نكش بفتح
 الكاف العون فاعله سعد واغظ در زايد از بن سخن كركستان فيه
 اي نام اي هذا الكتاب او الروضة التي فيها الورد نرجاي وتكلمت
 بل نخل الفرح على الخصوص كديا جديا يوتش الضمير راجع الى اكلت
 والديا جديا كذا وايل الكتب وجهها يعني ديا جديا جديا المباركة موجودة
 بنام سعد بن بكر سعد بن زكاريست اي سعد بن اب بكر بن سعد
 حذف لغظ ابن وهو شايخ في التركيب الواقعة في الكتب
 الفارسية فاعلم ان سعد ابن السلطان في زمان المعص والسلطان ابو بكر
 واسم بيه سعد قد سمي ابنه باسم ابيه كما ذكرناه مرة ونسب المصنف
 الى ابنه ولهذا اختار خلد سعد واسم وزير السلطان ابو بكر
 ايضا وذكر المصنف كتابه اولاً محامداً السلطان حيث قال في ترجمته
 سعدى ثم ذكر محامداً بنه بتقريب انه الف كتاب لاجله
 وذكر ايضا السلطان نانيا كما سمعت انفا ثم اتقل الى محامداً بنه
 فقال **ذكر امير كبير سعيد في الدين اب بكر بن اب نصر ديكر**
 عوس فكر من العوس نعت يستوي فيه الرجل والمرأة ما دامتا عسا
 والظاهر ان المراد به هنا هو ان اب جهل اي من عدم الحسن سرير
 نبارداي الاربعة راسه وديرة ياس بفتح الباء النخانية المشاة وكون الهرة

وجملة الامور التي فيها
 الزمان والارواح
 والامور

بالفارسیه نو میدکا از پشت پای بخت بر نداد کالزی اذا اجل
 بنصب عینیه علی ظهر رجل ولایر فوما عنده ودر زمره صاحب جمالان
 ای جماعت اهل الحسن متحج باجیم وکسر اللام من الجلاله نشود مگر
 آنکه که متحج باجاده المراهله وکسر اللام ایضا کردای بفرزین بزبور
 قبول امیر کبیر برید به الوزیر عالم عادل و صفای له مؤیدین عند الله
 مطلق بفضله تیا ظهر بر سر سلطنت الظهور بمعین و من قوله
 و المملکة بعد ذلك ظهر و مشیر تدبیر مملکت کما هو وصف الوزیر
 که فی الفقراء الکرم کما لیت المغفور فی الجبل ملاذ الوباد الملاذ
 و الملاء بمعنی حربه الفضلاء من العلماء محبت الانقیاد جمع تفرع بالشدای
 افتخار ال فارس ای بفرز و ن بکورد منهم میان علی وزن فعل الملک
 بضم المیم و سکون اللام ای قوته قال ثقاتنا نوننا عن المملکة اوقف
 اهل المملکة و فی بعض النسخ بین الملک بضم الیاء و سکون المیم ای بکره
 المملکة ملک الخواص بفتح المیم و ک اللام ای الدولة و الایمان بسکون
 الخاد و فتحه کما لا فتی رعایت الاسلام و المسلمین یقال استغاثه فان غاثه
 و الاکم الغیث و عمدة الملوک و السلمایین بضم العین ما یعمد
 علیه و من قال ای زبدهم و معتمد فقد فسه برأیه ابو بکر بن
 بن نصر من الاتفاقات الغریبیه و قوع الکسم الوزیر مطابقا لکلمه
 اظال الله عمره هو و طول بشدیدا الواو بمعنی و اجل بشدیدا لکلام
 ای عظم الله قدره فی الدنیا و شرح صدره قال الله تع من یرد الله
 ان یرد یشح صدره للام و ضاعف اجره فی العقیق که ممدوح کاتب
 انفت الآفاق الاطراف و النواهی و مجمع مکارم جمع مکرمه اخلاق جمع

ابن سیدی علی

خلق بسکون اللام و ضمها التیمییه بیت هر که در سب و عنایت
 اوست بشیرا الوزیر کنش بفتح النون و الضمیر ارجع لا قوله
 هر که طاعت مدح یشبه الذم لانه یوهم از متعقب و دشمن بودن
 و قیاس فی الترجمة بیت مکمل ظل غایتین ایده پوست
 جرمی طاعت اولور و دشمنی دوست بر هر یکی از سب و بدکاران
 و خواص جمع خاشیه بمعنی الزمره و الخشم ای علی کل واحد من جمع
 العباد و خدم خدمت معنیست مکنای عاده الملک که کردای ان
 خدمت تا و ان بالفارسیه سن و نکاسل بالفارسیه کالی روا
 دارند ای مجوزون الایمال هر آینه بمعنی البتة در عرض بفتح المیم
 موضع العوض و کسر ثبیب تتح فیها الجواری خطاب نید و در محل
 غائب الخلیفه بنظر علی ان المعوض بفتح المیم مکر برین طالب بود در بیان
 استناد که شکر نعمت بر رکان برایشان واجبست متعلق لا
 لفظ بر و در کرمیل عطف علی شکر و دعاء خیر عطف علی و ادا و جبین
 خدمت ای شکر النعمه و الذکر الجمیل و دعاء الخیر در غیبت اهل بیت
 و احسن که در حضور ای من کونها فی المواجهته و غلبه بقوله که این
 یعنی ادا شکر و دعا که در حضور و مواجهه است بنصنع و یا
 نزدیکت و آن یعنی اداء شکر و دعا که غیبت است از تکلف
 دور و فی بعض النسخ وقع هذا اللفظ و باجابت مقرون
قطع پشت دو نای فلک راست شد از خمی ای استقام ظهر
 المنحن من الفتح تا جوتوی مثلک فرزند زاد لفظ از ان قد استعمل
 منعذبا و لا زنا بالترک طوع مع و لوعنی و المناسب بمن المعنی

هر که در سب و عنایت
 اوست بشیرا الوزیر کنش
 هر که طاعت مدح یشبه
 الذم لانه یوهم از متعقب
 و دشمن بودن و قیاس
 فی الترجمة بیت مکمل
 ظل غایتین ایده پوست
 جرمی طاعت اولور و
 دشمنی دوست بر هر یکی
 از سب و بدکاران و خواص
 جمع خاشیه بمعنی الزمره
 و الخشم ای علی کل واحد
 من جمع العباد و خدمت
 معنیست مکنای عاده الملک
 که کردای ان خدمت تا و
 ان بالفارسیه سن و نکاسل
 بالفارسیه کالی روا دارند
 ای مجوزون الایمال هر
 آینه بمعنی البتة در عرض
 بفتح المیم موضع العوض
 و کسر ثبیب تتح فیها
 الجواری خطاب نید و در
 محل غائب الخلیفه بنظر
 علی ان المعوض بفتح المیم
 مکر برین طالب بود در
 بیان استناد که شکر
 نعمت بر رکان برایشان
 واجبست متعلق لا لفظ
 بر و در کرمیل عطف علی
 شکر و دعاء خیر عطف علی
 و ادا و جبین خدمت ای
 شکر النعمه و الذکر الجمیل
 و دعاء الخیر در غیبت اهل
 بیت و احسن که در حضور
 ای من کونها فی المواجهته
 و غلبه بقوله که این
 یعنی ادا شکر و دعا که
 در حضور و مواجهه است
 بنصنع و یا نزدیکت و آن
 یعنی اداء شکر و دعا که
 غیبت است از تکلف دور و
 فی بعض النسخ وقع هذا
 اللفظ و باجابت مقرون
قطع پشت دو نای فلک
 راست شد از خمی ای
 استقام ظهر المنحن من
 الفتح تا جوتوی مثلک
 فرزند زاد لفظ از ان قد
 استعمل منعذبا و لا زنا
 بالترک طوع مع و لوعنی
 و المناسب بمن المعنی

اللازم ما در ایام را فطر را بمغ اللام الجازنه حکمت محضت خبر
مقدم اگر لطف جهان آفرین شرط خاص کند بنده و مصلحت عام را
جزا و الشرط والجملة الشرطية مبتداء مؤخر فالمدح ح يكون مشروفا
ويحتمل ان يكون لفظا كسر را بدافع قول لطف جهان آفرين مبتداء
مؤخر خاص کند بنده و مصلحت عام را بيان لقول حکمت محضت
دولت جاويد يا فتى اي وجد دولت مؤبدة هر که مکنونم زيبست
علما بعبارة عقبت الضمير راجع الى قوله هر که ذکر خير زنده کند نام را
من يع اسم مذكور افره وحي وصف تر که کند و رکند اهل فضل
اي محاسنان حاجت مشاطة بفتح الهم ونشد يد الشين بالفارسية
زن بيرا بکر نيست روى اللام را من حسن الوجهة حد ذاته
لا يحتاج الى التزيين وقال ابن الرومي هذا المعنى **شعر**
وما تحلى الاحياء لتقبيضة. يتم من حين اذا كان قصرا فلما الحال
اذا كان موقرا كحسبكم حتى لا ان يكونوا وقيل في الترجمة **قطعة**
اشبو فلک از قوس شاد بلبه که غلای او شش سنجلين بر وجود طوق
بوانا مبله بولای ابد دولتین هر که یو آد قودی. کم آثار خیر بید دیری
اول خوش نامبله وصفی ذکر ایلیم یا ایتیم اهل فضل حاجت مشاطة
یوق روی دل الامبله **عذر تقصیر خدمت و موجب اختیار**
عزت تقصیر و تقاعدی که در مواظبت و ملازمت خدمت
بارگاه خداوندی می رود ای يقع التقصیر في ملازمة بار بنا بر
آنست ای منقح علی هذا المعنى که کاتبه حکما و هذا علم ان الرتبة
في كل كلمة آخرها في الوحدة فمع قولها في جماعته واحداة در

فضائل جمع فضل و فضيلة ضد النقص والنقيصة بزجر هر حکم مشهور
بالفضل سخن می آید ای بعدون و بیکرون فضائله آخر بزجر غیرین
ذات السند و لکنند که در سخن گفتن بطاعت یعنی در تک بسیار میکند
ای بوقوفه الکلم کثیر استمع بس منتظر باید بود یعنی بدون تاوی
تقریر سخن کند حاصل اما قوازه حق از ايس بطلا قوله ان بزجر هر شنید
ای مع اما قوازه حق و کوفت في جوابهم اندیش کردن که چه گویم ای التفکر
في ان ای کلام قول باریت میانه خوردن و فی بعض النسخ بدون کرج
کفتم حاصل جوابه ان عدم سرعت في الكلام يس فقدان القدرة على الكلام
بل موشية الفكرة في الكلام وانما ينظم بالتفکر و هذا فضيلة **عظم الحكايات**
فيل بزجر هر اربا الحکيم مالک لا تخزن على ما فات ولا تفرح بما هوت
فاجا بقوله لان الغايب لا يتبع في العبرة والآية لا يستدام بالخرقة ای السور
مشنوی سخن دان ای علم الكلام ویر وردن ان لغزیه بیر کهن ای الشيخ الکبیر
بغیدر شد ای تفکر آنکه ای بعن بگوید مضارع من گفتن سخن مقوله
عز من نهی من زدن به ناممل ببعنا بفتح الباء و مع بفتح الدال معنی
النفس فتعین ای لا يتکلم بدون التأمل کوعطف من میگو گوئی امر من گفتن
که در کوی بالشرکی کرج سوبیه سن چرخ و لیس بعبید بیدیش امر
و آنکه هر اور نفس والمراد الكلام و زان پیش بس کن که گوید بس
ای اسکت قبل ان يقال اسکت بطق الباء سببیته ای الانسان
بهمه مستازد و اب جمع دابة والمراد ذوات القوائم الاربع و و ابك توب
و افضل که گوید صواب کما قيل **بیت** بهایم خموشند و کویا بشره
زبان بسته همتر ز کویا بشره و قيل في الترجمة **مشنوی** سوز اهل

که اول سوزک اصلن به سوزی فکر ایرو آذن آورد **•** تا مثل سزاوری
 سوزی چو دم **•** ایو سوزی که سوزی است نم که اندیشه قبل صکره او غلغله
 سکوت یکدیگر دیدن بس **•** سوزی یکدلو بشارزد و اب طواز
 یکدلو سوزی بسک صواب **•** حاصل اعتدال لخصه فله الملازمة
 بایراد حکایت بزجهرائی لو اکثرت الملازمة والمکالمه لظهرتی زلل کثیر
 فالاولی فله الملازمة والمکالمه کفیف در نظر اعیان خدادندی **•**
 ای الکلام فی مخضرم که مجمع اهل دست و اصحاب المصنف و مکرکز مرکز
 الرجل موطسعه علماء منخیزید المتعقدین فی العلم اگر در سیاق سخن
 ای سوق الکلام دیرین بایاره المصدریه ای الشجاعت کتم سوزی
 بمی گستاخی کرده باشم فان الکلام لاکا بردون الا صغر و بیاعت
 مزجات ای متاع القلیل محضرت عزیز که جابه اخوة یوسفم فی عمر
 آورده به تقدیر بشتم که معرفت مرزا و شبه بفتحتین و سکون الهیاء خمره
 صغراء که فصل فی بحر الغرائب من قال خمره سوداء فقد غفل عن اللون
 در باره جوهرین ای فی سوقهم جوی بنیخ الجیم و کسر الواو و یاء الوحدة
 ای الشجرة الواحدة نیارد یعنی ان کلامی کالمخزرة الحقیة فلا اعتبار
 لها عند العلماء الذین کلماتهم و علومهم کالبواجر التفتیة و جیران پیش
 آفتاب ای فی حضور الشمس هر توی ای شعاعی نثار دبل یضیحل نوره
 و مناره قال فی مختار الصحاح التي یؤذن علیها و هی مفعلة بنیخ الیمیم
 و الجمیع المناور لانه من التور لم یمنع مناره در دامن کوه لوند بیخ الهیة
 والواو اسم جبل فی ممدان علم فی الارتفاع **•** حکایت **•** سوزی بعض الرواة
 انه لم یبق احد فی قلعة ذلك الجبل الارتفاع و شدة هبوب الريح عن کس ان احد

و اینست که در لغت آمده است که سوزی است که در کوه لوند بیخ الهیة
 و مناره قال فی مختار الصحاح التي یؤذن علیها و هی مفعلة بنیخ الیمیم
 و الجمیع المناور لانه من التور لم یمنع مناره در دامن کوه لوند بیخ الهیة
 والواو اسم جبل فی ممدان علم فی الارتفاع **•** حکایت **•** سوزی بعض الرواة
 انه لم یبق احد فی قلعة ذلك الجبل الارتفاع و شدة هبوب الريح عن کس ان احد

من الطائفة القلندریة ادعی الارتفاع فیها فذهب غایت ثم وجد بعده
 فی مسافة بعيدة من ذلك الجبل العردة عن الزاوی **•** پست نماید **•**
 مضارع مجهول من نمودن ای بری احفضض و لما تواضع المصل و رد
 ابیات فی نواید التواضع لورد ابیات فی نواید التواضع **•** **مشوی**
 هر که ای کل احد کردن ای الرقبة بدعوی یقره ابک الواو افرازد
 مضارع من افراختن یستعمل لازما و متعدیا بالشرکی یوحبک و یقلب
 خاوه زاء فی المضارع و کذا نظایره و المراد هنا معناه المتعدی دشمن
 از هر طرف بدو تازد مضارع من تاختن قلباً و ه زاء کما عرفت آنفاً
 و فی بعض النسخ وقع بدل هذا المصراع خویش تن را بگردن اندازد من زانادتن
 سوزی افنده ایست علی الارض آزاده الفارغ المستخلص عن قتال
 الانام و من سوره بالفارغ فقط فقد غفل عن سوق الکلام کسیناید
 بجنگ محاده کانه علة اول اندیشه ای ینبغی الفکر اولاً و انکرمی
 ای بوجه کفار و هو اسم بمعنی الکلام پای بسکون الهیاء المراد به اللسان
 پستت بالباء الفارسی بالشرکی الحقی و المراد به انه اول فی البناء
 آمدست پس بالباء الفارسی ایضاً ای بوجه دیوار فالفکر کالاسک
 و الکلام کالبناء و الجدار فلما علمت حقیقة الحال لاتفتت الی ما قبل و
 قال و ما بعد الحقی الا الضلال غلغله بذی بالباء المصدریه و صفت کسینی تکرر
 نخل بجلا یجلق دائم و لی نه در بوستان حتی اجمع از راه التفتیة شاهد
 بالباء المصدریه ایضاً بمعنی خبونی می فر و شسم ای بوجه نه در کسغان اسم
 دیار نشاء فی یوسف عم لقمان حکیم را هو جل صاحب عاقل قد اختلف فی
 بنوته گفتند که حکمت از که آموختی ای من تعلمت الحکمة گفت از اینانیا

بنیاید علی

و اینست نقل بن سبک

لانهم تاجاي بينديا بي نهداي يتفحصون موضع القدم بالمعصا مثلا
ثم يضعون القدم فيه قدم بفتح القاف والذال وتشديده ماض
بفتح تقدم كقدر سن بفتح قدس لخرج فاعل الفعل قبل الولوج كالدخول
لغظا ومعنى وقد يقال بكسر اللام المشددة على ان الم من قدس بفتح
وقال الشاعر في هذا المعنى **شعر** قدر رحلك قبل الحظوظ وضعها لمن علا
زلقان عشرة زجاء الزلق بفتحين المزلفة والغرزة بكسر العين
الغور وزجاء بفتح اللام والف لا الشباع بفتح زل **مصراع** مردب
بسكون الراء المصدر في وتألف الحظاب بفتح رجوليتك اصله مردب
ببازمى امر من ازمودن بفتح التثنية وكتب بعدها زن كن عبارة
عن التزويج في الاصطلاح فمن قال يجمع زن را كح كمن فقد غفل عن
الاصطلاح **قطع** كرجه شاظر بود خردوس محبت مع امثلة جرد
يقدره مفعول يماس المقام او لفظ زندي امثلة هذا المقام بفتح
الهجوم والجرأة فلا حاجة الى التقدير بفتح زروين لفظ
روين باماله بفتح الضفر بالشركة توج اعلم ان الياء والنون
لافادة النسب واصلها **شعر** تخزروين وجوبين وجوبين
ونين جنك با الجيم الفارسية بالشركة قوش قايماغي يشبه رجل الهارة
بالضفر في اللون والشدة هذا ما سمع من الذين يعلمون فلا تلقت
الى حريف من لم يعلم كره بفتح الكاف الفارسية بفتح الت نور شيرت
در كرفتن موش اي اسد في اخذ الفارة ليك موش شيرت مصان
بالضم والمهمل بفتح اللرب يترك مقصود المص من ايراد الامثلة
ان يقول اتى رجل قليل البصاعة بنسبة الى العلماء العظام فلا يلحق

الذليل على
التي هي في
التي هي في
التي هي في
التي هي في

لان اصنف كتابا انما اعتماد سمعت بفتح الوجة اخلاق بزرگان كبريتيم
از عوايب جمع عيب كايوب والمعانيب بزرگان بفتح الوجة بفتح الوجة
عينهم عن عيوب لادان ودرافت اي جرائم جمع جريرة بفتح المعصية لادان
جمع كبريتيم الاصغر كوتشند ولما تواضع المص صا كتابه رفيعا
كلية چند بسبيل اختصار از نوادر و آثار جمع اشتر بفتح الاخبار عن
التلف الاخبار وحكايات و اشعار جمع شعر بكسر الشين وسيره
ببكرتين وفتح الياء جمع سيرة وحي الطريقة حميدت كانت اودنيمه
ملوك جمع ملك كسر اللام درين كتاب رج بلوغ التكون الطح كديم
و بفتح الباء وكون التزاه و بالياء و بالياء بفتح البعض اذ عر
كر انما اعلم ان لفظ كرفا بك الكاف الفارسية بفتح المعين احدما
بفتح الثقيل والآخر بفتح العال بفتح لفظ كرفا كبر التمن وكثير القية
برو اصله بر او خرج لفظ كديم مقدر هنا من عدة من المتن فقد غفل
عن قاعدة الاسجاع موجب بكسر الجيم تصنيف كتاب گلستان
اين بود بالله التوقيق **قطع** بماذ مضارع من ماذن بفتح
قالمق لامن مانقن بفتح بكنز ملك لها اي يرمق سبن كثيرة اين
نظم ترتيب فاعل ما نذر ما هذرة خالك صله ذره بالهمزة وحذف
افادة اسم مفعول من فادن جاني الياء الثانية للوحدة والظاهر
من موق كلام المصنف في تواضع ان بفتح هذا المصراع الثاني ان الكلام
هذا شيء حقيق بفتح ويشترنا كذرة التراب في كل موضع فصار كما قال
حيث اشهر كتابه في الاتفاق قال سول الله صلعم من تواضع رفعة الله
ومن تكبر وضعه الله وقيل هذا المصراع الثاني في موقع الحال

الذليل

بحسب المعنى على طريقة آيتك حقوق النجم اى حال انت شرا على
 ترا با متفرقا و يؤيد الاول قوله غرض نقشبست اى اثر كز اى
 از ما بازمانده هو مثل ما ندك هست راى سيم بقاى تعليل للمطرا
 الاول قد قيل شعر انما تارنا تدل علينا فانظر و بعد نالى
 الآثار مكر صاحب لى دورى بياى الوحدة فيهما برحمت مروهون
 كذبر كار درويشان دعائى تعليل آخر و قيل فى الترجمة
قطع بچه يلكا بو نظم و ترتيب دو شهر ذره بز دن هم را رايه
 غرض بر نقش در كم كير و قاله كير و ارق چون دكل قابل بقاى مكر صاحب
 دل و لان رحمتا يرب دو و درويش لر چون ال دعايه
 امعان نظراى تدقيقه در ترتيب كتاب بچه كلستان و تهذيب
 ابواب التهذيب كالتنقيه و ايجاز سخن عطف عليه مصلحت
 در آن ديد فاعل ديد ضمير مستتر فيه راجع الى امعان نظر
 تا مبرن بجمع اين و لفظ مزايده تحتين اللفظ و كونه بجمع التعداد
 بعيد روضه رعنا بجمع كلستان و صديقه قال في فتح الصغاح
 الحديث الروضه ذات الشجر قال الله تع و حدائق غلبا و قيل الحد
 كلستان عليه حايط غلبا على وزن حمراء اى متنقه چون حبه
 بكسرتى الباء و الهاء فصيح و فتح الباشايح بجمع مثل الجنة بجمشت
 بفتحها باب اى على ثمانية ابواب اتفاق افساد بجمع ان امعان
 النظر اى الامر ان يكون هذا الكتاب مرتبا على ثمانية ابواب كلجنة
 اربن سبب مختصر مدتا بجمامت و ملالت سيجامد مضارع من اجامد
 بجمع آخر شدن **باب اول** در سيرت پادشاهان

فصل

قد عرفت معنى السيرة انفا **باب دوم** در اخلاق
 درویشان الاخلاق جمع خلق **باب سوم** در فضيلت
 قناعت كذا القناعة كذا لا ينع **باب چهارم** در فوايد
 خاموشى اذ ككوت فوايد كثيرة **باب پنجم** در عشق
 و جوانى بالواو العاطفة **باب ششم** در ضعف
 و پيرى بالواو العاطفة ايضا **باب هفتم** در تأثير
 تربيت اى فيمن يؤثر التربية فيه **باب هشتم** در ادب
 صحبت **تاريخ** در آن مدت كه ما روفت خوش بود بفتح
 الحاء القافية زحمت اى الهجرة النبوية اذ قد اخذ التاريخ من
 هجرة النبي يوم من مكة الى المدينة شرهما الله تع شش صد و بجا
 و شش بود قد علم بتبنيع التواريخ ان الفضلاء و الصالحاء كثروا
 فيما بين ستمائة و سبعمائة من الهجرة النبوية منهم المص و المولى
 الروى و النصير الطوس و امثالهم **بيت** مراد ما نصيحتى بود
 كعقبة النصيحتى سهل و المشكل قبولها حوالت با خدا كرميم و
 رفتم فالنصح و التبليغ منا و اتاثير من الله تعا
باب اول در سيرت پادشاهان انما قدم ذكر
 سيرة السلاطين ليتخذ السلاطين تماذ كرفى هذا الباب انصحا
 و صلح بهم العالم و قد قيل صلاح السلطان صلاح العالم **كاتب**
 پادشاهى بياى الوحدة را شنيدم فى الخبر كه بكت بن بضم كاف
 البونى اسيرى بياى الوحدة ايضا اشارت كراى اشار الى قلل خموس
 بچاره در آن حالت نوميدى الاضافة بيانته بزبانى الباء كذا لك

که داشت ای بلخته آینه بیکم ما و من قال یعنی بسان فی فیه فقد غلط
 غلطاً فاتحاً ملک یعنی الذي امر بقله دشنام دادن گرفت لفظ دشنام
 یعنی التهم و استعماً بلفظ دادن و مشتقاته و لفظ گرفت یعنی دفع التهم
 ای شروع فی کشته و ابتداء و سقط یعنی تخمین الهدایان گفتن لفظ گرفت قدر
 مهنا که هو قاعده الاسبغ گفته اند هر که لفظ که اسم نهادت از جای توبه
 مضارع من شستن و هو عبارة عن ایس محرم مفعول مقدم بقوله کوبید
 در دل ارد کوبید **شعر** اذ ایس انسان من باب علم طال السان
 طول اللسان عبارة عن الخروج عن اللادب و تینا و اللشتم کسور
 علی وزن بوزن مضارع مغلوب اضافة الموصوف له العنفة یعنول
 ای حمل حمله علی الکعب قیسل فی الترجمة **بیت**
 امید کسه انسان اوزا نوردی چک اوله مغلوب اتیلور ایت
بیت وقت ضرورت ظرفی چونماند بفتح النونین کریر بکسر الکاف
 الفارسته و یقر بضمها اسم مصدر یعنی که بخت من نهاد دست ببرد
 فاعله ضمیر راجع الی دست و مفعوله سر شمشیر تیز فیه مبالغة و قیل
 فاعله کریر ضمیر المضطر و دست مفعوله یعنی دستش مقابل کبیر
 سر شمشیر تیز را بدانیه تکلفات و تقدیرات مع فوت المبالغة
 و قیسل فی الترجمة **بیت** قلمیچی وقت ضرورت کریر
 ایت قلمی بشته الی دوت تیزه ملک پر سید ای سلطان الی بقله
 که چه می گوید ای لاسیر کی از راه یک محض بفتح المیم و الضاد المعجمة
 یعنی الحصلة و العلب گفت ای خدا و ندی کوبید و الکاظمین العین
 و العاقین عن الناس و هذا تلخیص الی الایة الکرمیة الواقعة فی سنو

و کسور

ابن سید علی

آل عمران اولها و سار عوا ای ادر و الی مغفرة ای الی اسبابها
 من ربکم تعالی و جنة ای الی عمل یوجب دخولها عوضاً السماوات
 و الارض مبتداء و خبره محل الجرح صفة جنة اعدت للمتقين صفة
 بعد صفة الذین ینفقون امواهم **فالتراء و الضراء** ای فی حال
 البسر و العسر و **الکاظمین العیظ** ای الجار عن الغضب عطف علی المتقین
 و العاقین عن الناس ای الذین یعنون عن مضان مع القدرة علیه
 و **انذیبت المحنین** التام فی الجنس قال النسب و مینادی منادیوم
 القيمة این الذین کانت اجورهم علی الله فلا یقوم الامن یعنی ای
 عز الالساء **حکایت** روی عن عیسه عم لیس الاحسان ان تحسن
 الی من احسن الیک و ذلک مکافات تا الاحسان ان تحسن الی من
 اساء الیک منک کابرو ای علی الالاسیر رحمة مد بسبب هذا الکلام
 و **السرخون** اعلم لفظ سرخی علی معنیین احد حما یعنی الرأس
 و الآخر بالبرکی اوج و المراد هو الاخر و قیل لفظ سر تا زاید
 او التقدير از خون سرا و در کلاشت لفظ در زاید للتاکید و زیر
 دیگر که ضد او بود ای کان خلاف لوزیر القضاة گفت ابی ای
 جنس ماران شاید ای لا ینبع جنس الوزراء در حضرت پادشاهان
 ای فی محرم جبر است بالیاء المصدر یعنی غیر الصدق سخن
 گفتن یرید انک کذبت ان مردای ذلک الرجل ملک دشنام داد
 یعنی شتم که عوفت آنقا و نامسر الفت ای قال کلاماً لا یلیق ملک
 ای السلطان روی ازین سخن روی در هم کشید معنی هذا الکلام
 یوزی بوسوزن بورتدی و گفت هر آن دروغ و فی بعض

محکم بیان لفظ سر
 ابن سید علی

النسخ دروغ آن پسندیده تر آمد لفظ پسندیده اسم مفعول من پسندیدن
بمعنی المقبول و لفظ تیرجی علی معینین اعدهما الرطب و الآخر
التفضیل والمراد منها هو الاخير ازین راست که تو کفیت و غلله بقوله
که آنرا روی در مصیبت بیایه الوحده و هی التخلیص من قتل المظلوم
و این را بنا بر خبث بضم الخاء ای هذا الصدق الذی قلت منی
علی الجباشة و هی قتل المظلوم و حکما گفته اند که دروغ مصیبت
آسیه و صف ترکیب من آمینجتین بازر راسته قسته انکیز
و صف ترکیب من انکیجتین **بیت** هسکه که آن شاهان
مفعول کند قدم للوزن لا للمحصر کما ظن که او گوید حیف
یعنی ظلم باشد که جز نکو گوید قیل فی الترجمة **بیت**
هسکه سلطان آنک دید کن ایده حیف و لاکه سوزیر انزایده
حکایت به طاق و هو بالترکی مصدره او ما یقال بالترکی کمر
ایوان بکسر الهمزة عوی و بفتحها فارسته معناه مکان العیة
الذی یلهیاء و جلوس السلاطین او الغرفة او الصنف العظيمة
و منه ایوان کسر و جمعه او اوین اصله او وان فادلت من
احدی الواوین یاء فریدون و هو اسم ملک اکثر الاقالیم خمس
مائه سنه و کان طویلا من الرجال یقال کان طوله سبعة ارماع
و عرض صدره ریح و هو اول من رتب الناس فی المراتب المناصب
و هو اول من اوشب الخیل علی الخیل فنجت البغاد هو قتل الضحاک
لان قتل اباه لا طعام الخیتین اللین خلقهما الله تعالی علی منکبیه کانتا
بجیث لا تسکنان اذا جاعتا الا بدعای الآدمی و لهذا کان یقول کل

و هو تیرجی

فان تیرجی

و هو تیرجی

یوم شخصین لاجل الطعام هاشم قله فریدون انقضاء من ذم ابیه نوشته
و المکتوب هذه الابیات **مشهوری** جهان ای برادر نماز بکس مصراع
منع من ماندن بکس ای لایبق لاحد دل اند جهان آفرین وصف
تیر کبیه بند بس ای خلق قلبک با الله تعالی فقط ممکن تکبیر ملک دنیا
ای لا تلک الی ملک الله نیا و پیست عطف علی تکبیر ای لا تعتمد علیک بکس
چون مثل تو هرورد ای زنی و کشت ای قتل جو آهنگ قصد رفیق مقول
مقدم بقوله کند و فاعله جان پاک چه بر تحت مردن چه بر روی خاک
ای حماسیان **حکایت** یکی از ملوک خراسان ای واحد من سلاطین
مملکت خراسان سلطان محمود و هو ملک شهرور اسم ابیه سبکتکین
الکاف الاول عربی و الثاني فارسی و التاء الفوقانیة بینهما
مفتوحة و قد تضم و حذف لفظ ابن بین العالین شایع فی
ترکیب اهل الفرس فالنقدیر سلطان محمود بن سبکتکین را
بخوانید ای زای فی المنام بعد از وفات او بعد سال و کان
کیفیه رؤیته هکذا که جمله وجود او ریخته بود و اندر سر و خال شده
و صارت ابا مکر چشمان او لم ندر رس که در چشم خانه ای فی موضع
العین می کردید ای ی دور و نظری کرد کافی حیوانه سایه حکما ای
جمیعهم از تاویل آن ای عبارة تلك الرؤیا عاجر مامد لم یقدر و ا
علی اعتبارها مکر در ویست بیایه الوحده که خدمت بجای آورد فی دار
عبارة الرؤیا و کنت فاعله ضمیر در ویش هموزن کرانست ای ناظر
که ملکش بضم المیم اسم و هو التصرف فی ذوی العقول و السلطنة
و بکسر مصدر و هو اما تختص غیر العقلاء او مالکیته مطلقا و بالفتح

مصدر مطلقا والمراد هنا الاول باذكر است فان الانسان يميل
 الى الرياسة بحيث لا يرضى ان يذل بعد موته ولم يقل اهل التصوف آخر ما
 يخرج من قلوب المجتدين حب الجاه **قطعه** بس باباء العزى بمعنى
 الكثير ما كما صرح به صاحب بحر الغرائب بسا وبس بمعنى كلوا بخوب
 ونجديك اولور واستشهدهم هذا البيت فمن قال يحيى بمعنى فقط وبمعنى
 بسا ومخفعا عنه وهناك كلفه غفل اذ لغة مخففا عنه تامور يكون
 الميم بمعنى صاحب الاسم المشهور بزير زمين تحت الارض دفن كرده
 اند ومعنى عليه زمان ونسب بحيث كز حيش بروى زمين بر
 لفظ هنا بمعنى على واخر للوزن والبهاء زايدة والمعنى بر روى زمين
 فمن قال لفظه لمقارنته بالبهاء الصلة اخر عن مدلوله فقد اخطا
 فظنة والقول بكونه زايدا فاسد اذا المقام يقتضيه ان يذكر في
 مقابلة زير صندره وهو معنى بر والقول بكونه بمعنى قطعاً فورية قطعاً
 كما عرفت سابقاً ان نماند مع كونه مشهوراً في حيوة ٩
 وان ير لاشه لاش وللاش بالتركي لاش وفي بعض النسخ
 ان جسم لاشه را كه سپردن ماض من سپردن بالتركي اصم ليق ولراد
 تسليم ودفنه زير خاک تحت التراب خاکش الضمير راجع الى قوله
 ير لاشه چنان بخورد ماض من خوردن فاعله ضمير خاک ومفعوله
 الضمير راجع الى قوله المذكور انفا كزوك از واستحو ان الواو الهمزة
 تكتب ولا تعرف اماند حيث اكل التراب جميع اجزائه زنده است
 بسقوط الهمزة في اللفظ اي حتى نام فرخ بفتح الفاء وضم الراء
 المشددة يحيى على معنى واحد بالتركي قوتلو بضم القاف

و هو كذا في بعض النسخ

و هو كذا في بعض النسخ

يسكون

وسكون الواو المحققة والتاء فمن قال نقل من بحر الغرائب فرخ
 بالراء المشددة يحيى على معنيين بمعنى المبارك وبمعنى التوى
 فقد اخطا في استخراج العبارة فان العبارة الواقعة فيه
 قوتلو وقد صححناه وهو وطن انه بضم القاف وفتح الواو المشددة
 وصاحب البحر يصريح بكون معناه اثنين فانظر في كلام القائل
 فانه من الغرائب نوشر وان بتشدديد الراء وفي بعض النسخ
 نوشين روان بالياء والنون بعد الشين وفي بعضها نوشيروان
 بوجه والغصير نوشروان بالهمزة وكسر الشين وضمها وسكون
 الراء على ما صحح في بعض كتب التواريخ بحجيرة وهو كان اعدل الملوك
 واهبهم واكثرهم فتوحا واجودهم سيرة واحكمهم سيرة
 واجملهم انارا واطيبهم دولة ومدة سلطنته ثمان واربعون
 سنة وفي سنة اربعين من ملكه ولد رسول الله عم ومات
 انوشروان وعمر النبي صلعم ثمان سنين وقال عام في حقه
 ولدت انا في زمن الملك العادل وله مناقب كثيرة مذكورة في
 في السن الناس كرحيب كذبتت اي مضى زمان كثير كرحيب
 وان نماند ايماءات كما عرفت انفا خري بياء الوحدة كن اي فلان
 كناية اسم يستعمل به افراد الان وعنيمت شمار عمر كما قال
 النبي عم الدنيا غنيمة الاكياس وغفلة الجهال ولا يضيع
 عمر **حكايه** طلب جل عن عالم بضحى قال من ضييع ايام حرامه
 ندم وقت الحصاد زان يشتر بالباء الفارسي اي اقدم من وقت
 كمانت بر ايد فلان نماند اي يقولون مات فلان وقيل في الترتيب

و هو كذا في بعض النسخ

و هو كذا في بعض النسخ

قطعه ای نیجی آدی لوی که بر آلتزه کومدیل **بیراوزه** وار لغدن آلت
 بر نشان قنی **اول** پیر لشک **آنی** بر آلتزه قودیلر خاک آنی شویلی
 میدی که بر استخوان قنی **نوشتر** و آلت آدی دردی قلدی خیریه
 چوق دور کجی که چک نوشتر و آن قنی **عمروکی** صای غنیمت خیر
 ایلی فلان **شوندن** او کوردی کم دیر لر اول فلان قنی **حکایت**
 ملک آدی همزه للوحده را شنیدم فی الخبر که کوه آدی قصیر بود
 و صغیر و دیکر ادرانش ای اخوت الاخی بلند و خوب رویه
 ای بخلاف فی القدر و الحسن باری اعلم ان لفظ **بارجی** بمعنی الحمل
 بسر الحاء و الثرة مثل و المرة بفتح المیم و تشدید الراء و امر من
 لفظ باریدن و قد استعمل صفة و بمعنی الطریق و المراد هنا هو
 المعنی الثالث و الیاء للوحده ای صر مرة واحدة یدرس
 ای الملك اجمعت تخفیف الیاء مصدر کره و فی بعض النسخ وقع بدلیم
 حارت ای استخار روی نظر کرد پسرای ذلک بن الصغیر الخیر
 بفرست و استبصار درایت ای تفتن و لغت ای پر کوه آدی خرد
 یعنی عاقل قصیر القدر افضل که نادان بلندای من الجاهل الطول و علی ثوب
 زهره بغامت مهر بعیت بلمتر ای لیس کل ما یكون فی القدر کبر القیمه
 اولی و اکثر اذ قد یكون الشئ فی القدر اصغر و فی القدر کبر الشئ طریقه
 ای ظاهره بالطاء المهملة مع صغرها و الغیل جیفه مع کبرها **شعر**
 اقل ای صغیر جبال الارض الاضافه بمعنی فی لانه المضاف
 الی ظرف المضاف طور اسم جبل بحدین سمع موسع عم کللام
 اند فیه و انه ای و الحال ان الطور لا عظم اللام للتاکید عند الله

از کوه آدی

قدرا نصب علی التیمز و منز لا عطف علیه و قیل فی الترجمة **بیرت**
 اگر چه یرده صغیر ایدی طور طائی **و لیک** منزلی قدری یوجیدی
 عند الله **قطعه** آن شنیدی که لاغر دانا ای عالم منزل
 لغت روری بیاء الوحده بابه ای الاحمق من البله و هو الحق
 قریه بفتح الفاء و سکون الراء و کسر الیاء و سکون الراء
 الاصلیه بمعنی السمین اسب تازی ای الفوس اعونی اگر
 صغیر و هزبل بود همچنان ای مع کونه صغیرا از طویل
 همزه للوحده خیره اولی بدرای الملك بخندید تجبا من کلامه
 و ارکان دولت پسندیدند ای استحسنوا کلامه و برادران
 بجان المراد انهم بصمیم قلوبهم برنجیدند **بای** تا مرد سخن
 تکلفه باشد معناه بالترکی تا کشته سوز سوز میشل و لا عیب
 هزشت نهفته بنشینستور باشد کما قیل المرء محبوه تحت لسانه
 هریش با بیاء العونه و عوبیه میت کمان بر تهی بر دن که خالیست
 ای من السباع شاید ای یحتمل که پلنگ ای النمر بالترکی قبلا
 خفت باشد و ما ذکرناه من معنی البیت و هو المسموع من الیاء
 الکمل فلا تلفت الی الوام الیه ذکرنا بعض الیاء و قیل فی القیمه
قطعه تا کشته سوزی سوزیل سوزنک **بیشیسه** و یمان با تمش
 اولاه هریش **صنم** کم اسزده شاید که پلنگ یا تمش و لاه
 شنیدم که در آن مدت ای المده الیه وقع هذه الکلمات
 فیها دشمنی بیاء الوحده صعب شد یروی نمود ماضی
 نمودن بمعنی کوسه ملک کما صرح به صاحب اللغز ایب قال

قال ابن سید علی و قد روی فی بعض النسخ
 و استنبط المراد بمعنی الاطلاق و تقاریر ما بعد
 کلام من الیاء است و کلامه کما یستحق
 من جمل جملات معتبره و قال بانها
 و بالترکی قبلا و ما ذکرناه و ما ذکرناه
 بحصل عنک الحق

في الصحاح كوسترمك وكورنك فالمراد هو المعنى الاول فاذا
 عرفت للحال فلا تلتفت بما قيل قال هف نفاسته وعكر
 عني روى بهم اور دندني الموكة اول كس كه اسرعي ميدان
 بكر الميم عوي وبفتحها فارسي رندا و بود اشارة الى ذلك
 الابن الصغير وكفت **قطع** ان من باهم كه روز جك بلافتة
 والمعنى في يوم الحرب بيبي بياء الخطاب پشت من اي لا فرحت
 ترى نظري ان منم كاند راصكه اندر شتم انقل للموزن ميان خاله
 خون اي بين التراب والدم بينه سري بياء الوحدة والمراد راسه
 بقرينة المحل ومن قال في تفسيره يعني راسه فقد غفل من الياء في
 اللغة الفارسي لايجي للمتكلم هو كه وفي بعض النسخ كانه جك ارد
 بخون خورشين بازي ميكند قوله روز ميدان الظاهر ان ظرف لقوله بازي
 ميكند ويحتمل ان يكون ظرفا له ولقوله جك ارد على طريقة التنازع ولكن
 بغير بخون لشكري اي بازي ميكند لانه اذا هرب يكون سببا
 لانهم ام العسكر وقيل في الترجمة **قطع** اول كوكلمه صواش كوندت
 كوسترم اول بنم كورسن طير اغ وقان اچو سري جك كورن كند
 قاني ايل او نيزه كان جك كونده هر كه چودي دو كدي خون لشكري
 اين بگفت اي قال هذه الكلمات وبر سپاه دشمن رد معناه في
 الاصطلاح انه هجم عليهم ومن لم يعرف الاصطلاح قدر لفظ
 شمشير وقال شمشير زدن چند معناه بالتركيه بر خنجر تن از
 مردان كار ديده بيند اخت اي اسقطهم اما بالسيف وبالترج
 او غيرهما چون پيش بر آمد بعد هف زالعمل زمين خد متب بويده

في الصحاح كوسترمك وكورنك فالمراد هو المعنى الاول فاذا عرفت للحال فلا تلتفت بما قيل قال هف نفاسته وعكر عني روى بهم اور دندني الموكة اول كس كه اسرعي ميدان بكر الميم عوي وبفتحها فارسي رندا و بود اشارة الى ذلك الابن الصغير وكفت قطع ان من باهم كه روز جك بلافتة والمعنى في يوم الحرب بيبي بياء الخطاب پشت من اي لا فرحت ترى نظري ان منم كاند راصكه اندر شتم انقل للموزن ميان خاله خون اي بين التراب والدم بينه سري بياء الوحدة والمراد راسه بقرينة المحل ومن قال في تفسيره يعني راسه فقد غفل من الياء في اللغة الفارسي لايجي للمتكلم هو كه وفي بعض النسخ كانه جك ارد بخون خورشين بازي ميكند قوله روز ميدان الظاهر ان ظرف لقوله بازي ميكند ويحتمل ان يكون ظرفا له ولقوله جك ارد على طريقة التنازع ولكن بغير بخون لشكري اي بازي ميكند لانه اذا هرب يكون سببا لانهم ام العسكر وقيل في الترجمة قطع اول كوكلمه صواش كوندت كوسترم اول بنم كورسن طير اغ وقان اچو سري جك كورن كند قاني ايل او نيزه كان جك كونده هر كه چودي دو كدي خون لشكري اين بگفت اي قال هذه الكلمات وبر سپاه دشمن رد معناه في الاصطلاح انه هجم عليهم ومن لم يعرف الاصطلاح قدر لفظ شمشير وقال شمشير زدن چند معناه بالتركيه بر خنجر تن از مردان كار ديده بيند اخت اي اسقطهم اما بالسيف وبالترج او غيرهما چون پيش بر آمد بعد هف زالعمل زمين خد متب بويده

ابن سينا على

ابن سينا على

على هو الذاب وكفت **قطع** اي حرف ندا كه اسم اي هو ما دي
 فمن قدره وقال يعني اي پدر من كه آه حذف المنادي بقرينة المقام و
 هذا الحذف شايح في كلامهم فعد غفل عن الحق شخص منت التاء
 للخطاب والمعنى بالتركيه بنم شخصم سكا حقيقه نمود اشارة الى قول الحكايم
 من ان اباه نظريه بالحقارة وهو تفتن بالفراسته تا در شته الى الغلطة
 في الاعضاره هزر پنداري من پنداشتن بمعنى الطوق اسب مضاف
 الى قوله لا غميان وصف تير كيه ومن قال يعني در ميان ميدان فعد
 غفل عن تفتن المعنى بكاريد اي يمتنع بر روز ميدان ظرف نه
 كا وبالکاف الفارسي به واري اي المزي باقواب العلف ومعنى
 البيت بالتركيه بلي ارق آت ايشه كلور ميدان كونده بسلو صغر
 دكل وقيل في الترجمة **قطع** اي كه شخصم سكا كورندي
 كور اير ميكنه هيچ هزر واري ما بخج جك بلوات كلور ايشه بسلو
 او كوز جك هيچ ييرمي آورده اند في الحكاية كه سپاه دشمن بسيار
 بود كان عسكر اعدو كثيرا و اينان اندك وكان هو لاء قليلا
 طائفة الهمة للوحدة اهنك قصد كير اسم مصدر بمعنى كرخين
 كه دنداي قصد و الفوارس پراي الابن القصير الحقيقه لغوه بنر داي
 صاح وكفت اي مردان بكوشيدن في القتال تا بالقاء الفوقانية
 جامه زمان بنوشيد بالنون النافية وفي بعض النسخ بالياء
 التحوينية جامه زمان بنوشيد سواران را بقتل او الهاء
 سبب تهور و هو الوقوع في الشخ بقله المبالاة ويقال
 فلان تهور ذاهم بغير روية زيادت كشت بيكباري مرة

رب سينا على

ابن سينا على

واحدة جمله کردند ای کل العکس شنیدم که در آن روز ای رفی
 ایوم بر دشمن ظفر یافتند ملک ای اب ابن القصیر سرو
 چشمش الضمیر راجع الیه بوسید و در کنار گرفت و او
 کنایه عن حالة الوصلة كما صرح صاحب الخواص ومن
 قال یعنی در اغوش کرد بیت دست فقه نظر الی المعنی اللغوی
 وغفل عن الاصطلاح و هر روز نظر پیش با کسرة الجمل و کتب
 زیاده که تا وی عهد خویش یعنی متصرف زمان خویش و لفظ
 کرد مقدر علی هو القاعدة فی الاسباح برادران حسد برند کما قبل
 اقرب القارب اشد العقارب و زهر در طعاش کردند قتل
 خواهرش ای اخته از عرفه بالضم ای من العلیة بدید و در یحیی باری
 پخته بر هم رد لتنبیه پس در یافت ای تفتن و فهم و دست
 از طعام باز کشید ای لم یأکل و لغت محالست ای وقوع
 هذه القضية که همزندان بمیرند و بی همزان جای ایشان گیرند
بیت کسی یاری لایاتی احد بزیر سایه بوم و المرد بهنا
 طیر معروف يقال بقیوشش و رهای و هو طیر مشهور بسکن
 فی الهواء و بیض فیه و یظهر فرجه فیه و له خاصیت موقوف
 و حی ان کل من وقع فی ظله یصیر سلطاناً و غنیاً فی الغایة از
 جهان شود معدوم لان الخاصیة له لا للما قول و قیل فی الترجمة
بیت بیقوشش کوکلسینه کلمیله کر همایی جهمانده بولیله پر
 ای الملك ازین حالت ای قصد الاخوة قتل الاخ الصغیر
 الکامی دلاهد ای اعلو صبر ادراش الضمیر راجع الی الصغیر

فی کل کلمه
 کلمه کلمه کلمه کلمه
 کلمه کلمه کلمه کلمه

بخواند و حاضر هم بین یدیه و کوشمالی بالترکی قولی بورق بوجیب
 ای سبب کونه و اجناد ادا پس هر کجی من الاخوة از اطراف بلاد
 جمع بلد کمال و جل خصه مرضیه معین کرد ای عین خصه من
 شانهای مرضیها کل احد منهنم تا فتنه بنشست ای سکن و
 نزاع بر خاست ای ارتفع اعلم ان خاستن بالالف بمعنی القيام
 و بالواو الرسمیة فی الكتابة ای خواستن بمعنی الارادة و کفته
 اند که ده بفتح الدال و کون الهاء الاصلیة در ویش ای عیثه
 فقراء در کلیمی بیاه الوحده بخسند ای یامون و د و پادشاه
 در اقلیم مع سعة بکنجند بضم الکاف الفارسی ای لایعانه
قطعه نیم نانی نصف خبزه واحد که خورد مرد خدای بالترکی تکی
 کتشی سی بذل در ویش ان کندی می دگر مقصور من دیکر ملک قلمی
 بکیر دپادشاه و لایشبع همچنان در بند اقلیم دگر و قیل فی الترجمة
قطعه تکی کتشی سی یارم اتمک یه یارین در ویش لره قور
 ای انخی که بر اقلیم دوت بر پادشاه فکر بدیر کم الیه اقلیم دنی **حکا**
 طائفه دزدان عرب بلاضافة و الههزة تعقید الوحده بر سر کوهی
 بیاه الوحده نشسته بودند ای اتخذوه مکاناً و منفذ بفتح المیم
 و الفاء موضع النفوذ کاروان و یجوز الواو مکان الباء بته
 لفظ بودند مقدر کما عرفت غیر متر و رعیت بلدان بالضم و کون
 جمع بلد کمال جمع جمل از مکاید کسر الدال الاضافة بجمع کید و کولگر
 لیسان بمعنی هو لاء مرعوب ای کلام کالوا فی شدة النوف و البرغ
 و الفزع و لشکر سلطان مغلوب بکلمه ملا دای بجاء حصین

در اکثر کتب این لفظ خاص
 خواستن

در اکثر کتب این لفظ خاص
 خواستن

منبع فعلی بمعنی الفاعل زقلا کوی القلا بضم کاف و تشدید اللام اعلی
 بلبل دست و رده بودند ای حاصلوا و مجيء بالفارسی پناهگاه و مأوی
 و هوکل مکان یا وی ای مرجع الیه شمس و لیل و نهما از خود ساخته
 ای بودند مدبران جمع مدبر علی قاعده اهل النوس ماکل جمع مملکه
 ان طرف در دفع مضرت خلاف المنفعة ایشان مشورت بسون
 الشین و ضمها و هو الشوری و قالوا فیما بینهم کردند که اگر این طائفه
 اشاره الی قوله دزدان عرب بدین لقب بفتح تین بمعنی النظم و زری
 بیاء الوحدۃ مداومت کالمواظبة لفظاً و معنی نمایند و المراد
 بالارادة ایجاد الفعل مداومت مصدر مقاومه فی المضارعة
 و غیره تا ایشان و الاصح فی العبارة ان کلمة بالفظاً
 مستقلاً داخل علی قوله ایشان ممتنع کرد بفتح کاف
 الفارسی کون مضارع من کردین ای یتقل من الامکان الی الامتناع
 العادی **مشوری** درختی که کنون گرفتست پی ای الشجرة التي هی قریبة
 النوس و اتخذت عروقها فی الارض جدیدة و لم تستقر فیها
 بنیروی لفظ نیروی بفتح النون و سکون الیاء و ضم التاء
 بمعنی القوة و حی بالیاء لفتحها الاضافة الی قوله مردی بیاء الوحدۃ
 برآید ای بیخ زجای لعدم استحکامه و رشش وقع فی بعض النسخ
 کرش و المعنی الرش همچنان مثل ماکان روز کاری ای مدته بینه
 بکس الیاء و یاء الخطاب من هشتن بمعنی الوضع و الترتیب و
 الضمیر راجع الی قوله درخت و کردون بفتح کاف الفارسی
 العجلة بالترکی فکلی از بیج بکس الیاء العوی عرق الشجرة بکس

احتراز عن النسب الی دخل
 فیما بالیاء علی لفظ ایشان

مضارع

مضارع من کینختن ای لا تطلع عن مکان سر کلمة امقدرة
 شاید ای یکن کرتان بمیل لغت مشترکة چو برندی سال الماء و کل
 قدام الینبوع و حصل طین کثیرت شاید ای لا یکن کذتن بفعل
 مغرب پس و قیل فی الترجمة **مشوری** آنچه کم یک بیترا بق دو تر بر
 ارک کو جیل برندن قو بر . اگر کو کطنه طوره چوقا بیل ایلد . او نلر
 چکر سکه کطلی ایلد . دو تر سن سر شیمه بمیل ایلد . چو غلک کچلر و
 فیل ایلد . سخن بسکون النون ای کلام المدبرین برین مقرر شدی
 توز کلامهم علی هذا الزی که یکی را بختن ایشان جس الاخبار
 و بختن الی تفحص عنهما و من الجاوس بر زاید کما شند جمع
 ماض من کاشتن بضم کاف الفارسی ای ارسلوا الیههم و
 احوالوا علیهم احد او فرطت کالنهره لفظاً و معنی نگاه داشتند
 للاغارة علیهم تا وقتی ظرف که بر قومی بیاء الوحدۃ رانده
 بودند ای هو لا الا لستراق و بقیه بالفارسی جایگاه خلا
 مانده ای بود تنی چند بالترکی بر نچتن از مردان و اقویدین فی
 تنبیه علی آن بیغ ان یرسل الامثل هذه الامور رجال حضروا
 الوقایع و جنگ آزموده را بکذا وجدنا عبارة المتن و الا ان
 ان تکتب کلمه را بعد قوله دیده و حذف منا کیون علی قاعده
 الالجلع بوستاندند تا در شجب بالکسر و سکون الطریق و البطل
 بنظران شند عملاً بقوله عم الحرب خدعة و زدان شبا نگاه
 ای وقت المساء باز آمدند ای رجوعوا سو کرده جمله حالیه و
 عارت آورده عطف علی سلاح بکشاوندند الاستراحت

ونحو جمع غنیمتة بزهدند حصول الفراغة تحتين بضم تين بضم تين
 يعنى اول بضم تين كسر ايشان تاخت ماض من تان تن بالترک جاييق
 خواب بود اعلم ان لفظ خواب بالواو والهمزة بمعنى النوم والرؤيا والاذ
 هنا بالواو اول جنسها كسبى بمعنى بعض از شب بگذشت جمع استقوا
 في النوم بيت قرص بضم القاف والصاد المهدم جوردريد بالواو
 الهمزية اي جرم شمس اعلم ان لفظ جوردريد ولفظ جوردريد بالواو
 بلاخورد بمعنى الشمس في سياحه بالياء المصدر رفت اي غربت يونس
 عم اندر زمان ماهي اي السمك رفت والمعنى ان كان الفاسق في النوم
 مثل غروب الشمس فذلك يونس في بطن الحوت وقيل في الترجمة
بيت كندة كون پرده و سياهي به كندة يونس دمان ماهي به
 مردان دلاوران هما جمعان اي الرجال الشجعان از كلين بفتح
 الكاف والعرب وكسر الهمزة والياء والنون وبخرف النون بالترک بوصو
 بدو كند بفتح الجيم العرب بالترک طشرة صخرة ديل و دست همز كسبى التاء
 للمضافة بفتح الياء وكسر اي اخاد بالترک برهريكان الكسرة
 لتساكيد بفتح الكاف وسكون التاء وكسر بالستند اي قيدوا
 اي هم على التافهم بامداد ان قدمه بركاه ملك بفتح الميم وكسر
 اللام حاضرا اورزند وعضوا على الملك هم را بكتن اشارت فرمود
 اي امر قتل الجميع اتفاق بالالف على اصطلاح اهل الفرس در ان
 ميان والمعنى فيما بينهم جوان بود كه ميوه بالهمزة للاضافة بمعنى
 الثمرة عنقوان اول شابش الضمير راجع الى قوله جوان نور سیده بود
 و سرة بالراء والهمزة في مقابلة ميوه اعلم ان لفظ سبزه بالراء بمعنى

مطلب بيان لفظ خواب

مطلب بيان جوردريد و جوردريد

مطلب بيان لفظ سبزه و سبزه

النبات الاخضر اي مراد فحين و لفظ سبزه بالياء بمعنى اللون الاخضر
 كلستان استخارة عذارش نود میده اسم مفعول من ديدن بمعنى
 النبات مصدر لفظ نود الموضوعين بمعنى الجيد و فتح النون فيه
 شابع والضم لفظ ايضا يكي از روز راى من وزراء ذلك الملك
 بايحت ملك را بوسه داد اي قبل رجل سير الملك فان استعمال
 بوسه بلفظ داد و روى شفاعت بر زمین نهاد فيه اشارة
 الى ان الملوك يحبون التضرع والابتهال وكفت اين پسر
 انما قال سير بنا وقد كان شابا كما قال انفا جوانه بود صغور سته
 وللمترحم عليه عجبان اي مثل هؤلاء اللعول از باخ زندگان
 بالياء المصدر كما بمعنى الحيوة بر معنى التمر خورده و از ريعان
 لعل المص استعماله بمعنى الربيع اي الحاصل جوانه بالياء المصدر
 والمعنى من محصول الشباب تمتع نيافته اي لم يتفجع توقع
 اي الرجا و بركم و اخلاق جمع خلق بضم الخاء و خد و ندى بياض
 النسبة انفت كنه مجتهدان خون اين پسر بر منده سير بالوزير
 نفسه منت اي بكس النون كما في مصدره اي نهادن وكسر الراء
 للمخاطب و هم للمخاطب ملك بسكون الكاف روى از بين
 سخن من بعد الكلام در صوم كشيد و معنى روى درم كشيد بالترک
 يوزين بورتدى و موافق راى بلكندش الاول ان يقع بدل الواو
 لفظا كنه التعليل و وقع في بعض النسخ مكان بلكندش جهان بيش
 الضمير راجع الى الملك و لفظ جهان بين و وصف تريكه نيامد
 وكفت بيت سير تو بفتح الباء و الفارسي بمعنى الشعاع

مطلب بيان لفظ نود

الرجوع الى قوله المهدم و كسبى التاء
 بمعنى اول ان كسبى التاء و كسبى التاء
 بمعنى التاء

ابن سدي على

نیکان جمع نیکو نیکو دای لا قبل شفا عشر هم مکره فاعل نیکو
 بنیادش الضمیر راجع الی مکره بدست لعدم استعداد تیرت نا اهل
 چون شکل کردگان نیکو ان الشایع استعمال هذا اللفظ ان الکاف والقول
 عربی واثنا فارسی یعنی الجوز بر بندست بضم الکاف العربی بمعنی القبة
 یعنی کما الاستواء الجوز علی القبة بل یدخرج منه کذا الاستقر الترتیب
 علی غیر المستعد وقیل فی الترجمة بیت ابولر نورینی طغریز افز
 نتم کتمه اوزره جوزدورمز نسل و نبار لیس شایع بفتح الفوقانیة
 المنشأة والتحانیة الموحدة بمعنی القبيلة وقع فی بعض النسخ
 بدل تبار لفظ بنیاد و فی بعضه باللفظ فساد بلا عطف ایان
 جمع این اشاره الی قوله طایفه دزدان عرب منقطع کردن ای
 استیصالهم اولیترست و بیج بالباء العربی بمعنی العرق بنیاد هذا
 علی النسخة الاولی و اما علی الاخرین فلفظ تبار وقع هنا و الاول
 النسخة الاولی ایان بالترکیه آلمره آوردن یعنی اخرج عرقهم
 به استمر غلام بقوله که آتش را تانند موفی الاصل بمعنی نصب
 ویراد به الاطفاء و فی بعض النسخ کن تن و هو شایع بمعنی الاطفاء
 و احکم بمعنی الحجة کذا کن بمعنی التکرر و افعی را کن ای تسلیح الحجة
 الکبیرة و بیج اش ای ولما الصغیر نکاه دانتن بمعنی الحفظ و
 والترتیب یراد بقوله آتش و افعی طایفه السراق و بقوله احکم و
 بیج الشاب الذي یرید الیوزیر تخلیصه من القتل کار خودندان
 نیست لان طبیعه النار و الافعی لا تغیر بالترتیب فهذا الشاب
 بصیر سارقا و قاتلا کما بانه **قطع** ابراکر از نیکو ای باد الحیوة

ابن سیدی علی

بار و مضارع من باریدن بالترکیه یا غرق و یراد بمعنی باریدن بالترکیه
 یا غرق مع مجازا و من قال بالاشترک فقد تقول و بعد ان يقال معناه
 از ابراکر زنده که بار دلان العجاز شایع و التقذیر تکلف هرگز از
 شایع بیدای من غصن شجرة الخلف ببری التمر نخوری بیا بالخطاب
 ای لا یحصل التمر لعدم استعداده الا تاحت تا کل من با فو و بیا ای
 در الاصل روزگار مبره یعنی تن ای لا تدر الوقت فی مرتبته
 کرکه از نیکو بمعنی القصب بکسریه لاضافة بور یا ای الی الحیوة
 شکر نخوری و قیل فی الترجمة **قطع** که بولت یا غدر رس آب حیات
 سوکود انجایی بار و بری و یرد اصلا الی ایون امک حکیم که
 حیرت فامشنگری و یرد و زیه مع بود این سخن ای کلام للملک
 بشاید طوعا ای انقیادا و لکن ای انقیاضا و فی بعض النسخ معناه
 و طاعة بیدلان خلاف الملک فساد و حسن رای ملک را
 بالاضافة الی اللفظین آفرین و سخن خواند و لغت آفرای الکلام
 الذي خداوند نام ملک فرمود عین حقیقت است لا مجاز و اصلا اگر
 در سکه صحبت آن بدان جمع بدتر بیت یا فعی الباء للتحکیم و حوی
 ایان کرفی لان الخصلة ساریه یک از این شان شدی جواب
 الشرط اما بنده یرید الیوزیر نفس کما تر امید و ارست لفظ وار
 اداة تشبیه فی الاصل و استعمال هنا بمعنی ویرد الی و هو اداة تشبیه
 که این غلام و هو اسم المراد الی السبعة عشر سنا بصحبت صباکان
 الباء سببیا و لا لاطراف تیرت بیدر دلان الضمیر مؤنثه
 و حوی حمد مندان که دلان طبیعه سارق که مؤنثه غلست بطلق

ابن سیدی علی

من قوله القاب و بیا
 بیا معناه اضمحلال
 ابن سیدی علی

مطلقه و بیان غلام
 مطلقه و بیان غلام
 مطلقه و بیان غلام

على كل مولود وصغير من الانسان وغيره وقد قيل تعالى فما قال الله تعالى او
 الطفل الذين لم يظهروا الآية وسيرت بفتح ن مختار الصحاح
 البغي التعدي ومن قال في تفسيره وطغيان بالعطف التفسيرى فقد
 تعدى وعاد ان كرهه اى جماعة السراق در نهاد وى اى فحصل بدنه
 وطبيعته متمكن منه است اى لم يستقر ودر حديث است اى ورد
 فيه كرام من مولود كلكم بنا فيه الا وقد بولد على الفطرة اى على الجلبته
 السليمة والاستعداد لقبول الدين المحمدي بحيث لو خيل وطبعه
 لقبول لان هذا الدين الشريف موجود حسنه في العقول وسيره
 في النفوس لكن ابواه اى ابوه وامه يهودانه وينصرانه ويمجسانه
 اى يجعلونه يهوديا ونصرانيا ومجسانيا برى الوزير ان هذا الغلام في
 اصل بنيت مستعد لقبول الخير ولم يخالط اهل الفاذ زمانا طويلا
 ولم يستقر الفساد في طبعه وللملك ان يقول هذا قاسم مع
 الفارق اذكم من استعداد الغلام مفد بالطبع واعلم ان الوزير كما يتد
 قوله بالجد بشا الشرف ابد به قوله **قطع** باعلان بركات في صلحهم
 هم بالتركه باشدش بريد به زوجة لوط النبي عم وتفصيل هذه
 القصة هو ان كانت مدينة سدوم بلدة فيها من الخير والسعة
 وكثرة الثمار لم يكن في ساير البلدان وكان يجتمع فيها الغباء
 من الافاق في فصل الصيف واوان الثمار فحاء ابيكس عليها حتى
 تمثلوا لهم في صورة غلام امرؤ وجعل يدخلهم كرمهم وحدانهم
 ويبرودهم الى نفسه حتى اظلم فيهم الفاحشة فاوحى الله الى لوط
 النبي عم ليدعوهم الى الايمان والامتناع عن الفواحش فلم يمتنعوا

ابن سبدي على

من تفصيل قصة لوط

من جعلت البراءة

بفتح

فبعث الله نوحا جبريلا عم ومعه احد عشر ملكا فلما انتموا اليهم نصف
 النار فاذا هم جوارس عيين من الماء فابصرتهم ابنة لوط عم ولى
 تسعة الماء فاستخبرت بهم وحذرتهم عن حبس اهل المدينة فاطمروا
 الغم من انفسهم فقالوا لويل احد يضيغنا قالت ليس فيما احد
 يضيغكم الا ذلك الشيخ مشيرة الى ابيها فذهبوا الى لوط النبي عم
 وبعوا بابه فاقبل بهم الى اهل وضاق صدره اغتما ما وحقا فاعلم عليهم
 من حيث قوم لا يدري اباهم بهم بالرجوع ام بالنزول وقال هذا
 يوم عصيب اى شديد ثم قال لامرأته قوموا واخبرني ولا تعلم احدا
 وكانت امرأته مناقفة فانطلقت تطلب بعض حاجتها
 فجعلت لا تدخل على احد الا وقد اعلمت وتقول ان عندنا قوما
 من ابيهم كذا وكذا ما رايت قوما احسن وجرا منهم من قوما
 يهرعون اليها يستخون اليها باب لوط عم وبعدهم والاضيافة
 الذين نزلوا في داره فذال الباب على وجوههم وقال يا قوم ان هؤلاء
 بناء قسرة وجوهن وكان تزويج الملماتك من جبار بن اظلم
 لكم من الحرام فاقول الله والآخر في ضيق اليس منكم رجل رشيد
 قالوا القد علمت بالناس بناك من حق انك لتعلم ما نريد ويعنون
 بهم علمهم حيث فاردوا الدخول على الاضياف فمك جبريل عم
 بيده فعميت ابصارهم فعلموا ذلك من لوط عم فجعلوا يخرجون
 فتخبر لوط عم فقامت الملكة مالتع من الكرب قالوا يا لوط
 اننا نرسل ربك لن يصلوا اليك فافتح الباب وودعنا وانا هم
 ففتح الباب فدخلوا فاستاذن جبريل عم ربه وعقوبتهم

بجناد وجوارهم فمكس لعينهم فاعلموا شديداً بحيث لا يعرفون الطريق
 فخرجوا وهم يقولون النجاة النجاة فان في بيت لوط فو كما سحره ثم لما أمر
 لوط باسراء اهلكه قال لوط دم يا جبريل ان ابواب المدينة قد اخلقت
 فكيف اخرج مع اهلكي وشيخ وبقي قال اجتمعهم فجمعهم لوط دم الى باب
 المدينة فحملهم جبريل على جناحه ووضعهم من وراء المدينة بامر
 الله فمضوا الى صلوة وهي قرية من قرانهم لم يكونوا يعلمون مثل علمهم
 فلما انتهى اليه لوط دم ادخل جبريل جناحه فخرج مدبرين
 سدوم وعامورة واداموا وحسبوا يوم حتى بلغ اسفل الارض فقلعها
 من طين اسود ثم رفع بها الغمام السماوي حتى سمع اهل السماء بناج
 كلامهم وصياح دكيتهم فلما رفعها الى السماء امر الله عليهم الكبريت
 ثم قلبها عليهم فذلك قوله فلما جاء امرنا اى عبدنا جعلنا
 عاليها سافلها وامطرنا عليهم حجارة من سجيل فاندان اى اهل
 بيت نبوتش الضمير راجع الى لوط لم يقم الكاف الفارسي شد
 اى ضلوع سكب اصحاب كرهف بالاضافة الى اللغتين روزي
 بياء الوحن جند بالتركه برحبه كوان في بالتركه ايزر نيكان رفت اى
 تبع الصالحين مردم شد وصار من اهل الجنة فلا قاتل عشرة
 من الجنونات يدخلون الجنة بحمل ابراهيم وكش اعميل وناق صالح
 وبقرة موسى وحوت يونس وعمار عشره وعلمه كيان ووهده
 بلقيس وكلاب اصحاب كرهف وناقة محمد دم وقصيل قصه
 اصحاب الكرهف بوان فتية من اشرف الروم اولادهم وقيانوس
 على الشرك فابوا وهم ستة والتابع الرابع الذي تروا في شجرهم

في قصة اصحاب الكرهف

وتبع

وتبعه كلبه فمروا الى الكهف اى الغار الواسع في الجبل فقالوا ربنا
 آتنا من لدنك رحمة وفتح لنا من امرنا رشداً فهم ناموا في
 الكهف ثمانين سنة وازدادوا تسعاً وكلهم باس طائر به
 بالوصيد اى بفناء الكهف او البواب والعبية ثم انقضت آية
 على كمال قدرته وبتوقوا حالهم وما صنع الله نوح بهم في بوارقنا
 على كمال قدرة الله تعالى ويستبصر اى امر البعث ابن بكوت اى
 الوزير وظايفه الهمة للوحدة ان نوما جمع نديم وزخ تحت الضحى
 وهو القوم في الشرب وقال فيه جمع القديم ندام ملك اى
 السلطان المعهود با اومع الوزير شفاعت يار شد ورف
 بعض النسخ يارى كرد ندام ملك السر خون او قدره بيان در كزشت
 و تجاوز وكفت اى الملك عجب شدم اى عفوت عنه الكرهف صلح
 ندرام اى لم يوافق شرايب والتحقيق في النزاع بين الملك والوزير
 ان ما ذكره الوزير من تبديل الاخلاق بصحة الصالحى فلما يوجد
 وما ذكره الملك كثر الوقوع والاحتياط ان لا يفتت الا بما يوقل
 الوقوع وقال رسول الله دم الخرم سوء الظن ولهذا قال المص
 من جانب الملك **رابعى** دا كرهف كفت استغنام زال مع الحسين
 سواد كان ذكر اوانته وبعبع اب رستم والظاهر ان المراد هنا هو انت
 بار رستم كرهف الكاف العبد دشمن توان حفيوه و با جاره شمر
 هذا مقول القول والمعنى بالتركه دشمن حفيوه و با جاره صابغى ولفظ
 وديم رستم اب زحمر شمر وخرى بالضم والنكون بالتركه لوافق
 چون بيشتر آمد قد عرفت ان لفظ بيش بالباء العود والكسر

في بعض اضع المص

في الحكمة

37

المجهول بمعنى الزيادة والفظاير للتفضيل شتر وبارای الجمال والجمال
 الذي عليه بر بعضين فالوزير المزبور عند الغلام الصغيرة حقيرة
 فنضرب به الجملة خلاصة الكلام وزير يسر اي ذلك الغلام
 بخانه برد كانه بناء و سائر و نعت به ورد اي زبانه واستاد ادا
 فعجل بمعنى الفاعل بتر بيتش نصب كذا في علم و بر في تاسن
 خطاب اي الحكم الملبح ورد جواب في مقابلة المنكلم وساء
 آداب ملوكش بيا موشند كما هو اللائق بابناء الوزير كذا تاد نظر
 همكناي بكس الكاف الفارسي اي في منظر الكل پسذبه وقبول
 آمد كانه ظم خلاف راي الملك في حق باري عزبانه مرة
 وزير ارشاد كل جمع شمال بالفتح بمعنى الخلق بالضم واحلاق عطف
 تفسير او اشارة الى الغلام در حضرت ملك الاظهار حسن ظن
 شدمي كفت مقول القول بلكا كتر بيت عاقلان دروي اثر
 كرده است و ظم ظن موافقا للواقع و جهل قديم از جيت بكتين
 و تشبوا باللام بمعنى الخلق او بدر برد اي علم تربيت اي اخرج مكررا
 از اين سخن بسم امد فانه لم يصدق الوزير وكفت بيت عاقبت
 كرك زاده كرك شود اي بصير ولد الذيب ذيبا في العاقبة كرك
 با آدمي برك شود اي وان يكبر مع الانسان وقيل في الترجمة بيت
 عاقبت قورداييك قورداييك قورداييك كركم آدميه اولالسر
 ساء بيا الوحدة دو المعنى بالتركة بركه بل برين بر امد مضع عليه
 طابوعه او باش محله او باش في عرف العجم بالتركة لوند ومن لم يعرف
 العرف ظنظ لفظا عربيا واختار ما في مختار الصحاح وصحح درو

ابن سیدی علی

الا و باش ان ساء الا خطا و هو الا و باش
 المشق قوردا و قیل هو قیم مقلوب
 من الهوش وهو بالفتح الجا
 من ان ساء الخطاين

ای به الغلام بیوسته ای انقلوا و عقد بکسر العين وهو الخيط من ساد ففت
 بالتركة بولاشق بستند و من جوز فتح العين في لفظ عقد فقد ارتكبت
 الاستدراك في كلام المص لا في الفتح بمعنى بنين تا بوقت وصفت
 الظاهر ان الباء للقرافية و زجر را با دو پسر بن بست ای ذلك الغلام
 و نعت به قياس به دانست ای رفع و ذهب و در مغاره و دروان
 بر يد به المكان الذي ذكره اول الحكا في جاي بدش بن شدت و صدق
 ظن الملك في حقه و عاصم شد و لما سمع الملك هذا الخبر و ردا
 قال ملك دست خنجر بر يد به الا صبح كما هو المعتاد اوال عد لفظ
 الحيرة بدوان كرفت وكفت **قطو** شمشير نيك از اين بد
 بالوصل للوزن اي السيف الجيد من الحديد الردي جون بالامان
 كنداي كيف يصنع كس احد ناكس المراد به اصطلاحا الشخص الذي
 يقال له بالتركة كونه ببيت نشود لا يغير بسبب الترتيبه اي حليم يكون
 الميم واسم نشود الضمير المستتر لراجع الى قوله ناكس وقوله كس خبره
 و من قال مفعولا نشود فقد غفل عن كون شدن بمعنى الصبر ورة باران
 كدر لظاير و طبعش خلاف نيست في حد نفسه در باع الاله و بد
 الظاهر انه من رويدن بمعنى نيك اي نيت الزم بسبب المطر لا تتعد
 البستان به و من قال بمعنى رويدن بالاشتراك او المجاز فقد ارتكبت
 خلافا للظاهر كما لا يخفى و در شوره بوم اعلم ان لفظ شوره بالتركة
 جوزق به و لفظ بوم سيجي لمعان ثلثة احد كما منه بالتركة بالهوش
 و ثانيا بمعنى حد المملكة و منتجها رضاء و ثانيا و ثلثا و ثلثا و ثلثا و ثلثا
 والمراد منها هو المعنى الثا و لفظ شوره مضاف و حذف الهمزة للوزن

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

تعالی من لا یقدر بکون بمعنی
الذی هو لفظ بربا ایضاً معناه
بالتزک ما رول

فمن ظن ان لفظ شوره بوم ارض ذات ملح یقال له بالترک جوق برقد
تغل عن اللغ بامر الحسن والمراد به هنا ما یقال بالترک جوق بوم
وحاصل الکلام ان التزیة واحدة والاستعداد مختلف فلما ايجاب
في التزیة حتى یحصل من القبح ما هو الحسن **دیکر** زمین توره
هذه الاضافة بباينة سنبل برببارد لعدم استعداد تلك الارض
لاناثة درویش عمل ضایع مکدر ان بالكاف الفارسی مکتوبه بالباء
المصدر بابدان کردن چنانست مرهون که بدکردن بجای نیک
مردان لفظ جای می و قبله التزیة **قطو** جوق بربای اوکل سنبل
بترکز. اکا تخم و عمل ضایع امکدر. برباره ایکن شویله درکم
ایولاره برباره ایکن **حکایت** سه هکت و هو اسم یطلق
على کل شخص بکون له ولایة و توکل علی الغیر فهو یعم من یقال له جری
باش و من یقال له بابا باشی و من یقال له معتمد و من یقال له جایش
باش و التخصیص بما یستفاد من المتکل فمن قصره نفسه بالاول
او الاخر فقد قصر زاده و در الیه نغیر معنی بایه الوحده کما مراراً
بر در کسر الراء للاضافة ای علی باب سرائی الخمش بضمین
اسم مکدر بدم که عقل و کبایسه الیاء للوحده النوعية و الکبایسه
ضد الحاقه و فهم و فرائسه کالعطف النفسی زاید الوصف
داشت ای کان له عقل و فهم کثیره حیث لا تدخل تحت الوصف
بهم از عهدی بالیاء المصدری ان من زمان الصغر آثار بربکه و
علامات الکبر در ناصیه فی الاصل شعر الحیثه و المراد هنا نفس الحیثه
او بربا یعرف مثل هذه الآثار بعین القلب والاستبصار **بیت**

ابن سیدی علی

بالای سرش طرف ای فوق راسه و مؤمندی اعلم ان لفظ جوش
یحی المعنیین احدهما العقل و اش الروح و لفظ مندا و اده نسبة
بداخل الاسم لافاده معنی النسبة الیه نحو درمند بالترک درولو و کذا
هو شمنده الباء فی آخره مصدریه فالمنع بالترک تغللو لوقدن می ناست
حکایت من تا فتن ای اشتغل ستاره ببلندای ای کوبک الرفعة و قبل
في الترجمة **بیت** باش او سنده عقلم جوق قدره اولوق بلدریس
یلا بربدی. و الجملة ای الحاصل من جملة الکلام مقبول نظر سلطان الید
عقله بقوله کمال صورته و کمال معنی دانست قال رسول الله عم
اطلبوا الخیر عند حسن الوجوه و حکما لفته اند توانکی بالیاء المصدر
ای الغنا بهنرت لایه یقع نه جمال لایه یقع و بربکه ای اکبر یعلمت
ای المقصود الاصل من کبر السن از دیا و العقل نه بکمال قال المولی
الرومی **بیت** کرده ام بخت جواز نام بیره کور حق پیرست نه
از ایام برب **حکایت** روی عن بعض الحكماء ان الشیء اذا کثر یقل قدره
الا العقل فانه كلما ازاد مقدار الزدادة و تغل ایضاً ان الشیء
اذا قل یكثر قدره سوی الحق فانه كلما قل لا یجبر عزیرا انسانی جنس او
و افراد صنف بدو حسد بربند علی ما هو المعتاد فی الذین هم فخره
السلطین و حیانت مشرکمند و درشتن او المصدر مضایف الی
المفعول سعی فی فایده نمودند ای اسند و الیه التزمه حتى یقتله سلطان
و لم یؤثر فیهم **مصراع** دشمن چه کند و بیوی چه کند جومر بان
ای المشفق باشد دوست و اراد الملک ان یعرف سبب
العداوة و لهذا ملک پرسید من ذلک الشاب العاقل موجب بکسر

الیوم و الباء و صیح بحسب الباء المصدر فی الاضافه اثبات اشاره
 لا ابنا و جنب الذین حسدوه در حق توحیدت فلما استفسره
 الملك اجاب بحواب یصدر من کمال العقل کفت در سایه دولت
 خاوندی بایا و المصدری اولیا و النسبه حکمان رای جمیع
 الناس راضی کرم بالا حسن مکر حسود را لم اجعل راضیا
 که راضی نمی شود حسده الابن و النعمت من اذ الحسد ان یمنی الحسود
 زوال نعمه الحسود و دولت و اقبال خداوندی باد دعا و الملك و
 عداوة الحسود لا یتوقف علی الاساده من جانب الحسود کما ان البلیس
 حسد آدم من غیر موجب من جهته **قطعه** توأم الی نیازم ای
 اقدران لا اودی اندرون کس اجوف احد حسود را چه کنم کیف
 اصنع به گو که او ز خود هر چه در دست ای در ریخت و من
 القاعه المقررة ان حرف الصلة اعنی الباء اذا قرین بحرف
 الظرف یخرج حرف الظرف لا قضا و الباء الدخول البتة کما فی
 قوله و بت کما اندر شش و فی قوله بدین بنه درست و نو قوال بیدار منافع
 و فیما سخن فی الباء فی جمیع زایده تحت بن اللفظ و لیکن بنه
 القاعده علی که منک بمیز تا بر می ای مت تحت خلاص الحسود کین که
 این حسد ریختی می مرض که از شقت آن رنج خیزم کس توان رب
 بمعنی رستن بفتح الراء ای الخلاص و قبل فی الترجمة **قطعه**
 کوجم تیر اکا کلب ایچن انجتم حسوده نیلیم اول کند و غمته ز اولم
 کتیر که قور تلسن ای سود بودده مرضی اولن کتیر تا اولمینه قور تلمز
قطعه شور حسان الظاهر ان شور حبت بمعنی کثیر الملح غیر

جاویدم

بجمله بجاویدم

منتظم

منتظم الاحوال لهذا قبیل معناه بالترکیه آبی بختلو و هو وصف ترکیب
 جمع بالالف والنون و من قال قبیل شور مننا بمعنی الفتنه فحقاقتن
 بارز و ای بالرفیه خواهم مذ مفعول مضمون المعراج کتاب مقبلان ای
 لاصحاب الاقبال و السعادة زوال نعمت و جاهد کما هو مقتضی الحسد
 که نیند بروز الباء للظرفیه شب پرده و هو تقاضی علی و زوال القاب
 چشم ای چشمه و شب پرده لغت علی اصل النوع و من قال
 اصله شب پرده فقد نقول چشمه آفتاب ای عین شمس
 را چه کنایه ای لا ذنب لربارت ای هیچ خواهی ای تیردانت هر ار
 چشم چنان ان عیون کثیره عین الحفاش کوریم هست کوز با عیون او
 که آفتاب کیه ای من کون الشمس و اذ اعفت مع البيت
 بهذا التقدير فقد عرفت انه لا حاجه الی التقدير الشرطی من قال فی
 تقویر یعنی اگر خواهی که بنهار چنان ای مثل چشم شب پرده کور شدن
 استرس از سیاه شده آفتاب راست خواهی گفتو را راست
 خواهی جواب مخدوف بحسب المعنی فقد غفل عن المعنی و قبیله التبرجته
قطعه یمر من رهیت استرا و لولدرن زوال نعمت و جاهد کونیزین
 کوریم یارسه کوزی کتیک نورنا و لورمی کناد خوش دید که عزیزیک
 آنجلان کوز کور و لوسون کتیر و لجه سیاه حکایت یک را از ملوک
 بعم حکایت کند که دست تجاوز لیبخ ان برادره التقوی مطلقا
 بمال کتیرت دراز کرده بود و جورای الظلم و اذیت بفتح الرضه المقصوده
 و تشدید الباء بمعنی الایذاره آغاز لفظ کرده بود مقدر ای شرح الظلم
 و الایذاره خلق از مکاید ظلمت مکاید جمع کید و هو المکر در جهان بر فتنه

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

لفظک مننا وقع
فی موضع ان لا یخلف
مرا

ابن سیدی علی

ای نوقوا و اگر کسرت جویش ای شکره را صغیرت که قند کانه عطف
تفسیر و رعایه للسیح چون رعیت کم الظاهر من سوقی الکلام انه بضم کاف
الفارسی بمعنی القدران و قیل بفتح کاف العرب بمعنی الناقص
شدار تفاع و لایت ای حصول المملکة و غلظنا نقصان بیدیرت
لان الحاصل من الرجا و اکسابهم فاذا ذموا انتقص الحاصل **حکایت**
روی عن حکیم ان الرعا باللسانین بمنزلة التبر و الغنم للرعا یا فاذا
کثرنا و ستمنا حصل اللین اکثر و خزینه تهی بکسرتین بمعنی
الحال و قد شاع فتح التاء ما ند یستلون النون و اللال ما ض من ما ندنا
و دشمنان از هر طرف ای الاعداد من کل جانب زور بمعنی القوة
و المراد بهم هم آوردند **قطع** هر که فریاد رس الظاهر ان الیاء
مصدریه لا للوحده کما ظن روز قسیت حرف جوابه کاف
الفارسی ای قل له در ایام سلامت و اوقات الامن بجوامد ای
لغو جوامد و حی المعینین احد ما الرجل الثابت و ان الرجل
السنجی و المراد هنا هو الاخیر و الیاء للمصدریه فمعنی المجموع السخاء
کوش امر من کوشیدن بالكاف العرب لا غیر بنده حلقه بکوشش
کان عاده نام فی الزمان السابق ان یجعلوا فی اذان عبیدهم
حلقه از حرف شرط نوازی خطاب من نواختن برود
مضارع من رفتن و المعنی ان عبیدک انزی فی اذنه حلقه
لوم لطف بیا بق و یهرب لطف کن لطف فیه تاکید
که یکانه شود حلقه بکوشش ای عبیدک بسبب اللطف و اللحن و قیل
فی الترجمة **قطع** هر که یردم بولیم دیرمه نصیبت ابرجک

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

قیلسون ایام سلامتده الیک کو طبع خوش قو کید کند و فو کسین آن
او خشیامیجی لطف قیل لطف که آزاده اول حلقه بکوشش روزی
بجاس او اشاره الی الملک العالم الذی سخن بصدره قصه از کتاب
شهرنامه همی خوانند فیه تنبیه علی انه ینبغی للمسلمین ان یجمعوا
اجبار السلاطین الماضیه و ینتقموا من سیرتهم قصه ع بالهجرة للوحده
از زوال مملکت ضحاک و عهد فریدون بود قد ذکرنا سابقا بعض فقره
وزیر مملک را بر سید ای شال وزیر الملک که فریدون کج و مملک
و شتم بفتختین بمعنی الخدم و هو جمع خادم و المراد من یخص بالمرء من
العبد و غیره هم نداشت ای لم یکن له یولاء یا دشمنان بالیاء المصدر
بر و چگونه مقرر شد و غلب علی الضحاک که گفت ای الملک اینجا که
کشیدی فی هذه القعة من کتاب شهرنامه خلق و جماعت کثیره برو
بغضب کرد آمدند بکبر الکاف الفارسی ای اجمعوا علیه و اتفقوا علی
نصرته و تقویت کردند پادشاهی یافث **مشهور** فریدون و فرخ
زشت نبود زشتک و زشت سرشته نبود بداد و دیش یافث او
نیکو بی تو داد و دیش کن فریدون تویید وزیر گفت چون کرد آمدن
خلق لفظ چون اما بلا الیه حرف تعلیل موجب بکبر الخیم پادشاهت
الی سبب للسلطنة تو خلق را چرا پادشاهت می کنی سبب ظلمت مکر
سیر پادشاهی بخاری بالترکه مکر پادشاهت با شک بود فتنیه
علی انه ینبغی للوزیر ان یعمل بموجب الخبر المشهور قل الحق ولو کان
قرآینت همانند که لشکر بجان بروری بیاید الخطاب که سلطان
بشکر کنور و بیاید بالمصدری و قیل فی الترجمة بیت

لفظ مشهور است از دود بوسی
مخالفه ظهور مشهور

خط
تاریخ این لفظ کرد

شاهانگری جانبدار بسکتل که سلطان چربله ایسلطنت ملک
گفت موجب کرد که کاف الفارسی اعلم ان هذا اللفظ صحیح المعنی
ثلاثة الاقل بغير المدور واثنا بجمع جانب الشخ او ارا او واثنا
بجمع الجمع و صحیح استعمال بلفظ شدن او آمدن و المراد منها المعنی الاخیر
ولهذا قال آمدن الحاسب جمع سپاه و رعیت چیست سؤال الملک
ملیح گفت ای وزیر پادشاه را عدل باید ناپه و کرد ایند و رحمت
عطف علی قول عدل تا در سایر دولتش ایمن هذا اللفظ من عمل
و لسان اهل الفرس یعنی این و من قال و لعل مقلوب من قلب
مکان قدوم اذ ان من تقرقات اهل العربیة نشینند جواب
الوزیر صحیح و ترا این مرد و نیست و الحال انیجب کلامها **مثنوی**
کنند مضارع منفع جویشت و صرف ترکیبی فاعله سلطان بالیاد
المصدری مفعول ای لا یعمل اللفظة من کان صنعة الظلم و کون
کنند یعنی نشود بعید جدا و کذا کون یا سلطانة للوحن فاذا اعمت
المعنی الضمیر فلا تلتفت الی القبیح که نیاید زکر که چو یاز بالیاد
المصدری اعلم ان لفظ جویان بالجم و الباء الفارسیین فارسی
و بالجم الفارسی و الباء العربیة ترک بادستماع بیاء الوحن که طرح
و هو بالترک سلقن مضاف الی قوله ظلم و الاضافة بیانیة و فلما
یوجد الواو العاطفة قبل لفظ ظلم و بعض النسخ افکنند بای دیوار
ای اسان جدار ملک جویش بکنند بفتح الکاف العربی ماضی من کندن و قیل فی
الترجمة **مثنوی** ایلمر جویشت سلطانلق و خوردن اولم قویز جویانلق
چونکه ظلم سلقن یازدی ملک دیوار یک دین قازدی ملک الظلم سندن

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

تاریخ این لفظ کرد

وزیر زجمع موافق طبع نیامد اذ کان طبعه مجبولاً علیه بند فرمود و
بهرندان فرستاد و کذا حال الناصحین نیادون بس بر نیامد ای
لم یبعض علیه زمان کثیر که بنی اصله بنین حذففت النون للاضافة
الاعتم بتشدید المیم سلطان ای ابناء عم ذک السلطان الظالم بمنازل
مصدر کارزادی جاویر الخصة بر خاستگی قاموا الیه و ملک
پدرخواستند ای طلبوه قومی بیاد الوحدة که از دست تطاول او قدم
ذکره بجان آمده بودند کنایة عن کمال التقصیر و بر ایشان شده
من او طمانهم بر ایشان یعنی علی بن عمه که آمدند و قدر بیاند و
تقویت کردند که کان لغویون و قد سمعوا ولم ینتفع تاملک از
تقرش بدرفتار خرج و برانان یعنی علی بن عمه مقرر گشت **رباع**
پادشاه بیاد الوحدة که او را در دای بجز بشتد یا الواو کم
مفعول بر وزیر است علی رعایاه دوست دارش لفظ دوست
دار و صرف ترکیبی و الثمین راجع الی قوله پادشاهی ای الذی یتخذ
خلیلاً و رسیخه ظرف دشمن بک النون للاضافة زور دوست
وصف ترکیبی ایضاً ای عدو مقدم بار رعیت صلح کن بالعدل
و زجرت خصم ایمن شین علیه بقوله زاکم شاه شاه عادل
ای السلطان العادل رعیت لشکرست لانه هم بنصر و نه
علی اعدان و قیل فی الترجمة **رباع** برشته که رو کوره
رعایایه جفایه دوست دوستی قیلا باشد ابداه و فاری
قیل صلح رعیتله او تو خصم دن آراه عدل استنک شکرتیه انلاکه
الایه **حکایت** پادشاهی با اعلام عجمی بیاء الوحن فیبرها

در کشته با کاف العرب و الباء الاصل معنی التفتیه نشسته بود غلام
 بکون المیمای ذکد الغلام العجی دیگر بالترکه دخی دریا ندیده بود و تحت
 کشتی نیاز موده کم مفعول من آرمودن کریم بکسر الکاف
 الفارسی و فتح الباء معنی البکاء و زاری بالباء المصدری بمعنی الایمان
 آغاز کرد ای شرع فیها و کفره بر اندامش احواد من خوفین لوق
 چند آنکه ملاطفت کرد مدت کینه آرام نگرفت و لم یکن
 و ملک را عیش از واصل از او منغص بضم المیم و فتح النون و الفین
 المعجم المشددة و الصاد المهملة بمعنی المکذری بود و جان علی
 دانستند که بند فاضلاب الغلام و انفعال السلطان حکیمی
 در آن کشته بود ای رجل عاقل کان فی السیفه کفتی محاطا للسلطان
 اگر فرمای من او را بطریق حکمته خاموش گم و فی بعض نسخه کرام
 پادشاه کفت غایت لطف باشد حکیم فرمود المی حاضرین معه تا
 غلام را بدریا انداختند فوق الغلام بین الامواج بارها چند
 بالترکه کبر و کوه عوطه مع الانعاس فی الماء فی کتاب اللغة المنع
 بشامل اللغة و غیره او در هذا اللفظ فی قسم المفتوحة و من قال
 فقد سمعت من البعض بفتح و بوا فقه بعض الکتب و من الآخر بضم و
 هو المشهور فقد شرح اللفظ بغير علم و الموجود فی کتب اللغات
 المعتمد علیها و المسموع من الایمال هو الفتح و ما صادف احادیث
 بالضم فاین الشبهه خورد و بعده مویس الضمیر راجع الی الغلام که فرستد
 و سوی بمعنی جانب کشته آوردند فاذا قرب من السیفه بهر دو
 ای بکشتی ندید در دنبال ذنب کشته و فی بعض نسخه وقع بدل دنبال

ابن سید علی

لفظ

لفظ ساکن بضم الیمین و تشدید الهمزة جمع ساکن آویخته
 ماض مجهول من آویختن فمن آتیه معلوما و قد لفظ خود را
 از کتب تکلفا چون بر آمد ای علی السیفه بکوشه و بنشست
 قوی زاویه و قرار یافت و ساکن ملک را بسد بده آمد و استخس
 کفت ای الملك درین چه حکمت است کفت و کما حکیم اول بکون اللام
 محنت عوق شدن مبتداء و تحت دیده بود خبره قدر سلامت بالباء
 المصدر کتبت مع دانست و المصن اخذ من هذه القصة حصه
 و لهذا قال بهیمن قدر عاقبت کس دانند من یوف قدر العاقبة کما سمیت
 که قرار آید **قطعه** ای سیر اعلم ان هذا اللفظ قراءه بالاماله ای الکسرة
 المجهولة فهو بمعنی الشبان و ان قراءه بغير الاماله ای الکسرة
 المعلومة فهو بمعنی الثوم و المراد هنا هو الاول ترانان جوین
 ای جنبه الشعیر خوش نماید شبعک معشوق منست خیر معتر
 آنکه بنزدیک نوز شدت مبتداء مؤخر حوران جمع حوری و الا
 فیه الحواد علی وزن الحار و بهشت بیاء النسبه لکونان فی النعم
 المقیم و شرح یعنی جهنم بوز اعراف و هی فی الاصل جمع عرف
 بالضم و هو المكان المرتفع و منه عرف الذکب و عرف الفرس
 و ذلك لانه لظهوره عرف مما تخفف من و قبل نمی بدک لانه اصح
 الاعراف یعنون اهل الجنة و المراد منه السور الذي بین الجنة و النار
 فان قيل ای حاجه الی السور و الجنة فی السموات و الیهم فی
 الارض قلنا مثل انس بن مالک عن الجنة ان السماء ام فی الارض
 قال فانی ارض و سما و سبع الجنة فقیل فاین می قال فوق السما

ابن سید علی

تذکرست مناصب الیاء و النون
 الی الخلفین علی اللفظ جوع
 قولم بازر و بین جنبه
 فکر منست

توضیح کتب الاعراف
 و تفصیل الاعراف

43

السبع تحت العرش وقد ورد في الخبر ان الكرسي الذي يركب
 بالفلک الثامن و فلک الثوابت ارض الجنة وسقفها العرش
 وهو الذي يسمى الحكما ، فلک الافلاك والفلک التاسع والفلک
 الاطلس فالاعراف الذي هو سور بين الجنة والنار يكون
 نفس حرم الكرس وهو الذي باطنه يعني محيطة فيه الرحمة
 يعني الجنة وخاومه يعني الوجه الذي على السموات والارض
 من قبله العذاب اذ وزخيان پرس ان استفسر من اهل النار
 كاعراف بهشت است اذ لا عذاب فيها من كان في محنة في
 قدر السلامة ومن كان في نعمته جليلة لايت كرعلى نعمة قلبية
 وقيل في الترجمة **قطع** اي طوق سكارب انما كونه كور غمره
 محبوبه بجا شوكم اول سكار شد و او بما قدر غنى حوريله دوزخ كلور
 اعراف ظاموده بانته ولي **عنه** **شديد** وقت الفوق الغلیم
 میان انكاي بين الذي يارش اي عشوقه در بر وهو مبعث القدر
 هنا اي كانه صدور بانكاي بين الذي يارش اي عشوقه دو
 چشم انتظارش تكون عيناة منتظرين بر درى على الباب حتى
 يحج معشوقه وقيل في الترجمة **بيت** شوالكس ك باريله اولاسينه
 بسينه جوق فرة وار انك كوزى قيو كوز لر **حكايه** هر مرز
 و هو ان نوشروان قد تفرق الملك اثني عشرة سنة ولما نصب حس
 وزا ابنيه فسل عن شرة واجاب فالصحن حكى هذا القصة تاجدار را
 گفتند اي سلوه از وزيران بدرونه بعض الشيخ وزيران بدرونه خطا
 دیدى و عرابهم و فعلهم كه بند فرمودى گفت خطاى بنوا و الوحق

استفسر من اهل النار
 كاعراف بهشت است
 اذ لا عذاب فيها
 من كان في محنة
 في قدر السلامة
 ومن كان في نعمته
 جليلة لايت كرعلى
 نعمة قلبية
 وقيل في الترجمة
قطع اي طوق
 سكارب انما كونه
 كور غمره
 محبوبه بجا شوكم
 اول سكار شد و
 او بما قدر غنى
 حوريله دوزخ كلور
 اعراف ظاموده
 بانته ولي **عنه**
شديد وقت
 الفوق الغلیم
 میان انكاي بين
 الذي يارش اي
 عشوقه در بر
 وهو مبعث القدر
 هنا اي كانه
 صدور بانكاي
 بين الذي يارش
 اي عشوقه دو
 چشم انتظارش
 تكون عيناة
 منتظرين بر درى
 على الباب حتى
 يحج معشوقه
 وقيل في الترجمة
بيت شوالكس
 ك باريله اولاسينه
 بسينه جوق فرة
 وار انك كوزى
 قيو كوز لر
حكايه هر مرز
 و هو ان نوشروان
 قد تفرق الملك
 اثني عشرة سنة
 ولما نصب حس
 وزا ابنيه فسل
 عن شرة واجاب
 فالصحن حكى
 هذا القصة
 تاجدار را
 گفتند اي سلوه
 از وزيران
 بدرونه بعض
 الشيخ وزيران
 بدرونه خطا
 دیدى و عرابهم
 و فعلهم كه
 بند فرمودى
 گفت خطاى
 بنوا و الوحق

مقدم

معلوم نكر ام اي ما علمت منهم خطا ، واحدا لم يقبل ولم يكن فيهم خطا
 اذ العلم به عسير فينبغي للسالك ان يحسبوا وان يكون لديهم مراتب
 من اي عيبه در اول اين ان اي في قلوبهم به كبر است بفتح الكاف
 العوبه وكذا كذا بفتح الخاء والنزاهة و بر عهد من انما كذا بفتح الخاء
 مراتب هذا الا وتر سيدم اي خفتهم كذا بفتح الخاء حوتس اي من خوف
 ضرر انفسهم قصد مهلك من كذا بفتح الخاء قدر انفسهم و اذ كان
 الامر كذلك يس قول حكما انكار بسم اي علمت به كذا بفتح الخاء
 ازان متعلق بقوله كذا بفتح الخاء ان تو ترسد بخاف بر سر من ترسد
 اي حكيم و عاقل و كذا بفتح الخاء و هو مع مثله صد مائة بر آيد تغلب
 بجهت كذا بفتح الخاء و جمل احتمال مر جوتان قوله صد في قوله بر آيد جنگ
 نبينه كذا بفتح الخاء چون كذا بفتح الخاء شود عن الفوار بر آيد اي يطلع بجهت كذا بفتح الخاء
 بطنك فقد يكون الضعيف يوصل الضرر الى القوي بخوف ضرره
 ازان لفظ اربيع من الاجلته واقط ان اشارة الى مضمون المصاع
 انما كذا بفتح الخاء بر آيد اي راعي زندي تملح عليه كذا بفتح الخاء
 مارشيل را كذا بفتح الخاء مضارع من كوفقن بالكاف العوبه فاعله ضمير
 راعي بطنك اي بقله الخ وقيل في الترجمة **قطع** شوكم
 قورق سندان او شن اذن اي حكيم . كذا بفتح الخاء انك بوزين جنگ الميه
 كذا بفتح الخاء من عا جز اول جنگ . كذا بفتح الخاء كوزين جنگ الميه
 بلان راعي كذا بفتح الخاء صوفه . كذا بفتح الخاء كذا بفتح الخاء . اعلم
 ان ما فعله بر مزل يس كونه جبانا بل هذا احتياط و تيقظ واحتمل
 عن الغفلة **حكايه** روى ان سلطانا خرج للغزو من داخلته

تغلب

وامران بحر حيشه في كل ليلة قيل له ينبغي ان يكون الحارسه بعد القول
في ارض العدو قال ذلك واجب وما فعلته اتحسان **حكايه**
يكلمه ملك ملك ككاف للاضافه الى لفظ عاب فمن لم يعرف
ان من المتن حذف وواعب لفظ ملوك بسكون الكاف ويجوز
اي كان من ايضا درجالت پيرى فانه وقت الموت **حكايه** طلب
شيخ مسرف من صالح نصي افعال لتذكير الموت اذ الصنف الذرع
حان وقت الحصاد واما ان زندقه قطع كرهه بولاد وقد كان يشس
من الحيوة **بيت** موى سفيد از كفن آرد بياض پيشتم خم از هر ك رساند
سلام سوارى بياض الوحده اى فارس واحد از دم اباء در آمد
اي دخل و بشارت آورد بقوله كنه فلان قطع را ذكر اسم حصن ببولت
خدا و ندى الظاهر ان الباء للظرفية كناديم اى فتحنا ما و دشمنان
اير شدد و هذه بشاره اخرى و زينت ان طرف جعلى يعنى
باسم مطيع فرمان كشند اى صاروا مطيعين للامير چون اين
كلام بشيد ذلك الملك نفس بفتح تين و ياء الوحده سرد بسكون
الدال يعنى البار و صفة نفع بر آورد و لغت اين مرده بالراء
الفارسي اسم مصدر يعنى مرده دادن و مرده كردن و اينست
لان الملك توجه الى الانتقال بلكه دشمنان حراست فسه بقوله
يعنى و ارثان مملكت **قطع** درين اعيادى مضمون المصراع اثنا
بسر لفظ شدا ما مضى من شدن يعنى الصبر ورة او يعنى رفتن
وعلى التقديرين المعنى المراد منه انتم و من غفل عن هذا
التحقيق و فسره بقوله يعنى تمام شد فقد اخطاء و ارتكب الاثام

التي تسمى على

التي تسمى على

و ربيع كالمه تحت سر عازيزه بالاضافة اليها لانه لا يخبره و لم است
وارتجوه از دم فرازايد يحصل و يتحقق في الخارج ايمد بسته
بر امد اى حصل و له چه فايده تا كنه بسكون الكاف للوزن ايمد
نبيست كه تتر كدشته العير الذي مضى بازايد اى يرجع **قطع** كوس
بالكاف الوى طبل عظيم يضرب وقت الحرب و التسمية على الامور
و هو بكسر الين للاضافه لاقوله رحلت اى الارحال بموت
بالكاف العربى ما مضى من كوفتن بمعنى الضرب دست اجل فيه آخاره
اى دو چشم و داغ بفتح الواو مصدر بمعنى التوديع او ايمد صدر
و هو بكسر العين للاضافه سر بسند لانه انما تفتقر فان منه الان لغما
وقت الوداع اى كف دست و ساعد و بازو بالاضافة و وقع و بعض
النسب يني مكان ساعد و اختاره ابن سبويه و هو لا يخرج عن اسدرك
همه توديع يكلمه بسند فليودع كل واحدة ممكن الاخرى بر من افتاد
وقع على مرك بكسر الكاف للاضافه و هو بيانية و هو فاعل افتاد
دشمن كام و وصف تركبى اى الموت الذي يبريد العدو و هو بعض
النسب بر من اوقناه دشمن كام فيه تكلف لانه يجب ك الراء و
سكون النون للوزن آخر اى دوستان جمع دوست و في البيت
صنعة التضاد لانه ذكر الضدان فيه كذا بسند مفعول محذوف و النعم
روزگارم المراد به زمان عمه و بسند بمعنى رفت بنا و اذ بان المصدر
اى الجبل من كدم حذف مفعوله لما ذكره و من قدر حذر فقد نقص و
القافية لا توجب التحصيص شامخه بسند من امثال اعمالى تامل
في هذه الابيات فان حالنا قول بلا عمل و سماع بلا قبول **حكايه**

التي تسمى على

قال شخص لصالح خطي قال الموت موعظة بليغة كما ورد في الخبر
موت الجار كمنع بك واعطاء وقيل في الترجمة **قطع**
وكدى اجل دستي كوس حلتجون . ايكي كوزم وداغ سيرايد كوز .
دوشدي باكام اودستمن چون . آجاي دوستل كذرايد كوز .
روزكارم چوكندي غفلت ايله . ايتدم سركورب حذرايد كوز .
حكايت سالي بياء الوحدة ببر بالين بمع الوساة تربت
يجي بيغامه دم والمغ المراد على راس قبه معكف بودم در
جامع بكسر العين للاضافة اشهر ذلك الجامع بجامع بني امية
دمشق بكسر الهمزة المشهور وفتح الهمزة في رواية ام
بلدة في ارض الشام واختلف في بانها وسميت بالكمه يعني
از ملوك عاب كبري الصافي يعني بالظلم موصوف بود و معروف
اتفاق بربارت آمد على ذلك القبر وعاذك او دعائي صلي ودعا
كما هو المعتاد في زيارة القبور فان قيل الجسد بصيرت بافت الاجل
في الفائدة في زيارة القبور قلنا الاستمداد والانتفاضة من الروح
فالزايه اذا شاهد القبر يكون توجهه الى الروح ازيد فالغيض يكون
اغلب وحاجت خواست **بيت** درویش و غنی بنده بالاضافة
این خاک در زير پايان الفقراء والاعنياء عبيد تراب هذا الباب
وانان بفتح الواو اصله انان بمد الالف كمنع تراب محتاج ترند
كما قيل **بيت** بادشاهان جهان چون بنجي خسته شوند استعانت
زدر كوشه نشينان طلبنده آنکه بعهده روی بمن كدرای توجه الى
ولوت از انجا ای من الفيض او من فضل الله كه تمت درویش است

بجانب این بیت

بجانب این بیت

فان

فان تمتمهم منه لامن انفسهم وقيل يعني درون دل و جان بزرگ
كوز بعبارة موجب الاستدراك في قوله خاطري وصدق معامله انان
مع انه مع عطف على قوله تمت درویش ان خاطري بياء الوحدة ههنا
من كنيه لان تمد الرجال تعلق الجبال كذا في دشت من صعب قوي اليتيم
اعلم ان لفظ اندیش امر من اندیشیدن وقد استعمل صفة في بعض
التركيب نحو عاقبت اندیش وخیر اندیش ولفظ ناک اداة نسبة
نحو غمناک وافیوناک والممد للمتكلم كقوله بر عبت ضعيف رحمت
كن عملا بقوله دم ارجو امن في الارض ليركحكم الله تا از دشمن فون
رحمت ببینی **قطع** بازوان جمع بازو بمع العضد توانا بمع
القدرة وموت بشد به الواو سرد است معناه لغة راس اليد
والمراد به الاصابه خطاست خبر مقدم بجهة مسكين لانوان
ای الضعيف بكت بمع شك من مبتداء مؤخر بشرس
ارغاب من ترسیدن آنکه بر افتادگان والضعفاء وختایه بفتح
النون النافية ای لا یرحم که كز بای دای ای ان زل او وقع كسش
كبر دست والتقدير بکبر دستش كما قال دم من لا یرحم لا یرحم
ههنا كنه بديا بالياء المصدر كشت بكسر الكاف العود ما حل
من كشتن او من قال بمع اقتسندن فقط لانها بالجماديين
لان معنی الاول بالترکی الكمك ومعنی الثاني صا حق وسلک كوشتم
يكلی بالياء المصدری داشت ای نظر معین التوقع وجامنه
النتع دماغ بیهوده تخفف من بیهوده اولغته بیهوده
بخت ای طبع الفکر فزاد قویة الحول واردة خال وخیال ابطال است

ابن سید علی

بجانب این بیت

ابن سید علی

ای ذکر الایمان
و اراد القلم

۱۵۰ / ۴۴۱ / ۲۶۱

كان عطف تفسيره ^ب كوش بسكون الشين اي من الالف بيده
برون قد اوردوه بعض المخرج في قسم المضمومة وبعضهم في قسم المكسورة
والفصحا يختارون الكسب والعامة الضمة وقول من قلل قبل حوزية
ضم الباء وكسبها والضم او الكسب اجمع على اختلاف الروايتين مما ينبغي
ان لا تلتفت اليه سبح سخن اينست كه من مي گويم آر بالمد امر في اخرج
القطن من اذنه واسمع الكلام وادان عدل خلقه يوم الكرم
في ندمي اي ندمي قدم لفظي للوزن داد بالمد بين سينها الف
وهذا في العبارة الصحيحة الموجودة في النسخ القديمة ومن اورد به لفظ
وان بالنون في آخره وشرح بقوله امر من ذلك تن بمعنى اعلم فقد غفل
عن اللفظ في الشرح روز داي بياض الوحش اي يوم الطهارة
ومن قال اي روز دادني على ان يكون البياض المصدرية فقد غفل عن اللفظ
اذ يلزم دخول البياض المصدرية على المصدر وعن المعنى كما لا يخفى لمن تأمل
وانصف مشوي في ادم اعصابه بليد كير يد يعني ان يبي ادم كجد واحد
فكل احد عضوا لا يفرق في ريش ادم مصدر ومن اورد عبارة المثلث
كه در اسفل عبارت فقد غفل عن المثلث الصحيح فيك جوهره حيث تكثرت
من ادم النبي دم ومن قال لفظ ادم فقد عدا جوهره جو عضوي كذا
مقدرة بدي واي المرض اورد روز كاراي الزمان في عضو ما را
نماذق بفتح النون اي لا يمكن ساير الاعضاي وما ذكره في
قول النبي هم انا المؤمنون في تو ادم وتراهم كجسد واحد اشكل
عضو تداني سايره بالفتح والسحر تو كزخت وكبير ان في عمى بياض الخطاب
نشايد كه نامت نه مندوه في بعض النسخ وندا ادم وقيل في الترجمة

ابن سيد علي

ابن سيد علي

ابن سيد علي

ابن سيد علي

ابن سيد علي

مشوي

مشوي بني آدم اعضا در جمله هم كه بر جوهر اولش در اصل ادم
جوهر عضوه زحمت ويره روزگار وني عضوه بكل كماله قرار
چون غير اچون يرسن غلي شير نم ديالر اذ ك آدمي حكاييت
درويشي بياض الوحش مستجاب الدعوة در بغداد بيد آمد
اي ظهر ورتا بججاج يوسف قد عفت ان حذف لفظ ابن بين
علمين شايخ في هذه اللغة بخوانش اعلم ان لفظ خوندين يحيى و
لمعنيين احد هما القراءه والاخر الدعوة والمراد بهما بالاضيفه فاعل
خواندن ضمير بججاج وهو امير معروف بالظلم ومفعوله الضمير البارز
الراجع الى درويش واقت دعاء خير به من كل اعلم ان لفظ الدعاء
او استعمال حرف اللام يكون للحي واذ استعمل بلفظ على يكون للشر
وهذه القاعدة مخصوصت بالتركيب العربي فلا يتجلى في تركيب
اعتراض في كلام المصنف وكذا الداعي خدا يا جانني الضمير راجع الى
المحتاج لسان امر من تادق بمعنى الاخذ اي قبض روحه كقول اي
المحتاج از بهر خداي تد توبه اين چه دعاست اي دعاء هذا كقول اي
الداعي دعاء خيرت ترا لاك تنجي من كل المظالم الكثرية وجله ما نارا
لانهم بيلون من شتر مشوي اي زير دست يامن به اعطيت
اي الرعية ازار ووصف تر كسبي مع الاول كرم بفتح الكاف الفاعلي
بمعنى الحاز تالي اعلم ان لفظ يحيى لمعنيين الاول بمعنى السلطان
الا عظموا وشمع مع السؤال عن الوقت بالتركيب والمراد هو الله سبحانه
بفتح النون مضارع اي يبع اين بازاره للادوية والحكاييت قال
السلطان من السلطايين الما ضية لصاح نعم السلطنة لو كان له باقاه

بججاج لفظ اوله

بججاج لفظ الدعاء

بججاج لفظ على

ما حرت سلطانا اذ اقبلت مع الذي سار سلطانا في اول الزمان ولم
 منيجه كما ريدت التاء للخطاب جهان داري وصف تريكه و
 الياء مصدرية مراد بتباي اولي كدم ازارى وصف تريكه و
 الياء للخطاب مصدرية واستعمال لفظه في موضع لفظ اشتايع
حكايت روى عن ابى منصور انه كان رجل معكوف في مسجد الكوفة
 قال فدخل المسجد غلام هندكا فصلص صلوة حسنة ثم فعل هكذا
 الاخر الشبه فسلمت عليه يوما من الايام فلم يرد علي جواب للسلام فلما
 دخل المسجد في اليوم التالي قال عليك السلام فاعتزبتة وسالته عن
 ذلك قال ان له مولا ولم استاذنه في رد السلام فاستاذنته اليوم
 فقلت له يا غلام استاذن مولاك ان تجالس ساعة في ذكر الله تعالى و
 فذهب ورجع وقال قد اذن لي في ذلك ففعلت له اخبره من
 اعجب ما رايت في الدنيا قال ان من عادة ان اصيل طول كل ليلة الى
 السحر ثم قال الله تعالى حاجته فمضت لي ليلة طيبة فقلت اني
 رجلا من اهل النار فتودي ان اذهب الى الواد الغلاة فمضيت و
 الصبح ان طلعت بعد فسمعت هناك انسا عجيبا فاذا رايت شعبا غليظا
 قد طوق في نبيه في عنق الرجل وكتبه على وجهه فقلت له قف ساعة
 فقال قل لهذا الشعب ان لي قف فقلت الشعبان حتى الذي حتى وند
 بقدرته قف ساعة لا كلم هذا المسكين فوقف فقلت للرجل من
 انت فقال انا الحجاج بن يوسف فرايت الاحمال انا قال اما الذي
 على كتفه الامين فهو دماء المسلمين واما الذي على الايسر فهو مواليهم
 فقلت وما هذا الشعبان فقال منذ فارقت روجي من الدنيا اتق الله

حكايت

استلان

استلان به كما ترى كل ليلة يطوف في من المشرق الى المغرب فقلت له
 فربل تجو شينا قال نعم قلت وما هو قال قلت تسين سنة لا الا ان
 محمد رسول الله ايتها ان ظف في من الحكار تا مل في جلاء الظلم وعاقبة فان
 الحجاج كان مقدما ميا فصيحى مقفول بلينغا وكان عاملا لعبد الملك
 بن مروان ولى الحجاز سنتين ثم العواقق وخراسان عشرين سنة
 وكان الحجاج يجبر عن نفسه ان الكبر لذاتة سفاك الدماء وقد زال
 تكال التصرفات واللذات وبق عليه في الاله **بيت** بذكر ابي شيراز
 بيت خافك كره عاقلة يكدمي لذت كجارز وبيس يا رى عذاب
حكايت كذا من ملك بكر الكفاف للاضافة في انصاف بارسا في
 بيا والوحدة لا يسير كذا از جهاد تمام الكدم فاصلنت كالتى عمل
 صالح افضل ككوت ترا جواب نيم روزاى يوم نصف النهار ما ولى
 بك نفس خلق نيارا رى بيا في الخطاب **قطع** خالما في بيا والوحدة
 خفته اسم مفعول من خفان ولا معنيان احدهما بالته كما يفتح في الاخر
 بالته كى او يوتق والارد منها هو انشا ديدم نيم روز فلما رايت كذا كذا
 كقلم اين فتنه است بوجمل المهنه كذا باش اى نوم برده اسم مفعول
 من بردن بى اى ان بواب با ولى كذا جواب من همتر از بيدار ميش
 بفتح الياء المصدرى ايجان بذر نفاذ بمعن الحيوة والمعيشة مرده به
 الميت اول اى كوز ميتا اول **حكايت** كذا من ملك كذا شيدم كذا شيدى
 بيا والوحدة وعشرت المعاشرة والتعاشر المعاشرة والام عشرة
 روز كرده بود در بيان آخر مستى بالياء والمصدرى كى كفت
بيت ما را بجهان الباء بمعنى في خوشتر از اين يكدم بيت علمه

حكايت

بقوله كذا انك وبدايشه واذا كس ثم نبيست قيل في الترجمة
 بيت بيزه بوجه بانه بوندن خوش دم بوق انديشه غير صاكدن
 ثم بوق درويشي بيا و الوحدة برعنه بمع العويان برون في الخارج
 بسر ما يطلق على البرد و على وقتة والمرد هنا الاول حفت بود و عرف
 معنييه والمراد هنا الاول كفت **بيت** اي انك خطاب
 للملك باقبال تو اي مع دولتك در عالم نبيست اي ليس
 احد في الدنيا كيرم كفت نبيست ثم ما هم نبيست فلا فرق بيني
 وبينك وقيل في الترجمة **بيت** اي سجالين دولتيه آدم بوق
 دوتم كه نكند بوق بنده هم بوق ملكه را اين نظام خوش آمد و الحسن
 للملكين اذا صدر منهم الاستحسان ان يقع منهم الاحسان **حكايه**
 روى ان شاعر كان يقول في مدح امير اشعرا وبقراءه با جفرت
 وفي كل قرأه يقول الامير احسنت احسنت ولم يعط شيئا فقال
 الشاعر اذا قلت احسنت احسنت و باحسنت احسنت للبايع الذي في
 المذكور فالملك المذكور صرة بضم الصاد والراء المهملتين الكيس
 هزار دينار از روزي اي من المنظره بيرون داشت اي اخبرها
 وكفت اي درويش دامن بهار ام من داشت ن كفت دامن از جازم
 كه حله ندارم اي كيف ارفع الذيل وليس ثوب بادشاه را بر شعف
 حال او وقت و رحمت زيادت كشت خلعت بيا و الوحدة بران اي على
 القرة مزه صدر ميمى درويش و ن فرستاد اي ارسل الي ذلك الفقير في
 الخارج درويش ان تقدر بانك مدت و مدة قليلا بخرد و نكند
 و با زهد لا التفتان **بيت** فرار بر لغو زادگان كير دمال اي

لا يستقر المال في كفا الاحار نه صبر در دل عاشق زاب در سر بال كبر
 المبعي و سكون المهلة و بالالف بعد الباء هو المنخل الكبير يقال له بالتهك
 قلبه ومن قال خيرا منقاه منقاه فادعي بلا دليل والمعنى كما لا يستقر
 الصبر في قلب العاشق والما في المنخل الكبير در حالتي اي مجيبه وقع
 في حاله كه ملك را پرواي او اي المبالاة به بنود و كان مشغولا بامر
 آخر من مهمات الملك حاله بكنقند اي عرضوا حال ذلك الفقير عليه
 بكم بفتحتين برآمد الى القبط و غضب و روى از و در هم شيد و قد عرفت
 معناه و از اينجا من هذا الموضع الذي هو اختلاف الاحوال في دفعه
 اصحاب طفت بكم الفاء و سكون الخاء من القطن و حبره بكر
 البوع على وزنه بمع العجزة عطف عليه كه از حدت بكر المهلة و تشديد
 الدال بالفارسيه تيزي و سورت بمع التجاوز يا دشامان بر حذر
 بايد بود علمه بقوله كه غالب مت باشان بالاضافه للفطنين و الاشياء
 لا قول بادشامان بر بعضيات اي مشكلات امور مملكه متعلق باشد
 هذا من فضل الله في عبادته حيث يجعل شخصا استوك مشغولا
 بتدبير العباد و الممالك **حكايه** روى ان ملكا مات و جمع رجل
 شعبة و اخبره به صالحا و قال كيف تكون حال الملكة قال ذلك الصالح
 ان انه يدبر ملكه بحمل الرجام بالفارسيه انبوهي كرون علوم كمنند
 فلا بد من الاجتناب من اسباب غضبهم **مشهور** حرامش الضرايح
 الشخص مقدرا علم ان لفظ بود بضم الباء و فتح الواو مضارع من
 بودن بمع الكينونة بعنت بادشاه في عمل بود علمه بقوله كه بكاه
 بالكاف الفارسيه بمع الوقت حضرت ندر دنگاه اي لا يخط

و نبيست اي العاشق
 الانفس في القلوب
 ابن سينا على

في بيان لفظ بود

وقت الفرصة مجال اسم مكان من جوالان سخن ناسی زینس قباله تکلم
بیبه وده بمعنی الباطل کفایت مبر بفتی من نهی من بردن قدر خویش
قبیل فی الترتیب **تقلو** حرام اولسون اگر شکرک نعمتی که حفظا انبیه بر این
فرضیه مجال سخن سز جواب تکمل عبت بیره قدر که خراب تکمل گفت
ای الملک بر ایند جمع امر حاضر من راندن این کوی شوخ بمعنی کنساح
و مبدائی سرف را که جلدین نعمت و مال بانگ مدت بر انداخت
و فی بعض النسخ بخورد و تلف کرد که حریمه بیت مال الهی مسالین
ای طعام هم تطعمه بالقرم و السكون بمعنی المطعمون اخوان شایان
المراد هم لم سرفون قال الله تعی ان المیزین كانوا اخوانا شایان
فمع کلام المصنوع علی بیت البهری بیا و الوحدة کوا و روزی
بالاضافة البیانیة شمع کافوری مهدی بضع شمع کافور و
المراد ایتاده السرف زود بمعنی سریع سیدی بیا و الخطاب
کش کسر الکاف العود اصله کاش بشب زوعن نباشد در چراغ
تقدیر در چراغش قدم الشین الموزن و قبیل فی الترتیب **بیت**
شول بر ای کم بقا کوننده اول کافوری موعم نیز کورین کیم
یاغ اولم چراغده آنک یکی از وزرا و ناصح قید که لان کل وزیر
لس ناصح خصوصاً بذل المال و التصدق گفت ای خداوند عسلی
آن بیتم وقع الملق فی النسخ القصصیة بهذه العبارة و من ورد
بدله ما مصلحت آنست فقد استلوه الادب الی الوزير الناصح اذ الصح
السلطان انما یكون برعاية الادب **حکایت** روی ان احد من العلماء
نصح الخراج و غلظ فی الکلام فقال الخراج ان الله تعی ارسل جلیین فضلیین

و...

تکلم

تکلم برید برهما موسی و هرون علیهما السلام الی اجل شرف برید بر
فرعون و امر ما تعلق فقولوا لاینا علیه تذکره او حیثی فانت است
بحیه من موسی و هرون و ما انما بشر من فرعون تکلیف لا تنصیر نفسک ولا
تعمل بکلام الله تعی فی نصیح که چنین کسانه ای الذین فی طبعهم اسرف
و جبر الکاف کسر الکاف و فتنها من الرقی القوة و فی الحدیث اللهم
اجعل رزقی الی یوم کفایا بقا بقیق جمع تفویق مجوی بضم المم و فتح
الار و معین دار بادی اعطی شینا فشیئا و لا یعطی جملة و اخلده
تا در نفقه بفتی من اسرف تکلم قال الله تعی کلووا و اشربوا
ولا تسرفوا انما لا یحسرفین **بیت** که جسد کفایت کلووا و اشربوا
در عیش گفت و لا تسرفوا فلما نصیح الوزير الملک فانه نصیحه فی
بارة حکایت حیث قال اما انی فرمودی بیا و الخطاب مبتدا و
زجر و منع بیان لما امره مناسب سیرت ارباب نعمت نیست
بالاضافة الالفاظ التثنیة خبر علل بقول کیمی ابلطف و عطاء
امیدوار کلمه و ارادة تشبیه و برادینا النسبه که دانید بی بی معین
احد ما بالترک و ترک و الاخر بالترک ای ملک و باز و بعده بنویسد
ای بانی اسر حست کردن **بیت** بروی خود در کسر الراء بالاضافة
بمعنی الباطل الطاع مصدر اطوع غیره ای او قوی الطمع باز مع المفتوح
و کذا انت ستوان که بمعنی کردن اذ الماضی بحی بمعنی المصدر فی هذه اللقوة
جواز شدای صار مفتوحا بدستی و غلظت و از کسر الفای بحی معین
احد ما بمعنی العلاء الاخر بالترک یوقش و قد کنی بر عن المنع و الاغلاق
و المعنی لا یسبح ان یفتح باب الاطلاع و اذ افتح لا یسبح ان یعلق نوان

نزهة مع واجه

ابن سید علی

کردم و ما با تری که آنکس اولم و من لم یوف الفارسی قال انما قال
نتوان کرد و مبالغه من قبیل قولهم من العرب لا ینکح ان یقال کذا لکذا
وقیل فی الترجمة بیت طمع این یوز و که آجمع اولم و جواد جلدی
دو نوبت بیامیغ اولم **فقط** کس بسندای لایری احدی شکان عقال
حجاز اسم مکه و المدینه و جوانبها من البلاد و القوی و سمیت حجازا لانها
حزت ای منوعت بین بلاد نجد و النوارى تهامة و ما یل الیمین و من فتره
بالمخفف فقد اخطا و قد اشتهر الحجاز بمعنی مکه و الحج و لهذا استعمل
هنا و فی موضع آخر معناها لب ای ناحیه آب شور الماء الملح
کرد ایند بک الکاف الفارسی و قد عرفت هر جا پیشه بود بزمین
ای ماؤ تا عذب مردم و مرغ و مور کرد ایند مراد الوزیر آنک
کالعبین التے ماؤ تا عذب بجمع الیک کل احد لا انتفاع منک
قال لایق بک ان لا تمنع کریم **حکایت** یکی مبتداء از یادش امان
بیاید پیش بن صفت معناه بالترکیه ایله و در رعایت مملکت المفسر
مقدرای امانی مملکت سبب بیاید المصدری کردی بیاید الحکایت و
شکر را بسختی دانی بیاید بنزین المفسرین کما فی الاولین چون
دشمن صعب روی نمود قد عرفت معناه و خطاه من اخطاه فیه
همای کلام بیشت برادندی ای اعرضوا عنه **بیت** چو
دارند کج بفتح الکاف الفارسی بمعنی اکثر از سپاهی دریغ لفظ
فارسی بمعنی المنع و الحیف و الظاهر ان المراد به هو الا و ان من حضر
المعنی فی ان و فتره به بنیای شیخ ان یقال فی حق دریغ علی المعنی
اش دریغ آیدش الضمیر راجع الی سپاهی دست بردن بیغ لفظ

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

مشترک

یعنی سلطان مصطفی

مشترک بین السیف و قد الجبل و صبره العلة قبل افتراقهما من التین
والشعلة و لمراد هنا المعنی الاول **حکایت** قال الذی کتبت اسم الشریف
فی دیباجة الکتاب فی اثناء الکلام مخاطبا لالعبد الفقیر الخالدین بن یزید
ارواحهم السلام لا ینبغ لک ان یمنع الخرابین منهم و یجی بد المضمون
فی المثنی یکی از امان که در فتره فتح الغابین المعنی و سکون الملهمة بمعنی
ترک الوفاء کردید با منشی الضمیر راجع الی یکی دوستی بالیاء المصدرة
بود ملامت بالفارسی سرزنش کردم و لغت دو دست ضد فوق خبر
مبتداء مخذوف و ما یس ای غیر شاکر عطف علیه و لکذا ما بعده سطر
اورد و شامل للغة فی قسم المضمومة و قال فی جرایب کس السیرین
و سکون الغاء خفت من سطر بفتح الین و کس الغاء بمعنی مرد
بد کوبه و حق ما شناس ای منکر الحق و المبتداء المخذوف شخصی
باندرک تغییر حال بلاضافة از مخروم قدیم بر کرد ای رجوع و من قال
فی تغیه اعرض فقد اخطا و مریدان و حقوق تمت سالیان بکسر
اللام ای حقوق غمة الواصلة فی الین الماضیه در نور و بعض النون
و فتح الواو من نور دیدن بالترکیه ویرمک گفت فی علیه الکر
بکوم معذور داری شاید که استفهام انکاری اسم به جوی سکون
الواو و فتح الیم بمعنی الشح و مدیرین بالترکیه خلعتی در کرد و کسر
الکاف الفارسی و فتح الراء الملهمة و ال کون بمعنی الزمن و سلطان
که بنر با سپاهی بخیا کند و فلما یوجد فی بعض النسخ جمل کند باو
بجان جوانمردی بالیاء المصدری نتوان کرد بالترکیه آنکس اولم
کما عرفت سابقا **بیت** زرده اعلم ان لغزاده اما بمعنی القرین فی

ابن سید علی
و انما فی القیامه
مکرم

اقتضاه ابن سید علی

مطلبان لفظه

تخفف من لفظاويه او امر من دادن وقد يستعمل صفة في بعض التركيب
نحو ياروده والمراد هنا هو انما هو اسما و سبأ هي انما سبب خبره عبارة عن الانقياد
ومن قال يعني در راه توفيق بعد عن طريق المعنى واكرش واكرش
سبأ هي انما هو سبب خبره در عالم والابتعاد لاحد **شعر** اذا شجع
الكنى وهو الشجع يصول من صال عليه اذا وثب بطشاً هو لاخذ
بالقوة نصب على انه مفعول مطلق ليصول مثل قوله جلوسا وحاونا
البطن اي خالي عن الطعام يطش بالفار كسر الفاء الهرب عن الشئ
يحمل ان يكون الشجع وخلق البطن حقيقة ويحمل ان يكون الاول
كنية عن الغنى والثاني عن الفقر ومن قصر المعنى على انما فقد قيل
عن الحقيقة بلا ضرورة وقيل في الترجمة **بيت** توق اوله
بها در دريك دو تر آج اوله وليكن كوني كره **دو تر حكايه**
يكي از وزيران معزول شد كما هو كثر الوقوع في كل عصر وخلق درو
در آمد و هذا قيل بل اكثر هم يطلبون الوزارة مرة اخرى وكرت
صحت اين درويش كره كره كان سلوكه بالاخلاص وجمعت
خاطرش دست دارد **رباعي** تامل زبده ونيك جهان آكا هست
دستش زبده ونيك جهان كو تا هست زين بيش دل بود در انديشه
اكنون لا اله الا الله است ملكه كى السلطان الذي عركه بار وليم
اي مرة اخرى برودل خوش كره و طابت نفسه له وعمل معزولي
اعطى له تصرف الوزارة وقلما يقع مثله في الدنيا قبول نكره ذلك الوزير
وهذا اقل وقو قابل استحسان عاده ولف معزولي به امر معزولي **رباعي**
انان جمع آن كه بكنج بضم الكاف العرب بمعنى الزاوية عاقبت النسخ

ابن سينا على
ابن سينا على
ابن سينا على

جمع با در طوق اوله بوزن طوق

المعنى

المعنى عليه استنفقة على هذه العبارة ومن ذكر بدلها فاعتقد غفل
عن العبارة التعجيبي والوزن الصريح والعاوية اسم وهي دفاع
ان عن العبد كذا في حق الراعي حيث استند واعضوا عن الدنيا
وذلك ان سكر و كان مردم بستند فسلموا من الكلك و ضم النال
حكايه قال صفوان بن يحيى اذا دخلت فاكلت رغيفا و شربت
عليه ماء فعمل الدنيا العفا اي التراب كما عبد بر يد و قد تمسكت
خقوا القوطاس وكس والقلم وزدست وزبان حرف كير ان
اي عن ايدي الطغاة والسننهم رستند بفتح الراء من رستن
اي نحو امك كفت مرآة لفظا مفردا معناه آتية ما كالميرما
انما للتعظيم او يراها جماعة السلاطين خرد مندي بيا والوجه
كاف في المصالح بايد في تشبيه على ان المشاورة واجبة على السلاطين
كما قال الله تعالى وشاورهم في الامر وعلى ان المشاورة وتفويض
الامر انما يصح بالعاقل كند لي ملكك را شايه مضارع من شايستان
اي يلقى بكفت الى الوزير نشان خرد مند كاف و است كرهين كار ما
تن در زده اي لا يستجبه الى امثال من الافعال التي فيها خطر
وكلمة در زبده بين اللفظ **حكايه** روى ان علي بن عيسى الوزير
سمع امرأة تقول في الطريق لاجله هذا رجل سقط عن عين الحق فانتقل
بمصالح الناس وغفل عن مصالح نفسه فلما سمع كلامها انقضا
بفوق نفسه و تائب صار من الصالحين الكمل **بيت** بهاي قدم بانه
بزمه مرغان على جميع الطيور ان شرف دار بين علت كره اخوان
خورد و جانور بيازارد و يروي انه ينزل قبر ثامن الارض يخشع العلم

ابن سينا على

نظم بيت الملوک

نظم بيت الوزراء

منها لا تشك ان لا يؤذى حيوانا **بيت** مما جميع طيور او ستمه شريف
اولد كاه كه بر كوه و بهر حال و يا اجتمه **مثل** كانه من نتمه الحكاية و جود
الوزير كسيه كوش اسم حيوان يلزم الاسد يقال له بالتركه قوله قولاق
بالقصد المقصود من ايراد مثال هذه الحكاية توضيح والمعنى لو كان
هذا الحيوان مما لا ينطق وعقل لو استفسر هذا الامر لجد اجاب
بما ذكره املازمت صحب شير وهو سلطان الحيوانات
ويجوجى لالتى سب اختيار اعداء المراد بسياه كوش الوزير
ومن يلزم السلطان كفت فاعله ضمير سياه كوش تا فاضله
صيد شى ثورم وكذا المقربون ياكلون نعم السلطان وارسل
دشمنان در بناه اسم مصدر بمعنى يناميدن وكيفية امر منه
وقد يستعمل صيغة في بعض التراكيب ويراد به معنى المفعولية
نحو قولهم بادشاه عالم بناه وقد يستعمل بمعنى بناه كاهى المسمى بالاولاد
اما المعنى الاول فاضافة الى قول كوش وهى بالفارسية محله كرون
بمعنى اللام والاربع فالاضافة بيانية زنه كانه من كنه القصد النون
الآن كه بظلم كاهيش وهى الحفظ ورامد كى الياء للخطاب اى دخلت
وبشكر نعمش اعتراف كدى فيه تنبيه على ان شكر النعم ممدوح
وفى الخبر من لم يشكر الناس لم يشكر الله جاز ان يدكر نيابة والملازمة
توجب الرفع **مصراع** بهر در كاه شاه آيد دولت مى رسد تا بجلده
خاصات صيغة جمع والتاء للخطاب در آورد مشتق
من در آوردن فاعله ضمير شير ومفعول تاء الخطاب ان بند كان
مخلصت شمارد فمن جد في الخدمة حصل له القربة

منظوم
في بيان لفظ بناه

وكذا

وكذا ملازمة باب الله تعالى **ع** ورمسجد كبريخا ص من صب غفران
ولهذا قيل خدمة الملوك نصف السلوك وقيل الاخلاص افراد
الحق بالعبادة كفت **تجنان** اى مع كون ذلك از بطش وايمين
يستم ولهذا قيل لا وىء للملوك وقيل الامير من لا يوفى الامير
بل آفة القرب اشد واكثر وقد ورد في الخبر والمخيلصون على خطر عظيم
بيت اگر صد سال كبر بقره الكافى الفارستى يرا و بهر بنه الجوس اش
فرو راى يجعل النار ملتربة اگر بليم در و افند بسوز مضارع من
سوختن اما لازم فالفاعل كبر و اما متعدي فالفاعل آتش فغ قرب
السلطان خطر كما قلت **بيت** قرب سلطان جوافت جاندر
صفين اينده سرور يا قربت قال العلماء ينبغي للعلماء ان يقولوا
من السلطان اوردوا فيه حديثا ان العلماء اماناد الرسل ما لم يخاطبوا
السلطان وقال المحققون معناه ان لا يطلبوا القرب اما لو طلب
السلطان علما فينبغى له ان يذهب اليه ويرشده الى الحق و
يمنعه عن الظلم وقيل في صحة السلطان خطر ان اطاعة خطرات
وينك وان عصية خطرات نفسك فالسلامة ان لا يوفق و
لا تعرف والمص اراد التنبية على الحقيقة من هذه القصة حيث قال افند
كه قد يقع بديم حضرت سلطان زر بيا بدلى بجد الذهب و باشد
كه سر برود اى يقتله السلطان وحكما كفته ان از تلون طبع
بادشاهان بهر حد را بايد بود بمعنى بودن كاه اعلم ان لفظ كاه اعا
بمعنى الوقت او بمعنى التدرية او بمعنى المسند او بمعنى الشئ الذى يستعمل القصة
يقال له بونه وقد يكون اداة اسم زمان او اسم مكان نحو تحكاه و كبر كاه

منظوم
في بيان لفظ السلطان

منظوم
في بيان لفظ كاه

ولما ادهنا المعنى الاول بسلاحي بباء الوحدة برخذ مضارع
 من رخصين وكاه بدشنامي خلعت وهد وكفته اذا علم ان
 الكلام قد يكون نفسه مقصودا دون قابله فالعادة في ذكر افتعاله
 ترك الفاعل فقول المصنف وكفته انذمت كخرافت بسيار المراد بالظرف
 ههنا التصنع في الكلام والتكلف في اتيان كلام معجى بهنريما
 النديم القربن في الشرب كما فر ويلزم التكلم بالمرزل لا الضحك
 الغير عادة وخب جليمان بيت توبه سر قدر خورشين باش و
 ووقار عطف على قدر بازي بمعنى اللعب وكذا بازيه وظرافت
 بنديان بكذا فانها صنعتهم **حكايه** كما ازرققان يريد
 المص ان احدا من اصحاب شكايه روزگار نامساعد المساعدة
 في اللغة المعاصرة تنبذ من اورد يعني جائز وشكايه عن الزمان
 الغير الموافق قال الكافي انك دارم قد عرفت معنى الكفاف و
 عبال بكسر العين المهملة جمع عبل بالفتح والتشديد مثل جيد وجيا
 بسياري دارم وظرافت بارفاد دارم الفاقة الفقر والحاجة
 بارفاد يكون الرأى قد عرفت ان لفظ بارفاد يعني لمعان احدا
 الكرة وهو المراد هنا وجمع بالراء فالمعنى مرارا ومن صحح بفتح الراء
 فقد افسده وروى امدت حاج في قلبه كما باطعمي بباء الوحد وديكحي
 لمعنيين احدهما الغير والآخر بمعنى الآخر بالترك وحي روم بفتح
 الراء والواو مضارع منكم من زمان تارة بصورت كزندكايه
 بالياء المصدر كما تم كس را بر نيك و بومن بالاضافة اطلاق تباست
 كلمة بصله الاطلاع **بيت** بس كرسنه بضم الكاف في سكون الراء

مستحق

انما هو الذي
 له جوارحه
 في كل وقت
 في كل وقت
 في كل وقت

انما هو على

انما هو الذي
 في كل وقت
 في كل وقت

انما هو الذي
 في كل وقت
 في كل وقت

بمعنى الجارية خفت ماض من خفتان بمعنى ياتمق واو يوق وكس تباست
 اي لم يوف احد كبيت من هولس جان بلب آمد كناية عن خروج الروح
 والموت كما برواصله بر او كس بكر بيت ماض منغ من كس بيتن
 بكسر الكاف الفارس بمعنى البقاء بازاز تباست في خنار الصحاح
 الشمايه بالفتحات الفرج بلبية العدة وديمان مياي ديشم كبطنة
 الباء للاصاق در قفاي من جنداي يستمر في زير وسع امر
 در حق عيال بر عدم موت ورجوليت حمل كند وكو نيد **قطعه**
 بين امر من ودين وفي بعض النسخ الغبة التعمد عليه بامبين نه من
 ومن اختاره متنا فقد غفل عن اراوة القباحة المقصودة في المقام
 ان ببيت را الحية العار والافنة كمر كرمهون نحو اهدايد بمعنى
 ودين مع الكلام كورس ككر كما ان معنى قولهم نحو اهدايد اوله
 ككر و من لم يعرف الفارسي نظر في المعنى اللغوي فقال في نفسه
 يعني لا يريد ان يري روي بيك بفتح بالياء المصدر في تن اسان اي اهو
 البدن كزند مضارع من كزدين بضم الكاف الفارسي خورشين را
 اي لنفسه زن وفرزند بكذا اي تير كها بسنخه الظاهر ان الباء للاصاق
 والياء مصدرية ودر علم حاسبه بالاضافة چنانكه معلومت اي
 كما انك تعلم جزيه دائم الحرف شرط بجاه شما اجاه القدر والمنزلة
 اي بسبب قدركم وعزتك ومن قال قدرك وعزتك بافرا الضم فقد
 غفل عن معنى شما جزيه بياء الوحد معين كودكه موجب جمعيت
 خاطر باشد بسبب الفراع من عم العاش بغيته ودر ظرف از عوده
 شل ان اي من حق شكره نتوانم بيرون آمدن جواب الشرط

ابن سيد علي

ابن سيد علي

ابن سيد علي

معناه بالتركيب تفایم کفتم ای یار عمل بادشاه دو طرف بختین ای
جبهه دار ای عمل السلطان جبهتان امیدنان و بیم جان بیانی بقوله
دو طرف و خلاف ای خود مندانست بدین امیدی بسبب
رجاء الخیر در آن افتادن فان خوف الروح خطر عظیم **قطع**
کس نیاید ای لا یجی جانه و درویش ای الی باب بیت مکتفاضا
که حراج زمین و باغ بوهام من دادن یا بتوشش و عصبه
شوی ای حسب علی الخیم و الخیم مع الفقیر یا جگر بند المراد به اما نفس ما یراد
بلفظ جگر او ما یقال له بالترک بوکرک پیش زاغ لفظ مستعمل
فیه العرب و العجم بالترک قوزغون بنه امر من نهادن و المراد القاع
النفس فی المملکت کفتم و کذا لفریق این سخن ای کیون عمل السلطان
داخله موافق حال من کفتم لان علی کمال الاستقامة و جواب
سؤال من یاوردی لان ادعی الصدق و الاستقامة نشنیده
کفتم اندم که حیانت و رزد مضارع من و زیدن بالترک صفتی
و المراد عمل الحیاته و من قال بمعنی الاعتیاد بالترک اخذ من جمل الغویة
اذ قال فیه بالترک خواید تمک لم یات بشع یناسب المقام و شنش
از حساب بلرز **بیت** راسته بالیا و المصدرین موجب بکر الخیم
رضای خداست بالاضافة فی اللفظین کس ندیدم ای ما زایت
احداکم شدای ضل از ره راست من طریق المتقید و حکما
کفتم اندم چرا کس حذف الهاء و لغت ایضا از چرا کس بیجان
هر چند و نه بعضی نسخ بترس حرامی ای قطاع الطريق از سلطان فان
حفظ المغازة علیه کما ذکره الفقهاء و من عمم فی تفسیر الحرام و قال

ای بیداری

ای بیداری

هو من اخذ مال الغیر بما یرد بالغصب کقطاع الطريق فقد غفل عن المبیلة
 ووزد الی سارق کما یسبان فان یاخذ خفیة منه لان حفظ المتاع
 باللیل علیه وفاق از غماز خانه بظهر حال و روسی از غصب
 و هو بمعنی الشح بالترک سواشع علی خلاف اصطلاح اهل الروم
 و من لم یعرف قال فی بیانه لان تاوید مثل الشارب و الزان یوقن
 فی دیار البحر و انرا حساب پاکست بالباء الفارسی و الحاف
 العربی بمعنی الظاهر از حساب چه پاکست بالباء العربی بالترک
 ایتمک **قطع** مکن فراخ بمعنی الواسع روی بقیة الراجح
 الو او ویا المصدرین رفتن مجوعها و وصف ترکیب در عمل ای لا
 تصرف و لا تجاوز عن الاعتدال حال کونک متصرفا کر حواج
 م مهون که وقت رفع تو میراد بالرفع الارتفاع فی المنزلة الی الترف
 و المراد به الرفع عن المنزلة ای العزل من المنصب باشد حال دشمن
 تنگ حتی لا یقدر ای یطعن فیک تو پاک بالباء العجمی باش و مدار
 ای برادر از کس پاک بالباء العربی زنده جامه دنا پاک کازان جمع
 کازو و هو پاک الفارسی و ضم الراء العربی القهار مر سناک
 للمظهر لغت حکایت آن رو باه و هو الثعالب مناسب حال است
 بالاضافة فی اللفظین که دیدنش که بران واقفان و خیران هذه
 صفات مشبهة من کسختن و افتادن و خاستن معناه بالترک
 تخرق و دو شرک و قلقر قاسم کفتم چه آفتست که موجب
 چندین محافتست کفتم فاعله رو باه شنیدم که شتر بلا الف
 فی قوله و بالالف لغت السخوة و هو العمل الی یعمل بلا اجرة

ای بیداری

مفاعیل مفاعیل مفاعیل

کس الفاء
فی القطع فواخ
قصید میر

ومن قال و همی بغير التائيت نظرا لا آخر اللفظ وظن الفاعل تائيا
 في آخره تا وانما تائيت ميگردد لغزاي سببه اي تخفيف العقل شقرا
 بانوجه مناسب است و تا با او چه مثل است گفت تمام موش اي
 است که اگر حسودان جمع شود بوض کونيد که اين شتر است
 و کوفتا ريم و اخذ و ن علي ان جعل که انعم تخلص من باشد من
 المقيد يا تقيت حال من کند ليظن ان تعلب و تا تريق از عراق
 آورده باشد ما گزيده بفتح الكاف الفارسي اي الممدوح مرده باشد
 والمص يصح المقصود من التمثيل بقوله و تراهم حين علي ما كونه
 و اء في فضيات سجوديات في نفس الامر اما حسودان ديگري اند
 و مدعيان گوشه نشين نفي اند مقدر که چه حسن سيرت است
 اي و ان كان لك سيرة حسنة بخلاف آن تفرقه کند و در موش
 خطاب با و شاه آيد و تقع فيه و در مثل غاب عطف عليه در
 آن حالت که الحال مقالت باشد استفهام انكاري مصلحت آن بنم
 که مملکت بستم المير قناعت را حاست و حفظ کن و ترک رياست گويان
 يعنى ان ريد هذا ان تقول تركت الرياسة که عاقلان گفته اند بيت
 در ريد در بفتح الدال منافع يعنى در ريد او قد تواءم بضم الدال بمعنى در
 منافع لکنه غلط به شمارست و الحال ان فيه خطا و که خواهي سلامت
 من العوق در نماست قبيل في الراجحة بيت ذکرده نفعوت که علاوه
 سلامت استر یک طوت کناريه رفیق این سخن بشنيد و لم
 يقبله هم بر آمدای انقبض و غضب و روی در هم کشيد لان
 الحق مر و سخن های بخش امير و صف ترسيم و لغو تار بخش بک

فانما عاقلان فاعلان

الحجيم اسم مصدر فهو بمعنى رنجيدان خود انش و ميشش و پير و شش
 و اثنين من نفس الكلمة كما سمعت في اول الكتاب كقوله
 اي شرح که اين چه عمل و کفايت است و فهم و در ايت بمعنی العلم
 و قول حکما درست آمدای ظلم صدق که گفته اند دوستان در زبان
 بکار ايند لان الصديق الصريح سعي للتخلص که بر سوره خود دشمنان
 دوست نماند **قطع** دوست متماز نهی من دشمنان که در لغت
 زدمه يون لاف ياري بالياء المصدرى و برادر خواند که عطف
 على ياري معناه بالتميز و دانش او شتمنى دوست آن دارم که
 کير دست دوست يا خذ يده در پيرت ان حال و در مانده عطف
 عليه و هو بمعنى العجز ايدم که متغير مى شود من نصحي و نصيحت مي
 بوض مى شود بکسر الين و فتح النون مضارع من شيدن
 بشتر ديک صاحب ديوان يرا براهل الديو ان كالوزير والسلطان
 رفتم گوشه حاله رب بوقه ابا سببته متعلق بقوله موقوفه كميان
 ما بودگان بينه و بين الرفيق صورت حالتش بفتح من علمه بالحق
 والاستقامة تا بکار تختم نصيب کردند و عينوا اجتهاد صغيرة
 چند روز برين آمد مضع على هذا الطغ طبعتش را بديدند و سن
 تدبيرش پسنديدند فلما ظم استحقاقه کارش از ان در گذشت
 اي تجاوز عنه و بمرتب و برترای اعلى از ان متمكن گشت
 بفتح الكاف الفارسي كاض من كتن بمعنی الصيرورة
 و همچنين و على هذا المنوال في الرفع بضم سعادتش در ترقي
 بود و لم يزل مترقياً تا بوج اجادت الاوج النقطة البعيدة

فانما عاقلان فاعلان

من الملك العالمة من الخفيض برسيد والمعنى وصل الى منزلة ربه
 فيه تنبيه على ان اللائق للملائكين ان ينصبوا الامل بالمناصب
 العالمة قال رسول الله **من قلدا اننا وفي رعيتته من هو**
احق منه فقهه خان الله ورسوله وجماعة المسلمين ومقر حجت
 سلطان شد ومشار اليه بالبنان اي صار جلالته رايه برؤس
 الاصابع ومحمد عليه عند الاعيان لفظ شد قد مر طاء فت من
 قاعدة الاجماع فلا حاجة الا ما وجد في بعض النسخ من لغوات
حكايه سنل سكندر عن رونق سلطنته ورفعة دولته قال
 ان اعطى المناصب الا اليه او الترفيه ان في تضييع المراتب
 معدم القلوب فلا ينبغي للسلطان ان يهدم قلوب الناس
 حتى يرجع عنهم عنه بر سلامت حالش سادما ع بالياء
 المصدرى كودم والفتح **بيت** زكار ستة مبدئين هي من
 انديشيدن ودل شسته ملا اى لا تجعل قلبك مكسورا كآب حنينة
 حيوان اى ماء الحية درون تاريخيت بالياء المصدرى بعد الكاف
 واعلم ان لفظ تاريخك بالياء بعد الكاف بمعنى المظلم بالتركه وكو
 والفظ تاريخك بالياء بعد الكاف بمعنى الظلم بالتركه كقولك ولا
 يخف على احد ان ماء الحية في الظلمة فمن اختار المظلم بالياء
 وقال في بعض النسخ تاريخيت بالياء في الظلمة وقوله **الترتيب**
 اشدن غميه كوكلك صنق طومنة صفان **چون بلورس** ظلمت اجده
 اولو آب حيات **شور** الاحرف تنبيه لآخر من نهى مخاطب
 مؤكدا بالنون الثقيلة من الحزن ضد السرور **احا البلية** اي صاحب

قاعدة الاجماع

ان يبدل

البلاء

البلاء وهذا مثل لمن بلا بس الشئ ويلازمه وهو منصوب على
 انه منادى مضاف حذف حرف نداء فللمر من الفاء للتعليل
 الطاف جمع لطف وهو الرفق والاحسان خفية صفة الطاف اي
 له الطاف كثيرة خفية بحيث لا يبلغها العقول **بيت** من بين
 نهى من نشستن ترش بجمع التاء والتاء وقد يكن الراء
 للتخفيف اكر دش اسم من كرهين ايام الى الزمان كصبر وهو
 بفتح الصاد وسكون الباء حبس النفس عن الجزع وبكر الباء
 الدواعي المر المعروف عند الاطباء ولا يمكن الا في ضرورة الشعر
 تلخت خبر صبر فقيه ايام وليكن برتبه بن دارواي ثمرة حلوة
 وقيل في التهمة **بيت** الكشع او ترمه كره دش ايام دن كصبر
 اجيد ررا كركه طنلو ميش وار **دران** مدت اي في ايام دولة
 الرفيق المذكور ويا جميع باران فيه تنبيه على ان التفرغ الصحابة
 نماي تلذذت رفت او از كره اسال حج رفت كمال خوشن مبارك
 سفوي چون تو بود همسوي اتفاق سفره افتاد اي ساوت
 للرحون از زيارت با نامدم اي رجعت دو منم استقبال كره
 ذلك الرفيق ظاهرا حالش ديدم برتشان بينه بطريق العطف
 التفسير بقوله در ميمت درويتان كره حال يكون اللام
 حيث كفت چنانكه تو كمانك كفت سابقا كما في قوله الهمة للوطن
 كما سمعتم امرا احد برود **حكايه** روى عن بعض العلماء
 ان اول ذنب وقع من اهل السماء واهل الارض هو الخرفان
 ابليس حسد آدم دم حن اخربه من الجنة وان قابيل حسد قابيل

حتی قتل و جیام منسوب کردند علی ما هو المعتمد بین الحنابلة
 فی ابواب اسلامیات حکایت روی علی رضی الله عنهما و دفع شکر الحنابلة
 از حال قال رسول الله صلعم یا علی اذا توجه الیک شدت ادع الیه فو
 بهذا الدعاء اللهم انما استنک بحق محمد و آل محمد ان تجنح ما اتخاف
 و ملک در کشف حقیقت استقصا نمود ای مافتش علی و جریغ
 الغایه و یاران قدیم اعلی ان اهل الفرس لا یعتبرون المطابقه بین
 القصد و الموصوف فی ترکیبهم الفارسیه و دوستان رحیم کی مشفق
 از کلمه حق خاموش شدند و صحبت دیرینه بمعنی قدیم فراموش
 کردند **قطو** بضم خا چون کسی اوقاد من منصبه همگوش
 پای بر سر نهاد بضعون اقدام علی ذابره جو بیند که اقبال که
 دولت دستش گرفت و ساعده السعاده استایش کنان
 و صف ترکیب و لفظ استایش اسم بمعنی ستودن ای المده و لفظ
 کنان صفت مشبهه من کردن ای حال کونهم ما دین دست بر
 اللفظ الاول حرف بمعنی علی و انما اسم بمعنی القدر نهاد کامو
 مجزیه کل عسره جمله بانواع عقوبت و عذاب کرفار
 بودم و محبوس تا دین صفت که مرده بهمه للاضافه
 سلامت بالیاء المصدری حجاج برسد الی اهل البکته از بند
 کریم بکسر الکاف الفارسی بمعنی التخیل خلاص کرد و باطلقونی
 منه و ملک مورثم ای ملک الذي انتقل الی بالارث الشریعی خاص
 لفظ کردند مقدری جعلوا مملک المورث مخصوصا بالملک کفتم
 ان نوبت اشارت من قبول نکردی که قد قلت تک عمل یا دتاما

مطلوب فی دفع الشکر

مطلوب معید

جون

چون سفردریاست سود مند بالترک فایده دل و خط ناک بالترک فورقلو
 لان لفظ مند و ناک اداة نسبة كما حرت الاشارة فاذا قدمت علی
 امر ذی خطر یا کبج بر کبری تر فعه یا و طلب مبیح تموت فی بیت
 یازر بهر دو دست کند خواجه اذ اسافر فی البیوت و کسار اذ اسلمن الفوق
 یا موج روزی بیاء الوحده اکلندش بفتح النون مرده ای حال کونه
 متیاب کسار اذ اذوق مصلحت ندیدم ازین پیش بالیاء العوبه بمعنی
 الزیاده ریشن بالکسرة المجریه بمعنی القرحه و الجرحه و هو مضاف
 الی دروش خاشدن فانه یجد الجرحه و ممک یا شیدن بالیاء
 العجمی بالترک صاحب حق فانه یزید الاذاء برین دو بیت اقتصار کردم
 و کفتم **قطعه** نداشت استفهام انفاری که بیع بند القید بر پای
 ای علی رجبک جو در کوشش انما الخناب نیامد بند مردم و المراد
 به عدم قبول النصح ذکرهای قره ای کوندر ای طاقت نیست
 ای الضبر علی المره و لفظ نیش معنا بمعنی شوکه الحيوان المودعی کل
 والعقب مکن انکشت در سوراخ کردم بمعنی العقوب و بهذا
 اللفظ بالکاف العربی و الزاء العجمی لانه فی الاصل کتب من لفظ
 کثر بمعنی المعوج و من لفظ ادم بالترک قویق و المعنی لانه دخل
 الاصبغ فی حج العقوب و قبیل فی الترجمة **قطعه** آیا غنیه اولان
 بلدی موقی دو کادک آدم اولدینه بویسه طاقتک ز حمدی
 صدقین صوفیه الک عقوب اینینه حکایت تن بیاء الوحده
 چند خصایم بالترک بر چه تن در صحبت من بودند اعلمهم کما نوامیرین

اینها قصه است
 و اینها
 حکایت است
 و اینها
 قصه است

للمعنى كما برئت ان يصلح ان ارسته ولم يوجد في النسخ التي رايناها
 القول الا اعي وباطن ايشان بمعاني پيراسته والتعجب ممن جعلوا من
 المتن مع اعتراف بان لم يوجد في اكثر النسخ يكى از بنرگان در حق
 ابن طايفه حسن ظن ببلغ دانست **بيت** اي اولياء حق را حق
 جدا شده كرتن نيك داري در اوليا چه باشده واداري بياد
 الوحدة يعنى وظيفه معين كرده بود فيه تنبيه على ان علامه يجب
 الاغنياء للفقراء ان يذلوا المال بهم **حكايه** قال رجل شخص
 من ادعي حيك فاطم منه مالا فان اعطاك المال فصدقه والا
 فملا لتفت الدعواه فمكرا اذ ايشان اي واحد منهم حر كثر بياد
 الوحدة كرتنا مناسب حال در وقت ان لان لفظ بشر حرف
 الصاق وشر فملا يفتك البشر من شر ووطن ان شخص
 فاسد شد و باز ايشان كاسد فلما كان الامر كذلك خواستم
 تا بطريقى بياد الوحدة كفاف باران را مستخلص بفتح اللام
 كنم فان حسن الكلام يحصل المرام اهنك حد من شئ الضمير راجع
 الى قوله يكى از بنرگان كرتدم اي حضرت باب دان و قصدت
 ان اوخل عليه در بانم در بان بمعنى البواب والميم للمتكلم
 نكر ولم يخلني وجفا كرتما هو ذاب البوابين مغدور شى الضمير
 راجع الى در بان داشتتم حكيم انك كفته اند **قطره** در بركه الراد
 للاضافة ميوه و زير و سلكها شرهون به وسبب اي بلا
 واسطه مكره نهى من كرتدين پيرامن بمعنى الحواله والذيل والمراد
 بهرنا هو الاول اي لا تخم حوله سگ و در بان جواب قسداى يا بسند

ابن سينا

مك
توسان لفظ بشر
بطرف اللطيفه

غيب مرهون اين اشارة الى در بان كرت بيان بكبيره ان اشارة الى
 سگ وامن چند انك مفر بان بفتح الراء حضرت ان بركه در حال
 من واقف شدند اي عرفوا ان الشيخ السعدي والبواب منع
 بالكرم الميم الاخير للمتكلم در آوردند اي اوخلوه بالاكرام و برتر
 اي اعلى مقامى بياد الوحده و من قال مقام اعلى فقد ضيع معنى
 الياد معين كرتما هو ذاب اهل اللطف اما بتواضع و برتر
 وكفته **بيت** بكذاى اشر كرتنده و كينم والمراد بهمين ههنا
 الناقص تا در صف بندگان شميم فلما قلت هذا الكلام كفت
 ذلك الكبيره في مقابلة كلامى **مصراع** الله الهى لذيق چه جاي اين
 سخنست اي ليس محل هذا الكلام **بيت** كرتبر و شتم
 من شتم مرهون نازت التاء للخطاب بكتسم كرتما نازيغ اليها
 للخطاب كالاول و نازين جيب نعيم في الجملة بكتسم واز
 هر درى بياد الوحده سخن بيوستم ماض متكلم من بيوستن ار ايد
 بنا المعنى المتعدى تا حديث زلت بفتح الراء بالجموعه بمعنى الرذل
 و هو مصدر زلت في بين ياران در میان آمدلان الكلام بجر الكلام
 كفته **قطعه** جرم بضم الجيم بمعنى الذنب و در خداوند سابق الانعام
 صفة لقوله خداوند كرتنده در انظر خویش خوار و حقير مى دارد
 بقره لفظ خوار بالالف لرعاية القافية بل الفصيحة ان واو و رسميه
 خداي است مسلم يعنى خداي است بركواري بالياء المصدرى
 اي العظيمة و لطف عطف عليه كرتدم كالاول بيستم عباده و نازن بهر
 قرار مى دارد بر يلا ليس لك التخلق بخلق الله حق حاكم را اين سخن

ابن سينا
 تا قال و نازن
 قد مر في حكايه و در ان
 و ب ان بفتح
 آخر يقال بالتر
 بوسه

مك
توسان لفظ خوار

هذا الكلام المعقول پسندیده مقبول آمد و نظر بر اثره لانه اسباب
 معاش یاران و موداد خدام تا بر فاعله مافع علیا کانت مینا و حاکم
 دارند و مؤنت ایام تعطیل و فاسد بیدیدان یعطی ادار ایام الت
 قطع فیما شکر نعمت لغتم و زمین خدمت بوسیدم علیا ما بود اب
 ارباب الادب و عذ جبارت بلایم العبد لفظا عبا یعنی اجاره
 بخاتم و در حالت بیرون آمدن این سخن بلفظ **قطع** چو لعبد اسم
 البیت العتیق الذی وضع فی بلد مکة قبله حاجت شد بقبول عذها
 الحاکم از دیار بعید مودون رود خلق بیدار شد اعلم ان لفظ دیدار
 مشتق من دیدن استعمال مصدر هم بود یعنی دیدن حو ر قنار یعنی
 رفتن از بس فرسنگ لفظ فارسی عربیة فرسخ و هوانه عشر
 الفخطوة **حکایت** قال بعض العلماء و استجاب الدعاء قولم لیل الاله
 والمستم و هو ما بین البحر الاود و الباب و عند الباب و فی مقام جبریل و تحت
 المیزاب و فی مقام ابرهیم و عند بئر زمزم و فی المقام الخنف لیل فی کل
 محرم ترا عمل امثال ما باید کرد ای بیغ لک ان تنحل سودا ادا ایماننا
 و مقصدنا من الجساره تحصیل المنفعة منک که هیچ کس نترسد در جنت
 بر بر سگ مفعول نترسد **حکایت** ملک زاده و کج بیاد بلخرتة قرا و
 جمع الوافر بر میراث یافت ای انتقال الیه بالارث من ابیه دست
 کرم بکشاد وقع الواو العاطف بنا ای و داد سخاوت باد و اولوم
 توجب لکان منظوما و نعمت و مال باقیاس و بر دروغ بر سپاد و عتبت جنت
قطع نیاساید مضارع منفی من آسودن متشام و هو الموضع الذی
 القوة الشامة از طبایع لفظ استعمال فی العود الروم و الهمزة للموضع عود

مطلق
 بیان لفظ دیدار

و هو الذی تجزیه بر اسرار من نهادن که چون مثل غیر بود
 مضارع من بوبیدن و هو بالترک توفیق و توفیق علیا ما صرح به
 صاحب بحر الغرائب فالفاعل علی الاول ضمیر خود و علی الثاني ضمیر شام
 و من قال قیل فاعل بوبید ضمیر شام و الظاهر ان معناه بوبید ان خود
 همچو غیر فم بوبید المعنیین و لکن لم یقدر علی التحقیق و حاصل معنی
 البیت ان لا یستراح من العود الكثير لم یجق و کذا لا ینتفع بالمال
 لم یعرف الی المصلح بزرگی بایدت حرف الشرط و مقدر بختیاریا
 اعلم ان ایاء المصدری اذ ادخل علی الاسم الذی آخره ما یصدر بالکاف
 الفارسی و یخذف الراء من الکتابه نحو بندکی و افکنده کی و بختند کی
 کن فان تسمیة العطاء عظمة المعطی و ان الید العليا خیر من الید السفلی
 که تا داد لفظ را مقدرای الحبه نیفتشانی نرود ای لا ینبت و قیل فی
 التریبة **قطع** دماغ تو خود و بیز طبایع عود او ده تو ما یجق تو خود بوزن
 اولواق استر سیک بختش الیه که دانه کینه چه بختیاریا یکبار از جلسا و کسر
 الهمزة للاضافة بجمع جبال او جلس بختیاریا و فقه ادرین تدبیر
 نصیحت آغاز کرد ای شرع فیه که ملوک پیشین قدم معناه این نعمت
 ای المال را بسعید و حسته اند و برای عملیحت یعنی لاجل المهمات نهادن
 فلا بد من حفظه دست حرکت کو نامه کن ای لاتفرف که واقعه ای
 الثوارت در پیش است عس ان تلاقیر با و دشمنان در پس فیه صنعت
 التضاد و فی بعض النسخ در کتبین نباید مضارع منفی من بایستن ای
 لا ینبغ که بوقت حاجت الباء بمعنی فی در مان من در مان کن بمعنی العجز
قطع اگر کبخی بیاید الوصله کنی بر عامیان بختیاریا بمعنی القسیر رسد

این جمله

کلام
 در وصف کتاب

و بعضی کتاب
 کاتبون و کتابتیم
 در وقت و عده کار با
 و هو عطاء و دست

به كذا لرباها الوحدة وكذا في الاصل بمعنى الرجل المتزوج والمراد منها
 كل احد به حتى اى حبة من الارز حبة استاء زهر بك اى من العوام من
 قال شخص از غايا فقد غفل عن سوق الكلام اعني قول المص بسياه
 ورعيت ربحت جوى سيم الجلم ناخذ من كل احد فقتة مقدار الشعير
 كركو وكسر الحاف ايدى يجمع تر اى لاجلك هر روز كنج اى خزينة
 واحدة ملك زاده وقد صار ملكا روى ابن حن دريم شديد قد
 فر معناه مرارا علة بقوله كه موافق طبعتش نيامد واقف خدان
 عو جسل مر مالك في بعض النسخ ملك بك اللام بن ملك كرايد
 است تا جورم و چشم بدان الامر ان دليلان على الملك با سنام
 كه كركو دارم بيت قارون هلاك شد كه جهل خاند كنج و است تفصيل
 قصة قارون انه كان ابن عم موسى وم و ختنه زوج اخته فلما
 امر الله تعالى بموت عمه كبتارة التورية امره ان يكتب بالذهب فقال
 موسى وم الهى ابن اجل ذهب فعلمه انه تع علم الكيمياء وكان قارون
 مقلا ذاعمال عايد الرية قاييم الليل صايم النهار فرحمه موسى وم من
 قوة فعله الكيمياء ليكون عوناً على طاعة ربه ونفقه عيال فعلم
 قارون حتى اجتمعت عنده اموال كثيرة حتى كان مفاتيح خزائنه
 حمل مائة بعير وفي رواية سبعين بعير وقال جامد كان وزن كل
 مفتاح وزن درهم وفي رواية نصف درهم وكان يفتح بكل
 مفتاح سبعين بابا فتقول المص جهل خاند للتكثير للاختصاص ولما بداه
 قارون بجمع المال ترك النوافل من العبادات ثم امر الله تعالى
 لموسى وم ان يثال عنه زكوة امواله فحسب مقدار زكوة حسابا

كذا في الاصل

كذا في الاصل

كذا في الاصل

فخره كثيرا فلم يؤذ وكان عنده يركب الف غلام والف جارية سرج
 كلهم من الذهب وثيابهم كذلك فلما اخذ موسى وم في الزكوة قال قارون
 اجمع اهل المصر عدوا لنا فمعاك فلو غلبتني بالحق اعطى زكوة المال
 والاطلاق كانت اخراة في بنى اسرائيل ذارت جمال زانية فدعاها
 قارون وقال لها اني اجمع عدائى اسرائيل فان شهدت على موسى
 بالفسق وقاتت انه زنى بنا وانا حامل منه الا عينك والاكثيرة اقبلت
 المرأة كلامه ثم جمع قارون بنى اسرائيل يا موسى وم اركب و دعنا
 موسى قال لربنا اسرائيل يا موسى عظمت فبداه موسى وم
 بالوعظ وقال في اثنا وكلامه من سرق مالا اقطع يده ومن قطع
 طريقا اقطع راسه ومن زنى بامرأة ارجمه بالحجارة فقام قارون
 وقال ان فعلت ما قلت فكيف الحكم عليك قال موسى ان فعلت فلحكم
 على كما حكم الله تعالى فقال قارون انك زينت بهذا المرأة وانها
 تزانيها حامل منك واشار اليها وقامت فوقع الله تعالى الخوف
 في قلبها وحولها من الكذب الى الصدق وقالت ان موسى وم
 مما يقول لى قارون وانك وعدت اموالا كثيرة وعلين ان افترى على
 موسى وم بهتانا فانه اخاف الله تعالى ان افترى على رسول الله صلى الله عليه وسلم
 موسى وم فقال يا عدو الله اى شئ اردت بهذا الامر ثم خرج من
 عندهم وسجد الله تعالى وناجى وشكى من قارون في جيبه بل وم وقا
 يا موسى ان الله يقول السلام ويقول جعلت الارض في امرك
 فاني شئ تمام ما فني تعطيك في اهلكا فجمع موسى وم القارون
 وزاه جالس اعطى السر بوسمكتيا على فراش من وديبا ج ففرب

موتهم عصاه على الارض وانشاء الاسريرة فاشرف سيرة
 فوثب قارون فقال موسى دم يا ارض خذي ما كنتي ففترغ
 لا موسى فلم يفتت الا قوله وقال يا ارض خذي حتى خسف الاتع
 قارون وقومه وداره في الارض وروى انه تبع اوجى الى موسى وم
 فقال يا موسى ان استغاثت بك اربع مرات فاقعة فوعظت
 وجلال لو استغاثت بامرأة واحدة لا غيبتم قال بنو اسرائيل
 ان موسى دعا على قارون لبيع امواله وخرايبه خسف الله تعجبها
 فوشروا ان قدر بياض غردك لم يمت لانه تمام كوكب ان كانت **حكايت**
 اورده الله التواريخ والاحبار فوشروا ان عادل راى الاجل قال
 الفقهاء لا يجوز اخلاق العادل على سلاطين الزمان الا ان يراوانه
 من العادل لا من العدل مع كونهم اهل سلام ويطلق العادل
 على انوشروا مع كونه كافرا فانظر في مشاة العدل ورسالة كاج
 صيدى بياض الوحى فيها الباب كروى كى بياض الحكاية تمك بنو خلد
 علاج بروستا وهو القرى المعمورة رقت تاغلك اورده من شوق
 كفت تمك بعيت اى بالثمن بستان تارسج بياض الوحى كروى
 لسلا يكون بدعة واحدة نراسها وده مخفف من دير خراب شود
 كعند اى الحاضرون عنده ازين قدر اى من هذا المقدار چه خلل
 اى الفجة بالتركة كرك زايديوك كفت ما على ضمير نوشروان
 بنيا وظلم اى اساسه در جريان قبل هذا انك بوده است
 انظر في كلامه وبيركه امد بر و مزيد كروى فانه بعد الظلم في زمانه
 كثيرا و ان قال تابد بين حكايه سيد قائل ان بالسلطان كجاء كروى كروى

حكايت

قطع

قطع كرز باع رعبت ملك خوراسين اى اكل السلطان من جنسية
 الرعية فاحته واحدا بر آورند علما بان اوى يخرج عبده درخت اى
 شجرة التفاح الزبيج بالبا والعربى بمعنى العوق به يبيح بفضله سلطان
 ستم وادراى تجوزة زنده شك بالمش من اصرح اى اللجاجة ببيح بفتح
 الباء المتعلق بقوله زنده و سح بالتركة شش **بيت** ما زنده فتح التوسين
 اى لا يبيع شيئا كبر الرءى للاضافه الى قوله بدرور كار وكلف واحد
 منهنها وصف تركبى بما زنده بضم الباء كما سمعت من القاعدة اى يبيع
 بر و لعنه يا اى بيع الثابت والحكم وقيل في الترجمة **بيت** جيران كيد
 ظالم تا بكاره فلو يوزد لعنت اى يا اى **حكايت** عاملى بياض الوحى
 را شنيدم كه خانه در جيت بر بيان بيوت الرعايا خراب كروى تا خزينه
 اباوان بجمع المعمور كند بخر و غافل از قول حكيم الله بياض الرعية
 اسم مفعول اقترن باوقه لئلا يغنى اند و ثبت الفاعل لعدم الاتصال واذا اتصل
 بالمفعول حوكت في الفاعل كقوله و به يفرق هذان الجمعان كروى اى
 را بيار از دير او بملك غايه اذ اذ الله به خير من صور فالمنع ان كل من عمل
 عملا في خط الله تعالى حلق اى مخلوق بدت اورده مضارع من اوردن
 اى يطيب قلب سلطان مثلا خدى تعالى همان خلق را كالاول بر وى
 بضم الكاف الفارس مضارع من كاردون بالتركة حوال الملك تا و ما رندا
 اللفظ كقول العربى بمعنى الرءى كما قال في مختار الصحاح و هو الومع بالانتمام
 كما صرح به صاحب الغوايب والاشك ان اللادهم هنا كروى انظر في
 فالمنع انتقام از و ركارش بر اى يخرج منه وقال صاحب بحر
 الغوايب بعد ذكره في غرر و ما اوردن به هذه العبارة اعنى فان دو كروب

اى المصد معنى
 المفعول والياء
 للوصف

التفاهم الملق ووكسب فيمق ففهم من هذه العبارة معنى آخره المقام و
من قال في شرحه الذمار بالفتح المهلك وقال بعد قول المصنوع زور و
برارد اي حتى يهلك فقد غفل عن معنى اللفظ واما فارسيا ولفظا واما
اوردن وارثك لا ستراك كما لا يخفى على الناظر المتأمل ومصداق ما
قال المصنوع في الخبر من اعان ظالمنا فمقد سلط الله تعالى عليه **بيت**
اشس سوزان صفة مشبهة اي ملتهب كمنذ باسند بكسر السين وفتح الباء
الجمع نبات يحرق يابس لرفع ضم العين بنية حمل يقال لراكب يوزن
اي مفعول كمنذ وودان ستمد بمعنى المختار والمراد ان تاثيره في
المختار اشد من تاثير النار الملتصبة في الرجل **الطيف** كونه سر وبقية الواو
جملة حيوانات شيرست وقد سمعت في فحش سياهوش وكثير من جانوران
خرال تصاد بالبلاذ و عدم القيمة و باتفاق خردمندان كانه مبتداء خبر بار
بفتح الباء ووصف من بدون بضم الباء وانما فتح الباء في الصفة لئلا يتبين
بالوكسفة الذي هو من يريدن برك شيردم در بعث الال ووصف من
درين وانما فتح الال في الصفة بناء على انهم يقران المصدر بالفتح وهذا
اورد صاحب جمة الغريب هذا المعنى في بيان لفظه في فتحه في قال در
بمعنى الباء واداة ظرف وزياد في او ابل الالفعال والمصدر تحت اللفظ
وصيغة امر من درين ووصف توكيد منه والجملة اعني قوله خبر بار برك
مردم در خبر المبتداء فلا حاجة الى تقدير ثابت **بيت** مسكين خاكر جدي غيرت
لحمه چون بار كمي شد و سرست فيل اخذ من **بيت** زاهد غرت كرك كل سوي
مكسور يوك كسور كلان اطور علمه چون كسور غيرت كسور وخران جوعان واما
كسور النون للاضافة بار برك دار ووصف توكيد بالتركيب يوك كسور جي برك

دو کسور
کسور
کسور

کسور

کسور

آدمیان بالاضافة مردم آزار ووصف ترکیب وهذه اللطيفة
وقعت جملة معترضة ثم رجع الى حکایة العاقل ملك ای
السلطان الذي كان عمل العاقل لاجل طرفي بفتحين بمعنى البعض
ازمايم جمع ذميمة اخلاق او اشارة الى العاقل معلوم شديدا وفي
بشك كسور و بانواع عقوبت بکشت بضم الباء والكاف العزى
قطع حاصل نشود رضای سلطان ای لا يرضى السلطان تا خاطر بند
كان نجوي بيار الخطاب من جبت بضم الجيم خواهي كخداي ثم خويشت
الظاهرية من بخشودن بمعنى الترحم لا من خشيدن بمعنى الاعطاء
بخالق خداي كن توتی بالياء المصدر يكي رستم ديد كان من ذلك
العاقل وای على ميتة بگذشت و در حالت تباها او تا نمل كرد و
قطع ز النفي مصر و في بقية المصراع الاوّل مجموع المصراع الثاني
هر که قوت بازو و منصبه دارد ای ليس كل من يكون له قوة العضد
وله منصب بطنت بمعنى الغلبة والقهر بخورد ياكل مال مردمان
بكذا ف بضم الكاف الفارسي بمعنى الفعل الباطل ومن لم يفتره بل
بل قال ويقرب من الجراف يقال خذ الشيء و مجازفة و جزافا اي اخذه
بغير تدبير و تخمين ولا كيل ولا وزن لم يأت بوظيفة الشرح توان
بخلق بفتح اللام المهملة لفظ عجمي فارسيه كلوفر و برك بمعنى
البلع بالتركي يوتق استخوان بالواو والسرى درشت بضم التين
بمعنى الخشن ولى ستم بكسر السين وفتح الكاف العزى بمعنى البطن
بتخفيف التراء چون بگرد اندازم بمعنى السرة **حکایت** مردم
آزاري بياء الوحدة ووصف توكيد كسور را حکایت كسور كسور

کسور

کسور

صالحی بپایه الوحدة فیها ایضا زد ظلم درویش را مجال انتقام نبود
لفقه و شوکه الظالم سکت با خود نکمی داشت لوقت الفوصة
والانتقام تا وقتی بیاید الوحدة ظرف ملک آن لشکر ای الجندی
ختم گرفت ای غضب علیه در چاهش بالجیم الفارسته کرد
ای جبهه فی البئر درویش آمد لانتقام و آن سکت بر سرش
انداخت فلما وصل لیه الحجر گفت تو کیستی و این سبک بر من
چرا زدی فلما سالت که گفت من فلانم ذکر اسم و این سکت است
که فلان تاریخ بر سر من زدی بیاید الخطاب گفت چندین مدت
بجا بودی و لم تظن نفاک گفت از جا همت بالجیم العوی و التاء
للخطابی من منصبک ندریته همی مردم یعنی خفت تا اکنون
که در جا همت یافتی و جدتک فیها فرصت عنیمت ستم مردم که گفته اند **مثنوی**
ناسرایی بیاید الوحدة را چو سینی بیاید الخطاب بخت بسکون
التاء یارای قرین الدولة عاق فلان تسلیم کرد نذاختیار سلم
العقلاء الاختیارای تر کواختیار رسم و صبر و علی اذاعه
هذامع البیت و من فستره بمعان آخر و قدر الواو العطفه
قبل الاختیار فقد ارتکب التکلف و اخل بالوزن الصریح چون
نداری ای ایس لک ناخن درنده بتشدید التراء ای الظفر الخارق
تیزای الحاد با بدان جمع بدان بگویم کیر سستیز اسم من تیز نون
بمعنی الغناد هر که مبتداء با بمعنی مع پولاد باز و وصف ترکیبی
پنج کرد خبر ساعد سیمین خود را رنج کرد بالترکی انجندی باس
امر من باشیدن بمعنی اولمق ای کن علی حالک و المراد ب

این سبک بر من
چرا زدی فلما سالت
که فلان تاریخ
بجا بودی و لم تظن
للخطابی من منصبک
که در جا همت یافتی
ناسرایی بیاید
التاء یارای قرین
العقلاء الاختیارای
هذامع البیت و من
قبل الاختیار فقد
نداری ای ایس لک
تیزای الحاد با بدان
بمعنی الغناد هر که
پنج کرد خبر ساعد
امر من باشیدن

المبر

الصبر و من قال یعنی خاموش و قیل حاضر پیش فقد بعد عن
المعنی تا دستش الضمیر راجع الی قوله پولاد باز و بیند در روز
کار نکباته پس بکام دوستان یعنی علی مراد الاحباء منعیش
بر آرای اخرج مع دماغه و قیل فی الترجمة **مثنوی** لایق اولمایدی
کور سکت بختیار اصلو لرتلیم قلدی اختیاره چون که طرنا سکت
دکلدر قاتی تیزه قلو لرایله آکین قیلاستیز هر که یک قولید بخت
طوتدی ول کند و کومش قولنی انجندی اول صبر قیل بجلیایه
دستین روز کاره دوستد که بختی بی سن چقدر حکایت کجی از
ملوک مرضی بیاید الوحدة نایل ای ذاهول بمعنی مخوف بود که فلان
ذکر آن ای تکرار ذکره موجب بود و لایلیق طائفه حکماء یونان
متفق شدند علی هذا القول که مرین در دای المرض و وایلی است
نفی کل مکر حرف استثناء منها بمعنی الازمه بفتح الراء و سکون
الراء لفظ فارس یفتح المارة بالفتحات یقال بالترکی او و
و کذا فی کتب اللغات الفارسیه و لم نجد هذا اللفظ فی کتب اللغات
العربیة بهذا المعنی فمن قال بعد ایداد المعنی المذكور کذا فی مختار
الصحاح فقد اخطاء و قال المقاتل و قد یحیی زهره ایضا بمعنی
الجبال قال نظامی **بیت** زهره ندارم که بوسم لبست تیر و کمان
دارد ابروی تو که کذا فی البحر و لم نجد هذا المعنی لهذا اللفظ فی
کتب اللغات الفارسیه سوی بحسب الغرایب التحقیق ان هذا المعنی
لیس معنی حقیقیاً لهذا اللفظ بل معناه المجازی و قول لقاتل المذکور
فعلما من لالفاظ المشتركة بین الفارسته و العوی جمیل آدمی

ابن سید علی

این سبک بر من
چرا زدی فلما سالت
که فلان تاریخ
بجا بودی و لم تظن
للخطابی من منصبک
که در جا همت یافتی
ناسرایی بیاید
التاء یارای قرین
العقلاء الاختیارای
هذامع البیت و من
قبل الاختیار فقد
نداری ای ایس لک
تیزای الحاد با بدان
بمعنی الغناد هر که
پنج کرد خبر ساعد
امر من باشیدن

ابن سید علی

که بچندین صفت موصوف بود بفتح الواو ای لکیون لهذا المرض
دواء الامرارة انسان کیون علی صورت و صفة مخصوصه مثل
ان کیون طویلا ازرق العین اسود مملک بفرمودای السلطان
امر علمای نطلبندندای طلب الانسان الذی عین الاطباء و صفت
درهقان بالکسر بالترکی کویلو و کبخی و صالار و القصر علی البعض
کما قیل انه بمعنی الزراع تقصیر سیری بیاء الوحده یا فتدای و در
این رجل درهقان کان ذلک لابن متصف ابدان صفت و
که حکما گفته اند بودند لالاج الملک پیر و مادرس بجوانندای
دعویها و بجمعی کران المراد به اکثره خشنود کرد اندندای
ارضو بها قاضی فتوی داد بهذا الوجه که خون یکی از رعیت بختن
و المراد قتل برای سلامتی بالیاء المصدری نفس یاد شاه ای لاجل
صحت روانباشدای بجز جلا د فصد کشتنش کرد فلما بیس
من المان ای سیرای ذلک لابن سربوی سمان کردای توجه
الی جانب السماء و بجزید متبعی ملک لغت ای شاله درین حالت
چه جای خنده است استقام انکاری ای بیس هذا الموضع موضع
ضحک پیر گفت فی جوابه ناز فرزندان بر پیر و مادرا شد و لم
یحصل الی ذلک الغنج و دعوی پیش قاضی بر ندی حکم بانحق و داد
از پادشاه خواهندای یطلبون العدل منه انون پیر و مادرم
ای بی و امی از بهر عظام دنیا بضم الحاء و تخفیف الحاء المصلین
بمعنی الخطب الخشیش الذی تکرر من الیسیس و کثیرا اما یعرب
عن المال و المتاع و ذکر فی بعض کتب اللغة انه بمعنی المتاع الفائق

فیه

فیه

مراجون در سیر دند معناه اللغوی ستمانی الی الدم و المراد تسلیم
الی القتل و قاضی بکشتن فتوی داد و جوز قتل بسلامه السلطان
و سلطان صحت و فی بعض النسخ مصلحت خویش در هلاک
من بیذولم یبقی لمجا بجز خدای تعالی پناهی ندارم و لم هذا توبت
الی جنابه و التجاءت ببابه **بیت** پست که بر آورم زد دستت فریاد
للعول منک هم پیش تو از دست تو میخوامم داد قتل فی الرحمة
بیت بین یکدیگر سنک الکلن فریاد هم سا که دیرم که داد الکلن
داد سلطان رد لارین سخن بهم برآمد قدم تر معناه و آب
ای الدمع در دیده بگردانید ماض من کرد اندین و گفت هلاک
ای موتی او لیتیرست ای افضل از خون بی کنای ریختن و البقیه
الفارسیه انما کیون بهذا الوجه و من لم یعرف الفارسیه قال یعنی
از ریختن خون بی کنای سر و چشمش بر سیدالتلیه و در کنار
گرفت قدم تر معناه و نعمت کران بخشید و آزاد کرد من القتل
کونید که ملک هم دران هفته شفا یافت من دار الشفاء الالهیه
قطع همچنان در فکر آن بتیم ای لم ازل من فکر البیت الذی که
گفت قال یلبانی فاعل لغت و اعلم ان لفظ بان اداة نسبة کتبت
مع لفظ و کیون المجموع و صفات کیمیای خوشتر بان و کبان
پیلیان و الیاء للوحده و المعنی بالترکی فیلج بر لبی نیل و هو
نهر مصر عبر عنه بدریا کثرة ماء حصو صافی وقت طغیان زیر
پایت کردانی حال مور مقول القول هذا البیت همچو حال تستیر
پای نیل فلما بدلت ان تحتر عن قهر الضعیف حتی تحلص

کتاب

مطلبی بیان لفظ بان

من قهر الاقوی منک **حکایت** یکی از بندگان عمر و اسم مملکت اسمیه
لیت حذف لفظ ابن کما عرفت من ان لفظ ابن یحذف من بین العینین
فی الت ترکیب الفارسیه کیرخته بود **حکایت** قال جل عند صالح العجب من اب
عمید السلاطین منهم قال صالح باقی عباد الله تعالی من اعجب منک ان
جمع در عقبش بفتحتین رفتند فادر کوه و باز آوردند الی حضرت
وزیر را با وی عرضی بود ای کان لوزیر المملکت مع عداوة اتا سار کشتان
او کرد ای اشار الی المملک یا من بقتله تا دیکر بد کان چنین حرکت کند
ای لشکریان هر بوا بنده پیش عمر و بر زمین نهادند تعظیم و گفت **بیت**
هر چه رود مبتداء بر سر مستعلق بقوله و چون تو پسندی الشرط
اعتراض رواست خبر بنده چه دعوی کند ای لا دعوی العبد حکم سکون الیمین
خداوند درست خبر ملا تقدیر فن قال یعنی بخداوند منو قنل است فقد ارتکب
التقدیر من غیر حاجه و قیل فی الترجمة **بیت** هر که کلو سه بشه چون که بکند که
قول نجه دعوی یدر حکم چو شاه بکدر اما بموجب بفتح الجیم اکر بر ورده
بمعنی المزی نعمتین خاندانم بالاضافه فی اللفظین خاندان بمعنی
اهل البیت و صاحبه محو اهم که در قیمت بخون من کفاران
لان قتل العبد الابن غیر مشروع **حکایت** روی از کان
لصالح عبده الخلق فغضب العبد فی وقت و شهر السکین
لقتل مولاه فاراد الصالح ان یمیعه قیل له اذنبه بالضرب ولا تبعه
قال العرف مقدار الضرب فی الشرع بمقابله هذا الذنب فالاولی
بیعه اکر کان و بلا شک و توقف این بنده را بخوابی کشت
بمعنی کشتن یشیر الی ان عدم قتل اولی لک ولی وان جزمت

ازین حدیث

مطلب بیان لفظ با حسبه

علی قتل یاری اداة تو تسل تستعمل فی العجم و التروم بمعنی اختیار
الاولی کما قال خواجه سلمان **بیت** دل اکر بار کشد بارنگار
یاری هر که یار کنز نید چه تو یاری یاری بتا و یل شرع بکش
بحیث یجوز قتل ما در قیامت مؤاخذ بفتح الما و نبات
فی المصادر المؤاخذة که را بکنه که رفتن مملکت گفت
تاویل چه کوز که نم حتی یجوز قتلک گفت ای العبد بالابق
اجازت فرمای امر من فرمودن تا من وزیر را بکشم بضم الهمزة
العربی ای اقله آند بفتح الکاف الفارسیه و سکون الهمزة الاصل
مترادف آنکه بل محقق منه ای بوجه بقصاص و مراد بفرمای
کشتن تا بحق کشته باشی ای لکلون قاتلا بالحق مملکت
بخدمت یاری ضحک عمر و بن لیث و وزیر را گفت چه مصلحت
ی بینی ای سهل عمل بما قال الغلام گفت ای الوزیر ای خداوند
بصدقه کور بضم الکاف العجم بمعنی القبر بدرت التاء للخطا
و المراد بقبر سه روحه این حرام زاده را آزاد کن من القتل
تا مراد بر بلا نیکنند **قطعه** چو سردی بیاید لخطاب
با کلوخ انداز و صفت کیسی و کلوخ بضم الکاف العجم
بالترسی کسک پیکار بفتح الباء الفارسیه و الکاف العجم
مشهور و بالباء العجمی و الکسرة المجهولة و الکاف الفارسیه
فصیح و هو بمعنی الحرب المعنی اذا حاربت مع رجل قوی غلیظ
علیک اهدر و من لم یعرف هذا اللفظ کما هو حقه صحته فی موضع
بوجه و فی موضع بوجه آخر سر خود را بنادانی بالیاء المصدر فی سنی

این حدیث

وکذا چو تیر انداخته در روی دشمن ای فی مواجهه حذر من عله
 بقوله کاندراصله که اندرا و مجش لفظا و ماج بضم الهمزة
 و بالواو و آماج بالمد بلا و او بمعنی الهدف المرمى و الضمیر راجع
 الی قوله دشمن نشسته فانه یرمی سهم ایک حکایت
 ملک بکسر الکاف للمضافة زوزن بفتح الزاءین اسم
 مملکه رای سلطان تملک المملکه خواجده بود و وصفه
 بقوله کریم النفس ای کانت کریمه و نیک محضه
 عطف علیه و قد عرفت معناه سابقا که ممکن راد در جواب
 خدمت کردی هذه الجملة و ما عطف علیها ای قوله و در غیبت
 نکوتی لفتی تعلیل للموصفین اتفاقا از وی حرکتی در نظر ملک
 ناپسندیده و غیر مقبول آمد مصادره که المصادرة اخذ المال
 من ید صاحبه بغیر حق و عقوبت فرمود ای لم یکتف باخذ
 مال بل امره التعذیب سر مستکان جمع سر هتک قد عرفت معناه
 والنون مکسورة للمضافة ملک المراد به المعهود بسوابق
 جمع سابقه و الباء متعلقة بقوله معترف و القاف مکسورة
 للمضافة نعمت و بالاضافة معترف بودند و بشکر آن مرهون
 بفتح الهاء المرهون یعنی کانهم قد صاروا فی الرحمن در مدت توکل
 او معناه بالترکی آکا موکل و لم یمدت رفق و مملطفت که در
 ایاء للحکایة و زجر و معایت روانداستندی لایحوزون الاذاء
 و العقاب قطع صلح بادشمن اگر خواهی بکسرة للختلة للیاء
 عند من لایحوز السکة فی النظم هر که مخفف من کاه بالکاف الفارسی

این سخن در جواب
 آنکه در جواب
 آنکه در جواب

که تر امهون در قفا عیب کند فاعله دشمن در نظرش فی مواجهه
 تحبب کن حتی بجز اول عداوت و صداقه سخن آخر بدین می گذرد مودای
 یعنی آن مودای یقدران بجزی الکلام فی فی غیر بجزی الکلام فی و
 هذا المعنی یناسب مع المصراع اثنتی و لمن قال یعنی سخن تو آخر
 بدین مودای می گذرد فحق الار تباط علی ان الکلام لایتم فی فی
 بل فی اذنه سخن سخن خواستی حرف الشرط مقدر و نه نش
 شیرین کن کما قال علی کرم الله وجهه الاحسان یقطع اللسان
 آنچه بعض ما امر به الملك و بقیته در زندان بماند و هو علی هذه
 الحال یکی از ملوک نواحی جمع ناحیه بمعنی الطرف در خفیه اسم عرب
 ای علی وجه الاخفاء بیغامتس لفظ بیغام بالفین و محذوف بمعنی
 الخبر و الضمیر راجع الی خواجده فرستاد و الخبر هذا یعنی که ملوک آن
 طرف قدر ای مقدار جهان بزرگوار ای مثل ذلک العظیم ندانستند
 فاعله ضمیر راجع الی الملوک آن طرف و بدعتی کردند که عطف
 تفسیر اگر خاطر و بعضی نسخ رای عزیز فلان ذکر اسم خواجده
 احسن الله عواقبه دعاء له بجانب ما و فی بعض النسخ بدین اشیا
 الی موضع الملك الذی ارسل الیه التفات کند المراد
 مجیه الاجابة در رعایت خاطرش هر چه عامتری علی وجاتم سع
 کرده شود و المراد انیسع لتطیب خاطر که اعیان این مملکت
 بیدار او مقررند و منقعه و جواب مکتوب را منتظر ای منتظرند
 خواجده برین وقوف یافت ای فلما وصل المکتوب و طالع ما فیة المنون
 المذكور از خط اندیشید فان السلاطین یعملون الشخص لادب شیخ

این سیدی علی

مشهور است که
 از عیون را بفرستد
 در این مملکت

جواب بیاید الوحدة مختر صفت چنانکه مصلحت دید علی ما رای صوابا
بظهور بفتح الها و رق نوشت بذا ذاب العقل و روان کرد
ای ارسل یک از متعلقان ملک ای احد من اتباع السلطان الذی
غضب علیه برین واقعه ای وصول الکتاب بمطلع شدید
الها و کر اللام شد ای وقف علیه ملک را اعلام کرد و گفت
بیان لکیفیه الاعلام فلان را ذکر اسم خواجه المذکور که جس
فموده بخطاب للملک بملوک نواحی ای مع سلطانین الاندر
م اسلت بالتزک خبر شک دارد فلما وصل بذا الخبر ملک اهم
آمد فقبض و غضب و کشف این خبر فمود ای امر ان یکشف
بذا الامر و یطلع على حقیقه الحال قاصد باللغة الفارسیة
بمعنی یک را بگفتند و رسالت على الورقة في اصطلاحهم
ومن لم يعرف قال بمعنی ورقة رسالت راجو ان ندی قرا وا ما کتبه خواجه
على ذم یا نوشته بود در سن طن بهر کان بیس بالیة الوحد از فضیلت
بنده است ای زاید على فضیلت و شریف قبول که فموده ان بنده را
امکان اجابت ان نیست عقله بقوله جکم انک پرورده و نعمت این
خاندانم قدم معنی بذا الكلام و باندک مایه و تغییر خاطر بالاضافة
في اللفظین با و را نعمت خود بیا و غایه توان کرد که گفته اند بیت
ان که جای نست لفظ جای تیم للمبالغة بمعنی ان که بجاک انک
تکلیف یک مردم کرمی بفتح ین و یاء الوحدة عذر ش بنده و بعض النسخ
عیبش مکن ارحرف شروط کنند بمعنی یاء الوحدة فیرها وقیل في
الترجمة بیت شول که مردم سکالطفا و کرم اتسه .

ابن سیدی علی

انجمن

انجمنه که گاه کرمی برستم ان ملک را حق شناسی او بابا و المصدری
و کسر تاء الاضافة بمعنی سندیده آمد نعمت و خلعت
بجند للتسلیة و عذر خواست بقوله که خطاکه دم و ترک کناه بیا ازم
فلما سمع خواجه اعذار الملک گفت ای خداوند هذا اللفظ بلا
اضافة الاشئی انما یخاطب به العظما و بنوع ای هذا العهد در ین
حالت شمار ای که کنایه یاء الوحدة می بند بک تقدیر خدا ای تعا
چنین بود که مربین بنده را مکرو هی یاء الوحدة بر سند پس بدست
توا لیتر که سوابق نعمت معناها الظاهر بالفارسیة سابقه ای نعمت
یعنی نعم سابقه برین بنده داری و ایادی عطف على سوابق و بذا
جمع اید و جمع بد بمعنی النعمت منت ای کک على هذا العهد نعم کثیرة
تستحق المنته یا ومن قال یعنی منت نعم فلما یات بمعنی اللفظ و
حکما گفته اند مشنوی که بفتح کاف الفارسی اعلم ان هذا اللفظ
یحی لمعان الاول بمعنی الجرب بالتزک او یوز و الک اداة فاعل
نحو گفت و الثالث اداة شروط مخفف من لفظ اکر وهو
المراد بنا که ندت بضم کاف الفارسی بمعنی الضر و التاء للحکما
رسد ظاهر از خلق ای من خیر الله تبع مرح نهی من رنجیدن که ندراحت
رسد خلق نزر یح بل الکل منه تبع از خدا دان حلاف دشمن و
دوست عقله بقوله که دل مرد در تصرف است کما قیل لا یملك
العاب احد الا الله که چه تیر از کمان همی کند د قال هم یصد من القوس
ظاهر از کمان بند اهل خرد فالفعل یصد من الخلق ظاهرا واصل
الحق انما یر کامن الحق وقیل في الترجمة مشنوی که زبان ایر ش

حکما گفته اند

نظم برین بنده داری

ابن سیدی علی

مطابق بیان لفظ

68

سکا لدن . حکم کردن بیل جانید ولدن . دوست و دشمن خلافید
 حقون . حرف دلده اوتحق مطلقن . کو حکم ظاهر اوقه یای آتہ .
 غافل اولان کمان و تمانغ دوتہ حکایت یکا از ملوک عرب
 متعلقان دیوان رافہ بود ای امرارکان دولت کمرسوم المراد ب الوظيفہ
 فلان بنو کمرکم بعد من بعیدہ جنو انکہ ہست مضاعف بنید علمہ
 بقولہ کہ ملازم درکاست و مترشحہ بعین ناظر فرمان و سایر اعظم
 ان لغز السایر بمعنی الباع لا بمعنی الجمع و من قبیل ما یستوفی الانا در
 سور خذ متکاران بلہو و لعب بضم اللام اسم و بفتح ما مصدر مشغولند
 الظاہر ان اللہو ما یلہو الان ان تکیہ تہم و اللعب ما یلعب بالعبان
 کما صرح اہل التفسیر فی قولہ تعالی الخیر الدین لہو و لعب و من قال
 فی فحی الرضی حج لہی بالشیء لعب بہ و قد یکینہ بہ عن الجماع
 انتہی و فترہ صاحب الروضۃ بالطلب فقد ارتکب الاستدراک و خلا
 الظاہر و غیر المناسب بالمقام و در ادای خدمت مترابون و متکاسل
 صاحب دل بستید ہذا الامر و کفت علو ای رفعت درجات بندکان
 بزرگاہ حق جل و علا میں مثال دارد ای مثل ہذا لان من و اطب
 عبادتہ احراز المشوبات و حصل لہ الرفعتہ المعنویۃ کما وردت الحدیث
 القدسی لانی ال عبدی یعقب الی بالنواقل حتی احبہ الحدیث
رابعی دو بامداد الفصح بالذال المعجمہ بمعنی الفجر و الصبح کہ آید
 کسی بیاد الوحده بخدمت نشاہ للملازمۃ سوم ای الصبح الثالث
 مرآیہ بمعنی البتہ دروی کذا فعلا شہ بلطف بسکون الفاء
 متعلق بقولہ نگاہ و ہو مفعول کذا ای بنظر الید باللطف امید

مطلب بیان لفظ ساجد
 ابن سیدی علی

ہست ای آراء حاصل پرستند کان ای العباد و مخلص رام ہون
 کہ نام امید ای المایوس من کردندہ بالکافی الجمع مضارع من کردیدن
 ای لایرجعون ز آستان الہ من عتبہ اللہ تع و قبیل فی الترحمتہ
رابعی جوہر کشی برابری کون ای در خدمت شہ . او ججعی
 کون آکا اول شہ ای در بلطف نگاہ . امید او کہ عبادت ابویحی
 مخلص . امید نہ او کہی سورہ بقیودن کہ **منتہ** مہترن
 اعلم ان لفظ مہ بکسر المیم و سکون الراء بمعنی الکبیر و لفظ تہ
 للتفضیل فمعنی مہتر بمعنی الکبیر و الیاء مصدر تہ ای السیادۃ و التبرک
 در قبولہ ہائست ای من قبیل الامر حصل لہ العز و العظمتہ و الشرف
 و السیادۃ لان من خدمتہ ترک فرمان و عدم اطاعت الامر دلیل
 حرمانت و علامتہ ہر کہ سیما ی راستان دارد یعنی من کان لہ علامتہ
 المستقیمین سر خدمت بر آستان دارد ای کیون ز اس خدمتہ
 علی العتبۃ **حکایت** ظالمی را حکایت کنند کہ ہرگز بکسر الراء
 و کذا ہیچہ بمعنی الخطب در ویتان ای الفقراء خریدی جہیف
 لغوا و بکسر الظلم و قد یستعمل فی العوالم و الیوم بمعنی لفظ دروغ و
 نواکر از ای الملائعیا کو دادی بطرح قدر معنایہ فی قول المصنف طرح
 ظلم افکند و من قال فی المصدا در الطرح بر افکندن فقد خالف ما قالہ
 سابقا و ارتکب الاستدراک فی قول المصنف و المراد بہ ہنا اخذ الثمن
 الغان فآزہ من المواضع التی یحقق فیہا معنی لفظ الطرح علی ما ذکر
 اول صاحب دلی قدر بیازہ بر و بگذشت ای تر بموضع کان ذلک
 الظالم فیہ و کفت **بییت** ما ہی بیاد الوحده او

مطلب بیان لفظ مہترن

ابن سیدی علی

الخطاب توما كيد على الش والمجوس استفهام الكارخا كما مر كزبين بزنا
 يعني تلوع يا يوم قدم تفصيله كمر كزبين كمن بفتح الكاف
 العود خطاب من كذون ويراد به التزيين فانه تحت الخطاب
 ومن قال فانه ما يتنام به في التزيين فلم يأت بالنعليل الصحيح
قطع زورت بضم الزاء المعجمة اولا وبفتح الراء المهمله ثانيا
 بمعنى القوة والتارة للخطاب اربيش بالياء العربة قدم مرارا
 في رود با ما اي يتجاوز قوتك الينا با خذ ولو بالاضافة عيتان
 وصف تزييني بمعنى عالم الغيب زوداي لا يتجاوز الالهة في زوداي
 بالياء المصدرى بالتركه قوتك لو كمكن نهى بر اهل زمين اي على اهل
 الارض تا دعاه بياء الوحدة بر اسمان زود فلما ختم الناصح الكلام
 ظالم ازين سخن بر محمد لان الحج مربيت من ايجنه شرط بلاغت
 باتومي كويم توخواه از سخن بنديك وجواه ملال وروى از ودم
 كشيده من اكل الم ولم يعرف قول الاطباء كل مرد واد و بر و الفاعل
 بكرد و كبر قال الله تعالى اخذت العزة باللائم اول الآية واذ قيل له
 اتق اي اذ خوف هذا المنافع بانته حملته الافة والمجتمية الجاهلية على الازن
 الذي يؤمر بانقائه لجا قيل نزلت الآية في سق احسن بن شريف
 وقيل نزلت في المنافقين ككفرهم والمذهب ان العبرة بعوم اللفظ لا بالاص
 التبع حكايت يروى ان ملكا عاد لا كان يتركها قال باليه يودي
 اتق الله يا امير المؤمنين فنزل الملك من دابة ووضع خده على الارض
 فقيل نزلت من دابته بقول يودي قال لا تقوله بل قوله تعالى اذ انزلت
 قول الله تعالى واذ قيل له اتق اخذت العزة باللائم خشيت ان كون

ابن سيدى على

عمن

ممن دخل فيه تاشيح كالتش از مطبخ ورا بنا بر ميرم افتاد وبقية
 الآية اي قوله تعالى حبهتم ظهره في دنياه عاجلا وسائرا قد عرفت في
 وحرف العطف يدل على ان الناس كما حوت حطبه باوة املاك الضمير
 راجع الى الظالم بسوت واز يستر بمعنى الباطن ثم بفتح النون وسكون
 الراء والميم اي الذين الناعم بر خاستر بالكاف العربة بمعنى الرما
 كمرش وهذا الضمير كالاول ولفظ كرم بفتح الكاف الفارسية
 على وزن نمرم بمعنى الخارثا زماض من ثا نون فاعله ضمير تش
 ومفعول الضمير قوله كمرش بمعنى نصبت النار وكل الظالم في الرما
 الخارثا بفتح الاء قوله تع وليس له ما ظهر في الدنيا ايضا وقول
 القائل قيل قوله ثا زماض مجرول بمعنى انتصب ذلك
 الظالم في الرما بالخارثا خرج عن سياق الكلام اتفاقا همان صاحب
 دل بعينه به وبكذبت كما مر اولا شيدش المستتر ضمير الفاعل
 يرجع الى صاحب دل والبارز ضمير المفعول يعود على الظالم بارش
 بمعنى لغت بذلك الظالم كمنام كمن اش از جا در سراي من افتاد
 هذا كلام الظالم لغت صاحب دل از واد بالاضافة دل درويشان
 اي وقع من دخال قلب الفقراء قطع حذر كن زود و در
 بعض النسخ زود در و نهاي ريش وصف تزيين فيجوز سكون
 الياء وكسر ما لظها الوزن والجمع بين الجمع والمفرد في التركيب جائز
 في هذه اللغة والمعنى بالتركه حذر قيل ياره لو ايجله توتندن
 ومن قال والمعنى از ريش در و نهاي فلم يعرف المعنى وقوله ويحتمل
 ان يكون من قبيل اضافة الموصوف الى الصفة على سبيل المبالغة

ابن سيدى على

ابن سيدى على

ابن سيدى على

سانه جعل ابوالمن نفس الجرحه كما في قولهم رجل عدل كلام على
 التركيب العوبية واعترا ف منه بان لا يعرف الفاسي **حكايت**
 كما سمع السلطان الاعظم الفاتح ديا العوب والبعيم السلطان
 عليه الرحمة والقوان ان المولى من الموال المشتهر بابن سيد علي
 شرح كتاب كلستان باللغة العوبية قال من اشهر النظائر ان
 كتاب كلستان فارسي لم شرحه المولى المزبور بالعوبية
 دون الفارسية اجابه بان المولى المذكور سئل بمثل سؤال الكرم
 اجاب بان لا اعرف الفارسية وهذا ظاهر في شرحه واما الفقيه
 فانما شرحته بالعوبية ليستفيد منه من لا يعرف الفارسية و
 يعرف العوبية كما اشترت في الديار التي لا يدرك ريش درون
 بالاضافة عاقبت سر كذا اي يظهر من ان كان في باطنه جرح
 ومرض يظهر منه الاثر البتة والمراد بهنا ظهور الاثر بالتأثير
 وقول القائل في شرحه اي يتوجب الالبرء والصحة لا يخفى ان براءه
 انما هو بارتفاع المودى وملكه بعد جرحه كما لا يخفى بهم بهمكن
 اي لا تجعل منقبضاتا توازنه **حكايت** دل بياء الوحدة
 اي قلبا واحدا كهي جها في بياء الوحدة فيهما ايضا بهم كند
 معناه بالترك في شدة وقيل في الرجمة **قطو** حذر قيل شرا آه
 وارشدهن كه اول ريش كز باش اولو جيره صفين بقية نوح كه كوكب
 كه براه جوه جها في **حكايت** بزاج كنج واسم ملك من
 الملوك كان مدة سلطنته سنين ستة نوشته بود **قطو**
 جمع چندان يرا د به هذا المعنى في الاستعمال والاصطلاح لاقران

ابن سيد علي

بالفاظ الدوات على الجمعية والكتابة كما فيما نحن فيه اعني ساراي وراوان
 بمعنى الكثرة وعمرى دراز ومن قال في كونه لفظا جمع جزدان
 كذا سمعت من البعض ولم اجد في كتب اللغة ما يساعده في عقل
 عن الاصطلاح ولم يدا طلب في كتب اللغة ولم يجد في خلق سمر
 ما بر زمين اي على قبر نايخو اهدرفت بالترك كنه كرك جها كدست
 بدست آمده است ملك بضم الميم بالاشبه في قوا جها كنه مصروف
 الى المصراع انما اعني بدست هاي و كنه كنه بين جوا اهدرفت والامر
 كذلك وقد وقع في حقه مثل ما كتب في تاج **حكايت** كان
 ابو سياوش مضع الى بلاد الترك وتزوج بنت فراسياب
 وظهر اسمها بنات فخاف فراسياب منه على ملكه فاخذته وجسه ثم امر
 بتقلدها وكانت قد ولدت لسياوش كنج وفاخفته
 وسلمته الى من يربيه فترى وزنا واحسن تربية الى ان اكل
 عقله وتوبيره وسار مستحقا حتى دخل ارض بابل وصادف
 في ذلك الزمان موت كيقاوس فاستولى الملك الخراين ودخل
 الفرس في طاعة وانقادوا السلطنة ثم انما تمكن جهر الجوش
 بالعدد الوافر والعدة الكاملة وسار الى اجده بل اعد فراسياب
 قتل من الترك خلقا كثيرا وقتل جده المزبور عوضا عن قتل
 ابيه وسبا من بلاد الترك سببا نجا وزجرا لاصحاء ثم نزل بلخ و
 قرر قواعد الملك وعين اهل المراتب على ادانهم ثم مات
 وملك الملك بعده كهراسب من ولد كيقاود **حكايت**
 يك در صنعت كشتي بضم الكاف العوبية اي كان احد في صنعت

ابن سيد علي

والجم يقول افراسياب بالهزفة
في اوله مر

المصارحة بالصاد المرهنة بالتركة كور شريك بسره بود ای
 بلغ غایة اكمال سید و تصدت عاقد آیام السنة بذفاخره
 فخر الصحاح الفاخر الشیخ الجید والم اذ به الحيلة از بندای کشته
 کیران ای من جیل صنایع المصارعین دانستی بیاد الحکایة و هر روز
 ای کل بوم من آیام السنة بنوعی بیاد الوحق کشته کات ای کمر فتح
 بیاد الحکایة مکر کوشه و خاطرش با جمال یک از شاکر که میل داشت
 ای کان یجب احد تلامیذه بحاله سید و بنجاه نه بدوش در آموزا یند
 ما من من آموزانیدن بمعنی التعلیم و اما آموزیدن فهو لازم مثل
 آموزشی بمعنی التعلیم ای علی جمیع الحیل من صنعة سوی حيلة واحدة
 کما قال مکر یک بند که در تعلیم آن دفع انداخته ای کان بتعلیل فی تعلیمه و باول
 کردی لیسع له مجال الغلبة یسری ذلک التلمیذ در صنعت و قوت
 بسر آمد و بلغ الغایة و کتبی بابا و من المصارعین امکان
 مقاومت بالترکه دور نمی بودی کماله الصنعة والقوة تا بجای
 که پیش سلطان گفت ذلک التلمیذ استاد افضلیت که بر نداشت
 از روی بزرگی و السن و حسن تربیت است و التعلیم و الا بقوت
 از و کتر بستم و یراد به المساواة في العرف و مرادها الغلبة بتقریر المقابلة
 اعنی قوله و بصنعت با و برابر و لما قال هذا الكلام ملک این
 ترک ادب از وی من التلمیذ مناسب و بسند نیامد لانه کوان
 النعمة و حق التربة بفرمود تا مصارعت کنند معانی شع
 یعنی واسع معین کردن مصارعتها و ارکان دولت
 و اعیان حضرت حاضر شدند کبر و امصارعتها پسر

چون پیل مست دل آمد لا غتراره بقوته و صنعت بهد مت بیاد
 الوحده يقال صدمای ضرب به مجسده که اگر کوه آهنین بودی از
 جای بر کنوی بفتح الکاف العوبه استاد دانست که چون از و بقوت
 برترست و اعلم بدان الباء للملابسة بتدعیب که از و زبان
 داشته بودی اخفاء با وی در او یجنت الظاهر انه ماضی مجهول
 من او یجنت چون دفع آن ندانست و لم یقدر علی دفعه استاد بدو است
 از زمین برداشت ذلک التلمیذ و بر بالای سر بر کما هو ذاب
 المصارعین و بر زمین زد و یوم اذ فغان از خلق بر خاست
 کما هو المقادیر هذا الامر ملک فرمود تا استاد انعمت و خلعت
 دادند و تخفیه و یراد به و ملامت که در هذا القول که با یر و رنده
 بمعنی المرید بکسر الباء المشددة خویش یرید به استاذ و
 دعوی مقاومت کردی بل ادعیت الغلبة علیه و بر سر نبری
 فلما غابته الملك گفت ای خداوند زور و قوت بر من دست
 نیافت بلکه در علم شتی بالضم دقیقه مانده بود که از من دریغ
 مع داشت هذا الاستاذ امر و بدان دقیقه بر من دست یافت
 یراد به الظم استاد گفت جوابه از بهر چنین روزی لاجل مثل مثلا
 الیوم مکی داشتیم که حکما گفته اند فی النصیحة دوست را چندان قوت
 مده که اگر دشمنی با بیا و المصدری کند معنی مقاومت کند شنیده و
 که چه گفت آنکه از پرورده و بمعنی المرید بفتح الباء خود جفا دید
قلعه یا و فاخود اعلم ان لفظ خود استعمال کما و اداة اما اذا کان کما
 فعناه بالترکه کند و فی واوه ستمیه و لهذا استعماله قافیه بدو

بیان لفظ خود

اما اذا كان اداة مبرور لم يجرى باخر الاسم ليدل على خصوص حاله والحكم
 المترتب وما نحن فيه من قبيل ان يكون در عالم اي اما الوفاء غير
 موجود في العالم يا مكرس برين زمانه مكرس يعنى اما الوفاء موجود
 ولم يفعل في هذا الزمان احد كس نياموتت اي لم يعلم احد علم تير
 ازمن اي الرماية مع كمر عاقبت نشانه كردد ورد في هذا المعنى
 ما ذكره الجوهري **شعر** اكله الرماية كل يوم فلما استساعده رمانه
 الرماية بمع الرمي واستد بالملامة بمعنى استقام وقال الا صمغ
 اشتد بالثين المعجوب يس بشئ كذا في الصياح ومن قال وقد صبح
 اشتد بالثين المعجوب من الشدة فكانه لم ينظر الصياح وختاره
 وقيل في الترجمة **قطع** يا وفايوقدر ربو عالمه مكر قيله
 بوزمانه آن مكر او كتر نم ايه اوق اتمق عاقبت ايلدي نشانه
بين حكايه درويش بياء الوحده مجر صغف درويش
 بكونه صحراي استسته بود للو اتم بادشاهي بر و بلكه است
 نعم درويش انا جانك دراع ملك بالضم قنا عنتت سر بر
 نياورد اي لم يرفع راسه من المراقبه والتفالت كبر اليب
 بادشاه اراجا كسقوط وهو القهر بالبطش سلطنت استهم
 بر آمد اي انقبض وكفت اين طائفه خرق پوشان بشير الطائفة
 الصوفية بر مثال جيو اندير بدان الحيوان كما لا يعرف السلطان
 ولا يعظم كذلك هذه الطائفة وزيه كفت مخاطبا اي درويش
 بادشاه روي زمين بر يدي سلطان بر تو كزر كرم مثل بر تو كزر
 چرا خدمت كردى و شرط ادب بجاي نياوردى فان من الادب

ابن سيد علي

ان تقوم

ان تقوم له وتعظي كفت فاعله ضمير درويش بكونه ملوك
 اي قل له توقع خدمت از كس دار و ليرج الخدمه من احد الملوك
 توقع خدمت از خودار و هذا الجواب كلام صحيح في نفسه و كبره
 خطاب للوزير ملوك از بهر پاس رجعت انو يعنى ان الملوك
 لا اجل رعاية الرعايا انو رعايان بهر طاعت ملوك كرايست
 الرعايا لا اجل خدمه الملوك **قطع** يا دوشه باستان درويش
 است اي السلطان حارس الفقير كمر حبه نعمت اي نعمته بغزة دولت
 اوست اي بقوة دولة السلطان كوستفقد معني الغنم و قد بدل
 فاقوه باء و يقال كوستفد از برى جويان بافاستين بيلست
 اي الغنم ليس الاجل الرابع بلكه جويان برى خدمت اوست
ديگر كيمي امروز ايووم كامران بالكاف العوبه وصف تير كيمي بالتر
 مراد سورج جوي بياء الخطاب والخطاب عام ديگر ارمفول
 للفظ بيغ مقدر اول الرعايا هده من نذل المشغف ترش اي قلبه
 مجروح من المجاهدة لتحصيل المرام و زل جند الكاف للتصغير
 و ابياء للوحده باس قدمه بيانه في قول باس ناد استن بند و درو كرا
 و من لم يعرف معناه هناك اعترف به بهنا حيث قال يعنى صبر كن
 تا بخورد مرون حال فاعل مجرود منو جمع منخ الدماغ والعظم
 والمراد هنا هو الاول بالاضافة في اللفظان خيال درويش
 و وصف تير كيمي من ان يشيدن فرق شاهي و بندى بالياء المحذرة
 فيها بر خاست اي لم يبق الفرق بينها چون مضارده نوشته
 و هو الموت آمد پيش اي وقع كرس في حال مرده باز كرس فيم الكاف

ابن سيد علي

العون الى لوان احد اجوترا ب الميت وكشفه ومن رجع كونه الكاف
 بالفتح من كنوان فقد ارتكب الاستدراك قوله باز شئنا سد فاعله
 ضحك كرس نو اكرا در و بشن اي لا يفرق الغنى من الفقير وقيل في الترجمة
قطع بر يس كاد ان دوليد . بر سببك جفا ايد در ايش
 بر ايكي كونه طور جنبه لبرق يبر . بيضا س از سر خيال اويش شابه
 بنو بهج ورفا اولم چون اجل ابره ناكرا ن از پيش . ميتك قبره
 ابر س كشي . لمبكم عني يا در و بش . ملك را المراد هو المملوك
 در و بشن كلام استوار بمع الم ملك امد لغت از من چيزي بخواه
 كما هو عادة المملوك **حكايه** كان ملكة الزمان السابقة وكانت
 دار خلافة مدينة هراة قال في وقت مخاطبة الفقير از من
 چيزي بخواه اي اطلب مني شئنا فقال الفقير ان تو بهي را من خواهم
 اي اطلب منك مدينة هراة قال الملك بهي را بتو خستيدم اي اعطيتك
 ايا ما فلما سمع اركانه هذا الخبير اخرجوا الاموال الكثيرة من
 اموالهم وانتروا بالدة هراة من ذلك الفقير لاجل الملك
 كفت هذا الفقير ان مني خواهم كذا كذا رحمت من تدبني فان
 صحبة خلاف الجنس لم كفت بدي به كفت هذا الفقير **بيت**
 در ياب امر من كيا فتن بالتركي ابر شمسك و الكلمق و دو بوق ومن
 قال اي افهم امر من يافتن فقد وهم كنوان كعثمت النساء الاخرة
 للمخاطب ممت بدست اي في يدي كين اصله ك اين دولت و ملك
 در و دست بهت فينبغ للعاقل ان يسع للاخرة باقبار و مال
 وقيل في الترجمة **بيت** غافل اولم الده اكين دوليد بمتك

حكايه

اي ليد على

كم بولر طور كيدر الدن الرطون قر **حكايه** كما از و زراة الزمان
 السابق بين دو النون مصري وقت هو من الطبقة الاولى اسمه
 ثوبان وكنية ابو الفيض ولقبه ذو النون لقب بالانه كان في
 سفينة مع جماعة من الناس وكان الواحد منهم جوم نفي من فضيل
 فلما استقصى آل زايهم الى ان هذا الرجل الغريب يبرون ذو النون
 قد سرفه واكثر حلف ولم يصدقوه فلما اضطرت وجه ساعة فانه
 حوت من البحر تلك الجوم طغى بسبب ذل النون اي صاحب
 الكوت وقال شيخ الاسلام ذو النون رجل شفيق ان لا يزين بالكراما
 ولا يمدح بالمقامات بل المقام والحال والوقت مستح في يده
 ولهذا ما كتبنا كراماته و هممت حواست فاعله صميم الورد كبر و زو
 شب خدمت سلطان مشغولم كما هو اللابقي بالعباد الذي يكون
 يقرب من السلطان ويحسب اميد وارم اي ارجو خيره و از
 عقوبتس ترسان صنفه مشبهته من ترسيدن ذو النون و ك
 كبر بيت اي كبر وقت كبر من ارضي نجا تر سيدمي حكايه كرتو
 از سلطان اي كما نكته خافه از جمله صند نجان بودمي نكته قال
 بكلام مع علو درجه صغما لنفسه **قطع** كرتو بودمي ميدر انت
 و رنج بعين ان عبادة اكثر العباد لاجل راحة الجنة و الم عذاب
 جهنم ولو لم يكن كلك بل بو عهد و ابا لا خلاص باي در و بش
 يبريد به السلوك العابد بهر فلنك بودي اي اظهر اثر اخلاص
 و علافة المنة كرتو ريز خد بتر سيدمي مرهون همچنان كما
 از خفاف كرتو ملك كبر اللام ملك بفتح اللام بودي و العجب

حكايه
 من قال الدنيا دار مجاز
 فقد عده كبريا و كبريا

ممن اعترف بان هذا المعراج واقع في اكثر الشخ الصبي ولم يخبره
 بل قال بولده هر فلک ملک بودی و صحیح بقوله بکسر لام ملک في الاول
 وفتح باء التثنية قال كلاما حسنوا وهو قوله ولولا رعاية القافية لكان
 بکسر باء التثنية ايضا وجه واعلم ان البيت التثنية باء على ان لا بد
 ان يكون للسلطان مهابة وسياسة حتى يخاف وزيره **حکایت**
 قال حکيم السلطان الذي ليس له مهابة وسياسة مثل اسد قلع
 اضراسه وقطع الظفائر **حکایت** پادشاهی بکن بن کنایه
 بیاة الوحدة غیرها فرمان دادای امر بقتل کفت ای ملک بوی
 بکسر الجیم فتح بیاة الوحدة والاضافة بیاة کتیر تر نسبت
 ای واقع علی آزار خود بجوی ای لا تطلب ثاوی نفسک کفت
 فی علیه تسمیه ملک چگونه ای کیف اطلب ثاوی نفس کفت فاعله
 ضمیر کنایه ای این عقوبت بر من بیک نفس بر آید ای و یحصل
 يقع علی نفس واحد و بده آن ای انما بر توجا وید بمعن الابد
 بماذا بغیر النون مضارع من ما دون رباعی دوران بقای زمان
 الحيوة چو باد صبح بگذشت ای مضمون بالترک و خوشه با بیا و
 المصدر فی غیرها و زشت ای قبیح و زیبا و هو بالترک یا اشتغلو و
 الظاهر انه بیا در بها القبح و الحسن بنا بقربنة المقارنه بقوله
 استجاب بیداشت ماضی من بیداشتن ای ظن وقوله بکسر ای
 القالم سمحی و خوشی بگذشت فان الازمان والاحوال لا تستقر
 بل تمطر فاعل کسرم ای الظلم بر بالکر و لیس کزک بر کردن او باند
 ای بنی غلبه انما و بر بگذشت ای لم یبق علینا ملک القصیرت او

الشارح

اشارته الی قوله بکنایه می که سود مندا مدله را در بان نفعی اثر فیهم و از ک
 خون او قدر عرفت معنی هذا الکلام ذکر کثرت ای عفا عنه و عذر حوائت
حکایت وزیر او شوهر او در هر نهی بیاة الوحدة از مصالح
 مملکت اندیشی کردند فی تسمیه علی انه یجب للملک ان یشاور
 و زراة فی مصالح المملکة و صیغة الجمع یفتضح ان يكون المشاورة
 مع الجماعة كما قال الله تعالی و شاورهم فی الامر و هر یک من الوزراء
 بروفق دانش خود ای علی معتضی علیه رای لیکون الهمزة و قلبها
 القامی ز و المراد ایجا و الفکر ملک بیزای انوشروان همچنان
 کالوزراء اندیشه می کردند فی تسمیه علی انه ینبغی للسلطان ان
 لا یفتضح الامر الی الوزراء بل یتفکر بنفسه بزرجمهر اسم حکیم
 کما فرمای ملک اختیار قضاوی اختاره و رجه علی آراء الوزراء
 وزیران در سرای خفیه کفتند من الضمیر المستتر راجع الی وزیران
 و الباری الی بزرجمهر رای ملک را بریدون بر رای انوشروان
 چه مزیت آید بر فکر چندین حکیم ای علی آراء الحكماء المتعددة
 حتى رجحه علیها کفت بموجب آنکه انجام کار ای آخره معلوم نیست
 و رای حکمان ای فکر الجميع در مشیت الله تعالی حساب آید
 یا خطا و اذ کان الامر کذا کتب موافق رای ملک و لیسرت علی
 بقوله تا اختلاف حساب آید ای نظر الخطا و بعلت متابعت او
 ای لاجل اتباعه از معاتبت او من کتابه ایمین باسم مشوی
 خلاف رای سلطان رای جستن موهون بخوانش بگذشت
 شستن کنایه عن وقوع الشخ و الفرائع منه و کذا در وزیرا

مطلوبت و دره

کلمه خود ادا و بنا و قدمت علی الاسم للموزن کویطه طکره الحان شنبست
 این لوقال السلطان مشیر الایمان از انرا انرا لیل بیاید گفتن
 لفظ باید مضایع من بایتن ای بیخی لک ان تقول مساعدا له
 اینک بحاف التصغیر ماه و پروین بالباء الفارسی هو الثریا
 فیه تنبیه علی ان من الآداب تصدیق السلاطین فی آرائهم و
 وکلما تهم وکن ینبغ ان لا یصد قوا فی امرهم بالظلم **حکایت** مثل
 عالم عن الصدوق قال الصدوق کلمه حق عند سلطان جابر **حکایت**
 شیادی بیا و الوحده و هو مستعمل فی العم والروم من قال فی شرح
 یعنی یک در نظریف که شیادی می کند در محافل و مجالس کتیا و حمزه
 و غیره فقد خف علیه الظاهر سوان جمع کیس و بر تافت ما هو عادة
 العلویین که من علوییم ولم یکن علویا فیهذا کذب واحد و با
 فافله حجاز بشهر در آمد ای دخل که از حج می آیم و لم یات من
 فی هذا کذب آخر و قصیده پیش ملک مبرکه که من افته کم و لم یقلها
 فیهذا کذب آخر یکی از نوادها و ملک قد قرین الندماء در آن سال
 از سفر آمده بود و کان عالما بحاله که گفت من او را در عید و بان
 در بصره دیدم حاجی چگونه باشد فکیف بکون حاجتانی هذا
 السنه دیگری گفت ای قال رجل آخر بدیش نصرانی بود در
 ملاطبه اسم بلده علوی چگونه باشد فظفر کذب کون علویا
 و غیرش در دیوان انوری یا قصه و هو شاعر فاضل و فی نظم القصیده
 کامل بود تا به نندش و می گفت ای بزد و زنه من البکره حیذی
 دروغ چرا گفت بیا و الخطاب فلما سالت الملك و بعقبه فقیه و فی حدیث او

این شید علی
 بهر چه در این کتاب
 در این کتاب
 در این کتاب

روی زمین ای مالک وجه الارض سخن دیگر بگویم اگر راست
 نباشد ای ان لم یکن ذلک الکلام حساد فابهر لغتی من عقوبت که
 فریاد سزاوارم ای سخن بر گفت ای الملک ان حیثیت کوفت ای
 شیدا **قطع** سخنی بیا و الوحده کت انما الخطاب و لفظ که
 متحقق من لفظ الکرم است با کون معناه بالترکیب و غر
 پیش آوردن الکلام تقدیم و تاخیر للموزن و التقدیر
 که در خیب پیشت ماست آورد دو پیمان بالترکیب او کت و قوج
 آبت و یک چجه بالفارسیین و ضم الاقول بالترکیب و قوج بالترکیب
 آبران ای ایس بلین خامض فی الحقیقه که از بنده لغوی بیا
 الوحده و اللغو هو القول الباطل شنیدی بیا و الخطاب مر جالی التناؤ
 منه جهلان دیده و صنف مترسیع بسیار کویدر و رخ بمعنی الکذب
 ملک بخندید و لغت ازین راست تر سخن در علم کلمه و فرمود ای
 خدایم آنچه تمام اول است مر نیادارند **حکایت** آورده اند
 فی الحکایا که بیا از وزیر جامع وزیر مثل فقیه و قهرمان بزرگشان
 ای رعایا بر تحت آوردی عملا بقوله دم الرحمن بی چون الرحمن
 و صلاح بهنگان جسته فان مدار الایمان علی الامرین التعظیم
 لامر الله و الشفقه علی خلق الله اتفاق بسبب ذلک بخطاب
 ملک که قنار آمد برادران الملک مخاطبه بالاعتاب و امر علیه
 بالعتاب و لکن قال همکنان در و وجوب بکسر الحیم اختلاص او
 التین للطلب سعی که در نظر مضمون قوله ان احسنتم
 احسنتم لانفسکم و موکلان بر روی ای الذین و کلوا علیهم

قال بعضنا من انما لفظ
 الاقول الارض ان لا الخطیق بالان
 المعانی و حسن الفعال و ان الخوا
 بلیغ و الثواب الجمیل من

معايش اي في غفارة لاقت من اللطف ضد العنف كذا في كلام
 قال الله تعالى بل جاء الاحسان الا الانسان وبزر كان ذكرا
 اسدا الا في سيرته نيك او في شانه بيا وشاه لفته والتاثير
 من شان الكلام تاملك از سر خطاي او در كذا نشت بخا و زوعف
 عنه صاحب دلي قد عرفت معناه ومن يراد به فلا تفعل مما سبق
 برين حال اطلاق يافت وتفكره معنى قوله تعالى الله لا يضيع
 اجر المحسنين وكفت **قطو** تادل دوستان بدست آري الى اجل
 تميل قلوب الاحباء وتطيسها وتسلمهم بوستان يدرفوقه
 اسم مفعول من فرفوخين بمعنى البيع به بكر الباء وسكون
 الهاء ويحى المعنيين احدهما الحسن والاخر السرفجل والراد هنا
 هو الاول والمعنى لاجل تطيب قلوب الاحباء بيع حد تقابل
 حسن ليفر عنها اليهم بخان ديك بالكسرة المجره والالف
 العرب لغظ فارسي بمعنى القدر بكر القاف اسم عام لكل ما يطبخ
 في الطعام سواء كان من النحاس او الخرق يبيكو اياها جمع
 يبيكوه وهو وصف تركيب يعنى لاجل طبع قدر الاصدقاء والملاذ
 طبع ما فيه ومن فسر لفظا حنين بالغلبيان فقد غلط مر حرت
 سارت اي كل شئ من اثاث البيت واسبابه سوتته بهذا
 الكلام بعيد ان الاحسان بالاجتهاد والاصدقاء حسن ثم نترق
 للمصنف النص حيث قال با بدائش وصف تركيبهم بلوي
 كن لاد من سكت بلفرد و حنه به **حكايت** مثل عاقل من
 المروة قال المروة الاحسان لمن اساء اذا الاحسان بالمحسن

احسان
 احسان
 احسان
 احسان
 احسان

معاونه

معاونه كبيع السوق وقيل في الترجمة **قطو** دوستك كوكلن
 ال المعيون با باك باغچه حسا تمق يك ايوصا ناكما شت
 بشكما بخون هونه واريف او ده يا تمق يك بر فراق صانه ايك
 قيل ايك غزينا لقا تمق يك **حكايت** يكي ازيران مروان الكريد
 كنيه ابو جعفر وهو اخ موسى الهادي بن محمد المهدى بويج له
 ليله موت اخيه وفيها ولد المأمون وهي ليله لم يكن في الزمان
 مثلها مات فيها خليفة ويبيع فيها الخليفة وولد فيها خليفة
 وكان مروان الرشيد طويل القامة ابيض اللون سمينا جوادا كريما
 شجاعا كثرة الغزو والسياسة واجتمع بيا به ملوك الاقاليم فغل
 من بغداد يريد مكة فدخلها معتزتم مضع المدينة فرار اليه صلوات
 وقراء المودعي على ملك بن انس صاحب الكذب ورجع الى مكة
 في اشهر الحج ماشيا ولم يحج احد الخلفاء بعد ولا قبله ماشيا
 ايامه مات الامام مالك بن انس المزبور في سنة تسع وتسعين
 ومائة بيش بدمه اى جاء احد من ابناء هرون قد ام ابيه
 خشمناك قابلا كفلان سر ملك الاده قد عرفت معناه ما
 دشنام داد بداري شتم امي مارون اركان دولت را كوت
 مستفتيا جاي ابن و في بعض النسخ سزاي جنين كيه چه بانك
 واجاب كل واحد منهم بجواب غير مكنى كيه اشارت بكنش كرد
 هذا جواب تبصمن الظلم التصريح الغلبي او ويكرى ببران برين
 هذا جواب تبصمن الظلم ولكنه اخف من الاول ويكرى بجانده
 قدر معناه في حكاية ملك زوزن وبيع قدر معناه في حكاية ياد

اعلم ان الظلم من كسب بلا الفح او كسب
 العوسية فانها انفس في التركيب
 النوا سببه و سببه

احسان
 احسان
 احسان

اعلم ان لفظ احسان
 مشتق من احسان
 مشتق من احسان
 مشتق من احسان

77

ابن سید علی

انغامن اعا و یا باها فکان منس ما اکل الیسلة یمر و ن کفیت مخاطبا
 لابن سید علی **ابن سید علی** **ابن سید علی**
 لایبزی ای سیر کرم آنست که عفو کنی فان الله عفو یحیی العفوی
 و اگر نتوانی توبه و شام ما درش بد فان هذا جزاء المثل جزا آنکه
 انتقام از حد گذرد ای احفظا المائتة و لا تجاوز ذلک الشتم انکاه ظلم
 از طرف ما باشد **قطع** نه دوست آن بنده یک جرمند که چون
 که با بیل دمان بالکنی که کوشش فیل و من قال فی نفسه و هو الذی
 لا صوت یأبیل یظهر فی وقت هیجان و غضب بالکنه که کوشش فیل
 فیه اکثر الکلام و لم یعرف المراد بیکار فدر وقت لفظه و معناه
 و خطا من اخطا و بیانه فیه کثر جود و المعنی ان من بر الحجاره
 مع الغیل القوی لیس بر جبل عند العاقل بل یجرد الکس است
 از روی تحقیق و فی الحقیقه که چون شتم آیدش باطل گوید
 ای بجزا السان وقت الغضب عن الفحش **مثنوی** یکرا
 زشت توبه احدی الباء بن اصلیه و الاخری مصدریه
 داد و شام قدم لفظه و الی لوزن تحمل کرد و لغت الضمیر
 المستتر فیها راجع الی یکی ای بیک فرجام بفتح الفاء بمعنی
 الغایة ای الغایة المستتره قال فردوسی **بیت**
 بگویشم و فرجام کار آن بود که فرمان وای جهانیان بود
 و من قال فی شرحه بمعنی العاقبة فقد قرب من معناه بقره صیغه
 تفخیر اصل بدت و العوام خوفه تم شاع فی السنة الفصحی
 و وقع فی الاعمال کما قال اسدی **بیت** تو از بر دباران فرودن ترس
 دار که از تند در کین بشیر و بار که از فرج الغایب و من قال بقره

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

بالتخفيف

بالتخفيف للوزن و اصله مشد لان اصله بدت و ادغم الاقول
 فی التاء بعد قلبه تاء فقد اظهر عدم علمه باللفظة الفارسیة حیث
 اجری القواعد العربیة فیهما زام متعلق بقوله تباری بدت و زام که
 خواهم گفتن تباری و ان تقول آیاتی آنکه فاسق سارق کا زام علاوه
 قیامی و معاین حکما عادتت فیها فالباء الاو لفظ الخطاب من کبی
 الازیت توبه و الثانی لفظ الخطاب علی العکس و من قال فی شرحه
 ای آنکه انت الذی تفعل کنه و کذا من الشدور و القیام فالباء
 فیها لفظ الخطاب فقد اخطا فی نفسه لفظه آذ او معناه بالثانی اول
 و لیس معناه بالثانی فلان الیسن و لم یحقق الخطاب فافهم فانه
 دقیق که در ام عیب من چون من ندانم فان کل احد اعلم بوجه
 غیره و قبله فی الترتیب **مثنوی** بیه زشت توبه که سوکوی
 تحمل الیسوب اول کیشیدی بن آذن بدت کم آذ دیرین سینه بنی
 بلورم سن ز بلورسن **حکایت** باکی بود از بزرگان در کعبه
 با کفای العبا بمعنی التعمیر بودم هذا من جملة ما زاره المص
 فی مدة سیاحتهم زورج بفتح الزاء و سکون الواو لفظ عربی
 بمعنی السعیة الصغیرة و ان و لو حقا در پی ما علم ان لفظه
 بحی المعینین احدهما العصب و الاخر الاثر و یبدر العقبه المردمان
 هو المعنی الاخری قد شد و یبدر در بگردان بکسر الالف الفارسی
 موضع بد و رفیه الماء و یتمتع و الباء للموحدة و من زاد فی شرح
 قوله و لا یجری الماء فی علم الاستقامة زاد علیه فیه انما یجری
 علی الاستقامة و انما ذنای و قعانه و رطبة الرمالا کما فی از بزرگان

ابن سید علی

ابن سید علی

كوت ملاح راعى وزن الفلاح بمعنى حيا البنية ككبيرة الكاف
 الفارسي امر من كرفن آن برد و برد را حنغ بجزا من العوق تا ترا صد
 دينار بدم تخليص كل واحد منها و اعلم ان اعطاء مثل هذا البلغ
 لتخليص الاجنح من سيرة السلايين و لهذا اورد هذه الحكاية في باب
 سيرة يادشاهان فلا بد ما قبل لا ينعى ان تورده هذه الحكاية في باب
 سيرة يادشاهان و موضعها اللابق هو الباب الثامن ملاح تا على لا
 خلاص كردن العوق ديكرى را بلاك سداى عوق لغتم بقتت عمرش مائة
 بوداى قدم اجل از ان سب در كرفن او تاخير الحادى لم يعكس الامر
 ملاح تخذ يد و كفت ايج تو لغت عيىن بيقين است و مع بعض النسخ
 است و ديكرى حادى من برانيدن اين اشارة الى ان الذي حادى العوق
 بيسته بود بسبب اكله و قبح بياض الوحن در بيا بان مانده بودم اى كنت
 عجزت من المشى اين مر ابرتر نشا نوب يكون النون الثانية
 ما ض من ان نون اى حملت على البعير و از دست آن ديكر اشارة الى
 الذي عوق تا زيارت بمخ السوط حورده بودم اى كان ضربه
 بسوط واحد و طفيل بالبا المصدرة لغتم صدق الله العظيم على
 صالحى خلفى و من اساء فعليه **قطوع** تا تولى درون اس من اس
 نهى من خاشدين و المراد به عدم الاذاه كما ندرين راه خار ما باشد
 اى يؤذيك الشوكه لان جاز استتت سبتة بمثلها كما رد و يشتمند
 اى المحتاج برارى جعله حاصله كما ترى كما بما باشد اى يحصل
 حاجتك **حكيت** ورد في الخبر ان الله تعالى قال اجلس بهريم
 يا عيسى بل تهربان تطير مع الملكة على السماء قال نعم قال

و كذا في نسخة
 و كذا في نسخة
 و كذا في نسخة
 و كذا في نسخة

عقل

عليك خمس خصال الشفقة كالشمس و التواضع كالارض
 و السخاوة كالنهر الجارى و الخلق كالميت و التبرك كالليل **حكاية**
 دو برادر بودند في الزمان السابق يك خدمت سلطان كردى و
 ديكرى بسج بازوان جمع باز و بمعنى العضدان توردى بارى
 اى مرة اين تو انك اشارت الى كى درویش را كفت معانبا چرا خدمت
 سلطان نمى كنى تا از مشقت كار كردن برهى بكسر الهاء و ياء
 الخطاب كفت معارضتا تو چرا كار كنغ تا از مذلت معصرت
 كالذرة خدمت رما و خلاص يا بديكيمان كفته انذره النسخ انك
 نان خوردن و نشستن بر ادره بهرنا عدم القيام خذمة مخلوق
 به حسن و من قال في شرحه بهتر فكان لم يعرف معناه حسنا
 كركم بفتحين اى المنطقه و منبر زرين بسن و بخدمت استوان
 بمغى القيام **مناسبت** بدست امك بكون الكاف الفارسي في الامل
 و كسرت هنا للاضافة معناه بالتركه ايج و من قال في شرحه
 بالكاف العربى على وزن آهن الكلس و هو طلع احمر يقال بالتركه
 ايج فكانه لا يعرف الحركة و الكون واللون نغمه بالتانين بينهما
 فانه بمعنى الحار كردن حمير بزرگه مرارا و من قال بكون الهاء
 فكانه لم يره قبل از دست بردست پيش امير **قطوع** عمر انمايه قد
 مر بيان قبيل الابواب درين حرفى شد اشارة لامضمون المعراج است
 تا به خورم صيف چه پوشم شتا اى كنت انك في طعام الصيف
 و لباس الشتاء و مير قيه عمرى حتى تمزى شام خيره بمعنى الجمع و المعنى
 اى البطن الذى لا يشبع و لا يقنع بل يقول كل من يريد كالجوع الذى

و كذا في نسخة
 و كذا في نسخة
 و كذا في نسخة
 و كذا في نسخة
 و كذا في نسخة
 و كذا في نسخة

79

لا یسکت ولا یفر بالحق ومن لم یفعل المعنی قال فی شرح معنی الخیر
 ویدانیش و قال ایضا خیر به بالترک قشیش کوز و دست
 خیره و بای خیره بالترک اویشمش ال و ایق بنایدب رای اقع
 خیره واحد تاکنغ پست بمعنی التزم خیرت دونای الیائا تجعل
 ظاهر معنیای الخیرت و قد ورد فی الخبر من قشیش و من طلع ذل
حکایت کس بیستش نوشروان عادل مرده آورد
 که خدای عزوجل فلان دشمنت را بر داشت ای رفو من
 الدنیا یعنی امانت گفت هیچ شنیدی که مرا فرود گذاشت
 ای شکر کن یعنی جعلت باقی **بیت** مرا برک عدو جای شادمانی
 نیست غلله بقوله که زندگان مانیز جاودان نیست **حکایت**
 قال المشکونان محمدایموت فترخص برین المیون ای ما يتعلق
 النفوس من حوادث الدنیا فیما فی الله عنده علم الموت فقال
 وما جعلنا لبشر من قبلك الخلد الا فانیت فهم الخالدون
 کل نفس ذائقة الموت **حکایت** که و بی بیاء الوحده و هو
 لفظ فارسی بمعنی النفوس و قد یخرف و اوه لفظ ورة الشعرا
 حکما بیان کرده در بارگاه قدره بیانه کسری بفتح الکاف و
 کسری بالقاف ملوک الفرس که آن قیصر لقب ملوک الروم و الخلیف لقب
 ملوک الحبش و فرعون لقب ملوک مصر و خاقان لقب ملوک ترک
 و هو ای کسری مغرب خسرو و النسبة الیه کسروی و کسری
 و الجمع اکاسرة علی غیر قیاس لان القیاس کسرون بفتح الراء
 مثل عیسون و میسون بمصلحتی سخن می گفتند و کاناواید تبرون امر

انهم

بر وجه خاموش بود گفتند جا درین بحث با ما سخن مگوئی در سوال
 حکما گفتند جوان باطمینان و زراعت حال اطباء اند و طبیب دارو معنی
 الدواء بود هر چه سعیم را پس بمنزله الفاء الجرائیه چون بیم
 که رای سبابه نهج بمعنی العریق الجلی صوابست و اولان سخن گفتن
 حکمت نباشد **مشهور** جوکاری بیاید الوحدت بر فضولی با بیاید
 المعسر و هو الزیاده و الغفيلة من براید و یحصل مراد روی
 سخن گفتن شاید لانه انقب اللسان و تضییع الکلام **حکایت**
 سئل افلاطون عن الرأقا قال راحة الجسم فلة الطعام و راحة
 اللسان فلة الکلام و راحة الروح فلة الآثام و راحة
 القلب فلة الانتقام و کبریم که نابینا و جاهلست بالعلم الفاسد
 اگر خاموش بنشینم گناهت لانه یقع فی الزیور و هر یک **حکایت**
 مروان الرشید را چون ملک بالفخر و الکبر و صر ستم شد گفت بخلاق
 ان طاعتی و هو فرعون کما قال الله کعبه امر الموسی دم اذ یب ال فرعون
 ان طغی ای علا و کبر و جا و الخیرة الکفر و العصیان که بغرور ملک
 مصر دعوی خدای کرد کما قال الله تعالی و نادى فی قومه قال یا قوم
 ایس ملک مصر و هذه الایهات تجری من تحت افلا تبقون بخیتم یا
 مملکت را بکتمتین بندگان سیاهی بیاید الوحدت داشت کبود بفتح
 الکاف العبد و سکون الواو و اصل اللفظ فرس الرجل الذی لا یمش
 بسرعه ثم استعبر للشخص الذی هو یخفی فی الفهم و علی هذا المعنی شاع فی
 العم و الروم نام و تحسب بفتح التاء المعنی یفتح القصد الملهک علی
 صیغه التصفیه مملکت مصر ابوی از زلفه اصل بمعنی الشخص و شاع بمعنی اللایق

تعبیرات المعنی و کلمات بنامت

داشت ای جمله امیر معصوم بود عقل و کیناست چند بود و کیناست
حراثت بضم ایاء المهله و نشد بدالیه المفعول کالزراع لفظا
و معنی شکایت آوردند که بنده کاشته اسم مفعول من کاشتن یعنی
الزراع بودیم بر کار نیل بان لعنتمهم را و اطغان الماء و وقت
آمدلف و بعضی نسخ تباه شد و کان مراد من عفو خارج الاصل
و عشر با عنهم گفت فاعله نصب یسم یعنی صوت الغنم و کان زاوه
کثیرا باین معنی کاشتن و کان بظن ان الصواف ثبت الارکض صاب
دلکی و بعضی نسخ دانشمندی این کلام بنسبت و گفت **مشنوی**
که روزی بیاید الاصلیه بدانش ای بمقدار العلم بر فردی ای
لو کان الرزق یزداد بالعلم والفهم زیادان کند روزی تر بودی
لعدم علمه بناد الخیران روزی رساند ای الله تعالی که دانای
اندران حیران بماند و در حد المعنی قبیل بالعبودية **شعر** حکم عاقل عاقل
اعت مذهب که جاهل جاهل تلقاه مرزوقه بنده اندکی ترک
الا و نام حایزه و خیر العالم الخیر سیر ندقیقا **مشنوی** بخت و دولت
عطف تفسیر بکار دانای بالیاء المصدر کائنات بینة بجا کون
جز بنایید اسمان نیست براد به التابید الا کثری انظر فیما قلنا
من التفتیح فی المواضع المشکله فانه و خطیفة الشارح و من تعسفی
بالشرح و لم یكشف المراد من عدم علمه لان اهل الاوقاد
در جهان بسیار مریون به تمیز باندای ذومقدار لان لفظ ارج
بمعنی المقدار و لفظ مناداة نسبت خود در مند و من قال فی شرح
بفتح الهمزة و ضم الجیم العوب المعزز و المحترم فقد غفل عن اصل

ابن سید علی
ابن سید علی

المعنی

المعنی و عاقل حواره المعنی انه وقع في المدح كثيرا كون البليد و عاقل
و العاقل ذلیلا کبیا کر بالتمیز که کبیا حی لان لفظا کرا و اذ فاعله کما
قولهم زکر بضم زاء و رجع عطف علی غصه البه بسکون الراء
اندر خرابه باقیه کبیا قبیل فی التبرجة **مشنوی** دو تک علم و بود غلبه
و کل حق و بر آن ایز غلبه و کل بود با نده و شو بود بسیار بود غلبه
حوت ای عاقل خوار که کبیا کر کبیا کر بلمرغ خج ابله بولو خرابه
کلیکات کبیا را از ملوک کبیا کر بفتح الحاق العوب الاول سکون
اشد الاصل بخند بفتح الجاریه جینغ وصف لها آورده بودند و کانت
علی غایبه الحسن خواست که در حالت مشغ بالیاء المصدر تا با و مع
آید ای اراد العجا معنی حان التکر و حشر عما نعت کر و لم تساعده
مملک در شکم شد معنی فی الغضب ای غضب و مرورا اشاره ال
کبیا کر از بندگان بسیار می بخشد و کان علی غایبه القبح کبیا کر
بفتح نین وی یعنی شفقتة العلیا از سرده یعنی در گذشته بود غلبه
قبیحة و اب زبیر بن یعنی شفقتة السلیع کبیا کر و در حشمت اسم
مفعول من حشمتن بمعنی الوضع و المراد به هنا الاتخاض بمعنی ای
بختی بود که صبر صبر بفتح الصاد المهله و سکون الخاء المعجم یعنی
قصه سرفه خانم سلیمان دم و قد کان ذلک لثبته بجوته فی قبح المنظر و
کرا بینه اللقاع و کونه اسم عنوت قال سلیمان جان طلب سر یونس
انا آتیک به قبل ان تقوم من مقامک احتمال خروج و من عکس فی البیان
فقد رجح المروج علی الراجح از طلعتن من وجهه برید الیاء و کحابة
ای تنفر و عین القطر علی وزن القطر بمعنی النحاس المنذاب و يستعمل

کبیا کر از بندگان بسیار می بخشد و کان علی غایبه القبح کبیا کر
بفتح نین وی یعنی شفقتة العلیا از سرده یعنی در گذشته بود غلبه
قبیحة و اب زبیر بن یعنی شفقتة السلیع کبیا کر و در حشمت اسم
مفعول من حشمتن بمعنی الوضع و المراد به هنا الاتخاض بمعنی ای
بختی بود که صبر صبر بفتح الصاد المهله و سکون الخاء المعجم یعنی
قصه سرفه خانم سلیمان دم و قد کان ذلک لثبته بجوته فی قبح المنظر و
کرا بینه اللقاع و کونه اسم عنوت قال سلیمان جان طلب سر یونس
انا آتیک به قبل ان تقوم من مقامک احتمال خروج و من عکس فی البیان
فقد رجح المروج علی الراجح از طلعتن من وجهه برید الیاء و کحابة
ای تنفر و عین القطر علی وزن القطر بمعنی النحاس المنذاب و يستعمل

ابن سید علی

بمعنى القطران وهو المراد عن اربعات فتحسين من ابي بكر
حكايه من كنديدن بيت تو كوي حرف الشرط مقدر تاقيات
زشت روي با بيا المصدر جابر وشمست جواب الشرط المقدر
وغير يوسف كوي في ملاحظة التشبيه كما ان الحسن تمام
في يوسف او المعنى كالتك او انك تقول ان القبح اليوم بقية تم فيه
كتمام الحسن في يوسف وقيل في الترجمة بيت ديدك تاقيات زشت
رواقي تمام راند يوسفه كوزلك **قطعه** نسخ باء الوجة نه جان
السخ مصروف اليقية البيت والجملة المنفية صفة كبرية كقول
المفعول كبر مع منظر وسفا كبريا كزشت بكسر الباء المصدر او من
قدح خير توان داد بمعني دادن وانك مخفف من وانكاه بخلت قدم انفا
نعوذ بالله من فوج راجحة وراخيه بخلت او مبتداء مخذوف باقاب
بالاضافة مراد بالدين اسم للشهر الاوسط من الشهر الصيفية
خض بلان راجحة الجيفة اظهر فيه سياه دران مدت نفس طالب
بودوا علم ان المطابقة بين الضمة والموصوف غير معتبر في التركيب
الفارسية كما هو مشهور غاب عطف على قرينة مهرش
بكر الميم اي محبة مجنبي اي تحرك ومهرش بالضم اي بجاز ابر
رفع بالي المال باعدادان قد مر في سبب التاليف ملك
كنيرك اجست لتعلق قلبه برونيا ف عند ما جوا
لغنداي ما وقع في البلد ختم كرفت بومودنا سياه را بانيرك
دست و باستوار ببندند واز بام بالا ضافة جوسق اي من
سقف القصر الذي بنى في برج القلعة بخندق اندازند واما امر

الملك

الملك بهذا العقل التبعي والنظم الصريح يمكن ان يوزر انك مخد
قد مر بيان في الحكاية الاولي روي شفاعت بزرگين نهاد
فيه تشبيه على ان تائيد الكلام في الامراء انما يكون بالتصريح والاتباع
ولفت سياه بيجاره را درين خطايه نيست عطف بقوله
كسايه قد عرفت معناه ومن قال بعني جمع او با في قد اخفا
بند كان وخدمكاران فيه عطف تفسير وكذا في قوله بختش
وانعام بكر الميم للاضافة وندى الباء للنسبة او
مصدرية والباء في قوله بختش بقوله معادند لما سمع الملك
كلام الوزير كرفت الكدر مفاوضة او والمراد به الجماعة
والمشاركة قال في مختار الصحاح تفاوض الشركاء في المال
اشتركا فيه اجمع وهي الشركة المفاوضة ومن قال بعني در مكالمه
ان كنيته فلان بات كنيته اصلا لا لغو ولا اصطلاحا كنيته تاجير كروي
جمع ندى بيا بالحكاية كفت في اعلا سيمه الوزير بريا خداوند شديده
كلاغته **القطعه** سنده سوخته اي لعطشان المحرور جبرئيل
روشن چو سيمه موهن تو ميند اري لا قطن كه از پيل دمان قد مر
بيان معناه وخطاه من اخفا و في حكاية بسم مرون كنيته
انديت اي بغيره بغير ملحق من الذي في الدين اي مال وعمل كرسنه قد مر
بيان در خانه و خالي بچون بغير الباء الفارسي وفي قوله بغير الباء
الوجه عقل باور كنداي لا يعقد العقل كرسنه معان انديت فلما كان كلام
الوزير عطيفا انش في الملك كما قال المصنوع الملك را اين لطيف خوش آمد
ولفت سياه را با بوج سيمه اما كنيته را چه كيم ولما كان الوزير عاقل

ل

حكاية

حكاية

حكاية

ساق الكلام على مقتضاه كقول كثير من اهل الجارية
 اياهه كقوله خورده وادواى سورة هم اورا شايد **قطعه** هرگز اورا و
 بعض النسخ انه ابدوحى بالياء المصدر في مصدره من يندون
 بالتركة بكنه ومن قال يعنى به كس ويجوز ان يكون مصدر على
 معن المجره بول اى فلا يكون مرصفا فقد جهل اللفظ والمعنى كـ
 رود فاعله ضمير اورا جاي ما يستبد به اى الموضوع الذى هو
 غير مقبول لشدة رادل نحو اهدا بسبب زال فيه تقديم وتأخير للوزن
 قال في مختار الصحاح ما ذكر لال اى عذب بتم خورده واما كندبه
 بالكاف الفارسي بمعنى المنشد وقد يوجد في بعض النسخ هذه
 القطعة **قطعه** دست سلطان ذكر معناه مشهور وقد مر بيان
 توضيحي ومن قال في البحر ديك بالكاف الفارسي وذكر حذف الياء
 في الراء بمعنى دعي فقد عذر مشكلا والعب منه بسبب بيان وقد مر
 ذكره مرارا حتى ذكر شرحه هنا كما يابدمون چون بسبب
 وهو بالكاف الفارسي قد ذكر الدواب وادواى قد خرج يجوز ان يكون
 فاعل يابد وفاعل او فاعل لشدة رادل كما جوا اهدا من قوله
 بلدشته برلمان شيخ بعضهم في لغة الفقه حصارها بلكم وقوش
 انهم من تردد في الامر بن قائل في الاول هكذا سمعته وفي الثاني قال
 بعقل فغفل عن اللغة والقول ان اصل العبارة سكتي بالسين
 المهملة وفتح الكاف الفارسي اسم للمخيم الاحمر الراس وهي من الحيات
 المورقة بسنة ثابته زهرها ينفع ان لا يتفوه به لعدم المناسبة بالمحل المقصود
 ان الجارية تلوثت بمقارضة الغلام الاسود وظل يلبس بخرقة السلطان

بهمه مشهوره
 كقوله خورده
 وادواى سورة
 هم اورا شايد
 بعض النسخ
 انه ابدوحى
 بالياء المصدر
 في مصدره من
 يندون بالتركة
 بكنه ومن قال
 يعنى به كس
 ويجوز ان يكون
 مصدر على معن
 المجره بول اى
 فلا يكون مرصفا
 فقد جهل اللفظ
 والمعنى كـ رود
 فاعله ضمير اورا
 جاي ما يستبد به
 اى الموضوع الذى
 هو غير مقبول
 لشدة رادل نحو
 اهدا بسبب زال
 فيه تقديم وتأخير
 للوزن قال في
 مختار الصحاح
 ما ذكر لال اى
 عذب بتم خورده
 واما كندبه
 بالكاف الفارسي
 بمعنى المنشد
 وقد يوجد في
 بعض النسخ هذه
 القطعة دست
 سلطان ذكر
 معناه مشهور
 وقد مر بيان
 توضيحي ومن
 قال في البحر
 ديك بالكاف
 الفارسي وذكر
 حذف الياء
 في الراء
 بمعنى دعي
 فقد عذر
 مشكلا والعب
 منه بسبب بيان
 وقد مر ذكره
 مرارا حتى
 ذكر شرحه
 هنا كما يابدمون
 چون بسبب
 وهو بالكاف
 الفارسي قد
 ذكر الدواب
 وادواى قد
 خرج يجوز ان
 يكون فاعل
 يابد وفاعل
 او فاعل لشدة
 رادل كما جوا
 اهدا من قوله
 بلدشته
 برلمان شيخ
 بعضهم في لغة
 الفقه حصارها
 بلكم وقوش
 انهم من تردد
 في الامر بن
 قائل في الاول
 هكذا سمعته
 وفي الثاني
 قال بعقل
 فغفل عن اللغة
 والقول ان اصل
 العبارة سكتي
 بالسين المهملة
 وفتح الكاف
 الفارسي اسم
 للمخيم الاحمر
 الراس وهي من
 الحيات المورقة
 بسنة ثابته
 زهرها ينفع ان
 لا يتفوه به
 لعدم المناسبة
 بالمحل المقصود
 ان الجارية
 تلوثت بمقارضة
 الغلام الاسود
 وظل يلبس
 بخرقة السلطان

القطعة
 دست سلطان
 ذكر معناه مشهور
 وقد مر بيان
 توضيحي ومن
 قال في البحر
 ديك بالكاف
 الفارسي وذكر
 حذف الياء
 في الراء
 بمعنى دعي
 فقد عذر
 مشكلا والعب
 منه بسبب بيان
 وقد مر ذكره
 مرارا حتى
 ذكر شرحه
 هنا كما يابدمون
 چون بسبب
 وهو بالكاف
 الفارسي قد
 ذكر الدواب
 وادواى قد
 خرج يجوز ان
 يكون فاعل
 يابد وفاعل
 او فاعل لشدة
 رادل كما جوا
 اهدا من قوله
 بلدشته
 برلمان شيخ
 بعضهم في لغة
 الفقه حصارها
 بلكم وقوش
 انهم من تردد
 في الامر بن
 قائل في الاول
 هكذا سمعته
 وفي الثاني
 قال بعقل
 فغفل عن اللغة
 والقول ان اصل
 العبارة سكتي
 بالسين المهملة
 وفتح الكاف
 الفارسي اسم
 للمخيم الاحمر
 الراس وهي من
 الحيات المورقة
 بسنة ثابته
 زهرها ينفع ان
 لا يتفوه به
 لعدم المناسبة
 بالمحل المقصود
 ان الجارية
 تلوثت بمقارضة
 الغلام الاسود
 وظل يلبس
 بخرقة السلطان

القطعة
 دست سلطان
 ذكر معناه مشهور
 وقد مر بيان
 توضيحي ومن
 قال في البحر
 ديك بالكاف
 الفارسي وذكر
 حذف الياء
 في الراء
 بمعنى دعي
 فقد عذر
 مشكلا والعب
 منه بسبب بيان
 وقد مر ذكره
 مرارا حتى
 ذكر شرحه
 هنا كما يابدمون
 چون بسبب
 وهو بالكاف
 الفارسي قد
 ذكر الدواب
 وادواى قد
 خرج يجوز ان
 يكون فاعل
 يابد وفاعل
 او فاعل لشدة
 رادل كما جوا
 اهدا من قوله
 بلدشته
 برلمان شيخ
 بعضهم في لغة
 الفقه حصارها
 بلكم وقوش
 انهم من تردد
 في الامر بن
 قائل في الاول
 هكذا سمعته
 وفي الثاني
 قال بعقل
 فغفل عن اللغة
 والقول ان اصل
 العبارة سكتي
 بالسين المهملة
 وفتح الكاف
 الفارسي اسم
 للمخيم الاحمر
 الراس وهي من
 الحيات المورقة
 بسنة ثابته
 زهرها ينفع ان
 لا يتفوه به
 لعدم المناسبة
 بالمحل المقصود
 ان الجارية
 تلوثت بمقارضة
 الغلام الاسود
 وظل يلبس
 بخرقة السلطان

ولا وجه تشبيه الغلام المذكور بالحيه المزبورة **حكايت**
 اسكندر وهو اسكندر بن فيلقوس بن بطرسوس بن منظور بن رومان
 بن بطيخ بن يونان بن يافث وقيل بل او من ولد روم بن العيص
 بن اسحق بن ابراهيم دم والاخير مناسب لتوصيفه بقوله رومي را
 لقبه ذو القرنين وانما لقبه بل لانه ملك الدنيا تقريبا اى شرقا
 مغربا اوراى في تمامه كانه قد اخذ بقرة الشمس او كان له واثان حستا
 والذوات تسمى قريما اولاد انقراضه ووقته قرنان من الناس اوحى
 هذا ويروى انه كان قصير العم فلا يصح هذا الوجه اوانه اعلم الظن
 والباطن اوانه دخل النور والظلمة هذا واطلاق القرنين على العالمين
 والظلمة والنور تجوز بعيد واما قيل لانه ملك فارس والروم
 بحسن لانه ملك الربع المسكونا وقيل لانه كان في ارضه شبه
 القرنين هذا وما وجدناه في كتب التواريخ وقيل لانه كان كريم
 الخلق من قبل ابيه وانه هذا واطلاق القرنين على الابوين هو جاز
 وقيل لانه اذا حارب قاتل بيديه وهذا لا يحسن اطلاق القرنين على
 البيدين وقول من قال كان في القفرة بعد عيسى لم يس بصحيح
 لانه صرح في كتب التواريخ ان بينه وبين ظهور عيسى من الملائكة
 وسعة عشرة سنة والاشراف في ارضه طاف الربع المسكون وملك
 المشرق والمغرب وكان فيلقوس ابواسكندر وزير الملك الروم
 وكان حكيمنا فاضلا عالما باساسة مجرب بالامور وكان جازما
 الممكنة ولما مات الملك ولم يكن له ولد اجتمعوا على نصبه فاعتز
 اليهم بانه ليس من اهل الملك فلم يقبلوا عذره واجلسوه

القطعة
 دست سلطان
 ذكر معناه مشهور
 وقد مر بيان
 توضيحي ومن
 قال في البحر
 ديك بالكاف
 الفارسي وذكر
 حذف الياء
 في الراء
 بمعنى دعي
 فقد عذر
 مشكلا والعب
 منه بسبب بيان
 وقد مر ذكره
 مرارا حتى
 ذكر شرحه
 هنا كما يابدمون
 چون بسبب
 وهو بالكاف
 الفارسي قد
 ذكر الدواب
 وادواى قد
 خرج يجوز ان
 يكون فاعل
 يابد وفاعل
 او فاعل لشدة
 رادل كما جوا
 اهدا من قوله
 بلدشته
 برلمان شيخ
 بعضهم في لغة
 الفقه حصارها
 بلكم وقوش
 انهم من تردد
 في الامر بن
 قائل في الاول
 هكذا سمعته
 وفي الثاني
 قال بعقل
 فغفل عن اللغة
 والقول ان اصل
 العبارة سكتي
 بالسين المهملة
 وفتح الكاف
 الفارسي اسم
 للمخيم الاحمر
 الراس وهي من
 الحيات المورقة
 بسنة ثابته
 زهرها ينفع ان
 لا يتفوه به
 لعدم المناسبة
 بالمحل المقصود
 ان الجارية
 تلوثت بمقارضة
 الغلام الاسود
 وظل يلبس
 بخرقة السلطان

ابن سبدي على
 ابن سبدي على
 ابن سبدي على
 ابن سبدي على
 ابن سبدي على
 ابن سبدي على

على سيرة الملك وسار باحسن سيرة ثم مات وكان ابنه اسكندر
حكما عالما قد اخذ الحكمة من ارسطاطليس واحاط بعلم البيوت
فاجلسوه على سيرة الملك واذعن له الناس بالطاعة فديبر
الملك بوفور عقله مع حدائمه ستة وثمانين الروم سار حتى جاء ساحل
ارض مصر فبني فيها مدينة يقال لها الاسكندرية ثم سار ديار القوس
وادخلها تحت تصرفه ثم سار قاصدا بلاد المغرب والخصم على
مقدمة جيشه وارسطاطليس الا جابته حتى ان مغرب الشمس ثم
سار حتى اتى بلاد بلغار قاصدا بلاد المشرق ومطلع الشمس
وسار حتى تصد ما بين السدين وما جيلان شاهقان فبني روميا
كالخايط للرفع فساد ما جوج وناجوج ثم انما فرغ من السد قال لم
تبق ارض الا انما الارض الكلمات فقد ذكر ان في عين مارة
الحية فتوجه قاصدا الى ما يلي القطب الشمالي حتى قارب تلك الظلمة
فقال لعلمه ومن صاحبه من العلماء ان اريد ان اسكن هذه الظلمة
فقالوا ايها الملك ان من كان قبلك من الانبياء والملوك
لم يسكنوها وانا نخاف لك ان يظهر لك امر تكفه فاصبر وجرم
على الدخول ثم قال لاهل المعرفة اي الدواب احد نظر ا قالوا
الحيل فقال اي الحيل ابصر قالوا الذم الاناث الا يمكن تصنع
من الحيل الذم ستة آلاف مهرة ذهبا وواحدة ستة آلاف
رجل من اهل العقل والتجربة ونصب على كل الف رجل ريسا من
الحكام ونصب الخصم على الغنم في مقدمته ثم سار بالعسكر
ان ينزلوا امكانهم فنزلوا بيوثا واورهم ان اليفار قوا حتى

البيوم فقال له الخصم ان انا الملك اناس الظلمة والابن الظلمة
فكيف تصنع بالضللال فذم ابي خرفة حمراء وقال له اذا ضللتهم
فاطرحهم في الارض فاذا طرحتهم اصاحت فارجموا اليه ثم سار
الخصم بين يديه حتى انتهى الى الوادي الذي فيه العين فمشى
طيبا عظيمما فوقع خاطره ان العين في ذلك الوادي فالتفت ملكا
الخزفة والوادي فصاحت فنزل الخصم فوجد العين فترى ماء
ابيض اشدها من اللبن واعذب من العسل والطيب
ربحان من المسك فشرب منها وتوضأ وركب فرسه
فلحق اصحابه ولم يعصب ذو القرنين الوادي والعين ثم انه خرج
ندعو اقمروا بوادي حجارة من ياقوت احمر ومن زبرجد اخضر
فقال لهم خذوا منكم من اخذ يسيرا ومنهم من لم يخذ فلما خرجوا
من الظلمة وجدوا ما اخذوه جوهر اقدم التارك والاخذ وكان
مدة سيرهم في الظلمة اربعين يوما وقيل اكثر منه ثم سار راجعا
حتى قطع نهرا الى ارجاسان وسار حتى اتى العواقب يد السام
فمات قبل ان يصل اليه وقيل بل سار الى الشام ومات في دومة
الجندل واختلف في نبوته فذهب قوم الى انه بنى القولة فقالنا
يا ذا القرنين وعذرا يدل على الوجي والاصح ان كان ملكا عادلا
علما اتقى الحكام من الله واختلف في عمره ايضا وكذا في مدة ملكه
فبكر كان عمره يوم مات ستة وستين سنة وطاف الربع المسكون منها
في اربعة عشر سنة وقيل اورد الملك وعمره عشرون سنة ودام ملكه
مائة سنة ولما مات حملوه الى اقمروا مدينة الاسكندرية فمد القوي

ذکر ناخلاصة قصته فلنرجع الى المتن كفتند که ديار شرق و
 مؤرب بجه کفر فتم ای باي سبب اخذتها که ملوک بينین را
 خزائن و ملک و عمر و لشکر پیش بالباء العرب ازین بود و جهان
 فتعی نیر شد گفت فاعلمه ضمیر اسکندر بعون خدای تعالی بهر
 مملکت که کفر تم ای فتحش را بیاردم و کان عادت بدعوهم
 الی الاسلام فاذا استلموا اقرعهم علی حالهم و نام پادشاهان جز بیکوی
 نبردیم **بیت** نبرکش بضم الزاء و الضمیر ارجع المقدر
 الی انکس انبرک نحو انداز اهل خردای العقلاء که نام نبرک برشتی
 بر و بخت من مضارع من بردن و قبیل فی الترجمة **بیت**
 عقلولوا اولو دینرا اکاه که اولولوا دین بیر امر اکا **قطعه** این
 همه بجهت چون می بگذرد الاشارة الی مضمون الدعاء التي تحت
 و بخت وامر و نمی و کبر و دار و جز الغایب کبر و دار لفظ واحد استقل
 بولجرب بالکرم طوت **حکایت** روی انقامات اسکندر
 فی تابوت من ذاب مع وضع بعد ان غسلوه و ظلوه بالعل و الصبر
 لشلانین تم حمل علی مناکب الملوک الی خارج الخیمه و وضعوه علی ربر
 عال تم قال زعیم القوم و هو معلمه و قد حضره الملوک و الحکماء و
 الفلاسفة فقال کوم عظیم العبرة کسف الله فیہ شمس الملک و قبل
 من شره ما کان هدیرا و ادبر من خیره ما کان مقبلا فمن کان بالیا علی
 ملک فمیر الملوک فلیک الیوم و من کان متعجبا من حدیث فلیجب
 و لیعتبر تم قال لیقل ظلمکم قولاً لایون للخاصة معزیا و للعامة
 و اعظاف قال احدی ان الملک کان یجمع الذب فی صبا الیوم الذب

بنام

یجمع و قال الآخر عجیبا الغالب الملوک و قاهر القون کیف غلب
 و قهر و صاعبة لغیره فقال الثالث انظر و الا ما کان قد اوتی
 من السطوة و الحركة کیف صا رجما و انام نیک و کان جمع رفته
 ضایع ملکن ای اذ کرم بالجیمه تا جائد نام نیکت پایا بر بعد ما کند
 فان المرء مجتهدا بعلمه **دوم در اخلاق**
 جمع خلق بالضم و هو بیسته راسخه فی التوفیر بعد عنرا الافعال سهولة
در ویشان جمع درویش و المراد به من اهل التصوف مطلقا كما
 یشهد به الحکایات الواقعة فی هذا الباب فمن لم یوف بالادوار
 کلاما لا یعتبره العارف **حکایت** یکی از بزرگان نظامین المراد
 به احدی من ابناء الدینا کفت بارسایه رای مثال صالحی که چه
 کوی در حق فلان عابد ذکر اسم را بید که دیگران در حق او بطعن
 سخن گفته اند ای اسند و الیه احوالاتنا الصالح کفت
 فاعلمه ضمیر بارسایه نظامین الضمیر ارجع الی عابد عیش سیم
 ای بس لید غیب ظاهر و در باطنش غیبی نام و سخن حکم
 بالکلامه **قطعه** هر که کلمه رابع الام الحارة جامه کان فی الاصل
 بالهجرة للاضافة و حذف اللوزن بارسایه من چون بارسادان
 و نیک مردانکار بفتح الهرة و الکاف الفارسی امر من انکار یون
 او من انکاشن فان شینه تبدل را عن المنة قبل انکار
 و انکار یده و من لم یوف یذا الام حصره الاول و معناه بالکرم
 صانع و زنون که در نهادش ای فطبعه و ضمیر و فی بعض النسخ در
 نهان حیرت من الخیر و الشر محتجب ادر و خازن جبار فانه باخذ

این سیدی علی
 این سیدی علی
 این سیدی علی

من زانی فساده في الظاهر وقال الغفران الفسق الخلف لا يقطع العداوة
حكايت در وقت راياء الوجوده بدم سبر استان كعبه
استان بلال و استان بهاء مع العتبه نهاده بود و روی در میان
ع مالید الظاهر ان المراد جدار الكعبة لان عتبه را رفع وی نالید وی
گفت ای نباجی بقوله یا غفور یا رحیم تو دانی که از ظلم و جهول
علی مقتضی قولک ان الانسان کان ظلوماً جاهلاً و لا یدری ان کان لیراها
قطع عذر تقصیر خدمت آوردیم بالاضافه فی التفتیحین الاولین که
نوارم بطاعت استظهار ای بس انکاره بالکافه عاصیان از کناه
توبه کنند اما عارفان از عبادت استغفار ای استغفرون من
تقصیر العبادت **حکایت** کان الرجل یبرقع یده بعد الصلوة طویلاً
وقیل یا تقول فدعاک قال اقول اللهم اغفر تقصیر کافان
علی هذا لا یلیق بک عابدان جزای عبادت تو اظهد هذا من جمله قول
قول درویش ای عباد و یطلبون عوض العباده و با بر کافان برای
بضاعت و می طایفه من المال نبعث للتجاره والمراد هنا المتاع
الذی یباع و من بنده امید آورده ام نه طاعت حتی اطلب
جزای کما و بدر یوزر و هو السؤل بشئ آمده ام نه تجارت
حتى اطلب من المتاع اصنع بنا ای اعمل بنا انت اهلک و لا تفعل بنا
ما نحن اهلک و کذا و جذا عباره الممن فی النسخ الضمیه و ما وجدنا صنع
بر ما انت اهلک و ان کان یناسب السیاق و ما وجدنا ایضاً و اصل
لما جاز و یملک ای اترك لما جاز ترک **حکایت** ذکره لکشاف ان
قوم یونس دم لما نزل بهم العذاب قالوا اللهم انی ذنوبنا

ابن سیدی علی

قد عظم و جلت و انت اعظم منها و استحق افعالنا ما انت اهلک
و لا تفعل بنا ما نحن اهلک فکشف عنهم العذاب **بیت**
کرکت بضم الکاف العز و خطاب من کت تن و المراد به عذاب الله
و حریم بضم الحیم بمعنی الذنب بحتش ای تغفر لروى و سبر استان
ای لا ارجع من عیبک بنده افرمان نباشد حریم فرماید بر اتم قبل
قریباً من **بیت** اولد ککر نغشله باش و تن و جانانک قوله نه
فرمان اولور قول دخی فرمان سنک **قطع** بر در کعبه بالاضافه
سالیخ دیدم بال الترفع که همی گفت و می کرسه خوش بقره بفتح
الحاء و لا تقافیه من کومیم که طاعتم بیدیر ای الا قول اقبل طاعتم
فلم اغفر کبر کنا هم کس امر من کشیدن و المراد طرح من کتاب التینات
وقیل فی التریج **قطع** کعبه ده کوزدم ایدی بر درویش اعلیوب
ایدر ایدی ای حق بن **دیغم** طاعتم قبول ابله حک فله کج نم کنا هون
حکایت عبدالقادر کیلانا و هو من المشایخ العظام و الاولیاء
الکرام و له مناقب شتی و کرامات علیا در حریم کعبه روی بر حصا
بغیر الماء المرمله جمع حصاة کذا فی مختار الصحاح و هی القارصه
سکینه و بالترکیب جعل و من لم یعرف الجمع و المفرد فی الجمع بمعنی
المفرد نهاده همی گفت مناجیای خداوند بختشای بر بدیه العفو و اگر
مستوجب عفویم من استوجبه اذا اتحق در قیامت مرابا بنابر التلمیح
امر من الکنی تن تا در روی نیکان جمع نیک ای فرموده است بر سر
ای نجل نسوم **قطع** روی بر خاک سجده کانه جمله حالیه من الضمیه
المستتره قوله می گویم هکذا و جذا عباره الممن فی النسخ التی

و لا تقف علی

ابن سیدی علی

زاینما و من اختار فی المن قولہ کی گوید و فتره بقوله یعنی
 عبدالقادر ثم قال و فی بعض النسخ می گویم و هو الظاہر افتری
 علی المعص و قد اعترف بنفسه اما اختاره هو من کتف من کما
 کہ بادی آید ظرف لقولہ می گویم و المراد به وقت السحر و مقول القول
 البيت الآتی عن قولہ کی کہ هرگز فراموشت فراموش و فراموش
 بمعنی و الخ ان اصل فراموش فراموش حذف واوہ للوزن
 و التاء للخطاب و حرکت الشین لها و اختیر الفتح للتخفيف تکتم
حکایت قال الشيخ الشبل قدس سرہ اتی لا اله الا الله تع لان
 التذکره نما یکن بعد الشبان و لا ان شاء الله حتى اذکره و هجت از بنده
 بادی آید قبیل فی الترتیبه **قطعه** بحر طبری اوزره یوز اوز
 هرگز که دیرم چو ایزد بنده ای که هرگز او نترسم من بنده هیچ سنده
 ایورسن بی یاد **حکایت** زدی در خانه یار ساریه یار اوج
 فبره آمد که توسته چند که طلب کرد فی بیت الزاهد چینی
 بیاد الوحده نیافت لفق الزاهد و تنگ داشت عدم وجدان
 شع و بار سارا خیزد ای تنب کلیم یک کاف العود و یاد
 الوحده لغت من کلمه بران کلیم خفته بود ای اضطر و نام دروه
 کوزد انداخت ای القی فی عمره یاخذہ ناموم نکره و ای لا یجوع ولا
 یسیر حر و ما **قطعه** شنیدم کردان راه خدا ای چون دانستنا
 را که در تنگ فکیف یضیقون قلوب لا صدقاً تترک سوال عن
 الوقت بنامیتر شود ای آری بیشتر که این مقام غلبه بود که باد و سنا
 خلافت و جنگ ای که خلاف و حرب معهم و قبیل فی الترتیبه

لغایه قولہ صلات ان افترکی
 بی بعض سلطان کبر و لغت
 علی سبغ علی العارضا کما
 فی قولهم آخر الوداع الکی

قطعه اشتمم که حق بود از نری اوله اشتمم که کوطن امدی تنگ
 نه اولایه سرسکا بو مقام که دو ستر اید ایش که خلافت و حکمت
 مودت اهل صفاجه در روی چه در قفای لا تفاوت بین ما بل ما
 سیان بزبانکه از پست نفتح الباء الفارسی و التین عیب
 کیرنو و بیشت با بآء الفارسی یعنی قد امک من قال یعنی عندک فقد
 غفل عن صنعة التصاد بل لم يعرف القبل و البعد و فی بعض النسخ
 بیش بالباء العوی میرند **بیت** در برابر ای فی المقابله و القدام
 جو کو سفد یکب الدال للاضافة او بسکونها سکیم براد معنی الخلیف
 من الخلیف بالکسر در قفا هم که ای مثل الذئب مردم خوار
 وصف آتربنی و المعنی لیس الصدیق هذا بل الصدیق هو الذی
 کیون فی المواجهه و الغیبه علی السواء **دیگر** هرگز که در ان پیش
 تو اور دشم دای عذره که مان عیب تو پیش در ان خواهد بود بالترتبه
 کماک رسد عیبک غیر لیه او کنی التبه که که کما قبیل من غار عندک
 غاب عنک و قبیل فی الترتیبه **بیت** مکه ابر بر کو عیبی او کله
 عیان و آری قلبه دیر عیبک سگده همان **حکایت** تنی چند
 بلترک بر چه تن و المراد اشخاص متعدده از روندگان جمع رنده بالترک
 یور و یج متفق سیاحت مصدر ساح فی الارض معنی ذهب بودند
 ای کاتوا متفقین فی السیاحه و مشرک یک ریح و راحت صحیح خوانم
 که مراغت لغوی اردت ان کون رفیقهم موافقت نکردند و هم قبیل
 للمرافقه لغت از رح و اخلاق بزبان بدیعت و عیب روی از
 مصاحبت مسکینان و انا واحد منهم تا فتن بمعنی الاعراض

ابن سیدی علی

منا ومان در بیج استی و الحال انی غیر معتبره الخ و کما قال که در نفس
 خوش این قدر بختین قوت و قدرت می شناسم که در حدیث
 مردان برید بهر جهولاً و الاخاص بارشاطر باشم نه بار خاطر معنی حمل
 القاب و المراد به التشویش **شعر** ان لم اکن راكب الموشی
 ای راكب المراكب مصاحباً معکم سعی انما لکم حال کوزة حامل
 الغواش جمع غاشية و معنی مایستار سرج و المعنی ان لم اکن
 لا بقال صحتکم الیق الخ منکم یک از ان میان گفت للاعتذار ازین
 سخن که شنیدگی من عدم قبول نادانک بکذا و النسخ القديمة
 و الذین یخرفون العلم عن مواضع کتبوا لفظ دل متصلاً مدکره
 روزنامه ای در هذه الايام دزدی بصورت درویشان در آمدی
 دخل و تودار در سلک جمع الخیط صحبت بالاضافة في اللغتين
 منتظم کرد کما یستعمل الخ و الخیط **میت** جدا اند مردم را در مردمان او
 یراد به الجنس که در جمل نیست ای لایعلم الانسان من فی اللبث ان
 رجل خیر لم یشر یوسده داندای الکاتب یعلم که در نامه چیست و
 من او رد بدل نامه لفظ خامه و قال القامران المراد بخامه المکتوب
 و اعترف بان لم یجد فی کتب اللغات التي عنده بهذا المعنی ثم
 بین اربعة معان للفظ خامه علی ما وقع فی الصحاح الفارسی
 و الحال کما لایلیق بالمحل ثم قال و فی بحر الغایب و معنی الرمل
 المجمع فعدت بالغایب ولم یوف بجارة المتن فوقع و التکلف
 الباردة از آنجا که سلامت حال درویشانست و حذف الف
 است ماعوفت فی اوایل الکتاب من قاعده کتابت کما ن

این سخن در حدیث
 است

این سخن در حدیث
 است

این سخن در حدیث
 است

این سخن در حدیث
 است

بغیر الکاف الفارسی بمعنی الظن فحشوش المراد به المرئیه عن الحد
 سوا و کان فی الحسن او القبح و یغنی احدیها بقریة المحل و قول
 من قال اصله کان فحشوش و فحشوشی کنایة عن تجاوزه عن الحد
 فی التوسه دعوی بلا دلیل و هو منقوض بقول المصنوع جوارکاب
 فحشوش من بر آید کما مر نبردند بل ظنوه صالحی او بیاری قبولش
 کردند **متنوی** نظام حال خار فان المراد به هم لرباب السکون لغت
 بفتح الدال و سکون اللام لیس الصوفیه العرفی بحرفه و المراد به
 لا تعبر نظام حالهم این قدر پس که روی در خلقست فان کان توجه
 الصوفی الی الخلق فانه علامه سوء در عمل کوش امرن کوشیدن و
 حوامی من الالبسة المباحة یوشن امرن یوشیدن نایج کبریه
 کالسلطان و علی بدوش کالجندی زاهدی بالیاء المصدر در
 بکاس یوشی و صف ترکیب و الیاء للمصدر ایضاً نیست
 فان لبس اللباس المخصوص امر سهل زاهد پاک باش عن الاعمال
 البیحة و اطلس پوشش فیہ مبالغه ترک دنیا و شهرت
 و یوسس ما معطوفان علی المضاف الیه یعنی لفظ دنیا و المطر
 مرهون از خبر مقدم یا رسای مبتداء مؤخره ترک جاد و بس
 الواو زیاده للوزن در کثره عند بفتح الکاف العربی و الزاء الفارسی
 و الغین المجریه التدریس و کذا کثر الکنه بالکاف مکان الغین و کثر الکنه
 بالتعاقب بدل الکاف و الزاء العربی کذا و کتب اللغات المتعقول
 علیها فلما تفتت الی ما قال البعض سمعت من بعضی من الکنه بالزاء
 و الکاف العربین و الاقوله و قال بعض الاساتذة قرأ الکنه بالزاء

این سخن در حدیث
 است

این سخن در حدیث
 است

الفارسی والكاف العربیة فان الآلة في نصيح اللغات اربابها
 مرد باید بود ای بیغ ان يكون في الدرج رجل شجاع به شئت سلاح
 بتك چه سودیراد بالمخنة في العجم والروم الجبان ضد الشجاع
 والمعنى المراد من بس بس الصوفية بيغ ان يكون عمله عامهم
 في الجملد وزخا وثب رفته بودیم في السباحة وشبا كنه بیای
 حصاری خفته للاستراحة در درج توفیق ابرق رقیق بهر داشت
 ای اخذ و رفع که بطهارت می روم والجمال او بغارت می رفت
بیت پار سا لفظ را مقدر بین که حرف در بر کرد ای جعله
 علیه یعنی لب جامه که عبه را جعل تخفیف اللام للوزن و كسر
 للاضافة كسر كان جعل ثوب الكعبه جلا الخار جلا انك
 از نظر درویشان غایب گشت بهر چی بیایه الوجدان از حصار
 به رفت و درجی و ابی الوجدان كذلك والدرج بالفم الخوة
 التي يحفظ فيها الجواهر و جعل الساء و قول من قال یعنی خوار
 مر و اید اخص منه بدو بدو في السبل تار و زر و ششیدن
 ای الی ای بیغ النهار ان ای السارق در تار سبک ای فی الظلام
 مبلغی بیایه الوجدان بهر اد بهذا اللفظ معن اکثره راه رفت
 بود ای قطع المسافة اکثره و رفیقان به كناه خفته خافین
 بامدادان صبره رای كل الرفقاء بقلعه بهر دند فاعل بهر دند اهل
 الحصن او الذين سرق متاعهم ای ادخلوا جميعا في الحصن
 و بنزدان کردند ای بسونا ازان تاریخ تیر که صحت لغتیم ای فلنا
 تیر کنا المصاحبة مع الغير و طریق عذت که رفتم فایمین که السلامة

في الاصل تشديد
 اللام و شدة

ابن سیدی علی

في الوحدة والآفة في الكثرة او الاثنین **قطع** جواز قومی بیایه
 الوحدة یکی بی دانش با بیایه المصدری کرد فاعل علی ضمیر یکی که کبر الکتا
 العربی و سکون الراء الاصل بمعنی الحقیر و الضعیر کذا في بحر الغرایب
 و من قال یعنی که تهر بل مقصود منه فقد غلط غلطین فانه لیس مراد
 کهر و الا مقصود منه بل مولفة بهر اسها و اذا ازید علیه لفظ تهر بصیر
 اسم تفضیل لغیرت ای القدر مانده مضارع من ماندن تهر بکسر
 المیم و سکون الراء الاصل بمعنی الکبیر و من قال یعنی تهر بل مقصود
 منه مثل تخیار و مخیط علی ما قبل فقد غلط مثل الغلطین الذين
 سمعوا بالانفا و فاس الفارسیة علی العربیة لعدم انما الفارسیة
 را و المعنی المراد ان ذلك الشخص لما عمل عملا لا یلیق باهل التصوف
 تجاوز ضربه الینسانی یعنی که کاوی بالكاف الفارسی و بیایه الوحدة
 ای بقو واحد در علف زار و المراد به المزرعة التي زرع فيها العلف
 بیایه معناه المطابق بالترکیه بولاشدر در صوم کاوان ده رای ادا
 دخل بقو واحد في معلف و آه صاحبه او الراعی بیسوقی الجميع بالفر
 و الايداء و من یجملطن من شدة الضرب فكان ذلك
 و من لم يعرف المراد فیه بقوله یودی و کتب خاشیة فیه بانفیه
 بلازم معناه المطابق المراد هنا و قبیل في الترجمة **قطع** جوبه
 قومک بری بلزک تیره دورق قلندر کی به و اولویه یعنی کم صغیرا لایه
 کیره سورر لعلی سین الی رویه کفتم سبیس و مرث حدای را جل
 و علما که از قواید درویشان محوم نامندم اذ تعلمت ان المقارن
 مع من لا علم بحاله غیر جانیه که در صحبت ایشان فریادی و جیدندم

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

اما بدین حکایت مستفید گشتم و امثال مرا ای الذین یسجون فی
الارض در همه عمر این نصیحت بکار آید **مشغولی** بیک بفرغ الباری
السببیه تا ترا شیده کنایه من غیر المؤذوب در مجلس بیاء الوحده
بر خند مضارع من رنجیدان دل مو شندان ای قلب العقلاء
یسع و یقع هذا الامر کثیرا اگر بر کرد ای الحوض الذی یجمع فیها
ومن اضاف الماء الی المطر حیث قال یجمع فیها المطر فقد زاد
قیما حسوا پیکند از کلاب ای ماء الورد جو سگ و بعض
النسخ سک در وی افتد کند مضارع من کردن منجلا ب یضغ
المیم و الیم و سکون النون بینها **حکایت** زاهدی
مهران یادش می بیاء الوحن فیها بود سکون الواو جو بر سهوه
نشستند لکل الطعام کما ان خور در ارادت او بود ای لم یملک
مقدار ما یرید اکل و چون بنماز خاستند ای قاموا الی الصلوة بیشتر
از آن کرد عادت او بود علمها بقوله تا ظن صلاحیت در حق
او زیاده کنند ای یظنون انه قلیل الاکل کثیر الطاعة **بیت**
ترسم نرسع بکعبه ای اخاف ان لا اتصل بالکعبه ای اعان الله
بقوله کین ره که تو می روی بترکستانست ای الطريق الذی
تسلكه بمر الی الولاية الیه تسع بترکستان و قبل فی الترجمة **بیت**
فوقه بن این زمین کعبه بیای علی • دو ندک بعل جو سگ طوع او بن
رو می کیدر چون بمقام خویش باز آمد ای جمع الی منزله سوخا
تا تناول کند ای نیاکل بسری داشت ای کان له ابن صاحب است
گفت ای پدر چرا در دعوت سلطان چیزی نخوردی گفت فاعلمه ضمیر

ابن سیدی علی

پدر در نظر ایشان چیزی نخوردم که بکار آید گفت فاعلمه ضمیر
نماز را مع قصان که چیزی که بکار آید **قطع** ای منزه
نموده بر کف دست لاراوه عیسر یا در کف دست زبیر بغل تحت الابط
ای کنت و سترت عیوبک تا چه خواهی از بدنی مغرور معناه
بالترک تاناه السک که کرد ای مغرور روز در ماند ای بوم بحر بسیم
و عمل بفتحه الی الالهة و العین للجمه بمعنی الفساد و مثل الدخول
والله الذی خرف **حکایت** یا دارم ای فی خاطری ثابت یعنی
مانسبت که در عهدی زمان طفولیت و الصغر معتقد بودم و
شب خیز و صف ترکیب و موع هذا اللفظ یستعمل علی صغیر المعقول
بمعنی الیویض و کسر العین للاضافة الی قوله هدی و غیر ای کنت
حربنا علیه ما شیخ در خدمت پدر و هو شیخ عبد الله قدس سره
نشسته بودم و همه شب دیده بهم بختین نسبت کنایه عن عدم
النوم ای کنت غیر نائم فی تلك اللیلة و مطحف عزیز بکار گرفته لکن الی
و هی نیده من اهل البیت که ما کسر الکاف الفارسی ای اطراف خانه
ای نایمین پدر القیم از بنی یکی سر بر می دارد ای لایرفع راسه که دو
کانه ای رکعتین بگذار دجان خفته اند ای ناموا علی وجهه که گویند
مرده اند کانه ماتوا گفت جان پدر خطاب لطیف تونیند که
بخفته که در پوستین بمعنی القوم و خلق اقع عبارة عن ذکر المشاکب
و العیاب **قطع** نیند مدعی در خویش آن رای لایبری غیر لغت
که در دیده و بیدار ای ستر حسن الظن در پیش و هذا کنایه عن
الکبر و الاعجاب که چشم خدا بنش لفظ خدا بین وصف ترکیب

و هذه العين كناية عن العين التي تترك الخج ولا تترك غير الخج حقا و
الضمير راجع الى المدعى بخسده يتبين الخج فيكون التفاتا من الغيبة
الى الخطاب وهو مفعول مدح من البلاغة على ما عرف
في موضعه ومن قال والآن للمقام اوله كما لا يخفى قد خفي عليه هذا
البلاغة والمقام مقام الخطاب من اب المعصية كما لا يخفى
حكايت بزرگه را در محفل بيا، الوحدة فيها هي ستودند
اي كانوا يمدحونه و در او صاف جملش مبالو می نمودند و كانوا
يعاونونه سريره اورد و گفت مجيبا لهم من انم که من دلم شعر
گفت مخاطب مجهول من الكفاية اذى كسب على التمييز يا من
تعد من العدا فاعله ضمير الخطاب المستتر فيه اعني لفظ انت
مخاطب مفعوله وهو جمع حسن بفتحين على خلاف القياس
على ما سبق خبر مقدم لمبتدأ، موحده هو هذا اي هذا الظاهرى ولم تدر من
الاراية و هي العلم فاعله كفاعل تعدى لم تعلم باطنه مفعول لم تدر
و المعنى يا من تعدى كسبه ما دعا كعبت اذى فانك كثرى ظاهرا و ليس
لك اطلاع على سرى **قطره** شخص خست عالميان خوب
منظر است اي شخص في اعيان الناس كيرى الحسن الوجه و رخت
باطن اي من خست باطن سرخات فماده پيش كمان الرجل
اذا خجل طأ طأ راسه طأوس را بنقش و نگارى كه صورت
خلق مريون خستين كسند حسنه و او خجل از پاي زنت خویش
من رجل القبيح فالمرء على سنه يلدح و هو يعرف جنة الباطن فخجل
منه **حكايت** يك از صلي اء جبل بنان على وزن عثمان

ابن سيدى على

اسم جبل فالاصاف بيانية كه مقامات او در ديار عرب مذکور
بود بالخير و كرات او مشهوره تلك الديار بجامع دمشق و هو
جامع معروف بجامع بزمينه در آمد و به كفايه كراى الحوض و من
اضاف الماء الى المطر في نعيم البكرة سابقا تى بمثل ما ذكرناه
بنا و هو اعرف بالخج طهارت مى كند پيش بلغز به باطن من لغزیدن
بمعنى الرق و جوض در افتاد و كذا ان يوق و يمشق بيدار الخ
خلاص يا فتى چون نماز به را خستد جمع ماخذ من به را خستن الى انقوا
يك از اصحاب گفت مخاطبا اليه ام شكلي بيا و الوحدة است
شبه گفت آن حيث گفت فاعله ضمير كى يا ددارم قدم
بياز تو بيا كه روى در پاي مغرب مى رفتى بيا و الخطاب و
كلمه مى حكايه الحال الماضية و قدمت تسمى شد فابن العرفا
امر و درين يك قامت آب هكذا وجدنا في النسج التي
ناينا و من كان انه بالعبية فقط او رد عبارة المكن بك
قله آب و فسه بقوله يعنى مقدار مائة و ثمته و عشرين
منا كذا سمعت من البعض و يوافق الكت القهرية و لعل القابل
اراد به الكناية عن القلة هذا كلامه و مع عدم صحة هذه الرواية غير
مطابقة للواقع لان ماء الحوض في ديار العرب لا يكون اقل من
القلتين واحتمال العرق انما يكون في الماء الذي يكشر و يبلغ فوق
الراس از هلاكت الناء للخج جينرى مانده بود اى وجد
كل هلاك و لم يبق منه شئ و جزا اصلا و من لم يعرف المعنى قال
في تفسير قول المصنف از هلاكت يعنى غير از هلاكت و ليس هذا الا

ابن سيدى على

ابن سيدى على

ابن سيدى على

تغییر خنده درین چه حکمت است بذا الکلام شرح عریض السوال عن
الحکمة لا اعتراض علی الشیخ شیخ سیر حبیب بفتح الهم و سکون الباء
تکلف و بر دگر ما هو عاده المدققین المتعمقین و یسأل التامل بسیار
ای بعد التامل کثیر گفت شنیده که سید عالم محمد مصطفی
صلی الله علیه و سلم گفت مع الله وقت لا یسعی فی ملکات
مقوت و لا ینبئ مرسل فان تنوین التکلیف قول وقت بغیر الوحدة
فالمعنی مع الله وقت من الاوقات لا یسعی فی ذلك الوقت
ملکة مقوت و لا ینبئ مرسل و تکلف علی الدوام عطف علی قوله
گفت ای لم یقل انامع الله علی الدوام و وقع جنین ابتداء الکلام آه
که فرموده الحدیث المذكور بحسب انبیل و میکائیل نبی داخِع یعنی
لا یقارن بهما فی ذلك الوقت فان معنی پراختن بفلان و ساختن
بفلان المقارنه به و المصاحبه مود و من لم یعرف المعنی قال لا یسعی
بهما و دیگر وقت با حقیقه و زینب اسمان الا فراتین من امر
المؤمنین در ساختن ای بحسب ما که مشاهده الابرار مع
بفتح الباء صفة مشبهة و جمع باز بین التجار و الاستتار یعنی لایدوم شاهد
الابرار و التجار لهم بل هم بین کشف و ستر فوقع الکلمات کالمش
علی الماء لا یقع کل وقت بل انما ینزل فی وقت المشاهدة می نماید
و می رایدای قلوب الاولیاء **بیت** دیدار می نماید و پیر هیز
که خطاب المحبوب بازار خویش و انش مائیزی کنی قبل فی التریقه **بیت**
یوزینی کو ستر بنزه پیر هیز ایدرینه بازار ی کعب عشق او دین تنز
ایدرینه شعر **اشاهد صیغه المتکلم** وحده من موصولة ابوی

ابن سیدی علی

اشاهد صیغه المتکلم وحده من موصولة ابوی

صیغه

صیغه المتکلم ایضاً من باب علم ای ابواه بخذف العاید المصوب
ای اشاهد من احب به و سیه متعلق باشا بدلیحقی ای یورکنی
نحان حال اضل انا به بخذف العاید الالموصول طریقاً مفعول
اضل یوحج ای یوقد ناراً یعشقه ثم یطعم بالیاء الساکنه اصله
بالجوه ای یجعلها مطفئه برشته ای فاصله من ماء الوصال لذلك
اشارة الی ما ذکره و هو تاجیح النار و اطفاء ما تیرا تبصره محققاً
اسم مفعول من الاحراق و یقیداً فعیل یعنی المفعول و هما منصوبان
علی الحالیه **مثنوی** یکی بسیدی مثال احد ازان که کرده فرزند
اراد به یعقوب فانه کان فقد ابنه یوسف علیه السلام که ای
روشن کهر معناه کافظه لا یخف علی احد و من قال بآک و صافی
جوهر نقدا خفاه حیث نشره بغیر معناه پیر خردمند من تخته
المنادی ز مصرش و هذا لا یحتاج الی ابیان و من قال یغیر از مصر
فقد انش بصر اجوبه للقطار بوی پیر آهن و الظاهر ان
الضمیر الراجح الی فرزند الداخل علی قوله مصر ینبغ ان یدخل علی
قوله پیر آهن و انما قدم للوزن سنیدی فالمعنی از مصر بوی
پیر فرزند سنیدی و اعلم ان شنیدن یسعی بمعنی بوبیدن مجازاً
و من قاله بالاشراک او المجاز فقد احتضاه فی نصف کلامه اذ یلم
یوجد شنیدن بمعنی بوبیدن و کتب اللغات الفارسیه چرا در چاه لغت
الضمیر کالاول راجع الی فرزند و من اهل الاول و قال هذا
النین راجع الی فرزند فلیم یأت ابیان موقعه بنیدی فلما سیل
یعقوب عم بر هذا الوجه بکفت فی جوابه احوال ما برقی جرتها

ابن سیدی علی

ابن سیدی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ای کالبرق و می پید او دیگر دم نهانست فیدل هذا الجواب
 علی ان الکشف و التکرامه لا یدومان کلهما بیا و الوحدة و هو مقصور
 و قد مر بیان بر طارم استعمال الفصحاء بالوکات الثالث في الراء
 و قد اوردہ بعضهم في قافية الترخم فظن ان مضموم الراء
 في قافية بازرم فظن ان تمسور الراء و الفتح تخار للتحفة و من
 قال بکسر الراء علی ما فهم من بحر الغائب لم يفهم ما فيه لان صاحبه
 اوردہ في قافية الترخم کيث قال **نظم** از علم کبریا که عامست
 چون رحمت نبردش ترخم و هم از پیکر پایش بترک تا غایت این رو
 طارم و اهل اللغة متفقون علی ان معناه بالترک قره او
 و يطلق علی الفلک تشبیرا له و اذا وصف بوصف يدل علی
 العلو بتعین ذلك كما فيما نحن فيه فانه موصوف بقوله
 اعلى الشیخ و ذلك في حالة التخیل کلهما بیهشت پای خود ببینم
 المراد عدم تویته ظم الرجل اذ فيه المبالغة المرادة في المقام
 و من لم يعرف المرام قال في تفسیره یبع چیزی که بیهشت
 پایم باشد ببینم او را کرد ویش در حال جانندی المراد حال التخیل
 سردست از دو عالم برفشاندی فان من استغرق في الخيال
 فرغ من غیره **حکایت** در جامع بعلک اسم بلد في ارض
 شام کلمه چند بالترک بر خج کلمه بر طریق و عظم کفتم حکایت با
 جماعتی بیا و الوحدة افسرده اسم مفعول من افسردن و المراد
 کونهم کالجهد في البرودة و فقد الثائله دل مرده و صف تریبی
 حدوا و ما قبله و صفان للجماعة و راه از عالم صورت بمعنی نبرده

ابن سید علی

ابن سید علی

لفظ راه

لفظ راه مفعول مقدم للفظ نبرده و بلملة صفة ايضا و بدم که قسم
 بفتح تين در می کیر دان لایو شتر کما قال النساء **بیت** بخوبان در می کیر و
 فغان و ناله و ناری بکام دل رسی آخر فن یعمل کرداری **حکایت**
 هذا اول بیت تعلمت في لسان النورس تعلمت من اب و معنی الموضع الاول
 ظاهر و هو انه لا یؤثر للمجانبین و حنین و تفرغ و معنی الموضع الثاني
 موقوف علی قصه و معنی ان ملکها جعل نقش در همه فن یعمل مقال ذرة
 خیر ایره فشاء اسم در همه في لسان الناس بقول فمن یعمل فالمعنی
 نقل الامراء القاب ان کان مالک ذلك الدرهم و آتش کرم در هر دم
 تری النار الحارة في الخطب الرطب اتر می کندای کلامی الحار لایو شتر
 فیهم لعدم استعدادهم در بیع آمدن ای جاء في التامسف تربیت
 ستوران جمع ستور او هو اسم لذوات القوائم الاربعة و آینه داری
 بالباء المصدری در محله کوران جمع کور بالکاف العربی و بولغته
 مشترکه و لیکن در کسر الراء للاضافة اللفظ معنی باز بودای کمان
 باب المعنی مفتوحا و سلسله سخن در از عطف علی ما قبله در
 بیان این آیت که و سخن اقرب الیه من جبل الوردی قال المفسر و نالی
 سخن اعلم بحال من کان اقرب الیه من جبل الوردی بخور بوق
 الازات و طبل الوردی مثل في القرب العوق و اضافة للسان و
 الوردی ان عرفان مکنتفان بصفحة العنق في مقدمه متصلان
 بالوئین بر دان من الرأس الیه سخن ترسانیده بودم که می کفتم
 في تفسیر الآیة **قطع** دوست نزدیکه و هو معنی اقرب
 از من بمنست موضع لفظ است نزدیکتر و آخر للوزن

بجای آن

تجدد علی

وین کس الواد و لقیامه مقام همزه این و من قال لموافق ما بعدد
 لم یوف التحقیق بحیث که من از وی دورم اذ الاحتجاب من جانیکما قبل
 اعظم حجاب بینک و بین الله اشتغالک بتدبیر بربک و اعتمادک
 علی عاجز مشکک چه کنیم باز توان گفت که او معناه بالترکیبیم که دیک
 اولور که اول در کنار من و من هم بچورم ای منه و من از شراب این
 سخن مست جمله حالیه و فضلا و قدح در دست عطف علی ما
 قبله که ریوده از کنار مجلس گذر کرد ای مقرب من مجلس و دور
 بفتح الال و سکون الواو و کسر الراء للاضافة الی قوله آخر و انتر
 ای که در کانه شرب و سکر غده چنان زد که دیگران بمواضعت او در خورش
 صوت یصد مع البقاء علی الغفلة کذا فی الصحاح الفارسیه و بهذا
 المعنی هو المناسبت للمقام و یجوز الغایب جمله و کور لوی که بهادر لردن
 و جانور لردن ظاهر اولور و قول من قال فی البحر خروش صوت
 یصد بالعد یظهر من حیوانا و من الرجال الکلمات و یجوز بمعنی
 الخلیه و الصولۃ ایضا یخالف ما قلناه بعین عبارت و خامان
 در جوش بمعنی الغلیان کفتم سبحان الله تعالی دوران بغنم
 الدال جمع دور بمعنی البعید باختر صفة له در حضور کالی فرین
 و نردیکان بصردور کالبعد عدم ظمهور اثر القرب منهم **قطع**
 فهم سخن مفعول تا کند و فاعله مستمع مرمون قوت بجمع از منکر کوی
 نهی من جستن ای لا تطلب من المنکر قوه الطبع و حسن التفریق تحت
 کالو سعه لفظا و معنی میدان ارادت بالاضافه الی الملقظین
 بیا که من آوردن تا بنزد فعل مضارع فاعله مرد کبسه الدال للاضافة

تجدد علی

تجدد علی

الی سخن کوی و وصف ترکیبی ای رجل منکم کوی مفعول بنزد و اعلم
 ان لفظ کوی بالکاف الفارسیه یجوز بمعنی الکفره بضم الکاف و فتح الراء
 و تحقیقا و هو المراد هنا و قد یكون و صفا ترکیبیا اذ اذکنت مع غیره
 کما سمعت انفا و یكون امر من کفین **حکایت شبلی**
 بیار الوحده در بیان مکه ای فی البریه از غایت به خوا بهای رفتن
 مانند سکون النون و الال کاتبه عن کمال العزیز عن المشی سبزه ام
 شتر بان را مثل یلیان کما عرفت کفتم دست از من بهاری و علی
قطع بای مسکین پیاده چند رود علقه بقوله کفر تحیل
 ستوده شد ای عجز که اسمع من الاسبانده و کونه بمعنی صا و جاری
 کما فکل بعضهم غیر شایع فی الاستعمال و ان کان یشتمل علی المبالغ و
 بعضی نسخ ستوده بمعنی المدح فح لا یكون قوله کفر تحیل تعلیلا بل المعنی
 ان الرجل لیمت بملاحظه هذه القضية حتی یضم الباء الی الوبه
 و الخایه المعنی بالترکیب کسره و ده تا شود جسم فردی بیا الوحده
 لاغلا علی الباء کالاول مرده باشد ای بصیرتیا از سخن بایا
 المصدری کفتم فاعله ضمیر شربان ای بیا در حرم در پیش است بیا در حرم
 مکه و المسجد الحرام و حامی در پیش فی صنف التضاد کفر فتح جان
 بر دی بیا الخطاب فیها و مفعول بر دی مخذوف و هو الروح بقرینه
 قرینه و من قال ای جان بملکه فقدا رکت قبلا اذ المراد به خلیص
 الروح مطلقا لا ایصال الی مکه فقط و کفر حقیق مراد بضم المیم
 ای قوت لا اذ جاء الشرط **بیت** عوشت خبر مقدم زبیر غلیان
 سلم خبر مشهور براه با دی ای فی البریه حقیق بمعنی حقیق مبتدای

تجدد علی

تجدد علی

تجدد علی

سبب جلیل فرافقت ای لبت الارحال و سبب بزرگان بیاید گفت
بمعنی گفتن ای بیخبر ان بفعل ترک روح و قبلت نظر مانیان و گوگان
فقطا و المراد به ترک الروح فعلا لا القول المحض و حقیقت قول
من قال ولا بعد استعمال گفت بمعنی کردن فان امثال فی الفاسد
بیس بعزیز الایبری فی قول جان شد و آواز نیاید قول عزیز
لوجر بین اما اولی فلان لواراد بکون گفت بمعنی کردن از مجاز
فلا وجه للتخصیص الفارسی فانه بان واسع فی کل لغة و ان اراد
بحقیقت فلا بد من اهل اللغة ولم یبینوا و اما ثانیاً فان لفظ شد
حقیقت بمعنی ذمب کما انه حقیقت بمعنی صار فلا وجه للقیاس
علیه علی ان القیاس لایجری فی اللغات **حکایت**
پادشاه را دیدم فمذة سیاحه بر کنار دریا که زخم بلبله داشت
ای اصحاب الجراحه من الزم و بهیج وار و بعضی الدواء بیعی شد
و مدتها در آن رخورد و کان من مضامده مدیده و مدیدم بعینا
فحینا شکر خدای تعالی گفت الحمد لله که مصیبه گرفتارم به **قصه**
که مر از ارجی علی معنیین احدیما الشخص الذی له انین بالترک العلی
و التاداة اسم مکان نحو کلزار و سمن زار و المراد بنا بول المعنی الاول
و هو حال عن المفعول اعنی و او من قال قوله زار مفعول ثان القوله
و بعد فقد اخطأ بکشتن و بدان بار عزیز و من قال فی البحر زاری
بمعنی ناله و زار بدون الباء بمعنی نالان و لایبعد ان يستعمل
زارهنا بمعنی زاری مقصودا منه لم يعرف رکاکه المعنی
و طبق البعید غیر بعید و ظن ان القصیر يجوز فی کل القفا تا کنوی بیاء

این سخن علی

این سخن علی

الخطاب

الخطاب که در آن دم ای فی ذلک الوقت غم جانم باشد ای لیس
اینی لذتاب روحی کویم از بندة مسکین چه که محقق من کنانه صادر
شد و وقع کواصله که او اشاره الی بار عزیز دل از رده شد
از من ای انفع قلبه منی غم آنم باشد کیون لی ذلک
المهم حکایت در ویشتی را ضرورتی بیاء الوحده
پیش آمد یعنی وقع ر حاجت مهمه کلیمی از خانه دیاری و ایاء
فیهما کالاول برید فاعله ضمیر در ویشتی حاکم و مودر و ستمس
ببرید بعضی بن عملاً بقوله تع السارق و السارقة فاقطعوا
ایدیهما صاحب کلیم شفاعت کرد که من او را بجل بشد به اللام فی
الاصول بمعنی حاکم که دم ای عفوت عنه و من قال و دعوی نمی کنم
فقد اخطأ فان الدعوی شذو فی الحکم بالقطع فلما حکم الحاکم بالقطع
علم ان الدعوی صدر من صاحب المتاع حاکم گفت بشفاعت تو حد
شخص را و هو القطع و نکذا رم ای لا اترکه گفت راست
فرمودی خطاب الحاکم اما هر که از مال و وقف چیزی برود و قطعش
لازم نیاید که الفقیه لایمکن شیئا علی صیغه المعلوم و لایمکن
علی صیغه المجهول ای لایکون مملوکا للناس هر چه در ویشتی است
وقف محاجانست و من سرق من الوقف یزید الضمان لا القطع
حاکم دست از او برداشت ای ترکه هذا معنی اللفظ کما عرفت فقول
دست از من بردار و من قال ای ترک التعرض لم یات بمعنی اللفظ
و گفت تو بیجا الذلک السارق جهان بر تو تنگ مده بود که در وی
بالباء المصدری نکره ای بیاء الخطاب الا از خانه چنین بیاری

حکایت

این سخن علی

وتركت الامانة في ما كوت اي خداوند شنيد كه گفته اند شانه در
 دوستان بهروب امر من رفتم بخدمت ايرانيه عن اخذ ما فيه يبعث
 و در دشمنان مکتوب نهی من کوفتن ببدل الفاء يا في المستقبل
 بمعنی الفع اي لا تفرع باب العد ولا جل عرض حاجته ومن قال
 نهی من کوبيدن بالكاف الويد والباء الفارسي في ظن ان باء مکتوب
 فارسي **بيت** چون فرودمان بسخچه اي اذا عجزت في الشدة
 فن يجر اندر مکن اي لا تجعل يدك في العجز ومن قال اذا اضطرت
 بالشدّة والكربة فكنم بابت بمعنی اللفظ دشمنان را پوست برکن اي
 اسلخ جلدهم فمهم فمهم افلا نيا في قوله در دشمنان مکتوب فان دفع
 ما قيل ولا يخون فوكه دشمنان را پوست برکن بلايم كتاب القول
 در دشمنان مکتوب دوستان را پوستين فعلت بهذا الاجر
حكايت يكی از پادشاهان پارسايد را گرفت بهجت
 بناه الخلاب از ما يادمي ايد لغت فاعله ضمير پارسايد بکسر
 اللام هر که مقصود من گاهای کل وقت که خدا را فراموش
 کنتم **بيت** هر سود و مضارع من دو بدن فاعله انكس
 اي بعد و الا كل جانب شخص زدر بکسر الراء خویش اي من باب
 انعمت براند فاعله هو الله اي يرد الله تعوانه که بخواند اي الذي
 يدعوه الله تع بر کس ندواند مضارع منفع من دو انبدن اي يرد
 الی باب احد سواه يعن لا يجعل محتا فال غيرة **حكايت**
 كان منصور بن عمار شيئا وكانت امه تغزل فيبعضه فاعطته يوما
 درهمين وقالت اشتره درهم خبز او بدرهم قطناً فرأى رجلين

در دشمنان مکتوب
 در دشمنان مکتوب
 در دشمنان مکتوب
 در دشمنان مکتوب

يجر احد هما الاخر الفاعل بسبب درهمين فصدقها و ذهبت لهما و
 فرعت له واعطت غزلا يشترى شيئا للاكل فلما دخل السوق كسر
 غزله فمزبستاك وقد بقيت سمكتان منتناتان فاشترى اهما بقوله
 فشقتهما فوجد فيهما اللؤلؤة نقيبة باعها بعشرة بدرية فلما
 دخل بيته انودي من زاوية البيت يا منصور هذا خلفك عك
 وذخر نالك الدرهم الباقي للاخرة **حكايت** يكی از صالحان
 پادشاهي را بجواب ديد در بهشت و پارسايي را در دوزخ
 پرسيد الفاعلان السؤال وقع في النوم كما موجب درجات
 جمع درجه اي المرتبة العليا وهي مستعملة في مقامات الجنان
 اين اشاره الی پادشاه چيست و سبب کات جمع درکة اي المنزلة
 السفلى وهي مستعملة في منازل جهنم ان اشاره الی پارسايي چه که ما
 بخلافان پادشاهي لظلم السلطان و زهد الصالح كفتند في جواب
 ان پادشاه بجهت درويشان در بهشت وان پارسا بتوبت سلطان
 در دوزخ كما ورد في الخبر نعم الامير علي باب الفقير و بنشر الفقير
 باب الامير **قطعي** دقت خطاب لذا هديج كاي ايد و سبب
 عطف على دلق و مرقع على صيغة المفعول عطف ايضا معناه
 بالتركي يما لوقفنان خود را ز علماي مکتوبه بکسر مفعول من
 مکتوبه بکسر النون بمعنی التحقيق والمذمة بکسر الراء جعل
 نفي بکسر الراء من الافعال القبيحة والاخلاق الذميمة حاجت
 بکراهه بکسر الراء و الكافي العرفي نوع من جنس القطنسوة کذا
 صرح في بحر الغرائب و من قال نوع من المتاع يعتمه الصوفيون

عبارة عن النوايب
 هذا هو النوع
 من النوع

على
 النوايب

لم يدبر معناه على ان الكلام في القلنسوة لافي العائمة والشتت
بفتح النون لاجل الخطاب ليست فان الاعتبار ليس بالصورة
در ويش صفت بشر وكلاه تسمى دار المراد به قلنسوة يلبسها
الجندى والطائفة المعروفة بتاركة اسمها من الساترة العنقا
ومن قال يعني به كلاه اميرانه كذا قال كذا التكميل فقد اقدم على شرحه
الكتاب مع عدم علمه والحال ان التعليم انما يكون بعد العلم **كلمات**
بيارة الهمزة للوحدة كما عرفت سابقا وباربعة بكاروان بخلاف
اي مهم از كوفه برآمد اي خرج و همراه ما شده اي صادر رفيقا خرامان
هي رفت و ميگفت **رباعي** نه به مشتق سوارم اي اتى غير ركب
على جبل نه چواشته زير بارم وليس ان تحت الحمل كاجل نه خداوند
رचित اي اتى غير مالك الرعاية غلام شهر بارم و است ان بعد
السلطان عم موجود و پيريتانى با بياض المصدرى معدوم نام
اي ليس له هتم للمال كالغنى وليس له تفرق الببال
لعدم المال كالفقير الغير الصاب **نفس** بفتح التين
وياء الوحدة ما رزم اسوده اسم مفعول من اسودن **نور**
بسرارم يعنى يحصل الى استراحة فى كل نفس كاتى اتمت
ع كالملا اشتري سوارى بياض الوحدة كفتش اي قال لذك الفقيه
اي در و شين كجا ميروى باز كرد بالكاف الفارسى راجع كسبى سمرى
اي تموت بالشدة تشديد كلامه و قدم در بيان نهاد و برقت
معنا چون بخلة محمود اسم مكان بر سيديم تو انكر راى الذى كان ركب
لحمل وقال للفقير راجع اجل فرار سيد اعلم ان لفظ فراريجى بمعنى

والتفت

قيدان لفظ اول

بمعنى الفوق المقابل للتحته كذا فى التصحيح البعقوق قد يدخل فى اويل
المصادر والافعال التحين اللفظ كذا فى بحر الغرائب ومن قال قال
فم اللفظ فارستى يدخل فى اويل الافعال فقد غفل عن المعنى
الاول وكنتم بعض ملوك البحر فانظر فيما ذكرناه والمراهمنا وانا
ومرور وبتى بيا ليشن بيا مدخ الموضع الذى مات فيه ولدت
ما بسختى غمديم ونوبه رختى بمردى **بيت** **شخص**
عده شب بر سيمار كر بيت لظنه انه يموت چون روز شد
او اشارت الى شخص بمردى ببيت **قطع** اي با قد
عرفت معناه اسب بكسر الباء للاضافة تميز ووصف تميز
من رفتن كه با نذ بسكون النون والدال اى تى و غير كه حروفى بعض
النسخ حركى الكاف للتصغير والياء للوحدة كذا فى اى اى جان
بمزل برد وكذا بس قدم مررا كه در خاك تدرستاز امره بان
دقن كند و زخم حورده يعنى المروج غمدم حى اجله وقيل
فى الترتيب **قطع** اي خيخه يورخات كه يولد قلوبه خرنك ايل وده
منزل الوره اي خيخه صاير صباغ كشيد اولوره او كه جوق زخمى و اريدى خوش
اولور **حكايت** عابدى را پادشاهى بياض الوحدة فيها طلب كرد
ليه راه عابداندي شيدي تفكر كه داروى بخوارم تا ضعيف شوم
بسبب تحليل الدواء مكر اعتقاد در حق من زياده كند فاعله ضمير
پادشاه آورده اند فى الحكاية كداروى قابل بود بخورد و بمر **قطع**
اكو چون پسته بكسر الباء الفارستى بالتركي فسق ديديش نفع بياض
الخطاب والشين بعده راجع الى انك اى تظنه لان ديدن هسنا

على

ليس بمعنى الابصار بل بمعنى روية القاب بمعنى كلاب بوس
بر بوس بودای ایس و بیت اصلها همچو بیازای البصل بارسایان
 که روی در مخلوق ای التو بالذین و جهرهم لا المخلوق والمعنی هذا
 كما لا يخفى ومن قال یعنی ایشان بارسایانند فقوله بمعنی من عند
 نفسه وخص اللفظ العام من غیر مخصوص بیهت بر قبله می کنند
 نماز لان اعراضهم من الحق فلما كعادتهم من الكعبة قال بیت
چون بنده خدای خویش خواند فاعل خواند ضمیر بنده و خدای خویش
 مفعول باید که بجز خدا نداند اذ الذکر حقیقه سبحانه غیبه فلا کلام
 لتوجه غیر الله ولو كان سلطانا وقول من قال فاعل خواند ضمیر
 خدای خویش و مفعول بنده غیر مناسب للمقام كما لا يخفى ذوی
 الافهام حکایت کاروانی را در زمین یونان بردند یعنی قطاع
 الطریق که برین مقام و نعمت باقیاس بردند ای خذوا الاموال
 الكثيرة باز کاروان کریا و زاری کردند و خدا و رسول را سفیع
 آوردند و تضرعوا الی قطاع الطریق فایده نوادیت جوید و
 بالباء الفارسی ای نظر شد در دیکر الدال الاضافه تیره بالترک
 بولاق و قولوروان بمعنی الروح ففجع المصراع بالترک چون مظفر
 اولی جاز بولاق و جاز فکوا و عی و من قال فی شرح لفظ تیره
 روان از جمع تیره رو و هو و وصف تیر کتب بمعنی شب روتم قال قول
 قوله تیره حرف و قوله روان صفة شبهة من رفتن مثل روان من
 دیدن یعنی زدای که روزه است در تیره ای فی ظلمة الليل فخذ
 احتیاطا و احتیاطا فیما اختار و فیما نقله و کم حجم قول المعنی اصلا

و در تیره

و در تیره

ای بولاق

چه نمودار از کرم کاروانی ای لایتنا شربکا و غیره نظیر روحه و قسوة
 قلبه لغمان حکیم در آن میان بودای کان فیما بینهم علی کاروانیان
 کوفت لغمان حکیمه چند از حکمت و موخظت با اینان بگویی باشد
 که طرف بفتح تین بمعنی بعض الزمان با دست بردارید یعنی تیر کون
 در بیع باشد که چندین نعمت ضایع کرد لغمان گفت ای اجاب القابل
 در بیع باشد که حکیمه حکمت باینان گفتن فاحضه من بیع حکیمه
 ان تحفظ حکیمه حکیمه من اخلاق الصلحاء والعقلاء حکایت
 روی ان احد من ارباب الدنيا حضر عند المولى مولانا جلال الدین
 محمد الرومی قدس سره و هو لم یکن یحکم بالتحکم و بالحکم و بالحال انه کثیر
 الكلام فی المواعظ والنصائح والحکم والاطایف فلما غاب ذلك
 الشخص سئله الاصحی عن حکیمه ترک حکیمه اجاب بانه کان
 رجلا غلیظ القلب مقبلا الی الدنيا مع ضاع عن العقول فاصبحت
 حکیمه حکیمه قطع آهنی را که موربان لفظ فارسی معناه بالترک
 دمو تودی و یابس و المقام تجمل حکیمه بالانها هم مکان الحدید بل
 المراد هو الشا و من قال قال بعض الاساتذة المعنی هو الاول لم یجب
 ایضا بخورد بنت سواکن ای افتاه نتوان بردار و من ذلك الحدید
 بصیقل ترک لانه افتاه و ما یری هو الصدا و فقه الحدید باریه
 دل چه سود گفتن و عطا ای لا یفید لانه نرو و میخ آهنین در سک
معنی ای خود کار کنایه سنان و خار و در خار دیکر برو کار
 سلامت ای فی زمان الصغیر شکستگان جمع شکسته بمعنی
 المكسور در باب فقه و فت معناه فی قوله در باب

و در تیره

کون کریمت است بدست و المعنی المراد بهنا حسن المكسورین که
 پاس خاطر مسکین قد فریاد رخ قوله بر نعت پاس خاطر
 بیجا کان و شکر بلا کبر و اند المعنی بالترک بلایا و نذر و رخ
 بعض النسخ که جبر خاطر مسکین و معنی الجبر بالترک تصدق صحابو
 و هذه النسخة تلايم قوله شكسنگان جو سائل الزو
 بزاري باياد المصدرى طلب كند چیزی بياد الوحدوة بود
 ای اعاد التنايل ما سأله و كرهه ستمکری ظالم بزور بسايد ای
 ياخذ بالقوة والقهر كما اخذ قطع العراقي اموال المائة
حکایات جزا که در شیخ اجل بنشد به اللام خمس الدين ابو
 الفرج الخوارزمی و هو شيخ المصنوع ترك سماع و صحت و مود
 بياد الحکایة و مجلوت و عدت اشارت کردی فایده لا بد
 للتا کبة او ابل الحال من الخلوۃ و العوالة عفقوان
 ای اول شباب غالب آمدی بياد الحکایة ايضا و هو
 و هو س طالب سنج ناچار بخلاف رای مرتبه ای شیخ بر فتمی
 و از سماع و مخالفت خفیه و نغص بر فتمی لان الشارح شعبة من
 الجنون و چون فتمی شیخ باز آمدی کفتم **بيت** قاصد اربابا
 تشند بر نشاند دست را لحصول النشا و بالضمیه محتسب که می خورد
 معذور در دست رابعه ان الشيخ قد عمل في أيام شباب مثل
 هذه الافعال فانه معذور عنه **بيت** جفادون منع اید مشهور
 حسیب بهی سو فسن او غلان اولدکمی تابع جمع قوم بياد
 الوحدة فيهما بر سیدم بفتح الراء که در میان مطرب ایدم **بيت**

کویا خطاب من کفتم ای نقول في حقنا و اسعدت کسیر فتح الراء
 المهملة و الكاف الفارسية و هو من الاصل ساکن و کسرهما للمضارع
 الجان ای عرقه میکس لداي قطع لغز سازش و کذا تا خوشترای
 اقله و ازة مرکب در او ارشاد ای صوته اقمج من الصوت الذي
 هو نوع الالب كاهي انكشت حریفان یرید به ارباب المجلس
 از در گوشش مثلا یسعدوا کلامه و کاهي بر لب که خاموشترای
 یشیرون الیه بوضع الاصبع علی الشفة رمز الی السکوت
شعر مهاج مضارع مجهول من هاج الشيء یمیج سیمیانا ای حال
 الیه و هو سندا الی الجار و المجرور اعنی قوله الی الصوت اللغز
 جمع اغنية و هو الغناء بالكسر و اللد بالفتحة سسرود بالترک
 و هو ایز تطییرها تغلیل لقوله مهاج و انت معن جملة حالیه
 ان سکتت تطیب جملة شرطیه مرفوعة المحل علی انها صفة مغن
بيت بنید کس ای لایری احد در سماعت التاء للخطاب ستمی
 باياد المصدرى مکروه وقت رفتن ای الآفی وقت ذهابک که دم
 در کس بیاد الخطاب **مثنوی** چون در او از آمدان بر طریقت
 البانین لغته صحیح و نفع الاقول و ضمت التاء مشهورة بالترک
 قبوز سرای بکسر الین و ضمها من سرایدین و ركب مع
 بر ربط و جعل المجموع وصفات کیمیایا و المعنی المراد قبوز چالهی
 کتخار الگفتم ای قلت لصاحب البيت از بهر خدای ای لله تعالی
 زیق بکسر الراء و فتح الباء و کسر ثا الفارسیة تریوه در گوش
 کن لایمیکر صتم تا شنوم هذا الصوت المکروه یا درم بکشتای

ای الفتح الباب را با بیرون روم فیه دلالات واضحی علی ضحیة من
 سماع ذلک المعنی فی الجملة خاطر باران موافقت کردم و شب
 بخیزد بجایه بر روز آوردم **قطع** مؤذن با که بکون
 الکاف الفارسی بمعنی الصوت به حکام بر داشت ای رفع
 المؤذن صوت بلا وقت نمی دانند که چند از شب گذشتت
 اصل از شب گذشت است درازی شب بکسر انباء المصدری
 لا اضافه از زمان جمع مزه من برس غلله بقوله که یکدم
 جواب در بیستم گذشتت بالکاف الفارسی وقیل فی الزمان
قطع مؤذنه او قریب وقت اذان که چون هیچ ندانند
 کجای بگردد اوز نگویند کجای که صور کوزیدن که بر دم او بخیزد
 آنکه **ب** بعد اذان حکم نبرد ای بطریق التفتیح دستار از سر
 و دینار از کمر بکشادم للاعطاء و پیش معنی نبردادم عظمت له
 و در لغت کرمم قد عرفت معناه و کذا معنی قول و پس شکر
 کرم و من قال یعنی بسیار فدا کرده الکلام بلا فایده یا از ارادت من
 در حق او اشاره الی المعنی المذكور بخلاف عادت دیدند
 لان احد الم یکن یعطیه هذا المقدار فقط و بر خفت فعل من بالاضافه
 فی اللغزین و من قال باضافه این لم یشرح کما یستعمل کردند
 و نهفته بضم تین ای خفیه بخندیدند یا ایشان اشاره الی باران
 زبان لغز و در کلامی طعن و ملامت کردن و بینه که این حرکت
 را مناسب حال خودندان نکردی غلله بقوله که حرفه و مشایخ
 چنین مطر بیاید الوحده وادی که در همه عمرش در می بیاید

انما
 انما
 کون

الوحده مراد فدر هم در کف او بوده است و قرأه بضم الف
 والضاد للمعنی بالفارسیه زینه زرد در **مثنوی** مطر که
 خبر مبتداء مخذوفی بنام مطر در رازین نجسته بضم
 الخاء المعجمه و فتح الجیم بمعنی المبارک رازی و الجملة الموقفة
 بین الموصوف و الصفة داعیة و المعنی بالترکیه ایراع السون
 بو مبارک سرایدن کسر و بر شای مترین زیده در یک جای
 و المصراع الثانی صفة لقوله مطرنا راست بمعنی المستقیم
 المعنی الیه ای چون بانگش از دهن جاست ارتفع صوت
 من فی خلق را موی بر بدن جاست ای اشتهر جلود هم لکون
 صوته متعلقا مع ایوان قدم بیان لفظه و معناه فی اوائل
 ابیات الاقل زهول بالفتح و ال سکون ای من خوفه برید مغر
 ما بردای از هب تخ راسنا و خلق بالمهمله بمعنی المخلوقم خود بر
 لما عرض علی بعض الاصحیح کفتم فی جوابه مصلحت آنست
 که زبان لغز کوه کنه مکر الکرمت و طاهر شد لغت المتعوض
 بر کیفیت این مطلع کردن همگان ای جمله الاصحاح
 لغزت بیایم الی المعنی و بر طایفه بمعنی لطیفه که رفت بنینا
 استغفار کنیم لغزنی بیان کرامت بحکم آنکه ملا شیخ قدس الله
 ستره الغیر زبار با بترک سماع فرمود و موعظهای طریغ گفته
 یعنی بالغ فی الموعظه و در سمع قبولان نیامدای ما قبلت کلامه
 استب مرطالع میمون لفظ عربی بمعنی المبارک و اختر ای
 نجم میمون لفظ فارسی بمعنی المبارک ایضا بدین بقعه

ای موضع را بهر قیاس با بیا، مصدری که در باب است این مطرب
 توهم کرده که در بارای قره اخی کرد بکسر الکاف الفارسی
 بمعنی الطرف سماع و محالطت کردهم با الکاف الفارسی ایضا
قطوع آواز خوش از کام با الکاف الفارسی بمعنی الحکم
 بالتحریک و درمان و لب شیرین الظاهر از وصف لاجیر و جویز
 ان کیون و صفای الجوع که نغمه کند و رنگند دل بفریبد مضارع
 من فرغان بمعنی الخدعة و ربرده، یعنی واکر برده عشاق
 و سگان و حجاز است کل واحد من هذه الثلاثة اسم مقام از
 حنجره و بفتح الحاء المرهنة بمعنی الخلقوم مطرب مکروه نرسید
حکمت لغتان از لغت ادب از که اموصحی ای من تعلمت
 الادب کفوت از یاد بان تینه بقوله هر چه از ایشان در نظم
 ناپسند آمد ای جاوید غیر مقبول از فعل بفتح الفاء صحیح و
 اکثر مشهور آن بر دیگر دم **قطوع** گویند فاعل المثال و تکرار
 و تکرار به الناس و القوم كما يقال في لغة العرب **شعر** يقولون
 ليل بالفراق مريضه. از سر سبز چه تصغیر بازی بمعنی
 اللعب حره مقول که ان بدو کلمه ای لا یصح من صاحب
 هوش ای اهل العقل و الظاهر ان قول صاحب هوش قال
 کبیر و من قال و یکن ان یصرف قول صاحب هوش الا قبله
 من الفعلین اعنی گویند و کبیر ند علی سبیل استازع کما لا یصح
 فقد ارتکب الاحتمال البعید علی ان قوله گویند صبغ جمع و کبیر
 صبغ افراد باعتبار الوجوه فی لفظ صاحب هوش تخلف

در اینجا

کما لا یصح و در صد باب حکمت بکسر الباء و الاضافة و جویز سکوناً ایضاً
 الاضافة و الاول سموح من الالاف و من ریح حکمت
 فقد حکم ریش نادان طرف لقوله جویز اندام مثل گویند و بعض
 التسخیر جویز ایضاً الضمیر اجمع الی نادان بازی چه قدر بیاد آنفا
 در گوش ای در اوز **حکایت** عابدی را حکایت کنند که شیخ
 الظاهر ان المراد کل لیله ده من بشیر النون طعام خوری بیاد
 الحکایت و تا سحر بفتحین شیخ در نماز کردی صاحب دلی بشنید
 حاله و گفت اگر نیم نان بخوردی و قطع فاضله از آن بودی **قطوع**
 اندرون از طعام خالی دارم چون تا در و نور معرفت بسینه
 بیاد الخطاب فان الجوع یحلی القلب و یزاد شایده تهای
 حکمت بیاد الخطاب ایضا بعثت آن مرهون که پری بضم الباء
 الفارسی از طعام ناپسند با بیا و الاصل معنی الانف **حکایت**
 چشایش اسم من چشودن بمعنی الزخم مثل ان من و استن
 کما عرفت سابقاً که ای وصف لقوله چشایش کم بضم الکاف
 الفارسی شده را در مناسی جمع منتهی جراع توفیق مغلوب قدم
 لقوله داشت قراب معنی الفوق و المقابل للتحته معنا کما عرفت
 قریباً را و داشت ای لرحمة الالهه اخذت سراج التوفیق فوقی
 طریق الذی ضللت فی المناسی ان جوی الفصال تا جلقه اهل حقیق
 در آمدی دخل فیهم و بین سجت دروینان و صدق نفس
 بغضبان ایشان و مایم جمع ذممه اخلاقش ای اخلاق الذمیه
 حمیده بمعنی محموده مبدل گشت ای صارت محموده و دست

این صیغه

حکایت

حکایت

از هواد هوس گوناگون که در این جانب و زبان طاعتان در
 حق او در زان کانا بوقولون که همچنان در قاعده و اولست
 ای علی حال العاصیه و زید و صلاحتش نامعوال هم معقول
 من التهویل وهو الاعتقاد علی الشیء **بیت** بعد توبه کوان
 رسالت بفتح الراء جمع الخالص از عذاب طوای فان انه یقول
 التوبة عن عیبه و یعفو عن السیئات و ینکح می توان ای معنی
 توان ای می توان و تقدیم می لغز ورة الوزن و من قال و تقدیم
 می فی الابیات شایع زایع فکما نظن عدم الضرورة از زبان مردم
 رسته بفتح الراء جمع رسالت و قبل فی الترتیب **بیت** خلاص اول
 کشتی نوبه ای که حق عذاب ندان نه ممکن آنکه خلقک داند اول
 خلاص کافت جور زبانها و ردای لم یصبر علی اذیة الایسته
 و شکایت بینه بر باریقت بر دو شکاعتن شیخ کبریت ای
 بک و کفایت شکایت نعمت چگونه لذاری ای کفایت شکایت علی هذه النعمه
 که استرازه بیاید الخطاب که بنوار زنت ای احسن مما یظنون
 این معنی **قطع** چند لویای که بر اندیش و سود و مویون عیب
 جویان جمع عیب جوی و هو وصف ترکیبی من مسکن اندک
 التنون فی لفظ جویان و من للاضافه که مقصود من کاه و من
 قاله و فتره بقوله که فلم یعرف عبارة المتین بخون رجیم و فی
 قال ریختت و ینیه بقوله بفتح التنون فعد غیر المتین بر خیرند ای
 بقومون لقیه که کالاول بید و من قال و بید بینه علی الاول و
 البینه علی الجمل جمل خواستیم و من قال خواستنت فقدر علی الشرح

بیت

بیت

التوبه
 البینه علی
 البینه علی

بل تعد المتین بشیند فعل ما ذکرناه من المتین الصبیح کون هذا
 البیت انک من نتمه مقول القول فاستمع جوابک ایها المتشکک نیک
 باشی فی نفس الامر و بدت کویند خلق مرهون که بدباشی فی الواقع
 و نیکت بشیند بید جواب بلیغ و کلام صحیح و لیکن مرآین من کلام شیخ
 که حسن ظن ممکنان در حق من کلمات و من در عین القحان
 هذا کلام المصنوع **بیت** کرانه که میبفتد که در می بیاید حکایه مکتوبه
 و یار سا بود می ای حضرت رجلا حسن السیره و یار هذا
شعر که مستتر من عیال جمیله بکسر الجیم جمع جار تخفیف
 الراء و الله یعلم سساری بفتح الهمزة جمع سواد علی بافتحه ایضا
 جمع مکن که علم بذا هو المسموع من الایساته و الراه فلا منقوت
 ای ما قیل الا سکر بالکسر مصدر اسررت و الاعلان بالکسر
 مصدر اعلنت **قطع** در بسته بروی خود زمره در عین اعلقت
 الباب علی وجهی من الناس تا عیب نکسته نود ما الایسته شون
 العین لای السلا یلقون عیوننا در بسته چه سود لا ینفع انغلاق
 الابواب عالم الغیب الله تع و انای نهان و اشکای **بیت**
 چونی دان که حق بنیا و داناست نهان و اشکار خویش
 کن راست **حکایت** پیش می از متشایح کله بکسر الکاف
 الفارسی جمع شکایه که دم که فلان در حق من کواهی با یای
 المصدری داده است بناسر ای قال و حق کلاما لا یلیق
 و شرید علی بالسوء شیخ گفت بصلاحش الضمیر رجوع ال
 فلان تجل کبر الجیم صفة مشبهة کن ای اجمله بالصلاح حتى لا یغیر

بیت

ان تعلم فيك كلاً ما قبل **رابع** تو يكون روشن بكرة الواو واسم
 مصدر باس تا بدسكال بكرة النين المهملة والكاف الفاسدة و
 مع لفظ بد وصف تكتب بالتركيز من صا ليو بفتح تولفين نياد
 مجال غلله بالبيت الاني جوابك بربط قدم بيانه قريبا ومن
 بينه وفسره هناك ثم قال هنا بفتح الباء بين من الالات للهو
 معروف كذا في الديوان فكانه نسب ما ذكره وبين البيانيين نوع
 مخالفة بود من تقيم وصحح كى الازدست مطرب خود لو شمال
 قدم بيانه في حكاية ملك زاده و كوتاه **حكاية**
 كى از مشايخ شام برسيدند كه حقيقت تصوف چيست
 واعلم ان علم التصوف علم باحث عن ذات الله تعالى وصفاته
 من حيث الوطون اليه بالعمل الصالح في موضوعه ذات الله تعالى
 وصفاته من حيث الوصول الى الله تعالى بالعمل الصالح والتصوف
 حقيقة لا يتحقق الا بالعمل الصالح فالصوف حقيقة هو العمل
 الصالح فمع قول السائل حقيقت تصوف چيست ان ما به
 يتحقق التصوف اى شئ هو جواب العمل الصالح لا تغيير الشكل
 والاجتماع في الصورة مصورة وتفرق اللفظ مع ولم هذا اجاب
 الشيخ بجواب حسن يطابق السؤال المذكور حيث كفت بيتش
 از اين طائفة بودند در جهان به كنده اذ لم يكن في الزمان السابق
 صوغه الصوفية وانما بنيت اولاً في قصبة الزلزلة بناها امير من
 الامراء ومعنى جمع اى يطلبون الوصول اليه نوع بالعمل الصالح وكان
 لم يكونوا في زنى الصوفية امر و ز قومي اند بظاهري جمع فانهم لان

تفرد

في بيان علم التصوف وهو صوغه
 وعنايته

سكان الصومعة واللابسون لباس الصوفية وياطين بيتان
 اذ ليس من مظهرهم وصول الحق بل لكل احد موى وانما خيرة وانبتهم
 لاجل الاكل والدينا وقد قيل ترك للدينا من جمع الدنيا واذا تحقت
 ما ذكرناه من تحقيق سوال السائل وجواب الجيب لا يشو شك
 قولن قال ولا يذهب عليك ان هذا الجواب لا يطابق السؤال المذكور
 فان السائل قد سأل عن حقيقة التصوف فالظاهر في جوابه ان يقال
 هي ترك الدعوى وكنان المعاني او جيب بغير ذلك مما قيل
 في حقيقة **شعر** وكم من عايب قولاً صحيحاً وآفة من الفهم التعميم
 ويحقق ما ذكرناه من التحقيق قول المص **قطعه** جوهر ساست از نظر
 بجاي رود دل وان كنته في خلوة بنزله اى اندر عين در تنزيه كما عرفت
 والياء مصدرية صفاء بياض الوجدان بى معنى بياض الخطاب كرت
 لغظة كرهت من الرواة والخطاب مال وجاست وزرع و
 تجارت والمعنى لو كان لك مال ومنصب وزرع وتجارة جودل
 باخذ است خلوت نشين لا تك داخل تحت قوله تعالى رجال
 لانهم هم تجارة ولا يبع عن ذكر الله **حكاية** يا دارم
 قد عرفت معناها كشيء در كار وان بياض الوحدة فير ما حتمت
 رفته بودم وسمي كبريت ريشه و قد فر بيانه في حكاية ملك
 زاده و كوتاه ومن بينه هناك بقوله بالياء العوب المكسورة
 بكسرة مجهولة بمعنى دختستان وقد يستعمل ايضاً في ماوى الكاس
 خاصة بينه بنا بقوله بالكسرة المجهولة اشجار صغيرة يقال في التراك
 وجامر زيشه خود الاستدراك مع بعض المخالفة خفته اى تم قول

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

من سخن خفایه لغوی رفته فلغظ بودم مقدر نیس که عفت مرا را
 شوریده بالترکه و جاشق و المراد شخص فی نشأة العشق و من ظن
 ان عبارة المثلث شورده ثم قال و يجوز فيه شوریده بایا و فقد اخطاء
 في العارة الا و ان سرفه ما بود نه و بزور و یا با ان کفرت
 و یک نفس بختن آرام نیافت من جوان چون روز شد گفتش
 این چه حالتست گفت ای اجانب بلبلان را دیدم بمعنی شنیدم بناتش
 اسم صدر بمعنی نالیدن در آمده بود در دست و لیکن جمع کباب
 و هو الکاف العینین بحالته يقال بالترکه کلک از کوه و عوکان
 جمع عوکر بضم الفین المعجم و الکاف العوید الضفاریع بالترکه قوبوا اب
 و هم جمع بهیمة و هی ذات القوام الرابع از بهشت فلما سمعت
 هذه الاصوات انزبته فکرم که حوت مشتق من الاموال است
 من الانسان نباته و تسبیح رفته و من بغفات حفته **قطعه**
 ووشی معنیین احدهما اللبنة الماضية و الآخر المنکب المراد
 هو الاول و من قال في شرح بالضم الصریح بمعنی اللبنة الماضية
 و اما ووش بالضم المجره فمرو بمعنی العطف بالکسر
 فقد انشع من هذه مرعی بصیغی نالید هذا الكلام من لسان
 ذلك الشخص عقل و صبرم بید و لکن صدق الصیغ و مات
 و هوش عطف علی عقل او صبر که از دوستان مخلص را
 موضع لغوی را بعد لغظ یک مکر او از من رسید بکوش ای و وصل الی
 سمعته گفت فاعلم صبرم که باور بمعنی التصدیق نداشتیم که ترا مرهون
 باک مرعی چنین کند موش بمعنی المتخیر کفتم ان شرط آدمیت

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

بیت الشاربه بلفظ این مضمون المصراع الثاني اعنی قوله
 مع تسبیح جوان و من خاموش حکایت وقع در سفر حجاز
 ای بقده ای جماد واحد جماد ان بک النون للاضافة صاحب کل
 صفة محمد صاحب من بودند و مقدم من شد و وقتها ای احیاناً
 زمره کردندی ای کا نوا بصیغی صیغته و بیع جند محققاً بلفظی
 بیاء الحکایت فی الموضوعین و غایب بیاء الوحدة در سبیل
 سکون اللام منکر حال درویشان بود و بخبر از در دایستان
 بقال مثلاً زاهد خشک تا بسیدیم بتخیل بی مهلال اسم موضع
 کوه که سیاه ای صبح واحد اسود از حی بفتح الحاء و المرحله کوشید
 ایاء بمعنی قبیل عرب بدرآمدای خرج و او از بر آورد و کان صوت
 فی غایة الحسن که مرغ از هوا در آوردی المعنی بالترکه قوشع هوادن
 اندر ردی اشتر عابد را دیدم که بر نفس آمدای ضرب جلم علی
 الارض عابد را بیدار داشت و راه بیابان گرفت کفتم ای شیخ در
 حیوان اثر کرد هذا الصوت الحسن و ترا اثر کند **رباعی**
 دای کفتم مرا آن بلبلسجی و من لم یعرف او زان الشعر
 قال فی بعض النسخ مران بدون الالف بعد الراء توجود قد عرفت
 التحقيق فی بیان لغوی خود فی قول المصنوع یا و فاخود نبود در عالم و من
 لم یعرف الفارسیته قال فوجود تا کید لقول تو و هذا مثل ما يقال
 فی العربیة انت نفک کذا و کذا چه آدمی بکسر یا آدمی تحقیق
 ایاء الثانیة و هی الخطاب کثر عشق سکون الراء و من قال
 وقد یقو اد بکسر لم یعرف ان العین لا یتلفظ و الا اختل النظم

معقول متغافل متغافل
 معقول متغافل متغافل
 معقول متغافل متغافل

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

باجزى فان القيان من العشق اشتد بشعب ورجالتست
وطرب وهذا معلوم في ديار الوب فان الجمالين يفران
الاشعار في الاسفار عند الابل في النظار فانها تمشي سرية
بالجلادة والنوح كذوق نبت تر الكز يفتح الكاف العينا
والزاد الفارسي بمعنى المعوج وما وقع في بعض النسخ كج بالجم
بدل الزاد سهو فان كج بمعنى النوة بالتر كسج فلا محل لاصلا
ومن لم يعرف الفارسي لم يجزم بكونه سهو حيث قال وما وقع
في بعض النسخ كج بالجم فقبيل انه سهو طبع لفظ اكثر وصف
تركيه صفة لقوله جانوري ابي الخطاب وتقدم الصفة على
الموصوف جائز في هذه اللغة وهذا من قبيل صفة جرت
على غير من حال **حكايت** روى عن بعض المشايخ انه
قال كنت اشته مع الامام الشافعي رحمه الله وقت المهاجرة
بجنا موضع يقول احد شيئا فقال بل بنا اية ثم قال بل ايتظرك
بكت هذا فقلت لا فقال مالك حسن واستلذذ القلوب
بالاصوات الطيبة مما لا يستراب **بيت** شتر ارجو سورا
طرب در سرت كما سمعت سماعه وطرب بالشعر والاصوات
الطيب الكردى را بناتدرست في صورة البشر **حكايت**
سئل بعض الفقهاء انه اذا مات السلطان ويقال ابن صغير
وانفق الناس على كون الوزير منقر في الملك والسلطنة
ان يبلغ الابن وارادوا ان يعلموا انه عاقل او مجنون فتم يعرف
ذلك اجاب بانه يقع عنده باللجان الحسة فان فرح به وبال

ابن سبويه على

ابن سبويه على

اليد فانه عاقل يعني اذ الملع بصيرة عاقل **شعر** وعند مهور الناضرات
اي عند تحرك الرياح ومن قيده بقوله من جانب الى جانب آخر
فقد ذكر من عند نفسه وسميت الرياح بالناشرات لشرب السحاب
في الجو على الجمي بكسر الحاء والمهله وفتح الميم موضع يحفظ السلطان
وتحده ومن قيده بقوله عن الدواب فقوله ذكر قيده ا بلا
مختص بميل عضون البان بالتركة العيون وقيل صور فن
وقيل جبار وقيل فوق لا اله الا الله الصلابة الصلب الاملس يعني
اذا هبت الرياح على الصغار اي تحرك اعضان الاجار الناعمة
لا الاجار اليابسة والمقصود ان الاصوات الطيبة انما تبلى
بسماعها اصحاب الحواس السليمة لا اصحاب الازجة اليابسة
حكايت روى عن بعض المشايخ انه قال كنت في البادية
مسا فوافيت قبيلة من قبائل الوب فاضافني رجل
منهم فرأيت غلاما اسود هناك ورايت جمالات
بقضاء البيت فقال له الغلام انت الليلة ضيف وانت
على مولاي كريم فاشفع لي فانه لا يريدك فقلت لصاحب البيت
لا اكل طعامك حتى تحل هذا الغلام فقال انه افقر في األف
ملا فقلت ما فعل بك فقال صوت طيب وكنت اعيش
من ظم الجبال فلما احمالا ثقبلة وجارها حتى سار في يوم
مسيرة ثلثة ايام فلما حط الحمل عنهما ماتت كلهما ولكن قدوة
لك وحل العبد فلما الصبح اجبت ان اسمع صوت فسالته عن ذلك
فامر الغلام ان يجرد على جبل كان على بيته هناك يستمع عليه

ابن سبويه على

وقيل في موضع فيه
ما يفتنه

ابن سبويه على

جميع جبل ابي القاسم

الحدوس سوق الابل
والغناء لها

خذوا فاهم الجمل على وجهه و قطع جباله ولم اظن ان سمعت صوتا اطيب
منه و وقعت على وجهي حتى اسار اليه بالسكوت **منهوى** بذكر من
الضمير راجع الى الله تع وكذا في قوله بركلش ومن اخر البيان لا قوله
بركلش فقد اهل هر چه بيني در جزو نشت كما قال تع وان من شئ
الا يستخ مجده دلي و انذارين معن ككوشنت الى اسمع نه بلبل
بركلش تسب و انيست لفظ تسب مع خون و وصف تر كيب
و المعنى ليس العذليب على و دانده مستحا فقط هذا معلوم بقرينة
المصراع اشكاه مخاريك ببيحتن زبا نيست الظاهر ان جري
الكلام على ظاهره حمل على المبالغة المطلوبة بحسب المقام و صنعة
الشعوب مع ان نفس الشوكة لسان و جمل احتمالا مر جوحا ان
يكون المعنى اكل شوكة لسان تسب و من عاكس البيان فقد
ربح المرجوح وانما ورد لفظ حوالا لان من الصلابة الشعبية
ان يذکر الاشياء المتناسبة كما اذا ذكر العذليب ذكر الورد و اذا ذكر
الورد ذكر الشوك على ما صرحوا به في علم البديع و رسائل الاشعار
و من لم يعرف هذه الصنعة قال وانما ورد لفظ خالصا بقصد الا ذكر
المرقيب مع الجيب في بيت واحد **حكايت**
يكي از ملوك مدت عمرش سپري بضمتمتى السين المراد بالباء
الفارسية و بالياء الاصل بعد الزا و معن تمام تند **بيت**
خش و كن سپري كان جهانى ذكر زيش انكه كند مر ك عمر تو سپري
وقايم مقامى نداشت اى كم يكن له ابن يقوم بمقاومة السلطنة و نصيت
كرد كه با مداد ان اى بعد موزه سواء وقع موزه في اليوم والليلتة

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

او الفد قبل قدوم احد و من قال یعنی در صباح آن شب که ملک
مردن شد فقد قید من غیر دلیل مخصوص تحتین بضمین یعنی اول
کسی را که از در شهر اى من بابه اندر اید اى بوضلى تاج بادشاهى
بالباء المصدرى او بباء النسبة به سر وى نهید بکتر بن ضیوع امر
حاضر من نهادن و تفویض مملکت بدو کنید بضم الكاف و کسر
السون جمع امر ايضا اتفاقى اول کسی که از در شهر در آمدی دخل
من باب البلد کدایه بباء الوحدة بود که در همه لغت لغت اند و وضع
و خرقه و دوختى اى کان فقیرا متنا بیا ارکان دولت و
ایمان حضرت وصیت ملک بکسر اللام ملک را بجای او دند
ملک بقوم المیر و خزاین جمع خزینه بدو ارزانی داشتند در ویش
مدت مملکت را نذرت بکس سواکن ماضی من راندن تا بضعه از امری
دولت کردن بالكاف الفارسی بمعنی العنق از طاعت اى اطاعت
او بپای نیدن اى بغوا علیه و ملوک دیا ز هر طرف بنا زعت
بر خاستند اى قاموا و معاودت لشکر راستند فوق الهرج
و المرجح في الملك في المحل سپاه و رعیت بهم بفتحین بر آمدند و
المعنى بالترك فمستلزم و قدیر اذ به الغضب اى الختل اط الباطن و
بولیس براد هئا و من لم يعرف المعنى قال في شرحه یعنی اجتمعوا
و اتفقوا و بره اى بعضی از بلاد بکسر الباء جمع بلد بفتحین بمعنی
المدينة از قبضه تصرف او بدر رفت اى خرج در ویش ازین واقعه
حسب خاطر همی بود تا یک از دوستان قدیمش که در حالت درویشی
قرین او بود از سفر باز آمد الى ملک البلدة او را در چنان مرتبه

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ان سقم قلبه

اید و گفت منبت خدای را و جمل هذه العبارة عين العبارة
 افتتح بها الكتاب كجنت بلذت يا وری با بیا المصدر
 کرد ای اغانک جندک الاعرابیت صیرک ملکاً جنتی کسلکاً و اقبال
 و دولت رهبری و دل دولتک تا کلمت بضم الکاف الفارسی
 و بالناء للمخاطب از خار و خارست از یای بر آمدگی خرج و بدین پایه
 ای مرتبه رسیدی آن مع العسیر **احکایت** روی عن رسول الله
 صلواته خرج الی اصحابه ذات یوم فحامت نیشرا و هو یضحک
 و یقول لمن یغلب عسیر سیرین و یهدی الی علی ان الیسا التامغایر
 للاول جدارف العسیر بناء علی ما اشتبه من ان التکره اذا اعدت تکره
 کان التکره غیر الاول والمعروف اذا اعدت معرفة کان التکره غیر الاول
شعر اذا اشتدت بک الغوی ففکر فی الم نشرح فحسیرین سیرین اذا فکرت
 فافرح **بیت** شکوف کاه شکفتت بضمین بمعنی المتفتحة لا زمن
 شکفتت بضمین بمعنی التفتح بالترک اجملق لا بمعنی الفتح بالترک اجمعی
 و من قال بمعنی الفتح لم یعرف المعنی و کاه حوشیده کم مفعول من
 حوشیدن بالترک بوزن شعی و من قال فی شرحه یا بس و غیره
 شده لم نیات بمعنی اللفظ درخت وقت بر همه است
 ای عیان من لبس الورق و الزهر و الثمر وقت پوشیده بلبس
 الاوراق و الازهار و الامار و حال الانسان کذلک یصیر فقیراً
 تارة و غنیاً تارة کففت فاعله ضمیر کید ای برادر تو بتم کن
 التوزیة اعطاء العراء ای الصبر عند وقوع المصایب چه جای
 تم نیست الترنیة ضد التوزیة ای الدعاء بالبرکت عند وقوع الرفق و اللذات

ابن سیدی علی
 ابن سیدی علی

انگاه که تو بدیدی نم نماند و شتم و هو تم قلیل و امر و تشویش جهان و
 فی بعض النسخ جان بدیل جهان **مشق** کرد دنیا نباشد دردمندیم
 لفق و کرب باشد هر شش بک المیم بمعنی المحبة پای بندیم فان القلب
 بتعلق بها فتصیر عقید الرجل بلایه بیاد الوصدة زین جهان آشوبتر
 آشوب بالمد بمعنی الخلط و السرح و المرج یقال فی وصف
 المحبوب شرب آشوب و لفظه ترفیض نیست و من قال فی
 شرحه مرادف آسیب بمعنی الفتنة و المحنة لم نیات بمعنا
 حقیق که ریخ خاطرست از حرف شرط بمعنی اگر کذا فی جرایب
 بست و اصله و از حذف الف کذا فی جرایب و بیان لفظ
 و نیست و من قال اصلها که و اگر نقد غفل عن الاصل و الفروع
قطع مطلب بفتح الطاء که تو ای کوی حوامی جمله معترضه
 جز فاعل مفعول مطلب که دولت نیست معنی منضم
 که سخن زردمان افشاند و تصدیق تا فطر در ثواب او کنی
 ای لا تنظر الی ثوابه و لا تطلب الفع طمعا للثواب که بزرگان
 شنیده ام بسیار تعلیل لبیت السابق صبر درویش به کربل
 سخن فان الحساب شدید و الفقه اول **حکایت** ابست فاطمة
 رض ذات یوم شمسه خلقاً قد خیط و رقع باثنی عشر مکاناً
 فیها بسعف و رقی النخل فلما نظر الیه باعمر رض قال ان فیها و کسری
 و اعوانها یلبسون الحریر و ابنته رسول الله دم فی شمسه من صوف
 و قد خیط باثنی عشر مکاناً بسعف و رقی نخل فلما دخلت
 فاکلمه قالت یا رسول الله الا تری ان عمر یجب من لبسی فقال البی دم

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی
 ابن سیدی علی

يا عدو ابنتي اعلمها تكون في الخيل السابق **بيت** كبريان
 كذا بهرام كوري بالكاف الفارسي وياي الوحدة بالترك قولان واعلم
 ان لغز كذا كذا لغز مع الجعل بعدى مثلا لمفعولين فغا على بهرام
 ومفعول الاول كوري ومفعول الثاني كبريان نه چون باي ملح
 بفتحين بمعنى الجراد باشد زموري وذلك لان الاعتبار عند
 الله تعالى بالفقير وتصدقه لا بالغني الطاغى وكتبه **حكايت**
 يكى رادوستى بياي الوحدة بود كه عمل ديوان كرى بياي الحكايت
 مدته اتفاق ديدش نيقا داي لم يره زمانا مديدا كى
 كفت فلانرا ديدش كند بدي اى مضى زمان كثير ما ز ايت
 كفت من اورا نى خواهم كه بنيم قضا را اى انظر الى القضاء الا ترى
 وهذا الكلام شايخ في الاستعمال ومن قال بعينه اتفاقا فقد اتى من عنده
 بمعنى انكسافا او يكى حاضر بود كفت چه خطا كرده است
 كه از ديدن او ملون بياي الخطاب كفت خطاييست اما اهل
 ديوان را وقتى توان ديد كه معزول باشد فانه في اوان العمل
 مشغول بمصالح الديوان ومشتغل باحوال الانام وفارغ
 عن صحبة الاخوان فلما تبين لهم الصحبة بفراغ البال **قطع**
 در بزرگى بالباي المصدرى وداروكير وعمل قدر بيان زاشابان
 فرعتى دارند لاستغراقهم بالامور الديوانية وانغمزهم
 بالدولة الفانية روز در مانده ومعزول اى في وقت العجز و
 العزل در دل پيش دوستان آرد فالحمقة من هذه الحكايت
 ان اللابيق لطلاب الآخرة ان لا يطلبوا المصاحبة مع اهل

ابن سیدی علی

الدنيا بل ينبغي ان يكون الامر بالعكس **حكايت** ابوهريرة
 وهو كنية رجل من الصحابة رضوان الله عليهم اجمعين وكان اسمه
 في الجاهلية عبد الشمس او عبد عمرو وفي الاسلام عبد الرحمن وسبب
 كنيته انه كانت له هرة صغيرة يحملها وآه النبي دم فقال انت
 ابوهريرة فاشتهر بهذه الكنية وكان يحب ان يدعى بها لشدة
 بلطف النبي دم وكان احفظ الناس بيعة دعاه دم وقد روى عنه
 خمسة آلاف وثلاثمائة واربع وسبعين حديثا ومات بالمدينة
 سنة سبع وخمسين وثمانين سنة وكان في حجة
 النبي دم يواظب كما قال هر روز بخدمت مضطجع صلح الله عليه
 وسلم اموى بياي الحكايت كفت يا ابا هريرة زر في بضم الزاء و
 سكون الراء امر من زارني وزيارته تجابكس الغين وهو ان ياتي
 احد يومئذ يوم وقيل ان يزور في كل اسبوع مرة وقيل
 تغليل الخالط مطلقا وذلك انما يتحقق بان لا ياتي في كل يوم
 مرة ومضارع مجزوم على انه جواب الامر جبايميز بمعنى هر روز
 ميآيا شئت زياده كرد ووقف المصنوع بشير باختيار الوجه
 الاخير من الاقوال صاحب دل را كفتد بدین خود بالباي المصدر
 كه افتابست اى لها حسن فايق قيل هذه المقدمة غير مسلمة لان
 ليس للشمس من اسباب الحسن سوى النور شنيده ايم اى بمعنا
 كرس اورا دوست كرفته است اى اخذه محبوبا وعشق
 آورده اى عشقه كفت فا على ضميمه صاحب دل از برای آنكه هر روز
 مي توان ديد مكر در زمستان اى في الشتاء كه محو بست

و محجوب **قطعه** بدیدار مردم شدن رفتن عیب نیست فان
الزیاده مستحبه و لیکن بدینکه گویند بس ای الاکتار مذموم
فان کثرة المشاهدة توجب قلة العزلة الرجوع من املات
کنی الاوریا ترک التقیید لیدوب السام کل مذیب و من قیده
بتقصیر خدمت و متابعت هو او هوس فقد خص العام من
غیر تخصص و اعلم ان جواب الشرط مذوف ای معذور ملامت
نباید شنیدن **کس حکایت** یک از بزرگان با دخیال فدر کس
ای فی البطن بچیدن گرفت و توجه الی الخروج و طاققت ضبط
ان نداشت ای تم بقدر علی ضبط ای اختیار زوی صادر شد ای
وقع الضراط من کفایت ای دوستان مراد ای کلام اختیار
بود و نیزه ای ذنب بر من نوشتند لان الذنب الماکون
فی الافعال الاختیاریه و راجع بمن رسید شما نیزه یکم معذور و ای
قطعه حکم زندان با دست ای خردمند و هذا الامر
مقر نذار و هیچ کافل با در بندای لا حجب جو با داند حکم آید
فروصل بالترک اشغالیویر حتی یخرج که با داند حکم آید
بر دل هذا کلام صحیح و ان کان فی صورة الزل **بیت**
حریف ترین روی و ما سکار ای صاحب الذی هو عیون الوجد
و غیر الموافق چو خواهد شدن اذ اراد الذیاب دست پیشش
مدار ای لا تمنع مناسبه هذه الحکایة بالباب ان ستر العیب
و التعمیر عارف سماعه شین و قبول العذر من اخلاق الصوفیه
بیت بدامن عیب زندان پوشی زاهد لباس مد پوشیدن چه کارست

ابن سیدی علی

سید علی

حکایت

حکایت روی ان حاتم الاصحم قدس سره کم کم یکن اصم و لما تزوج
امرأة و با شتر المصاحبه فی لیلۃ الزفاف و وقع منها الضراط بلما اختار
فاظهر من نفسه الصم لئلا تستحیی المرأة منه و عاش مع عسینا کثیر
عاملاً کالذی فیہ صلیم شدید و لهذا اشترى حاتم الاصحم فاذا عرفت
القصة و الحصة فلما کتفت الی ما قبل الظاهر ان هذا
لیس من هذا الكتاب بل سمعت من بعض المحققین ان
قال ان زایت هذه الحکایة فی رسالة الشيخ الفراهی الرزلیات
و اللطایف فالحقها بعض النسخین بهذا کتاب انتهى
علی ان ینویق هذه الحکایة مکتوبة فی رسالة الرزلیات
لان فیها ایدای کتابه هذا بل اکثر ابیاته و کلماته ما وقع فی بعض
مؤلفاته کما سیصح **بیت** کرمین جامه خویش تن پیراستن
به از جامه بد عاریت خواستن و کون هذه الحکایة من الرزلیات
لانها فی ان یاخذ العقلاء منها النصح کما قال **بیت** کتونیاز
سیران زجه حریف که و بندای تکید صاحب خویش و وجود هذه الحکایة
فی النسخ القديمة يدل علی ان المصنف الحقها بهذا کتاب و ذکر
الهزل للنصح لیس عیب و انما ذکرها بعض النسخین احتیاجاً
و الاستیحاء منه لیس بفضل کما قال الله تع ان الله لا یستحی
ان یغرب مثلاً با بعوضه فافوقها الآیه و قال المولای الرومی **بیت**
بیت من بیت نیست اقلیمست نزل من نزل نیست تعلیمت
حکایت از صحبت یاران دمشق قد عرفت بیاز ملائک
بدیدار مدد بود ای و وقع فی قلبه انکسار من هم کسیرا بان قدس نهادم

ابن سیدی علی

109

و تکررت انسان مع الالبس و با حیوانات انسان گرفتیم
 تا وقع بیایه الوحش طرف که اسیر قید و رنگ شدم در حلقه
 طرابلس اسم بلد مشهور من نواحی الشام فی ساحل البحر و کان دار
 الکفر فی ذلک الزمان و فی یوم الا فرج بجزیره و دائم بکار کل بکسر
 الکاف الفارسی الطین بداشتند تابع از رؤساء و جمع رئیس
 حلب بفتح تین مدینه که سابقه و معوقی میان ما بود که در کرد قد
 قدم و طرابلس و مرا شناخت ای عرفنی و گفت ای فلان
 یعنی شیخ سعوی این چه حالتست و چه کوز کذا کی گفتیم جوابه
قطع حتی که خیمه از مردمان باو و بدشت قد کت و
 اقمن الناس الجبل و الصحراء که از خدای بودم بدیکری
 پروا دخت لئلا کون مغار نامع غیر الله قیاس کن که چه عالم بود
 درین ساعت مرهون که در طویل و نامردم بنا بد ساخت
 یعنی ساختن ای لزمنی ان اصحاب غیر الانسان **بیت**
 پای در زنجیر پیش دوستان ای کون الرجل فی السلسله
 الاحباب بریر ادمعاه الاصل و من قال یعنی بهتر فقدران بقید
 زاید من عند نفسه کما هو عاده که با یکا نکان بالکافین الفارسیین
 جمع بیکار ضد آشنا بالترک یا دو من قال و هو الاجنبی فلم یبینه
 لان الاجنبی ضد القریب در بوستان فلما را زنی فی هذه الحاله
 الکبریه بر حالت من رحم آورد و بده دینار از قید و نیم خلاص
 کرد ای الشتران بعشره دنانیر و با خود جلب برد و خستری
 بیایه الوحده داشت ای کانت له بنت در عقد نکاح من آورد

ابن سیدی علی
 ابن سیدی علی

بکایین

بکایین بکاف العربی بطلق علامتین احدیما عقد نکاح و الاخر المهر
 الموهب علی ما صرح به فی الصحاح الصحیح و المراد هنا المعنی الثانی بینه
 المخل و من لم یعلم التفصیل قبل بل عمل صد دینار چون مدینه بر آمد
 کتافه المعاشرة و خسته بتوی بود و سینه رویا یعنی کانت معاندا
 و کذا انما فرمان بودای غیر مطیعه زبان درازی کردن گرفت ای شرح
 فی اطرافه الالبان و پیش مرانغص داشتن ای مکرر ساختن
 گرفت چنانکه گفته اند **بیت** زن بدلا صافه در ساری
 مرد کمو بالاضافه فی اللفظین هم درین علمست و دروخ او
 فان بینه بصیر حجه جهنم لوسو خلقها زینهار بالیاء از قرین بد
 زینهار بدون الیاء کلاما کلمه تشبیه و تحذیر کما قال خواجه حافظ
بیت دل خراب میکند دل را اگر کیند زینهار ای دوستان جان
 من و جان شما و بی ایضا بمعنی الامان کما قال خواجه حافظ المذکور
بیت از لعل تو که بایم انکشتی زینهار صد مکه سلیمانم در زیر تکین
 باشد و من قال فی بیان المعنی الثانی نقل من صاحب البحر و صحیح
 ایضا بمعنی العهده و بمعنی العصمه ایضا فقدران بمعنیین قریبین
 من المعنی الاصلی که صاحب البحر و الاستدلال بقول الانوری **بیت**
 تا خسته منکسف نشود آفتاب که آید بنیر سایه عدلت بر زینهار
 و بقول ایضا **بیت** دامن عمر تو از کرد اجل در خصوت پایه
 جاده تو از سبب فلک در زینهار لایصح لانها بمعنی الامان الذی
 ذکرناه قائل و قائل حاضر من الوقایه بمعنی الحفظ ربنا
 منصوب لانه منادی مضاف و حذف حرف نداء ای یاربنا

ابن سیدی علی

مکتوبان حافظ زینهار
 ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

عذاب النار نصب علی نزع الحافض ای عن عذاب النار و هذا الا
 آقباس من آیه سوزة البقرة اقولها و من الناس من يقول ربنا آتنا
 فی الدنیا حسنة و ما لزم الآخرة من خلاق و من هم من يقول
 ربنا آتنا فی الدنیا حسنة و فی الآخرة حسنة و قمار بک عذاب
 النار و فی الآیه وجهه و الا نسب بالمقام ما روی عن علی
 رضی الله عنه فی الدنیا المرأة الصالحة و فی الآخرة الجوراء
 و عذاب النار المرأة السوءة باری ای مرة زبان تعنت
 بمعنی طلب الزنا در آیه که ده صحیح کفایت مخاطبه الی تو آن
 شخص نیستی که پدر من ترا از قید فرک بد ده دینار
 باز خرید فلما عاتبه کفایت بد ده دینار باز خرید و بصد دینار
 و هو المهر الموهب بوسه نو که قمار کرد فلان لوطی کتب لیم
 او ده مایه دینار و لا اقدر علیه فاقول ما فعل ابوک و احسان
 و آخر ما فعل اساده **مشوی** شنیدم کهوسفندی را قدر بیاند
 بنزد که مرهون رمانید ما ض من رمانیدن فاعله ضمیر بنزد که
 و مفعول کهوسفندی و بنزد که شبا که کارد بالکاف الفارسی
 و نکت سواکن بمعنی التکین بر حلقش بیا لید لیدج روان
 کهوسفندی از وی بناید و قال بلسان الحال که از چنگال کرم در بود
 و خلصت من تخزیه و اهل که ایای چو دیدم عاقبت کرم
 تو بودی فلذا حال ابیک اطلق من حبس الافرنج و
 قید بقید و ک **حکایت** یکی از پادشاهان عابدی را پرسید
 و کان ذلک العابد اهل عیال که اوقات عزیزت چون می

کذرد

کذرد ای کیو می کفایت ای العابد عزیزت در مناجات و سحر
 در دعا و حاجات و عزیز روز در بندا حاجات ای فی اخراج
 الخراج و تحصیل نفقة العیال هذا هو المعنی و السیاق يدل علیه
 و من قال ای اخراج الخواطر عن القلب فقد بعد عن معنی اللفظ و
 المفهوم من السیاق ملک فرمود تا وجه کفایت او معین
 در آمدن خزانه تامل بر عیال از دل او بر خیزد **مشوی** ای
 که قمار ای اسیر باری بنزدی بمعنیین احدیما بالترک یا یونذ و الآخر
 بالترک یا یخی بقلو و هذا هو المراد فکاف عطف تفسیر لقوله که قمار
 و الدال مکسورة للاضافة لقوله عیال قدر بیاند که از ادک
 بند خیال فان الخاطرة تغلبک كما قال عم فرزند و بار جامه ای حمل
 الثوب و قوت بسکون الو او بمعنی الزاد عطف علی جامه بارت
 آرد ای بر چنگ زبیر در مملکت ای منه قال فی فتح القاصح
 المملکت من الملک کالمهوت من الرهبة عزیز روز اتفاق
 می سازم و انوی که شب با خدای پر دازم ای اخالط معه
 شب حرف الظرف مقدر جو عقد غازی بندم فی الخلق چه خورد
 باعدا فرزندم ای بخالط هذه الخاطرة **حکایت** یکی از منعبدان
 شام در پیش سالک با عبادت کردی بیاد الحکایه و هر که در خان
 خوری پادشاه آن طرف بحکم زیارت بنزد یک اورفت
 فلما وقع الملاقاة گفت که مصلحت بین در شهر از برای تو مقای
 سازیم حتی خج که فراغت عبادت ازین به میت رسود
 لک و دیگران بیک کات انقاس شما ای من کلماتک مستفید

ابن سیدی علی

شون وبتفون با و بر اعمال صالح شما افتد آنگذرا هداين سخن را
 قبول نكردا ذفر اخ العبادة انما يكون في الخلوة والخلوة والخلوة اركان
 دولت كفتند لئلا هداين خاطر ملك را لاجل رعاية خاطر الملك
 مصلحت آنست كه چند روزي بشهر در آي اگر صفای وقت
 عزيزان المراد ذلك الصالح و صيغة الجمع لا ادب از صحبت
 اغيار كذا و در نيز بهر دلي انكدر اختيار باقيست اي كلك ان ترجع
 الى هذا المكان آورده اند في الحكاية كه عابد بشهر در آمدستان
 سراي خاص بالا ضافة ملك را از براي او پراختند اي اخضر و
 وانما مقامى دلگشا و صف بستان سراي و روان آسا
 لفظ آسا بالمد مقصور من آساي وهو اسم مصدر بالترك التملك
 مصدره آساكشيدن و بمعن المثل بالفارستى مانند خودمك
 آسا و حى صيغة امر من آسودن و يتعمل وصفات كسبها كما
 فيما نحن فيه **مشنوي** كل سترش الضمير راجع الى ذلك
 المقام جو عارض جوابان في اللون والطلاقة سنبش
 بهجوز لطف محبوبان في الراحة والطلاوة و همچنان مع
 كوز كذا كلك از نهيب بفتح النون لفظ فارستى بمعن الخوف
 بهر ديجوز و هو بهر معروف يعرف الناس حتى الضبني
 والعجوز ومن قال و هو بهر مخصوص في زمان يسير يكون قريبا
 من او ان قدوم اللقلق الى الروم تقدره بشئى لا حاجة اليه
 والمحتاج الى البيان انان يقال ان في ذكر العجوز و طفل داي صنعة
 بدعيته شير ناخورده طفل دايه منوز يعنى ان وردن الامرو

كوز كذا كلك از نهيب بفتح النون لفظ فارستى بمعن الخوف
 بهر ديجوز و هو بهر معروف يعرف الناس حتى الضبني

اين شير دايه

و سبب الطري في اللطافة والطلاوة كانه طفل ظير لم يشرب اللبن
 بعد **شعر** افانين جمع افنان جمع فان بفتحين غصن الشجر
 الشجر فهو جمع الجمع مرفوع على الابتداء عليه اجلنا بسكون اللام
 بالفارسية كلنا و بجملة الظرفية اعني عليه اجلنا صفة افانين
 علقه باض مجهول من التعليق بالترك اصلق بالشجر
 الاحقر متعلق بالفعل المذكور مرفوع على انه فاعل مقام الفاعل
 والجملة الفعلية مرفوعة للمحل على انها خبر مبتدأ اعني قوله افانين
 ملك در حال اي على الفوع يعنى حين مجي الزاهد الى المقام المذكور
 كنيته خوب روى بيشش فرستاد **باغي** از اين يعنى تلك
 الجارية كانت فردا من طائفة يقال في حق كل واحد منها مر باره
 عابد فرهي وصف تركيبي ملايك صور في طاوس زيبي
 زيب بمعن الزينة كه بعد از ديديش صورت بنزد من
 وجود بار سايان را شكيبي لفظ شكيب بك تزيين بمعن الصبر والياء
 للوحدة و هو فاعل بنبتا همچنان اي كار سال الجارية در عيش
 علامي بياد الوصن بديع الجمال اي بحسن لطيف الاعتدال
 في الخلق والخلق **شعر** تلك الناس حوله نصب على الظرفية
 عطف تميمية عن نسبة هلك الى فاعله و هو مبتدأ ساق خبره
 والجملة الاسمية حالية يري منسارح مجهول من الاراءة و هو
 مع الضمير المستتر في الراجع الى قوله ساق جملة فعلية مرفوعة
 المحل باي صفة ساق والاسم مضارع منف معلوم من التامة
 على وزن لايري عطف على قوله يري ومفعول مخوف اي لايسع

ابن سید علی

الشراب و من ظن الفعل الاول معلوما و الثاني من المزيد
وقال وخذ مفعولا الفعولين للاختصار مع قيام القريبت
ای هوسا قی برهم الكأس و لا یفیهم الشراب فقد سہی
دیدہ از دیدن شستن شستن سید ای لا تشبع العین من رؤیتہ
عجینان کز فرات مستسقی بضم الفاء الماد العذب مستسقی
بکسر القاف من به مرض الاستسقاء فانه لا يشبع من الماء
والحال انه يضربه عابدين لغيره لغيره خور دن گرفت و کسوت
لطيف پوشیدن ای شمع و اكل الطعام اللذيذ و لبس اللباس
اللطيف كما مر في اول الحكاية الاولى في قول المعص ملك رادشام
دادن گرفت و سقط گفتن و من قال هنا بعن عادت گرفت
فقد اخطاء و از حقو اگر جمع فاکهت و مسموم لطيف من الشئ
الذي له راحة لطيفة حللوت و تمتع الظاهر ارتكف و نشه
مرتب لفظ گرفت مقدر فيه و فيما بعده اعني قوله و دجال
خلام و کتيرک نظر کردن فقيد عقدا و جس بها و خردندان
گفت اند زلف خوبان ز جگر باری عفاست بالاضافة في اللغتين
و کذا فيما بعده اعني قوله و دام مرغ زيرک بيت
در سر کار تو که دم ای صرفت لعلک دل و دين با همه دانش
مع جميع العلم مرغ زيرک بحقیقت مرغ امر و تو دای الظاهر ان
ایاد الخراب فان جمع مع لفظ تو شایع کلمه قوله تو که بادشمان نظر
داری و من ریح کوزة للوحدة فقد غفل عن الاستعمال الشایع في الجملة
دولت وقت بچو شش تبرال آمدای زالت دولت وقت المجموع

ابن سید علی

ابن سید علی

چنانکه

چنانکه گفته اند قطو هر که اسم مست از فقیه بیان لقول
هر که و شیخ و مرید عطف علی فقیه و کذا قوله و زبان آوران بکسر
النون للاضافة و لفظ زبان مع لفظ آور و وصف ترکیبی جمع
بالالف و النون و هو من آوردن براد به اعلی الكلام و من بطلافة
اللسان و لعل المقصود بنا الوعاط لان الكلام في ذم میل
اهل اللذات الدنيا و يدل علی ما ذکرناه الاضافة علی قوله
یاک نفس بفتح الفاء و وصف ترکیبی و من قال فی شرح بعض
سخن ذان لم یحقق اللفظ والمعنی چون بدنیای آمان الدنوت میت
بهاله نوباً او من الذناء و هی تانیث ادنی بلاتونین و الیاء
لاضافة دون ضد الفوق او بمعنی الحقیر کذا فی مختار الصحاح و من
قال فی شرح بعض ذن الجور فقد فسر به براه فرود بالادال و
بدونها بالترک اشغوا اعدای مال و تنزل الیه با بعسل در بماند
و التقدير در عسل ماند بلا باد زاید کما عرفت فی قوله برج
درست و من قال و المعنی در عسل بماند کما نظیره مر اللفظ
ان بالزاید بچو مکس فانه لا یقدر ان یخلص نفسه من الدنيا
کما ان الذباب لا یقدر علی تخلص نفسه من العسل باری ای
تره ملک بیدن او رعبت کرد و زاره عابد را دید از بیانات
حسنین کردیده اسم مفعول من کردیدن بمعنی دو نمک
و سح و سفید گشته من اللذذ و فریه شده من التبع و غیر
دیبا ای الوسادة من الحریب ترکیبه زده کاملتغیان و بر یکدیگر
بفتح الباء الفارسی بمعنی الصورة یا مرصه و بر طلوس

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

غلام نجو

الروح بکسر و سکون با و نیز بالترکیه بپنجه بر بالای سرش
 استاده کلمه کتبک بن المنزه کلین فی اللغات سلامت حاشیة
 بالباء المصدری کرد و از هر دو بیاء الوحدۃ ای من کل باب
 سخن گفتند تا ملک با انجام سخن در آخره گفت این دو طایفه در جهان
 دوست دارم اجتهاد احدی علم و الآخر زما بالضم و التثنی جمع
 زاهد را فلما قال الملك هذا الكلام وزیر فیما سوف
 ای حکیم جهان دیده حاضر بود فی المجلس گفت ای ملک شرط
 دوستی آنست که با هر دو طایفه کنوی بالباء المصدر الی حسن
 کنی ثم بینه بقوله علماء راز برده تا دیگر خوانند و زما راز
 مده ناز اهد بمانند بیت **نزهت** زاهد را درم باید نه دینار
 المراد انه لا ینبغ التمول بها للزاهد جوستند مضارع من استدان
 بمعنی الاخذ زاهد دیگر بدست آر لان ذلك ليس نزهت **قطعه**
 آنکه اگر سیرت خوش و نویست با خدای تعالی بر نان و قف و
 نغمه در پیوزه ای بغیر خیر الوقف و بغیر لغت السؤال زاهدت
 نظیره انکشت خوب روی و بنا گوش بالترکیه قولاق توزی
 دل فریب و صف ترکیبی بالترکیه کوکل الی ایچی بکوشوار
 بالكاف الفارسی بمعنی القوط و خاتم فیروزه جوهر معروف
 یقال له لغت الفوس پیروزه شاهدست بمعنی محبوب
 کما **قطعه** درویش نیک سیرت و فرخنده رای
 رای الذی فکره مبارک نان رباط بکسر الی ای چی لمعان
 الاقول صومعة الصوفیة و اثنا الزاویة المبنیة للسکان و

اثناث بینه لکن انباء السبیل والرابع ما یشد به الدابة والقربة
 وغیرهما والنی مس ملازمة نغز الدو والیادس الخیل الخمس
 فافوقها والمراد هنا المعنی الاول ومن قال فی شرحه بمعنی
 خانقاه وکلمه که وقف می کنند فعدان بقید زاید کما هو عادت
 ثم قال ولا معان آخر لیس بمبراة ههنا و هو لم یدران وظیفه
 الشارح بیان المعانی تکثیرا للغایده ثم تعین المراد وقد بین
 فی بعض الالفاظ معانیها ثم عین المراد ونسی من الالفاظ
 والعادة السالفة وانما اطنبنا الكلام لیکلحظ الناظر ون فی لغت
 البیت علما و معناه عملا ویحصل الثواب لهم و لنا من البیتین
 بل من الجرات و غیره در پیوزه کو مباس لفظ کو بغیر التناکید و
 المسالغة و مثل ذلك مستعمل فی التکرک فالمعنی بالترکیه دی و لمسون و من
 قال لفظه کو معنی ههنا و بهذا الاقام کثیره فی هذه اللغة و بیانیک
 نظیره فی هذا الکتاب لم یدران المعنی بالانفاذ فی ذکره وان الاقام
 مسموع من السلف و لیس لاحد اعتبار الاقام فی کل موضع
 خاتون خوب صورت و بالیزه روی را مطهر الوجه فی اصل الخلقه
 نقش و نگار و خاتم و فیروزه قدح بیان انفا کو مباس **بیت**
 نامر است دیگر کم باید ای اذ کان ما یسد الرق و اطلب الغیر
 که خوانند زاهد شایده ای ینبغ ان لا استخی زاهدا و معنی هذا البیت
 و هو المناسب للسياق هذا نظیره باقیل **بیت** شیخ چون مایل بالآمد
 مرید او مباش مایل دینار زما مایل دیدار نیست و من قال قوله
 هست ههنا رابطة بمعنی است والمعنی تاکه مرا چیزی دیگر خردای

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

بایدست فقد بعد عن اللفظ والمعنى اما الاول فهو ان لفظ است
 يتضمن معنى الرابطة اعني لفظ است في كل موضع اذ معناه
 بالتركه وادركه اذ قيل در خانه نان هست و اما
 الكشافان تقدیر چیزی دیگر جز خدای تعالی است لایفهم من
 السابق والسابق ولا يدل عليه لفظ **حکایت** مطابق
 این سخن خبیه مقدم بقول را مهمی پیش آمدی وقع لامر تم گفت
 اگر انجام این حالت بر مراد من باشد چندین درم زاهدان را درم
 بکسر اباءه کما عفت القاعدة في اوایل کتاب چون خاص
 بر آمدی حاصل مراد و فای ندرتس بموجب شرط لازم آمد لاجرم
 یکی را از بندگان خاص کیسه درم بداد تا بر اهدای تفرقه کنای
 یوزع الیهم کویند غلام عاقل و بهشیار و بویچی معنیین احدی بالترک
 آتیق ویراد به من لا غفلا فیه و التا بمعنی اوصلو و الظاهر ان المراد
 معناه والمعنى الاول ومن لم يعرف المعنى قال في شرحه بضم الراء
 عطف تفسیری ووطن ان لا معنی لهذا اللفظ سوا **بیت**
 من سمع و چشم تو برابر بهشیار بیاده که شود است بود فعل
 بمقتضی العقل بعد روز بگردید به کفاف الفارسی ما ضی من کردین
 و المراد هنا بالترک و لائق و شبانکه باز آمد الی خدمت السلطان
 و درم با بوسه داد تعظیما للملک و پیش ملک بنهاد و گفت
 زاهدان را بنیافتم گفت ای السلطان این چه حکایت است آنچه من
 دانم من شاهیه الرمان درین شهر چهار صد زاهدند گفت ای
 الغلام ای خداوند جهان آنکه زاهد است نمی ستاند اذ لا حاجة

پادشاهی

این سیدی عظم

ح

لهم الی التمول و انک می ستاند زاهد نیست مملک بخندید و زاهدان
 گفت چند کلمه این طایفه خدای برستان ای العباد و الزهد دار است
 و اقرار این شوخ دیده و بسکون الخی و المعجیه و وصف ترکیب ای
 این کتاب را بعد اوست و انکار قول و حق بجانب اوست
 من کلام الملک لا من کلام المص **حکایت** یکی از علماء
 را سخا را عبارة المتین في اکثر النسخه بهذا الوجه و الاظهر یکی را
 از علماء را سخا پرسیدند که چه گوید در نان وقف ای فی حل و
 حرمة گفت اگر زبهرای لاجل جمعیت خاطر و فراغ عبادت
 می ستاند حالست فانه بسد المرق و اکثر مجموع از بهر نان نشینند
 ای بجمعون و یسکون فی الصومع لاجل جنبه الوقف
 و اکل حرام لان الواقف انما وقف لیحصل بفراغ قلوب العباد
بیت نان لفظ را مقدر از برای لایح عبادت ای لاجل سکون
 فی زاویه العبادة گرفته اند مریون صاحب دلان فاعلم گرفته اند
 ز کنج عبادت برای نان ای ما اتخذ و از زاویه العبادة لاجل الخیر
حکایت درویشی بقای بیاده الوحده فیها رسد که صاحب
 آن بقعه ای موضع شخصی کرم النفس بود طایفه اهل فضل و بلا
 ای جماعه من اصحاب الکمال در صحبت او ای كانوا حاضرین و جلسه
 هر یک بذکره بفتح الباء الموقدة و سکون الذال المعجیه بمعنی
 اعطیة فقوله و لطیفه عطف تفسیری چنانکه رسم طریقان
 باشد جمله معترضه همی گفتند درویش راه بیابان قطع کرده
 بود و مانده شده بالترکه دور غون و پور غون اولمش ابدی

تا بعد از او کسی بدین راه
 تا بعد از او کسی بدین راه

وچیزی مخورده که از آن میان ای و احدی من اصل المجلس بطریق
 ابتدا و گفت ترا هم چیزی ببايد گفت بمعنی گفتن کما عرفت
 مراد و ریش جواب داد که مرا چون دیگران فضل و بلاغت
 نیست حتی اقدر علی الكلام الكثير البلیغ و چیزی نخواهد ام
 و بس را معلوم است که بسیار است از من فمات کنیدی
 ممکنان بر عتبت و ارادت گفتند بگوی گفت **بیت**
 من کمر سینه در برابر می فی مقابلتی سوره زمان قوام کرسنه
 مبتداء و قول سوره زمان مبتداء ثان و قول در برابر هم خبره
 مقدما و حذو الجملة الامتیه فی موقع الحال ای حال کون سوره الزمره
 فی مقابلته و لا اقدر علی الاکل من عجمان عجم العوب من الارجح
 که بر در تمام زمان خانه بنظر من بعید و لا یقدر علی الموافقة
 و هذا المصراع خبر المبتداء الاول همه ای جمیع الخصال بر بند
 و سوره پیش آوردند از فهم ما من کلامه چون صاحب دعوت
 گفت ای یار زمانه بیا الوحدۃ توقف کن که بر ستار جمع پشمار
 بمعنی جاری و الیم للمتکلمه کوفته لفظ فی الفارسی و التکرر اسم و تمام
 مخصوصی بجعل من الیم بعد القطع الرقیق بجره الکن علی
 مراد اکثره می سازند در و کیش سر سبز و در کوفت **بیت** کوفت در
 سوره من کو مباحش قدم بیان قریبا کوفته را هذا اسم مفعول
 من کوفتن بمعنی القوع و اراد به نفسه اذ وقع علی الام السفران
 نهی ای الجبر المنقض بلا ادم کوفته است **حکایت**
 مریدی گفت پیری را بیا و الوحدۃ فیها چه کنم از خلا یق

این کلام را در کتب کوفت
 در کتب کوفت

برکت اندر م قدم البیان فی تکلیفیه از بسیاری لغوی از بمعنی من
 الاجلیه و ایضا مصدریه که بر بار نم می آید و اوقات مزایر
 مراد از ترذایشان ای من جبرهم و ذکما بهم تشویش حاصل
 می شود گفت فاعلیه ضییر پیر هر چه براد به معنی هر که
 جاز او ان استعمال فی خیر ذوی العقول شایع لا مختصر فی درویشاند
 ای الذین یزورونک من الفقهاء ایث نه او امی بده لیکونوا
 مدیونین لک فلما یجیبون حوقا من مطالبه الذین و استیاء
 من عدم اداء **حکایت** روی ان قیس بن سعد بن
 عباده الخرجی رحمه الله مرض وقتا ولم یغده احد من اهله
 بلده فسال عن ذک فقیل لیس حیون من عیادته لان لک
 علیه هم دیونا فقال لا خیر فی مال جمل بینا و بین اخواننا فامر النداء
 فی البلد کما من کان لنا علیه حتی فتر و هبناه له و قیل و هب
 اکثر من مائة الف درهم و عوجه تو انک انذای الذین یزورونک
 من الاغنیاء از ایشان چیزی بخواه که دیگر کرد بکسر الکاف
 الفارسی و کسر الدال للاضافة الی قوله تو کمد ندبعتهم ای
 لا یجولون حولک لعدم ادائهم حقیقتک او خوف
 بذل المال لیک **بیت** که کد ابیش رو هذا وصف
 ترکیب من رفیق یعنی مقدم لشکر اسلام شود و بعضی نسخ
 بود بفتح الواو کافر ازیم توقع ای من خوف السؤال هر و مضارع
 من رفیق المراد از یوتاد در سکون الراء حرف عطف استعمل بمعنی
 الباء و چین اعلم ان لفظ چین یحی المعان الاول اسم بلدة یقال فی

ای سیدی علی

مطابق
تو بیان لفظ چینی

تعبیر صین و قد یطلق علی مجموع المملكة و انما بمعنی المستقیم و انما
بمعنی المعوج و الرابع امر من جیدن و قد یستعمل صفة نحو عرق چین
و المراد هنا هو المعنی الاول هكذا تعهدت من استاذی و سمعت
بعض الناس یقولون بکسر الراء و اختاره الذی تصدق کما شرح
الکتاب و قال ای الابه و اراد بحدوده و لا یخفى بوجه **حکایت**
فقیهی پر راکفت ای قال فقیه لابیہ هیچ از سخنان بکسر النون
للاضافة الی قوله دلاویز و هو وصف تریب صفة لقوله سخنان
فاضافة من قبیل اضا فتصوف لا صفة و هو ای قوله دلاویز
بکسر الراء للاضافة الی قوله متکلمان هذا هو التحقيق فی حل
الترکیب و من قال و هذا المجموع المركب من الموصوف و الصفة
اعنی قوله سخنان دلاویز مضاف الی قوله متکلمان فقد ارتکب
تکلیفا خارجا عن القاعدة کما لا یخفى در من اثر می کند بعلت
انکه می بینم ایشانه الکرار بکسر الکاف العربی بمعنی العمل المعتاد
الذی یفعله المرء موافق لغارای لانه لا یراهم فعلا و عملا یوافق
قوله **مشوی** ترک دنیا بدم آموزند ای یعملون الناس
ترک الدنیا خویش بن بسم و غله اندوزند ای بکتسبونها و
لا یعملون بما علموه الناس علی بکسر اللام و یار الوجوده را
که گفت باشد بس فقط ای له قول بلا عمل چون بگوید ای بکلم
و یعظ کیرد ای لا یؤثر اندکس فی احد لان کلمه اندر حرف معنی
فی علی ما شرح به صاحب بحر الغایب و من قال ای لا یؤثر فی
قلب احد فکانه ظن انه بمعنی لفظ اندرون **حکایت**

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ص

مطابق
تو بیان العالم العامل

صحة حذیفة رضی الله عنه بقوم فلما سلم قال التمسوا اما غیره
فان رأیت فی نفسه انه لیس فی القوم افضل متی فطوبی
لعالم عرف نفسه و زاده العالم خوفا لا خیلا و فذلک الصدیق
یستشع بانفاسه عالم انکس بود بفتح الواو که بدکنند ای لا یعمل علی اشیاء
که بگوید خلق و خود نیبغ ان یقوا بفتح الحی و لرعاية القافية تکند
ای لیس العالم من یقول للناس و لا یعمل هو فی نفسه هذا معنی
هذا المصراع و من قال ای لا یفعل ذلک العالم نفسه بما یقوله
للخلق لم یأت بمعنی اللفظ **حکایت** قال عالم عمارة الدنیا
باربعة اشياء احد با عالم یعمل بعلمه و ثانی با جاهل لا یتکلف
من التعلیم و ثانی با غنی لا یشکر حق الله تع و رابع با فقیر لا یتبع
الآخرة بالدنیا قال الله تع اتا مروان الناس بالبر و نسون انفسکم
قیل ای تترکونها من البرکات منیات **بیت** عالم که کامران
بالکاف العویة و وصف تریب من لفظ کام بمعنی المرادوران
بمعنی راندن و ابیاء مصدریه کذا قوله و من یزور کندی یرتج
بدنه بکثرة الاکل **خویش بن کلم است** بضم الکاف الغاری ای و
نفسه ضال عن الطريق کما یرسک بالیاء المصدریه کندی لمن یردی
الی سواد السیل **حکایت** صحیح فی الروایة ان اکل الی حنیفة
رسمه الله کان یشبه اکل الطیر قلذ **شعر** و غیر الشغ بامر الناس
بالتبع طیب یدوی الناس و هو مرین بدر کفت فی جواب
ابنه الفقیه ای بسر مجرد ابن خیال باطل اشیا یدای لا یشغ روی
از تشریست ناصحان بر تافتن الاعراض من تشریبتهم و بحالت

ابن سیدی علی

117

گرفتن در طلب عالم معصوم ای و لا ینفع ان نطلب علما معصوما
 ولا تجده ولا تسمع العلم من غیره و بهذا از فواید علم محموم ماندن
 بل الایق ان تسمع العلم من کل عالم علما بما قبل النظر الی اقاله ولا تنظر
 الا من قال **مثل** همچو نابینا که دست بیاورد الوحدۃ فیها در وحمل
 بفتحتی الواو و الحاء المرهنا الطین الراج اقتاد و گفت ای مسلمانان
 چراغی راه من فرادید کانه بریدان بری به طریق زنی فاجره
 شنید و گفت تو که چراغ ربیبی چراغ چه بی و المقصود من
 التمثیل ان العلم سراج وانت کالایح لانه فکیف تهتدی به من
 یفهم کلامی یعلم ارتباط هذا الکلام بما قبله و من قال و الا ینب علیک
 ان ارتباط هذا الکلام بما قبله لیس بواضح فان التشبیه الذی
 ذکره بقوله همچو آن نابینا که لایح لایح عن تکلف کما لایح علی الذوق
 التذوق ینبغ ان یقال فی شأنه تو که چراغ ربیبی چراغ چه بی کما
 لایح علی الذوق التذوق لیس بواضح و عطف کلمه بضم الهمزة الفارسی
 و الباء العربی علی المعنیین احدما الدکان و الآخر بالکسر آلا جق
 و قد یطلق علی کل بیت تضعیف البناء و المراد هنا الاول بقرائنت
 لانه اجماعا تقوی ند می بضاعتی ستان ای تاخذ المتاع بلا من
 و اینجاتا ارادتی بیا و الوحدۃ نیاری بیا و الخطاب سعادت
 الباء کالاول و نبری بفتحتین و الباء کاشانیه **قطع**
 گفت عالم بکراتی و الاضافة و بهذا من قبیل التضاقة المصدر
 الی فاعله لان لفظه گفت بمعنی گفتن بکوشش جان المراد به القبول
 و رغبت بفتح النونین من مانین او من مانیدن بالترک بکرمک

ابن سیدی علی

او من مانیدن بالترک فاملق بکفتش کردار مریدانه باطلست
 انکه مدعی گوید مقول القول هو المصراع التثخنته ای نایم را
 خفته ای نایم آخر که کند بیدار ای العالم الغیر العامل کالنایم فلا
 یوقظ النایم الاخر ای الجاهل و بهذا القول باطل لان الله تعالی قد یرید
 عبده بقول فاجر کما قال دم ان الله یؤید هذا الدین بالرجل الفاجر
 و اعلم ان المراد بقول المصراع مدعی هو الکلیمة التثخنته و بهذا المصراع
 الذی حکم المص ببطلان اعنی خفته را خفته که کند بیدار اول
 بهذا المصراع فی کلامه عالمت خفته است و تو خفته و بهذا بیت
 من قصیده مرد باید که بیدار اندر کوشش ای یسمع و یقبل
 و نوشت است بوصول الخفة بند بر دیوار فالنصح الصادر
 من العالم الغیر العامل لیس باذن من المکتوب فی الجدار **حکایت**
 صاحب دلی بحد رسامه لتحصیل العلم خانقاه و ترک التصوف
 کما قال بشکست عهد صحبت اهل طریق را فلما فعل ذلك کفتم
 میان عالم و عابد چه فرق بود یعنی ماجرته رجحان العالم عن العابد
 تا اختیار کردی ازان ای من فریق العبادین فریق ای فریق علماران
 گفت فاعله ضمیم صاحب دل آن ای العابد کلیم خوش بدی کند
 ای بخرجه ز موج فنفعه مقصور علی نفسه وین جرده می کند که بگوید
 غریق التخلیص **حکایت** قال بعض اهل المعرفة حیوة البدن
 بالروح و حیوة الروح بالقلب و حیوة القلب بالعقل و حیوة
 العقل بالعالم **حکایت** یکی بر سر راهی مست خفته بود و زمام
 بکسر الزمان طری اختیار از دست رفته کنایه عن غلبه سکره

مطلب العلم و العلماء

عابدی بر سر او گذر کرد و در حالت مستقیم او بفتح الباء نظر
لا حاجت الی کتابة لفظ کرد و ناما وقت مرار جوان سر بر آودای
رفع زاسه و گفت و اذ امر و باللفوظ و اگر اما اللغو ما
ینبغی ان یلغی و یطرح من قول او فعل و المعنی و اذ امر و الی عباد
الرحمن باهل اللغوظ و امراضین مکررین انفسهم عن التوقف
علیهم و الخوض معهم **شعر** اذ ازیبت الیما فخیل من انعم
یا تم کنی سائر او حیثما من الحلم بالکسر و هو الالاناة فالخیم من
لا یحکمه الغضب بسهولة یا لمن یفتیح لغوی لم لا تمکر بما للخصیر
داخله الذین قال الله تعالی شانهم ما قال **قطع** متاب نهی
من تافقن ای لا ترجع ای پارسا و زاهدان کنیزکاری العاصی
بجشایند که اسم فاعل من یخشون و الباء الذی اخذ علیها الکافی
الفلاسی صدیقی در وی نظر کن ای انظر الیه بالترحم اگر من
ناجوا مردم اعلم ان اللفظ جوازند بمعنی السخی و لفظنا جوازند
بمعنی السخیج بگرداری بالعقل الحسن و من قال بالعمل السخی فقد
اخطأ و توبه من چون بمعنی المثل جوازند گذر کن **حکایت**
روی آن رجل جاء الی بعض السلف شکایتی عن جار له فی العمل
المعاصی قال له نسبت الی العیاج لاجله قال لا قال ادع الله تعالی
لاجله فان الله یتوب علیه فان فعلت ذلك لم یتب
علیه فاعلم انک شر منه **حکایت** طایفه رندان بارگزار
در ویشی آباء الوحده بدرا آمدند ای خراج و خندان ناسرا
گفتند و بنزدند و هر بخایندند ما من رجایندن بمعنی اجتمکت

ابن سیدی علی

شکایت

شکایت پیش سپهر طریقت برد و گفت چنین حالتی رفت و حکایت
ما وقع علیهم الاذی گفت ای شیخ الطریقه ای فرزند خرقه و درویش
جامه و رضاست هر که در بن کسوه مرادی کند مدعیست
نه در ویش **بیت** دریای فواوان ای البحر الوافر نشود
تیره ای لایبیر مکترا بسنگ ای بالقاء الحقیقیه و فی بعض النسخ
بسبل و هو واحد السیول عارف که بر بخارنگ بفتح التاء و ضم
النون بمعنی الرقیق القلیل آبت عنوز عید النون **قطع**
گرگزندت رسد حلق کن ای اصبر علی الضر الواصل الیک
که بعفوا از لیاها پاک سوی فان الله تعالی عفو حجت العفوا ای برادر
چو عاقبت خاکست ای نصیر ترا با خاک شو پیش از آنکه خاک
شوی عملاً بقوله دم موتوا قبل ان تموتوا **حکایت** قال
بعض العلماء ثلثه اشیاء من افعال الکرام اولها یحبون الانفاق
علی المساکین و المحتاجین و الثانی یحبون العفو للضعفاء المسلمین
و الثالث التواضع و الاستمال عن الخلق اجمعین **حکایت**
ابن حکایت شنوبک الشین امر من شنیدک و یکن اذا دخل
علیه الباء خوبش نو که در بغداد اسم بلد مشهور لقب روح الاولیاء
رایت مرادف علم بفتحتین و پرده را خراف افتاد ای اختلافاً
و تخاصها رایت از کرد بفتح الکاف الفاسی بمعنی از غبار راه
ورج رکاب و ذلك لان حامله یشد اصله بر کاهه گفت
با پرده از طریق عتاب قال فی مختار الصحاح قال الخلیل العتاب
مخاطبة الادل و نومرد و حواجه تا شایم یعنی انا و انت

شکایت

مملوكان لملك واحد بنده و بارگاه سلطه نيم بيان لما قبله
 من ز خدمت دمی ای نفس بفتح تین و من قال ای مقدار
 ساعه واحده فعدا خطاء في معنى اللفظ و اخل المبالغة المقصودة
 بحسب المقام نیا سودم ماض منفع من آسودن بالترک و کلتمک
 و المیم للمتمکم کاه و بیگاه در سفر بودم و حاله في الخدمة هذه تو
 نه رج از موده کاه و حصار بمعنی القلة و کونه مصدر في مثل
 التركيب الفارسی شیخ ان لا بعد من المحتملات و من قال
 یحتمل ان یراد به المعنی المصدری في تخار الصحیح قال ابن السکیت
 حصه الفد العدی و حصه و ذای تنبیه و اعلیه و احاطوا به و باب
 نصر و حاصره و ایضا محاصرة و حصارا انتهى فقد انتهى في
 ارتحاب البعید نه بیان و با کرد یعنی کرد باد بکسر
 الکناف الفارسی بالترک قصره و عبار و الحال قدم بفتح تین
 من ای شیخ پیشترست بالباء الفارسی ای اشتد تقدیما
 لان لفظ پیش بمعنی المقدم و لفظ تر بقید التفضیل و من قال
 یعنی مقدم است فلم یأت بمعنی اللفظ پس چراغ است
 نویشتترست بالباء العربی از بد من عدای غلله بقول
 نویشتترست بالراء للاضاقه و هو بمعنی عند بندگان مری و بیاید
 الختاب بالکثیران جمع کثیر و هو مرادف کثیر و جمع کثیر کان
 یا من یوی کالسابق من قناده بدست شاکردان و اخذ و علی وجه
 الخفایه بفریای بند و سرکردان و حیران فاعله ضمیر جده ای قال
 في جواب الراهیه من سر بر آستان دارم ای زاسع علی العتبه

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

گفت

بالتواضع

بالتواضع نه چو تو ای ملک سر بر آستان دارم ای لا اکبره مثلک مرتکب
 بیبروده کردن افزای کتبه في غیر موضوعه و کتبه باطلا خویش را
 بگردن اندازد ای نفس علی العنق فیقع في الخمر بل یقطع عنقه
 فنهذا معنی اللفظ و من قال و قد مر معناه في الوبیای حبه
 فقد افتری علی نفسی فانه لم یسینه انک **حکایت** یکی
 از صاحب دلان زور از لایه ایاء الاوله اصلیه و الثانیة للوحده
 بالترک زور باز را دید که بهم برآمده قدمه معناه في حکایتی که
 از پادشاهان و در چشم شده بمعنی رفت و کف بالترک کویوک
 بر دمان آورده کال عطف التفسیری گفت فاعله ضمیر کی ابن را
 چه حالتست که گفت في جواب فلان دشنام است او را
 ای شمه گفت این فرمایید قدمه بیان نه حکایت در زبان عرب
 هزار من بنشدید النون سنگ بر می دارد و طاقت بارسخن
 نمی آرد **قطع** لاف سر بیجلی بالباء المصدری و دعوی کسر
 ایاء للاضاقه مردی بنده ایاء کالاولی بگذرای اکثرها عاجز
 منادی حذف حرف ندای نفس فرمایید صفة نفس و من
 لم یوف المعنی قال صفة عاجز مردی چه زنی لا تفاوت
 بین کونک رجلا و امرأة کت از دست بر آید تقدیر الکلام
 اگر از دست تو بر آید ای لو تقدر و معنی بیاید الوحده شصیرین
 کن هذا و الرجولیه مردی بالیاء المصدری آن نسبت کرشته
 بضم المیم بالترک یومرق و ایاء للوحده بنه بردهنی **دیگر**
 اگر خود بر دردت تخفیف الراء مضارع من دریدن پیشانی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

بکس البیاء الاصلیة للاضافة بسبیل ای جبرته الفیل نه مرکت
آنکه در وی مردمی بایاء المصدری ای انسانیه نیست
بن آدم سرشت ابا اسم بمعنی الطبیعة او ماض بمعنی
المصدر الجوهول ای سرشتن بالترکیب و غلق از خاک دارد
فان آدم دم خلق من تراب اگر خاک بیا و النسبه بنامند
آدمی نیست فیکنع لایه ان یکن یکنما متجلا کالتراب
حکایت روی ان رجلا شتم الاحنف بن قیس
و هو یمشی فی الطریق فلما قرب من الخی توقف وقال للشام
ان بقی فی قلبک شیء فقل حتی یسمع سفهاء الخی شتمک
فیجیبک **حکایت** بزرگ را پرسیدند از سیرت اتوان
صفا گفت کمینه ای الا در آنکه ای شخص مرا خاطر یاران بر
مصالح خود مقدم دارد و قیل اعلاه بذل الروح کلان
غیره و حکما گفته اند بزرگ در بند خویش است الا مقید بقید
نفس و مشغول به همتا نه برادرست و نه خویش است
ای لیس باخ و لا قریب **بیت** مراد ای الرفیق اگر شتاب
کند ای لویست عمل همه تو نیست لانه لا یوافقک دل در
کس مبتدای لا تعلق قلبک الا من که دایسته و تو نیست
لیس قلبه متعلقا بک **دیگر** چونی بود خویش را بمعنی
الغریب و یانت و تقوی بک الوافه استعمال اهل الفوس
قطع رحم بمعنی القوانه بنا به سزا مودت قرین بک البیاء
ایضا یاد دارم که مدعی درین بیت بر من اعتراض کرد و گفت

بیان للاعتراض حق جل و علا در کتاب مجید و قرآن عظیم
از قطع رحم نهی کرده است کما قال فی سورة النور و لا یاتل
اولو الفضل منکم و السعة ان یؤتی اولی القربی و الماکین
و المهاجرین فی سبیل الله و بمودت ذوی القربی فرموده و آنچه
گفتی مناقض آنست گفتی در اعتراضه غلط کردی موافق
قرآنست قال الله تعالی ان جاءک ضمیمه الثنیة اللوالین علی
ان تشکر به ما لا علم لک باستحقاقه الا تشکر تعالی الهی بالاعمال
جواب ان ای فلا نطلع الوالدین فی ذلک فانه لا اطاعة لمخلوق
فی معصیة الخالق **بیت** هزار خویش ای قریب که بیکان از خدا
باشند مریون فدای بکس البیاء و لا ضایفة یک تن بیکان ای من
کاشنا باشد بانه تعالی قیل فی الترجمة **بیت** شوهر خصم خلدان
چون اول جد الولدی • فد اول او شوهر باده کاشنا اولدی
حکایت منظومه پیر مردی بیا و الوجد لطیف
وصف در بغداد مریون دخترش را بکفش دوزی وصف
ترکین بالترکات باقی دیکچی و البیاء للوحدة داد ای زوجه
ایاه مردک بکاف التصغیر للتخفیر سنگ دل و صنف کبیر
چنان بگزید فعل ماض من کنزیدن فاعله ضمیر مردک و مفعوله
لب دختر قوله چنان مصروف الی قوله که چون از و بچکید ماض
من بچکیدن بالترک طامق بامدادان بدر چنان دیدش الضمیر
راجع الی دختر پیش داماد بمعنی العوس رفت و پیریدل
قال مخاطبا الیه کانی فرمایه این چه دندانست و ای قبله

هذا جز خاية خطاب من خايدن بالتركيب كما كتب ليشن
 انما نمت بفتح الهمزة وسكون النون وفتح الهمزة الموحدة والاش
 والنون على وزن عطفان بمعنى الجراب بك الجرم بالتركيب
 والمراد منها الجلد المدبوغ مطلقا بمزاج المراسم الملائم للطف
 واتا للخطاب هذا خطاب من المصنوع كل من الق السمع وهو
 شهيد تكتم بالنون الناقية في النسخ الصحيحة وهو المسموع
 من الاساندة ومن كتبه بالياء الموحدة كما يعرف المتن اين
 كفا ريعن ما قلت هذه الحكاية على سبيل المزاج منزل وهو المزاج
 المحض والكلام الباطل بكذا اى اتركه وجدك برب الجرم ضد المنزل
 از و برد اى ارفع وخذ كنى ينبغي لك ان تترك ما هو المنزل
 من الكلام وتأخذ من النص والحكمة و اشار اليه بقوله خوى
 بدر طبعه كمن شئت اى تمكن كما تمكن مضغ الجلد في طبيعة
 الاسكاف نرود بالراء المهملة والواو بعل و مضارع
 منفع من رفقن فاعله ضمير خوى بجز بوقت مر انما
 متعلق بقوله نرود اى لا يذمب من اليد الاز وقت الموت
 واعلم ان العبارة وقعت في النسخ الصحيحة بهذا الوجه وهو
 المسموع من الاساندة ومن كتبه نرهد بالذال والراء
 بعده وبين المعنى بقوله يعنى ان طبيعت نرهد لا تستش ان
 خوى بوشن را که رسوخ يافت است دروى مکر بوقت مر دن
 اى لا يترك ولا يفارق الابل الموت ثم قال وفي بعض النسخ
 نرهد بالراء المهملة من رهيدن وهو الظاهر الاول كما لا يخفى

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

فلم يخفق المتن بل ظن المتن المفيدة صحيا **حكايت** كان
 في بلدنا رجل كامل موف بجكاش جاع يقول ان ابناء
 البلاد غيرة وكتابت كلتان كما ان ابناء القوي خرفوا كتاب
 القدرى **حكايت** فقيرى دخترى دانت بياد
 الوحدة فيهما بغايت زنت روى وصف تركيبى و بجای
 زمان رسيده يعنى صارت مسنة با وجود جهاز و لغت
 اى مع كونها موجودين كسى بمنى كت اور غبت على نمود
 لقبه و جهاز بيت زنت با سند ديق و يروى بالهكات
 الثلث بالدال ثوب منسوب الى موضع و ديبا بمعنى
 الدياتج وهو معرب منه بن زيادة الجيم بود بر و وس
 قد مر يان في الدياتج نازيبا بالتركيب تشق في الجملة بحكم
 صورت باضربى بمعنى اعنى عقار كاحش استند فان
 الاعلى لا يفتح و جهاز اورد انه ذكره لان تاريخ جلع يراى الطبيب هنا
 والمعصود الكمال لان الكلى الة باب من الطب انما اورد
 بالذوين لكثرة مسائله كالفرايض از سر نديب اسم
 موضع في الهند بر سيدك و يده و نابنايان روشن كرى اى
 يفتح عيونهم ويجعلها بصيرة فقيه القند جاداموت را
 التاء للخطاب علاج كمن كفت ترسيم كه ينشود اى خافى
 يعبر بصيرا و دخترم باطلاق ديدر و يته قلم و جهاز **مصراع**
 وهو في الاصطلاح اسم لنصف البيت وقد اشتم بعض المصايح
 بلاضم مصراع اليه و هذا منزها شوى بضم الثين بمعنى الزوج

انما تبتور بنا لان الخطم يطلق على من يعلم
 علم كذا مصراعا و انما تبتور

فان القدرى
 القدرى و انما اورد
 القدرى و انما اورد
 القدرى و انما اورد

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

زین بمعنی المرأة تعنا زشت روی صفتش لقول زین نایبنا اعمی به
حکایت کان لرجل بنت قیمه فتمت زوجه با بصره کالتی
خن فی صدق بیانها و قالت ذات یوم لزوجه بالاعمی لو کنت
بصیر الزاریتے فان وجهی کالبدر و عنق کالفضة و ذوائبی
کالذهب و خدی کالورد و شفیع کالاعل و الباقوت و اسنان
کاللولود و لسان کالمرجان فقال الزوج وان کم کنی لای بصرة
ولکن عقل کامل فانک لو کنت کما قلت ما زواجوک بصره
مثلاً **حکایت** پادشاهی چشم جفارت در طایفه درویشان
نظر کردی بیاید حکایتیک از ایشان بواکست دریافت
ای تو غن و گفت ای ملک ما درین دنیا چیست بفتح الجیم
بمعنی العکر از تو کمتریم بعیش ای حیوة از تو خوشتر
لوانع قلبنا عن المشاغل الکثیرة و بمرک برابر اذ کل نفس
ذائقة الموت و بقیامت بهتر کما ورد فی الخبر تموتون علی ما
تعیشون و تخشون علی ما تموتون **مشهور** اگر کس تو بکسر
الكاف العوب بمعنی الاقلیم کسای بضم الكاف العوب مجموعها
وصف ترکیبی مثل کامران که قول کامل است فی الدنیا و کرد و بین
حاجتمندانست ای فی شدة الفقر در آن حالت که خواهد این
و آن مرد بمعنی مردن نخواهند از جهان بیش بالباء العوب از کفن
برد بمعنی بردن جوخت ای المتاع از مملکت ای من الدنیا
بر بست خواهی بالترک بفکس کرد که کدایا بالباء المتصد
خوشترست از پادشاهی لان من کان حملاً أخف یکون سقاة أهل

ظاهر

ظاهر درویش جامه زنده بفتح الزاء الفارسی او کسره بمعنی
الحلق بکسر اللام بالترکی اسکی است و موی سزده برادره التجد
و حقیقت آن دل زنده و نفس مرده **قطعه** که آنکه بر دروغی
شند ای لیس الصوفی من یقع علی باب الدعوی از خلق مالکی
المعجی که خلاف کندش ای او خالفوه بجهک بر خیزد بقوم
للرب بل الصوفی خلاف ما ذکر فانه یبغی ان یکون صابراً
حلیماً و کرمه و غلظه و المعنی بالترک اگر کاغذن آشغی بالنسب
آسیاسکی ذکر من طاشی در عارفت که از راه سنگ بکسر
الهاء للاضافة بر خیزد بل العارف هو الذی یرضی بقضاء
الله فی طریق درویشان ذکر است لذت و تشکر علی نهار و
خدمت و طاعت کما قیل طریقاً خدمه و ایتار و هو بذل الیکمه
و قناعت ای الاکتفاء بالقلیل و الرضا بالقسم و توحید ای
تفویذ الخی و هو علی ثلثة اقسام الاول توحید الافعال و انش
توحید الصفات و ان ثلث توحید لذات و توکل هو الاعتقاد
علی ما عند الله و انیس عما فی یدی الناس و تسکیم و هو الانقیاد
ای اظهار العبودیة و قال اهل التحقيق التوکل بذایة و هو
صفة المؤمنین و التسکیم و السطوة و هو صفة الاولیاء
و التفویض نهایة و هو صفة اخف من الخواص و تحمل و هو
تجوع المرارة من غیر غیب مرکزین صفت با موصوفست
ای منصف بهذه الخصال بحقیقت درویش است ای صوفی
الرحمة در قباست ای فی اللباس الفاخر لانه کسوة الصوفیة

شیرین
بیکلمه

انما رة كوى وصف ترميني وكذا ما عطف عليه من الالفانا
الانية اعني وبما ناز و هواي است و هو اس بازي من كان صفة
كذا وكذا روز ما بشت ارد در بند شهوات وفي طلبها و شها
بروز كند در خواب خفتت و نسيان آخرت بخورد بفتح الراء
مضارع هر چه در ميان آيد ولا يجتز عن الشهاات و بكوييد
هر چه مريبان آيد ولا يجتنب عن الحرفان رنست و عيارا كه در
عباست **قطو** اي حرف نداء و المنادي محذوف در وقت جهنم
بمعنى بيان از تقوى بكسر الواو و زبرون قال في الصحاح العج
بالضم جامد رياء اري و العبرة بالباطن برة هفت رطله مقدار
الظاهر ان كلمة در زائدة و المعنى لا ترك الستة المنقوشة
بسبعة الواو و جمل ان يكون در معنى الباب و لفظه بر مقدر
قبلا و من عكس التثنية فمخرج المخرج توكد در خانه بوريا
دارى اي فلا يلقى جالك وضع الستة الملونة لانه ليس
في بيتك متاع الخيرة المراد تعبد لبس لباس الصوفية
رياء **حكايه** و يدوم كل نازه چند دستة هذه الحكاية بطريق
الروض بر كندى بيا و الوحدة از كياه بسته فلما رايت
مكدا الكفيم چه بود بفتح الواو كياه ناچيز مرهون تا در صدف
كل شيند او نيز حرف عطف معناه بالتركه و حتى كذا في بحر
الغرائب و من قال بكسر النون يستعمل بمعنى ايضا
فلم يعرف معناه بكريست كياه و كفت خاموش
اي كى و قال سكت سجت كند كرم كرم موسى اي كرم لا ينسى

ان كيه على
ان كيه على
ان كيه على
ان كيه على
ان كيه على
ان كيه على
ان كيه على
ان كيه على
ان كيه على
ان كيه على

الغنية كبريست جمال و ركاب و بويوم كالورد آخره كياه باع اوم
من قبيل الاستفهام التقريرى من بنده حضرت كبريمم و هو الله
تعالى و روده نعمت قديم فلما حرت نعمته على من قبله اوج
رحمة من بعد كبر باهنرم و كبر بنده مرهون لطفست اميدم
از خداوند على ما جرت عادت با كنه بضاعت ندارم قدر
بيان البضاعة في الدنيا جسر ما ياء طاعت ندارم تن اشترى
به ثواب او چاره و كار بنده دانند لانه رحم الرحمن چون بهج
وصيتش نمازد و بجز رسمت اي عادة مقررة كه مالكان
محرري اي الذين يقدر و ن على اعتناق العبد از او كند بنده
بيرو هذه العادة معلومة **حكايه** روى ان ابا موسى اشعري
لما مرض مرضه القيمات فيه و قد بلغ سنه ثمانين سنة ارجل
وكيل الى سوق النخاسين اشترى له عبدا شينى سنة
كسرة يعتقد لوجه الله و يعتقد انه من النار كما قال النبي
المختار من اعتق نداء اعتق الله بكل عضو منه عضوا منه
من النار فطلب الوكيل في السوق عبدا مستاقا فكل احد
يقول لا يبي بوجد العبد مثل الشيخ الذي تطلبه لانه ما من
احد ان لا يعتق العبد البالغ في هذه السن فلما ايس الوكيل
جاء اليه و قال ما وجدت عبدا كبيرا و كل من السوق سفرهني
بان قال اني مولد لا يعتق العبد الكبير البالغ في هذه السن
فتعال ابو موسى اشعري سمع ما يقول و قيل فاعتق عبدا البالغ
في ثمانين من النار اي با رجدي هو معنى المولى كما قال صاحب

ابن سید علی

بحر الغایب واستدل علیه شیخ الانور **تحت** ای بر اطراف دهر
فرمان ده وی بر این بنای دهر بار خدای و من قال اصله باری حذف
یا وه للوزن فی الفصحیح الفارسی باری لغظاً مشترک بین اللغة
العرب والعجم معناه الله خدای فقد ظن بهذا اللفظ اعنی باری خدای
لغنی کتابتم قال فی الفصول العادیه معنی قوله باری خدای بزرگ
خدای لان بلغظ فارسی بمعنی بزرگ انتهى فقد غفل عما هو بحر
الغایب وهو صاحب اللغة وهو اولی بالاعتماد علی کلامه وما ذکره
من المعنی المناسبه بالسیاق وهو انسب بالاعتماد کتبع آرای
وصف ترکیبی بمعنی مرتین العالم بر بنده و پیر خود و بنیاد
امر من بخشایدن بمعنی الرجم ای ارجمه سعدی منادی حذف
حرف نداء ره کعبه رضا کبری اسلکه ای مرد خدایه خدایم
لتقل الیه بدجت بسکون التاء مبتدأ کسی خبره که سر
بنیاد مضارع من تافق بمعنی الراض منازین در متعلق
بقوله سر بنیاد ای ارض عن باب الله تع که در کسر نیاید
ای لا یجد باباً آخر غیر باب الله **حکایت** از حکیم بر سید
که از شجاعت و هو شدت القلب عند الناس و سخاوت و هو
الجود کلام ای ایها به شترت گفت ای الحکیم آنرا که سخاوت
هست بشجاعت حاجت نیست فالسخر لک اولاً منه من کل
الوجه **بیت** نوشته است ای مکتوب هر کور بمعنی القبر
بهرام کور بالکاف الفارسی فی اللفظین که دست کرم بر بازوی
زور بمعنی القوة **قطعه** نمائند بسکون النون والذال ماضی

سید علی
کتاب الغایب
ج ۱ ص ۱۱۱
ج ۲ ص ۱۱۱
ج ۳ ص ۱۱۱
ج ۴ ص ۱۱۱
ج ۵ ص ۱۱۱
ج ۶ ص ۱۱۱
ج ۷ ص ۱۱۱
ج ۸ ص ۱۱۱
ج ۹ ص ۱۱۱
ج ۱۰ ص ۱۱۱

منع حاتم طائی ای کلمات و یک تا باید باز ماضی مثبت ای
علی الدین نام بلندش ای اسم العالی بنیکویه مشهور فانه بالبناء
مذکور **حکایت** روی عن امرانه متی کان رضیاً لا یخص ثمرها
لو لم یکن حبیبی آخر عیض التدی الاخری زکوة مال بدرکن ای
اخرها که فضله رز بفتح الراء المهملة وسکون المعیة شجرة
العنب راجعاً بعبان بهر د بضمین ای اذا قطع با بستر دهر
انکور کما هو مخرب معلوم فالزکوة نقص صورة و زیاده حقیقة
باب سوم در فضیلت قناعت القناعة
بالفتح مصدر قنع یقنع من باب علم یعلم وقد مر بان قریباً
وقنع یقنع قنوعاً من باب فتح اذا سال و من اقبل العبد خ
ان قنع والحج عبدان قنع وقیل یباع اللیث بالقناعة ظف بالوزن
والمدونة **حکایت** خوا منزه ای سائل مغرب در صفت تشدید
القناعة عربی بنزازان حلب می گفت ای خداوندان نعمت
ایها الاغنیاء اگر شمارا انصاف بودی و مقتضاه اعطاء
الزکوة والقصد فیه بغير سوال و مارقانعت و موجه القبر
على القلیل و ترک السؤال رسم سوال ای هذا العادة از جهان
بشجاعت ای ارتفع والیا بالحکایت فی الموضوعین **قطعه** ای قناعت
تواکم که دان بالکاف الفارسی صغیر غنیاً که ولی تویجیح
نعمت نیستی انت فی منتهی جمیع النعم و لیس و را که نعمت کبج
بضم الکاف العربی بمعنی الزاوت و هو المسموع من الالسانة والطلاق
الزاوتی علی القبر شایع کما سجد و یحتمل ان ینقح الکاف الفارسی یعنی

خزینة صبر اختیار لغمانست فانه اختیاره هرگز صبر نیست حکمت
نیست **حکایت** دو امیر زاده بودند در مصر یکی علم آموخت
ای نفع العلم و دیگری مال اندوخت ای کاتب آن محاسنه
اشاره الا ان الذی تعلم العلم علامه و عمر شد و این اشاره الا الذی
اكتب المال ومن وضع لفظ این مقام آن لم يعرف
الاشارة والعارف یکفیه الا اشاره عزیز معرشتت
بفتح الكاف الفارسی مرادف شد پس این تو انگر چه تجارت
و استخفار در تعبیه ای عالم و من لم يعرف المان وضع لفظ
فقیر مقام فقیه نظر کردی و کفیع که سلطنت رسیدم ای وصلت
الى السلطنة و تو بهیچان کی الیک الاولاد مسکنت بماندی
اقتای برادر شکر نعمت بارگاه عالی بهر منت که میراث
پیغامبران یافته یعنی علم تغیر المص و تو میراث فرعون و
نمان و هووزیکه یا قیوم من لم يعرف المان وضحة المعنی
قال رسیدی مقام یافته یعنی ملک مصر **مشهوری** من ان
مورم که در پایم بالندای اتی غلظه ضعیفه یعنی الناس اقدام
علی و بهر ملکوتی ناز نبورم که از بيشم بنالندای لا قدره علی
الاداء للغير وقد وجد في اكثر النسخ لفظ دستم مقام بيشم
والانسیب بالمقام ما اخترناه کجا خود شکر این لغت که دارم
ای این اشکر علی هذه النعمة که زور مردم از ارست
وصف ترکیب ندارم کانه تغیر للت سابق و قبیل فی الترجمة
مشهوری بن اولاد مردم کایا عیله او اولاد کولم آری بنون اکلیا لوه

این بنده علی
این بنده علی

بویقت شکر یعنی ای مدعی دلون که کرم انکلمه بنم المدان
حکایت در ویش راستندم که در آنش فاقه معنی الفقه کلام
می سوخت حکایت حال ما ضحیه خرف بر خرقه می دوخت
کما هو عادة الفقراء و تلبس احاط خود بدین بیت می کرد **بیت**
بنان خشک قناعت کینم و جامه دلق عطف علی قولمان
که بار محنت خود به واولی که بار منت خلق لفظ باره فی الموضوعان
معنی الحکل بکسر الحاء کسی گفتش ای قال احد لهذا الفقیر
چو شنیدی که فلان درین شهر طبع کریم دار دو کرم عظیم میان
بخدمت از اذکان بسته و بهر در بکسر الراء دلها شست اگر
بر صورت حال تو مطلع کرد و پاس خاطر عزیزان منت
دارد گفت ذلک الفقیه خاموش که در بیستی و فقومون بهر که
حاجت پیش کسی بدون که گفته اند **قطعه** هم رفوعه بضم الراء
معناه بالترکه پاره و من رفوع الثوب بالرقاع و با به قطع
دو حال بر و الزام کتب صبر اتفق العارفون بهذا الكتاب
علی از بفتح الكاف العربی فهدا ما و عدة أنفا و اعلم ان الزام
الشحنی و اکثره الاغشاق کثر بهر جامه رفوعه و هم یکنوا واحدا
الرقاع التی تکتب بر بکسر الراء للاضافه و خواجگان ای عذم
نوشت بمعنی نوشتن و المراد ارسال الرقعة المکتوبة الیهم لطلب
الثوب حفاک با عقوقت دو رخ برابرست من جهة
التاتم رفان بیای مردم همسار در برهشت و فی بعض
النسخ مردی بالیاء المصدر ای بدل مردم **حکایت**

این کتابها از آنست
بمعنی خود کلام
از آنست

بیتبار خورشید تقدیر
خداوند خدایا

این بند علی

یکی از ملوک غم طبیعی حاوی ای ما هر را من حذق الصنع النوران
والعمل او امر و من فت بقول است و مطلقا فقد غفل عن المارة
بخدمت سید الکونین و الثقلین شیخ مصطفی صلوات الله علیه و سلم
فرستاد سال چند معان بالترکه بر سنج بل در دیار عرب بود
کس من الصیابة بجهنمی پیش او نیامد و معالجی از وی در
مخواست لفظ در صله لکن آید روزی پیش رسول ام آمد
و کتک الطیب و کتک بکر الکاف الفارسی بمغنی شکایه کرد که
هر برای حالیه اصحاب فرستاده اند چه کس درین مدت
ای مدته المدة انی کنت فیها بهذا الدیار بمن الثقات کما دنا
خدمتی بیا و الوحده بر من معین است بجای ام عباره
عن الاداء رسول هم فرمود که این طائفه را فاعده هست
که تا اشتهای غالب نشود چیزی نخورند و منور که اشتهای باغ
باشد دست از طعام باز دارند کتکایه عن ترک الاکل و مرقال
بازند موضع باز دارند فکم يعرف المنین حکیم ای طیب
گفت ایست موجب بندرسن پس زمان خلافت بیوسید
و بر وقت مشهور سخن آنکه کند حکیم آغاز ای حکیم بشرع فی
الکلام فی وقت یا سوا نیست سوی لغی دراز و بناول و
یوجه انامله نحو اللغوی که زنا کفمن خلل زاید ای بتواله العذر
من عدم کلام جدا بیان المصراع الاقل من البیت السابق
یا زنا خوردنش بجان آید و قرب من الموت من عدم اکل
بدا بیان المصراع الثامن لاجرم حکمتش بود کفار تقدیر الکلام

این بند علی

کفارش

بیتبار خورشید تقدیر
خداوند خدایا

کفارش

کفارش حکمت بود حکم متفرع علی الاقل خوردنش خردی کرد بار
بمعنی حکم متفرع علی التامی توبه بسیار کردی و باز شکست
بیاید الحکایه فیها ما یک از متناجج بدو کتک جبین می دانم که بسیار
خوردن عادت داری بیاید الخطاب و قید نفس از طوی باریکتر
است فت المص قید النفس بقوله یعنی توبه ای بیدرد که شیخ
بقوله قید نفس التوبه حکایت روی عن رجل صالح انه قال ما شجعت
قطرا الا عصبت الله و عصمت بالمعصیه ثم شجع المعصیه حکایه
کلام ذکک الشیخ و نفس راجعین که توبه و روی ای علی هذا الوجه
الذی تر بهما بر ترجمه یکس لاند و آید روی که ترا بر در مضارع
من در بدن بیت بکمی خسته کرد می پرورد اشاره
لا حکایه و تمثیل لمریة النفس جوید و رده شدای صار مره
خواجه رای صاحب بر در بیا ای اسلمه حکایت
در سیرت اردشیر با بکان اسم ملک من الملوک الساسانیه
بدا غیر اردشیر اسفند بار آمده است که حکیم عرب را پرسید
که روزی بیاید الوحده چه مایه طعام باید خورد آیه تشبیه علی انه
ینبغی للمسلمین ان یطلبوا حفظ الصیحه فان به تمسیر
تدبیر المملکه اذ فکر العلیل علیل گفت ذکک الطیب صد درم ملک
ای وزنه من الطعام لغایت می کند گفت ای الملک المذکور این
قدر چه قوت بنشد بیا او او دهد حکیم گفت هذا المقدار یحکمک
وما زاد علی ذکک فانک حامله یعنی تفکیر من المص ابن قدر
ترابر بیا می دارد و هر چه برین زیاده کنه تو جمال آخ

بیت خورده مبتدا برای زین من خبره و ذکر کرد دست

عطف علیه نو معتقد که زین من از بهر خورده دست قبیل فی
الترتیب بیت بیک دیر ملک و وحی ذکر انکس ایچون
سن بوکه معتقد که دیر ملک بیک ایچون حکایت دودر ویش
خراسانی ملازم صحبت بیک بیک بودندی و سیاحت کردندی
قدریه بیانه و اوایل الباب اثنا و من بینه بناک بنامه مختار
القصاص و اعاد هم بنا حيث قال في مختار الضحاح ساح في الاثر
يسبح سبحا و سبحا انا بفتح اليا و اى ذهب فقد غفل عما ذهب
بكي ضعيف بود که بهر بفتح الراء و دوشب افطار کردی
بیایه الحکایته في ثلثة مواضع و آن ذکر قوی که روزی بیایه الوصل
خلف سه با خوردی قصدا و في بعض النسخ اتفاقا بهر شهر
بیایه الوصله بترتیب جاسوسی بالیاء المصدر کی گرفتار آمدندی
هر دو را در خانه ذکر دندی چه و با فیه و درش را بکل بسر
الكاف الفارسی بر در آوردندی بنوا بالین بعد از دو هفته معلوم
شد که به کناهند و بیک دند ففتح الباب قوی را بدند و دره و ضعیف
جان سلامت برده درین عجب مانند ای الناس حکیم لغت
خلاف این عجب بودی که آن یکی بسیار خور و صف ترکیبی
بود حالت به نوبه بالیاء المصدر کی اعلم ان لفظ نوابی المعان
الاول بمعنی حسن الحال العناء و التهنئة و اکثر بمعنی العسر
و الثالث اسم آلة اللهب و الرابع اسم مقام من مقامات
الموسیقی و الخامس بمعنی الرهن کذا في بحر العوايب و قال في

این شیوه علی

مطلب بیان لفظ

الاصحاح

الاصحاح الفارسی بمعنی التهنئة و القاهر ان المراد منا الموسیقی الاول
او الآخر و من فسه بقوله یعنی به زاد فلیم یات بمعنی من
معنایه نداشت ای لم یسیر علی عدم حسن الحال او علی
عدم التهنئة بهلاک شد و آن ذکر ای الضعیف خوب است در
وصف ترکیبی بود ای کان ضنا بطا لنفسه به عادات خود بهر
کرد و سلامت مانند **قطعه** چو کم خوردن طبیعت شد ای اذ کان
قله الاکل طبیعت کسی را ای لا حد بحسب الریاضه جو سختی
پیشش آید مثل الجبس مع عدم الاکل سهل کرد و بقدر علی القبر
و کترین پرورست و وصف ترکیبی اندر فرامی جو نعل بالیا المصدر
فیه ما بیند از سطح عمید قیل فی التهجیه **شعری** کثی به خوا و لا جو کم
بیک آره فتح کون کلسه آجلقدن بوکالانه ککلت لکدره او کم
تن بسله اولدی چو طارقی کوردی اول آجلقدن اولدی **حکایت**
یکی از حکما بسوس را نهی کرد از خوردن بسیار و علل التهنی
که سیری بالیاء المصدر کی الی شعیر مرد را بخورد ای بیجلم
مریضا گفت ای پسرای پدر که سخی لفظی که بکسر الکاف الفارسی
و الیاء الاصله بفتح المعنی المصدریه ای الجوع بکشد بضم الکاف
ای یقبل شنیده که طریقیان گفته اند که بسیری مردن به که کرسا
بردن گفت ای حکیم اندازه مکه دار که قال التهنی کلوا و اشربوا
ولا تسرفوا **بیت** که چه خدا گفت کلوا و اشربوا و لا تسرفوا
گفت و لا تسرفوا قال فی الکشاف حکمی ان هر و ن شنید
کان له طیب نصران حاذق فقال لعلی بن الحسین بن واقدیس

این شیوه علی

این شیوه علی

مطلب بیان لفظ

128

في كتابكم من علم الطب شئ والعلم علما علم الابران وعلم الاويان
 فقال قد جمع الله الطب كلمة في نصف آية من كتاب
 الله قال وما هي قال قوله كلوا واشربوا ولا تسرفوا
 فقال النصارى ولا يؤمنون من رسولكم شئ في الطب فقال
 قد جمع رسولنا الطب في الفاظ يسيرة قال وما هي قال قوله
 المعدة بيت الداء والحجيرة ترأس كل دواء واعدا كل بدن
 ما عودته فقال النصارى ما ترك كتابكم ولا نبيكم جالينوس طببا
بيت في جردان جود كذات برآيد نهى في المعنى عن كثرة
 الاكل في جندلكه از ضعف جانت برآيد نهى في المعنى عن
 قلة الاكل على وجه المبالغة **قطعه** بالمد ورويه في طعامت
 حفاظت وهو مسلم رجع او رد بفتح الواو فاعلم طعام اي
 نية بالمرض كبيتش از كدر بفتحين بود بفتح الواو اي وكان
 زائدا من المقدار لانه كل شئ خوري يتكاف ريان كند وهو
 مخرب وزمان خشك اي الحنجر بلا ادم دير خوري اي بالوجع
 كل شئ بود **حكايت** مرض رجل عاقل وقال لابنه بطريق
 النصح لا تأكل طعاما لامع السكر قال الابن ما تتركه في الا
 كثير اصح اقدر على ذلك قال الاب امسك نفسك من الطعام
 الا ان غلب الاشتهاء حتى يعبء الطعام كالسكر لئلا **حكايت**
 رجوري الفتى قالوا المريض كذات چه مي خواهد گفت
 آنچه ولم بهج خواهد يعني اجاب ذلك المريض بان اطلب ان
 لا يطلب خاطر شيئا **بيت** معده جوهر است ونگم يعني اذا كانت

در کتاب طب
 در کتاب طب

المعدة والبطن مثلتيين در دخواست قام المرض سوداوار
 همه سباب راست اي لا ينفعه كون جميع اسباب المعاش
 مستقيمة او القلب لا يميل اليها فالصحة ترأس كل عيش هذا
 المعنى هو المناسب بالباقي ومن قال اي لا ينفعه كل معالي تجر
 تجر صحيحة فعداة بكلام غير مناسب بالمقام واي نفسه بقتض
 انه اذا حدث عرض في شخص لا ينفعه علاج اصلا وهو ابطال
باب الطب كما لا يخفى **حكايت** بقلا را دري چند صوفيا
 کرد بالکاف الفارسی آمده بود یعنی اشتری طابخته من
 الصوفية طعاما مثل الارز والسمن من يقال حتى اجتمع
 دراهم معدودة على فتمتهم ديناره وهر روز يقال مطالبت
 کردی و سخنهای ناخوش گفته بیا و الحکایه اصحاب
 ای الصوفیون از نعت قدمربیانة حسنة خاطر بود و
 از چهل چاره نبود او كانوا فتوا لا يقدر و ن علی الاداء حسنة
 دی الزان میان گفت نفس را وعده دادن بطعام سانه است
 که يقال را بدرم بکسر الدال بمعنی الدرهم **قطعه** نکر احسان
 خواجه اولیتر و احسن کاحتمال جفاي بوابان ای من تحمل اذاهم
 كما قيل **قطعه** غم دنیا منه بگردن جان ولا چندا که چندانی
 نبرد طعام جرب و شیرین سلاطین در بان تلخ در بان نیر
 بنمناي گوشت بالکاف الفارسی بمعنی اللحم مردن به و اول
 که تقاضای زنت قضا بان بالا ضاقت و قیل في الترجمة
قطعه نکر احسان خواجه کیکر که جوق جفا سن

در کتاب طب
 در کتاب طب

چگونه بود که **ات** امبدلیه بیدر او ملک که تقاضای این
قصاید **حکایت** روی آن صاحب امر بدکان قصاب فقال
القصاب ان عندي ثيابا مينا فاشتره قال ذلك الصالح
ليس لي درهم قال القصاب اني امهلك قال الصالح النفس
اولا من امهلك قال القصاب لا مهال النفس صرت اعرف
قال الصالح اليك جسدك هذا ان يكون غدا ليدان المقبر
حکایت جوانمردی در جنگ تارجر احسن بیاورد الوحدة فيهما
مولد بالفتح والكون رسيد يعني احسن بجا الوحدة فيهما
في الاغلب كسفتش فلان بازرگان موش دارو دارو اي غدا
دواء نافع لجرحتك اگر بجوای می شاید که قدری بفتحتن و باو
الوحدة ای مقدار بسیار بدهد و گویند ای روی آن بازرگان بخل
معروف ای شهر بود **بیت** که بجای نانش اندر سوره بود
آفتاب مرهون تاقیامت روز روشن کس ندید کجا جز جواب
لان لا یفتح سفره حتى تظلم الشمس جوانمرد گفت اگر روشن
دارو خواهم لایح عن احتمالین دهد یا نه و کرد بد فیهو
متمم احتمالین آخرین منفعت کند یا کند بهر حال از و چیزی
خواستن زهر قالمست **بیت** هر چه از دونان جمع دون
بمست خواست بفتح الحاء و اولوا و ستمیه درین اثر بودی و از
جان گشت بیا و الخطاب من کاستن بمعنی النقص متعددا
و حلیمان گفته اند اگر آب حیات و المثل بفتحتین باب روی
فروشنای اوبیج ماء الحیوة مثلا بیا و الوجه ای هتک العرض

و این بیت در کتاب
الغایب و بیباختار

و این بیت در کتاب
الغایب و بیباختار

و انما خدای العالم لا یشتریه و من اورد بدل العالم لفظ العاقل
فقد جعل معنی لفظ دانا که مردن بغتت به از زندگان بد است
بیت اگر حنظل بجا الممهلز و الخاء المجره بالترک ابو جهل
قبه بوزی خوری از دست خوش خوی ای حسن الخلق و العادة
باز شتر یعنی بیاورد الوحده از دست ترش بضمین روی
عبوس الوجه قوله خوش خوی و ترش روی و وصف تر کبیر
و قبله الترمذی **بیت** بملک حنظل خوش خوی النون
انچه سکی بد روی النون **حکایت** یکی از علما خوانده
سپار داشت ای کانت مرتزقه کثیره و کفای اندک
با یکی از بزرگان من اهل دنیا که حسن ظن بلیغ ای علی وجه
المبالغة در حق او داشت فاعلمه ضمیه یکی از بزرگان بگفت فاعلم
ضمیه یکی از علما ای قال له انه رجل عیالی کثیره و کفای فی قلب روی
از توقع وی اشاره ای یکی از علما درم کشید فاعلمه ضمیه یکی از بزرگان
و نوح از اهل ادب در نظرش ناپسند آمد **قطعه** زجت روی
ترش که ده حال من ضمیه مرویش با رغبت مرهون مرو
که عیش بر و نیز قدم بیانه و الحکایة المنظومه اولها دیدم
کل تازه چند دسته و ذکر نافی با ما ذکره صاحب به
الغایب و بیباختار من اخطاء فیہ و العج من المنطل
هناک قل حنظل البحرین حرق عطف بمعنی الواو لکن کردان
بیا و الخطاب من که داندن بحاجتی که روی تازه روی خندان
حال من ضمیه رو که کار بسته فاندک داده پیتالی البای من

و این بیت در کتاب
الغایب و بیباختار

و این بیت در کتاب
الغایب و بیباختار

الکلمه بمعنی الجبره و فی بعض النسخ فریبندگشت او پیشانی
 آورده اند که اندکی در وظیفه او زیاد کرده و بسیاری از ارادت
 کم بفتح الحاف یعنی ناقص پس از چند روز چون بخت معهود برقرار
 نیرید و کمال عالم گفت **شعر** بیس فعل من افعال الذم المطاعم
 فاعله و هو جمع مطعم بالفتح و ال کون اسم لما یطعم و المخصوص بالذم
 مخذوف حین نصب علی ان ظرف لتکسب مضاف الی الذل و هو
 بالضم و انشدید ضد العون کسب را ای تکسب انت تکلم المطاعم و الخاف
 عام القدر بالک ظرف بطیخ فی منقبت ای منصوب و
 القدر بالفتح المرتبه محفوظ من الخفض ضد الرفع و لا ینحی
 ان المصراع اشرف مقام التعلیل للذم **بیت** نام افزود
 و آب روجم کاست ای نقص بنا نویله بالیاء المصدر فی
 و قد عرفت معانی نوابه از مذلت بکسر التاء و للاضافه خواست
 بالواو السمریه بمعنی خواستن ای من ذلته السؤل **حکایت**
 درویش را ضرورتی بیا به الوحده فیه پایش آمد که گفت
 فلان ذکر کسب شخص بخت با قیاس دارد ای متمول که هر حاجت
 تو واقف کرده و ما نامعنا بالترکه بکنز و امید و تلو و من
 حاله فی البحرمانا و یمان و معانای معنی واحد و الفرق ان مانا
 قریب الی تحقیق لم یبین المعنی و ما ذکره لیس بطنیفه الشارح
 در قضای آن توقف رواندار گفت فاعله ضمیر درویش
 من اورا نام ای لا اعرفه گفت فاعله ضمیر کسب منت بختین
 رهبری کنم ای اتی اولک دستش بگرفت تا بمنزل آن کس آورد

ای کسب

ای او خله داره درویش بی او بد لب فروخت یکسره را و بالترکه
 طودا عن اشغصه قمش و تند بضم التاء و سکون النون
 بمعنی الصعب تنست و الظاهر انه کنایه عن کونه
 عبوس الوجه سخن نگفت و باز گشت ای ارض لغتس
 ضمیمه الفاعل راجع الی کسی و ضمیر المفعول الی درویش چه کردی
 گفت عکای او بلغای او خستیدم **قطعه** مبرهنه بین این من بهر آن
 حاجت بند یک ترش روی عکلی نهی بقوله که از خوی بدس
 فرسوده اسم مفعول من فرسودن و هو بالترکه بمعنی از ترک
 و او صنیق و کیرنگ و در ملک فاحمل علی ما هو المناسب هنا
 کردی بالکاف الفارسی و من قال ای نصیر انت مشاویا من
 سو و خلقه فقرا تری بمعنی من عند نفسه ثم قال فی الصحاح الفارسی
 فرسودن بمعنی استکراه کردن فقرا ذکر احد معانیه که کوی عم
 دل بالکس کوی مرهون که از درویش بقدرای الآن و بالفعل
 آسوده اسم مفعول من آسودن بالترکه و کلتمک کردی ای نصیر
 مسترخمان مشاهدت وجهه البشاش و من قال بعینه نصیر
 فرحا فقد ذهب الی مذمبه من انبای المعنی من عند نفسه **حکایت**
 خستک سله بالیاء المصدر ای القیاد در اسکندریه بود
 آمدای ظهر چنانکه عنان طافت دورت ان از دست
 رفته بود شدت فقره کثره القله و در نامی آسمان بر زمین
 بسته ای لم یزال المطر و البرکه و فریاد اهل زمین من الجوع باسنان
 پیوسته **قطعه** غاند جانور از وحش و طیر و ماهی و مور و مور که بر

این سخن علی

این سخن علی

و در تفسیر

فکر شد بمعنی نرفت از بنا نوا یا قد عرفت معاینه و من لم
یکو المعنی فیما سبق مع کونه موضع بیان ذکر بنا احدی
بقوله فی الصحاح الفارسی نوا بفتح النون بمعنی النعمه افشاح
فاعل نشد عجب که در اول خلق جمع می شود ای نمی شود که
اگر کرد با کاف الفارسی ای بصیرت سجا با وسیلاب
بالفتح و التکون دیده بارائش فیه مبالغه لطیفه
در چنان سالی شنیع بیایه الوحده دور از دوستان دعاء
که سخن در وصف او ترک ادبست خاصه که آنجی خاصا
در حضرت بزرگان خان صیانه اللسان مخفی هم واجب
و بطریق افعال از سران در گذشتن هم ثابت است علیه بقوله
که ظاهره بر سر کوبنده حمل کنند پس هرین دو بیت
احتصار کنیم که اندک دلیل بسیاری بود بالیاء المصدری
فیهما و الیاء للوحده و مستع بالضم و التکون و الیاء للوحده
لا غیر ای مقدار القبضه نموده بالترک او رنگ کذا فی بحر
الغایب خوارقا و فیه خوارق فی الاصل حمل الحمار ثم
انطلق علی الجمل مطلقا ای حمل کان فالیاء فیه اصلیه **قطع**
که تفسیر کنند آن مخزن را تفسیر بدان نباید است ای القصاصه
چند باشد چو سر بخلاش الشین راجع الی قوله ان مخزن اما فاعل
باشد فیه و اب و من قال الشین فاعل باشد فیه و کما لا یخ
علی من یتامل المعنی در زیر ظرف آب و آدمی عطش علی آب
بر پشت کفایت عن کونه و ابنته جناب شخصی که طرف بفتحتین

الکلیه علی

ای بعضی از لغت او شنیدم در آن سال نعمت بکلمت داشت
قدم منکد دندان را وصف ترکیبی بر ادبهم الفقاء بسم
وزر دادی بیایه الحکایه ای کان بقصدی علیهم و مساوان را
سفره نهادی ای کان بظلمهم که و هی در وین ان الزجور فاق
بمعنی فقر جان آمده بودند و صاروا مضطربین آمکن دعوت
او که زود مشورت بمن آوردند سر از موافقت باز ندم ای
امتعت عن موافقتهم و کفتم **قطع** بخوردن
بسکون الرءایم خوردن سگ ای سوره که بر سبب بید
اندر غاری که الکف من بیچاره او که سگ مریون بند و
دست پیش سگ مدارای لا تمدن یکسکه اللذی للسؤال
که فرودن شود بعت و مال مریون به سگ را هیچ کس
مشاوره و التفتت الیه بر بیان بفتح الیاء الفارسی و النون
الجرید المنقش و سبج فعیل بمعنی المنفعل ای الثوب المنسوج
النمین برناهل ای علی الجاهل الاجور و طلاست و هو کل
میاطب به و قد یقواء بالیاء و یکتب به بر دیوار **حکایت**
حاتم اسم رجل معروف بکرم و بعضی باینه قبیل هذا الباب
طایفی تسوب الاقبیه طای را لغت از خود بر کتبت در
جهان دیده یا شنیده گفت روزی جهل شتر قربان کرده
بودم و با امداد عب بلوت و صحرا بیرون رفتم خارخ بفتح
الكاف العری و وصف ترکیب و الیاء للوحده را دیدم که بنه خار
فرهم آورده ای جمع کفتم بهرمانه بالیاء الاصل بمعنی الضیاع حاتم

چرا ندی که خلقی بر سما طکر دیکسر الکاف الفارسی آمده است
بیت هر که نان از عمل خویش خورد بفتح الراء منت
 حاتم طائی بنبرد و قلعه کرم الله وجهه شعر کنقل الضمیر
 من قتل الجبال احب الی من من الرجال بیت بقول الناس
 فی الکعب غار فقلت العار فی ذل السؤال بیت من اورا بهمت
 وجوانم دی برتر از خود دیدم حکایت موسی عم
 درویشی را دید از بهر اینکه ای من العوی بریک بالکاف الفارسی
 بمعنی الرمل اندر ای اندر بریک کما هر زمان شده بود کمال فقره
 گفت فاعلا ضمیر درویشی ای موسی دعا کن تا خدا ای دعا
 مرا کاف و دهد قدر بیان الکفاف فی الباب الاول
 فی قول المص و جه کفاف بتفاریق مجری دارند و من بین
 معناه هتاک و فتره بنا بالغنا فقر غفل عامض فکانه
 قال مضع ما مضع که از به خاطر بیجان آمد موسی عم
 دعا کرد تا حق تعالی او را دستهای بیاید و چون دستهای
 بمعنی قدرت و من ذکره بالیاء لم یغرض به و قال بمعنی قدرت
 و مکنتم فقرا همل البیان بخل به اذا المراد نوع واحد و مکنتم
 من القدرة دهد اجابت آمد بعد از چند روز باز آمد از
 مناجات دیدش فاعلا ضمیر موسی و الضمیر البارز راجع
 الی درویشی که فنار ای محبوس و خلق البهوه بالفتح و الکنون
 بمعنی اکثر بر و کرد بکسر الکاف آمده گفت موسی عم این را
 چه حالتیست گفتند خمر خورده ای شرب الخمر فان الطلاق

بیت هر که نان از عمل خویش خورد

الکعب غار

الکفاف

خوردن بمعنی آشامیدن شایع فی اللغة الفارسیه و آمده فی مختار الصحاح
 العبد سوا الخلق و رجل معبد بکسر الباء یؤدی ندیمه فی سکره
 و معناه فی العرف بالکسر نحو غاکرده و یکی را شسته بفتح الکاف
 العوی ای قتل احد الکون قصاص می کشد بیت کرب
 مسکین اگر بر دشمنی ای لوکان للمهزده المسکینه جناح تخم
 کجینک بفتحنی الکاف و الجیم العربیتان العصفور از
 جهان بر دشمنی فلذا قد جبد الضعيف قدرة فیؤدی الضعفاء
 کما قال عاجز باشد که دست قدرت یا بد خلاصه البیت السابق
 بر خیزد و دست عاجزان بر تا بد مضارع من تافان یعنی
 یؤذیه هم موسی دم حکمت جهان آفرین و وصف تکریمی اقرار
 کرده از بخاسته خویش ای جزایه علی الدعا اوله استغفار قولت
 و لو بسط الله الرزق لعباده لبغوا فی الارض بهو الی قراء
 معنونه لان الآیه نزلت علی نبیناء م شعر
 ما ذا احاطتک احاطت فعل من الموض بمعنی الشروع
 و اصله فی ورود الماء و شروعه و کلمه ما اما استقر بامیه فهذا
 بمعنی الذی و احاطت صلته و المجموع خبره مالی ای شیء الذی احاطتک
 او کلمه ما مع ذال اسم واحد بمعنی کلمی فهو مبتداء و الجملة الفعلیه
 خبره ای ای شیء احاطتک ای جعلتک حایضا یا معرور
 الحظیر بفتحین الاشراف علی الهلاک و يجوز ان یکسر الطاء
 للقافیة حتى بکلت و الجاران اعنی فی و حتی متعلقان بقوله
 احاطتک فلیت النمل لم یطریقوا بفتح الطاء و للقافیة علی

وكبر على اشرار **بابي** سفلة الظاهر ان كلمة رافعة بوجه
جاه بالجمع العرب امدوسيم ورش اي اذ جاء المنصب و
الغضبة والذميب الى الدنيا سيعلم بمرال بين المهرمة
والكثرة المحمودة للباية وهو الضرب باليد على القفاة يقال
لربالتركة ومن قال اللطمة التي تقرب على وجه الضبيان
عند الاساءة في الادب فقد استحق ان يقال في حقه **سلي** خواهد
جفيفت سترن اذ غفل عن لفظ سير ابن مثل اخره **جفيفت**
استفهام انكار في والمثاليه هو المصراع اثنا مور بهان به
سبا تدبير سن هذا مثل في العجم كما ان قوله بيت النمل لم يعرف
يقال في التركة **ع** فرج نك قناد يد رزول **حكمت**
يد راعل سيارست وليكن كرمي دارست يعني ان
في اية حرارة اما ذاتية او عرضية فيضرة العسل ولهذا يعنف
من اكله لاصح ليجله ومن لم يعرف معنى كرمي دارست
قال يعني ان ابنه حار المزاج لا يناسبه اكل العسل **بيت**
انكس كس توانكست عني كره الدالذي لا يصيرك عنيا او صحت
توان توهر ستر داند قبيل في الترجمة **بيت** اول كس كس
باي قبيل خيري سكاك بلواوسندن **حكايه** اعاب
العرب كل من هو من ولد اسمعيل سواء كان ساكن في البادية
او الامصار والقري وقول الجوهري هم سكان الامصار غير
مرضي والنسبة الى العرب **ع** واما الاعاب فهم سكان
البادية خاصة والنسبة اليهم اعاب فالاعاب ليس يجمع

ابن سدي على

ابن سدي على

جاء في نسخة ابن سدي

ع بل هو اسم جنس والباية في لفظ المص للموحدة للنسبة
يعني واحدا من الاعاب رايدهم وحلقه **ع** جوهر بان بصره اي في
جماعتهم واسواقهم حكايه هي كركه وقصتي در بيان اي في
المغازاة راهم بالضم كرده بودم واز زاد معن بالاضافة واعلم
ان الراء طعام تبيذ للتفر وممع لفظ معن ما يخر فذكره مع زاد
يفيد المبالغة في النفي يعني ان جنس زاد يبيع با من جيزي نما نده بود
واطلاق لفظ معن على الامر لهم والشئ المكتوم من المال والراد
شايح كما يقال في التركة معن سكله ميدر فاذا عرفت المعن
فللتفت الى استصعاب من لم يعرف معن لفظ معن
وفائدة زيادة ودل بهر هلاك نهادم كره ناكه مقصود من ناكه
بمعن فجاوة كلفظ ناكه ان كس **ع** ياقتم بيزم واريد اي اللؤلؤ
بهلكن ان زوق وشادي فراموش نكتم كه يدا شتم اي ظننت
ان في ذلك الكيس كندم بربانست وهو بالتركة كما وولمش
بغداي در ومن قال قيل اوتمه وهو معوف عند ابله فوجد
عن معن اللفظ والمعروف في البلدان البعيدة عن العمران ان
ابلهما اذا ارادوا التسوي يجعلون الخنطة المشوية في الكيس
او الجواب لاجل الزاد في الطريق فالاعاب الواجب ظن ان ما
في الكيس هو الزاد من الخنطة المعهودة وبار فراموش نكتم
ان تلخي ونا اميدي كره معلوم كره ممر واريدست **قطع**
در بيان خشك اي في المغازاة ابيات ورياك روان
اي الرمل الجاري ومن قال يعني تبره لم يات بمعن اللفظ ايضا

ابن سدي على

ابن سدي على

ابن سدي على

این کلمات را در کتب لغت و معانی
بسیار مشاهده می شود
و بعضی از آنها را در کتب
فقهیه و اصولیه نیز
مورد بحث قرار داده اند
اینست علی

اینست علی
اینست علی

اینست علی

تشنه را در زبان چهره در بضم ال دال چیدف اذ اللؤلؤ لا یدفع
عطش کالتصدف مرد بیا توشه بمعنی زیاد کواصله که او اشاره
الی مرد بیا توشه فناد بضم الفاء ماضی من فنادن و هو مرداف
افتادن فاذا سمعت التحقیق فلا تلتفت الی کلام لایلتیق بپای
بلوغه که بیا و چه زر چه حرف ای لا تفاوت بینها و حرف
بفتحتی التاء والزاء المعجمین بالترک سقی و من قال اراد به
سقی پاره سی فقد زاد من عند نفسه وقیل فی الترجمة **قطعه**
قوری یازید و آفر قومه صومینه آغزنده در ندر یدصدف چو
آیقدن دوشه آرزقسهاره قوشغده انگ نزر نه حرف
حکایت یکی از عرب ای واحد منرم در بیابانی بیاض
الوحدة از غایت تشنگی گفت **شعر** یالیت قبل
ظرف لقول افوز منیع فعیلة بمعنی الموت بوما بدل من الظرف
والمراد بالیوم مطلق الوقت لانه افترن بفعل غیر ممتد و من لم یوف
القاعدة قال والیوم زمان مایین طلوع الفجر لغروب الشمس
وقد یطلق فی مطلق الوقت وهو المناسب بهنا افوز ای اظفر
بمنیع بالضم والکون ای الممتنع ای یالیت افوز بمرادی قبل
ان اموت نهر بالجر علی انه بدل من منیع تلاطم کبته صفقه نهر
وهو فاعل من اللطم بالترک طبعی اور مق و تلاطم الامواج ضرب
بعضها ببعض و اختار الماضی للتفأل کانه وقع فاطل نصب
باضمار ان فی جواب التمنی ای اصیرانا املاء و فریح بکسر القاف
حکایت همچنین در قاع بمعنی صحرا و هو معروف بسیط

ای

اینست علی

این بسوط و طویل و من فتر القاع بالمستوی من الارض
جعل لفظ بسیط صفت کاشف مسافری کم شده بود ای فصل
الطریق و بعض النسخ راه کم کرده بود کما فی الحکایة السابقة
وقوت تشد بالواو المفتوحة وقوتش بسکونها ثمانده
و درمی چند بالترکه سر قح اچه **بیت** شادم زشاهای کف
پای سکانت مانده کدی که بیاید درمی چند بهر میان داشت
بسیار کردید بفتح الکاف الفارسی بالترکه طولانی راه بجای
بزد و بسنج هلاک شدای مات بالشدۀ طایفه و هر سید
الذکر المنزل و درمها دیدند پیش رویش نهاده و بر خاک
این کلام را بنشسته **قطعه** کرمه زریقه اء بشد بالراء واللوزن
جعوی و هو دینار کبیر مشهور بالخالصیة دارد فاعل اول المصراع
الاخیر یعنی مرد بکسر الدال بیا توشه ای زیاد بر یکدیگر کام بالکاف
الفارسی بمعنی الخطوة ای لایرفع خطوته یعنی لایقدر علی ان یخطو
خطوة هذا هو المرام بحسب المقام و من قال وقد بقاء بالکاف
العربی بمعنی المراد در بیابان بسکون النون فقیر سوخته را
مرهون شلف و حخته بکه نقره و خام الفضة التیبه **حکایت**
مرکز لفظ مستعمل یعرفه کل احد و من قال یعنی اصلا فقد حل
المشکل عنده از دور زمان نالیده بودم ای ما وصلنی
منه الحق يقع من این لاجل و روی از کردش اسم مصدر
من کردیدن بفتح الکاف الفارسی آسمان در هم نکتیده و
المعنی بالترکه بورت ممش ایدم مکر وقع که پایم برهنه بود و

اینست علی

اینست علی

اینست علی

استقامت ای قدرت پای پوشی براد به المعنی الاصطلاحی
 بالترک با بوج نداشتیم ای کم بین ما قدره ان اشترى المداس بجامع
 کوفه در آمدن ای دخلت فيه و تشک حال کون رجلا حافیه یکبار
 دیدم که پای نداشت سپاس و شکر گفتم صحیح بجای آوردم
 ای شکر ت علامه الله تع و هی صخره جلی و برفوشه بالیاء
 المصدری صبر کردم **قطعه** مرغ بریان ای الطیر المشوی
 بچشم مردم سیر با کسره المجهول کما عرفت کتبه ای کتبه است
 از بر کتبه بشدید الرأی للوزن بر خوانست یعنی اقل من
 ورق نبات علی سفة مملوۃ من الطعام لان المتعم الشعبان
 لا یعرف قدر الطعام وانکه را دستگاه بمعنی القدرة و جمیع
 استعماله و من قاله اکثر استعماله فقد اخل بالیان و قدر هذا اللفظ
 قریباً و لم یغرض به هناک و قدرت عطف تفسیری نیست
 ای الذی لا قدره و المراد به الشخص الجامع شایع بخت
 مرغ بریانست **قطعه** نوق کشیک او کنده پشمش قوش
 خوان آرا سده تیره دن کدره اول که بیج نعمته لا ایر مزه مرغ
 بریان اگر شلغندر **حکایت** یکی از ملوک باین چند از
 خاصان بیان لقوله تیخ چند در شکار کار که بی بر مستان بکسری
 الرأی و المیم ای فی الشتاء از عمارت دور افتاد ای وقع بویدا
 من العوان شب درآمد ای دخل اللیل خانه و دهقان قدم بریان
 فی الباب الاول دیدند مگر گفت شب آنجا رویم تا زحمت
 سر ما بمعنی البرد بکون الرأی فیها نباشد که از روزا گفت

ابن سیدی علی

و در کتب دیگر

لابی قدر بادشاه نباشد العجا بجان و دهقان بیا و الوحدت رکبیکر
 ای ضعیف بردن هم اینجا خیمه زینم و آتش او وزیرم دهقان را
 خسته شد ای وقف علی اراده المملک ان ینزل بیت و کون
 الوزیر مانعاً ما حضره از طعام ترتیب کرد و پیش سلطان
 برد بطریق الهدیه وزیرین خدمت ببوسید و گفت قدر
 بکون الدال و ک الرأی بلند سلطان بدین قدر بفتحین
 نازل نشدی بالترک کتبیج اوله ایدی و لیکن نحو استند که قدر
 دهقان بلند شود مملک را سخن گفتن او مطبوع آمد ای
 قبل طبعه کلام الدهقان شبانگاه ای وقت الشام بمنه
 نقل کردند با مداد ان خلعت و نعمت بخشد ای اللدهقان
 و در کتاب مملک قومی چند بالترک برهجه ایاق **بیت**
 آنکس که مرا کشت بجور و ستمی چند کاش از پی تا بوت من آید قدر
 چند می رفت و می لغت ضمیرها راجع الی الدهقان **قطعه**
 ز قدر شوکت سلطان کشتت بفتح الکاف الفارسی چیزی
 کم بالفصح بمعنی ناقص از التفات به همان سرای بکون النون
 و التقدیر کبرای مهران بالترک قونق اوی دهقان کلاه کوشه
 دهقان بکون ماد کلاه و التقدیر کلاه با قصاب رسید
 غلله بقوله که سایه بر سرش افکند چون تو سلطان ای سلطان
 مشک **حکایت** که ای بول ای سائل مخوف را و هو الذی
 یخاف الناس ان یجیر مثل حکایت کنند که نعمت وافر داشت
 ای کان له مال کثیر یکی از ملوک گفت می نماید مجرول ای میری

که مالک بکران قدمه بیازداری بیاید الخطاب و ما را مهتی
 بیاید الوحده هست که بر می بماند بعضی کما قره آخره التیاجه
 از آن دستگیری که چون ارتفاع ولایت ای حاصل المملکت
 رسد ای وصل و فال کرده شود ای یزدی ذکر الدین گفت لایق
 قدر بزرگوار خداوند جهان نباشد فاعله ضمیر لایق دست بمال
 چون من کدا الودن بمعنی التلوین که جو جو فرام آورده ام
 یعنی قد جموعه حبه حبه گفت غم نیست که بگوازی دهم
 و فی بعض النسخ بتتری دهم که التیاجه التیاجیه بین تریا لوا
 عجین الکس العین فعیل بمعنی المفعول بالترکه خیر الکس
 بکسر الکاف و سکون اللام بالترکه الجوه و عین الکس من باب
 جرد قطیفه لیس بطاهر فلنا فی جوابهم سدی بالین المهرله
 من سددت التلمه شوق جمع شوق بالفتح المبرز بتقدیم الراء
 المهرله علی المعجم علی وزن المذمب ای الخلاء و قبیل فی البرجه
بیت دیر که آبی بلجغی ظاهر دکدره بنیادیرز که سیوه رز
 آنکه مترجح **بیت** که آب چاه نصران نه پاکست بالباء
 الفارسی جهود مرده می شویم چه پاکست بالباء العربی
 شنیدم که سراز فرمان ملک بازر دای امتنع عن امره و حجت
 آوردن گرفت ای شرح فی اید الدلیل و شوخ چشمی
 کردن بالترکه یوز سنک و حشر لقی ای ملک ملک
 فرمود نامضمون خطاب یعنی ما امره الملك من المال بجز
 و تویج مستخلص بفتح اللام که دند یعنی اخذ و امن المال المأمور

بالقره

بالقره والغلبه **مثنوی** بکفایت چو بر نیاید کار نشتر
 بی حرمتی کشد ناچار او ده هر که بر خویشتن بخشد ای من لم
 بترحم لنگ که بختد کس فاعله بر و شاید ای لولم یترحم شخص
 آخره و یلیق به و قبیل فی الترجمة **مثنوی** لطف ایله چونکه
 حاصل اولیه کاره آخراول حرمتی بوز ناچاره هر که کند و به ایتمه
حرمت . بر اول که ایتمه نذات حکایت
 باز کانه را دیدیم فی زمان سیاحت که صد و پنجاه شتر بار داشت
 و جریل بنده و خدمتکار عطف تفسیری و فی بعض النسخ بویرو
 فیکون من قبیل اضافه الموصوف الی الصفه در جریده
 کیش اسم مکان مرا حجه و خویش بر بقتیم الباء و بمعنی شب یار امید
 بالترکه دکلمه مدی از سخنهای پیرینان کفان بین کلامه
 المنتشر بقوله که فلان انبازیم بفتح الهمزة و سکون النون ثم
 الموحده و الزاد المعجم یعنی نشر یک فلان بشتر کتاست فلان
 بخاصیت هندوستان عطف جمله علی جمله و این کاغذ قبالة
 بفتح القاف مکتوب قاضی فلان زمین است و فلان
 چیز را من المال او التاع فلان ضمین است ای کفیل بالمال
 او ضمان الوردک کاه کفیع که خاطر اسکندر به دارم که هوای
 خوشمست و کاه کفیع نه که دریای مغرب مشوشن ثم عذ
 الاسفار المنقذة الواقعة فی المسافة البعیده سفر او الحدا
 حیث قال سعد بابک سفر دیگر در پیشمست ای فی
 نیت و قدام فکری الکران کرده شود بقیه عمر بکوشه

ای قاضی

و چون انقط است فی النسخ
 الی نایب ما بعد قرصین و
 الاحسن ان لا یوجد التیاجه
 عامه قول زمین است لانه
 قافیه کماوف قاعده الایجاب
 و اینالم یوجد بعد قول
 مشوشن است

بشیخ و تر که تجارت کنم گفته بود کلام المعص آن کدام سوست گفت
 ای التاجر کوکر و بفتح الکافین الکافین پارسى پچین خواهم بود
 شنیدم را آنجا عظیم قیمت دارد هذا سفر عظیم عده التاجر جزه سفر
 و از آنجا کاسه و چینی بروم آرم و هذا و خطه و ادبیای رومی بهند
 هذا سفر بعید و پولاد بندی جلب و هذا سفر شدید و اکیسه و بالمد
 و کر الکاف الفارسی یعنی قاروره و حلبه بزم و هذا سفر خطیه و بر
 بالغم بیانه متاع المتی بیارس کل واحد من هذه الاسفار ان
 تشرأما يكون بالعم الطویل و عده التاجر سفر واحد ايسره و قد
 لنفسه عمر طویلا بعد هذه الاسفار حيث قال و از ان پس ترک تجارت
 کنم بید ترک سفر لا ترک طلب الدنيا اذ قال و بدکان بشیخ چندان
 از ان با یحویا ای الفکر الفاسد و خواند بسکون النون کریش با نباد
 العرب ای زیاده کافش عما ند بسکون النون گفت ای سعدی تونیز
 سخن بگوی از انها که دیده و شنیده و گفته **رایجی** آن شنیده است
 استفهام در صحیحی غور بضم الفین المعجیه اسم مکان پار باباد
 الفارسی و سکون الراء ای في السنة السالفة سالاری ای شنید
 واحد و تاجر صاحب الملک و قد غواء بالباء العرب و کسر الراء
 للاضافة ای بهالاری و معنی بار سالاری سالاری و من ظنه
 صحیحی تکلف في تجسید بیفتاد از سور من المرب گفت چشم
 تک بالاضافة دنیا دار را وصف ترکیب و الراء باهل لونا کما هو
 الظاهر المتبادر من اللفظ المذكور و من قال بمعنی من یجت الدنيا
 و یطلع فیها فداره بمعنی من غدق یا قناعت پر کند یا خاک کور

ابن سیدی علی
 این سخن را در صحیحی غور بضم الفین المعجیه اسم مکان پار باباد
 الفارسی و سکون الراء ای في السنة السالفة سالاری ای شنید
 واحد و تاجر صاحب الملک و قد غواء بالباء العرب و کسر الراء
 للاضافة ای بهالاری و معنی بار سالاری سالاری و من ظنه
 صحیحی تکلف في تجسید بیفتاد از سور من المرب گفت چشم
 تک بالاضافة دنیا دار را وصف ترکیب و الراء باهل لونا کما هو
 الظاهر المتبادر من اللفظ المذكور و من قال بمعنی من یجت الدنيا
 و یطلع فیها فداره بمعنی من غدق یا قناعت پر کند یا خاک کور

حکایت مالدارى را شنیدم بخیل چنان معروف بود که
 حاتم طایه بسنا کانه طرف خلافتی بر حالتش بیعت آراسته
 کثرت مال و حست نفس جیل بمس اللام المشددة ای خلعت بخیل
 در باطنش ممکن ای ثبت و تفرز که نام را بجای از دست ندادی
 ای لایسبع خبز او احدا بروح و کره ابوهریره را بلفظ نواضع
 بیاء الحکایه سابقا و لاحقا هذا ماض منفع من نواحقن بالترک
 او خشمق و سب اصحاب کهف را سخوان نینداخت مع کونه محفل
 في الجملة خانه و اورا کسی ندیدی در کشاده یعنی مفتوح الباب
 و سوره و اورا سر کشاده لا مساکه علی وجه المباشرة **بیت**
 در ویش بجز بوی طعاش شنیدی اعلم ان لفظ شنیدن
 يستعمل معنی بوییدن في اللغة الفارسیة مجازا شایعاً و کذا انظرا
 فاذا عرفت التحقيق فلا تفتت الی ما قبل انه بلا شکر
 و ال قول من قال هذا کتابة عن کمال المساکه بخت بسبع الفقیر
 رایج طعاش من الغیر مرغ از پس بالباء الفارسی و کسر السین
 مضاف الی قولان خوردن او ریزه خجیدی ای لا یلتقط الطیر کسرة
 الخبز من بقایا سفرة قبل في الترجمة **بیت** در ویش بکلی
 قوتوسه ابشار اخی خوش اتمک او و غن در مد الحق شنیدم که
 بر ریای موب ای فیه راه مصر مفعول مقدم لقوله هر گفته ای توجیه
 الیه و حیال فرعون بالیاء المصدری در عطف جملة علی جملة قوله
 کما اذا ذکره فوق بید المصدری بید بعض الایة الواردة في قصة
 فرعون ان حاله وقعت کحال فرعون و تمام الایة و جاوز نابنی

ابن سیدی علی

اسر ائیل البحر فاتبعهم فرعون وجنوده بغيا وعدوا حتى اذا
 ادرك الغرق قال آمنت ان لا اله الا الذي آمنت به بنوا اسرائيل
 وانا من المسلمين الآن وقد عصيت قبل وكنت من المفسدين
 نكاه باد مخالف کرد بکس الکاف الفارسی کتبه بر آمد و تبوط
 بقوله شنیدم که بدریای مغرب چنانکه گفته اند **بیت** باجمع
 طبع بکس العین للمضافة ملوات التاء للخطا بسبب لئلا شکایة
 عن الطبع که بسازد بکس الباء بالترک دوزخ و قوشله یعنی موافقت
 ایروب مقبول اول او قریقا سنازد بالنون النافية بالترک دوزخ
 و قوشله شرطه بالفتح والسكون الیج الموافقة كما قال خواجه حافظ
بیت کتبه شکستگاری باد شرطه جزیه باشد که بازیم آن آستانه
 و من لم یوف معناه قال ضرب من الیج بقال بالترک فویز به و فتح
 نبود لایقی کتبه ای نصیب دست دعا بر آورد متعلق بقوله ناکاه
 باد مخالف کرد کتبه بر آمد و و باید فایده که در کتبه فلا تخرج
 فاذا کبوله الفلک لای متصله تحذوف دل علیه شرح حال
 المشرکین سابقا ای هم علی و صفوا به من الشکر فاذا کبوله
 الفلک دعوا الله مخلصین الی الدین ای کاینین فی صورة من یخلص
 دینه لله تقا من المؤمنین من حیث لای ذکره ان لا اله الا الله **بیت**
 دست نصح چه سود ای لای نفع بنده محتاج رالاه وقت
 دعا بر خدا ای بر فوالیه وقت کرم در بعل بفتحتین ای الابط **قطع**
 از زرویم راحه بیاه الوحده بر ساقا للمحتاجین خویشین هم
 مجمع بر کبرای خذانت منفعة یصرف مالک الملک الی حاج المباحه بعد

ابن سیدی علی

ما تصدقت به چونکه این خازن تو خواهد ماند ای بیع و انت تموت
 حتی ازیم و خسته از زکیرای افرض جداره مبتیا من لبات
 من فضة و ذهب فلا تعرف مالک لای تزیین البیت و تزیین
 بل الی التصدی و التمتع آورده اند که در مصر اقارب در پیش داشت
 ای کان له المصرو رثة فقراء بقیة مال او تو انکر شد ای صاروا
 اغنیاء جامهای که بر او بریدند و ح بفتح الحاء المعجم و الی المشرقة
 ثوب سدا حریر و لحمه شع و قیل اسم حیوان یسمی القوب المتخذ من
 وبر ماخر ایضا و قیل الخ تصوف غنم البحر و قیل ان ذلك الحيوان
 غنم البحر و دمیاجی متلع لطیف و مع وف ببردند القباء در آن هفت
 یکی را دیدم از ایشان ای من ورثته بر باد بیاه البیاء الاخرة للوحدة
 و المراد بالفوسل الشریع فی المشی روان ای یذهب و غلامی بیاه
 الوحده پیری پیکار در او دوان صدفه مشتهر من دویدن با خود گفتم
قطع وه که مرده باز کردید با الکاف الفارسی ای لورج المیت
 حیا بمیان قبیل و پیونزد و هو من یعلق به الشخص من الاقارب
 رد میراث سخت تر بودی بیاه الحکایة وارثان را زمر که خویشاوند
 بالترک خصم و قوم با بقوه موقع البیاء سببیه که میان ما بود
 استیشن کشیدم و لغتم **بیت** خورای نیک سیرت و سره فحش
 بمعنی مقبول مردگان اصله که آن نمون بخت بضم النون و الکاف
 الفارسی بمعنی المتکسر کرد بکس الکاف العریض الی جمع و خورد
 یقواء بفتح الحاء و القافية و من قال للوزن فقد اخطا و قیل فی الترتیبه
بیت بیدر صورتی که مرده جمع ایروب بیدر کتبه اول نامه

کردم
ابن سیدی علی

حکایت صیاد ضعیف رامای بکب الیاء الاصلیة قوی
 در دام افتاد ای وقع في شبكة و طاقت ضبط آن نداشت ای لم یقدر
 علی ضبط السمكة ماهی بر و غالب آمد و دام از دستش من
 یذ الصیاد در بود **قطوع** شد بجمع رفت غلامی فاعله که آب جوی
 باضافه آب آرد من آب جوی آمد و غلام بیدای جاب الماء کثیرا
 و غالباً ذهب بالغلام دام مر بار ماهی آوردی بیاة الحکایة ماهی
 این بار رفت و غلام بید و کذا الامر فی الدنیا یس فی العباد و توبیر
 و یک صتیبا دانی در بیخ خوردند و ملا متشن کردند ای و جوی الصیاد
 المنکور که چنان صیدی در دام تو افتاد نتوانست نکاه و آن
 ای لم تقدر علی حفظه گفت ای برادران چه توان کرد در روزی ای یزق
 نبود و ماهی را همچنان روزی مانده بود **حکمت** صیاد
 به روزی در جله ماهی بگیرد و کذا و ماهی به اجل هر شکلی نمیداند
حکایت دست و پا به ریده و ای شخص مقطوع اليد و الرجل هر
 پای بالترکه قرقا یقلو و دید کلی جانور را بشت بفتح الکاف
 العبد ای قله صاحب دل به و بگذشت و علم انه قله ذلك شخص
 و گفت سبحان الله نصب علی المصدریه بفعل مقدر ای استخ
 یعنی انزه الله تنزیها و یستعمل فی مواضع التبع بانرا پای که
 داشت چون اجلس فرار سید از بله است و پا نتوانست که برت
مشوی چو اید ز بی بفتح الباء الفارسی و سکون الیاء بمعنی
 العقب دشمن بکسر النون جان شان و صف ترکیب بیند اجل
 سکون اللام پای مرد دوان بلاضافه فی اللفظین در آن دم که

دشمن بیانی علی التوالی رسید لفتک کمان کبار بفتح الکاف العربی
 ای قوی منسوب الی ملوک کبان نشاید کشید و اعلم ان ارباب
 التوارخ من الیوم قوت الملوک لماضیه من تحت ایران علی اربعة
 مراتب الاول علی ملوک پیش و ادان اولهم کیومرث و آخرهم کیکاویس
 و اثنا ملوک کبان اولهم کیمرث و آخرهم اسکندر بن داراب
 و اثنا ملوک اشکانیان اولهم شاپور و آخرهم بهرام بن
 بهرام و الرابع ملوک ساسان اولهم اردشیر بابکان بن ساسان
 کما مت ذکره سابقا و آخرهم نیر ذکره و المعنی اذا حل اجکل و جاء
 العبد و افتک لا تقدر علی الرفع **حکایت** ابلهی را دیدم سمن و
 لحیم و خلعتی در بر ای علیه تمین کثیر الثمن و مرکب تازی ای فرس
 عربی در زیر ای ركب علیه و قصب هو نوع من الاقمتة المنسوبة
 بالابرة سیم بشده الزر اس **بیت** بست قصب اندر سر ای دوست
 بشته زر سه بوسه بده مار ای دوست بدستاران
 مصری آم نسبت به سر ای جعله عاتق زار که گفت مخاطب الی ای صوفی
 جگوز می بینی این دیبای معلم علی وزن المفعول من اعلم الثوب
 ای جعله ذا علم بفتحین و هو قطعة من الثوب یخاطف منکبیه و هو
 مهجور فی زماننا بدین حیوان لا یعلم ای جا بیل کفتم فی جوابه خط
 بیاة الوحی زشتت که باب زر نوشته است **شعر** قوشاب
 بالوری ای بینی آدم حمار فاعل شارب و التکلیف للتخفیر علی المنصوب
 بنا بتقدیر اعنی جسدا بدل من عجلاله حوار جمله آتمیه صفة جسدا
 لحوار صوت الثور **قطوع** باومی نتوان گفت مانند این حیوان

مخطوط
 در توارخ ملوک کبکان

دشمن
 بکسر النون
 جان شان

غیر تقدیم و تاخیر الموزن ای نتوان گفت این حیوان با آدمی ماند
 مگر دراع بکسر الال بالترک و الاکذا سمع من الال ساذة و قیل بضم
 الال و تخفیف الراء للموزن و اصله بنشد بالراء واحدة الراء
 و لا یخف برودة ارادته بحسب المقام و دستارای العیالته یقش
 بیرونش من الصورة البشرية بکلام من کردیدن بفتح الالف الفارسی
 در چهار اسباب و ملک و همت او مریون که بیخ چیز نیند و بعضی
 نسخ نیاید حلال جز خوش قیل فی الترجمة **رباعی** بر امر آدمی
 دیکه او حیوانه مکر داس و دلبندی نقش انسانه یوری آنه قوی
 اسباب و ملک و الفتح حلال کوری سن بهیچ آنکه مکر قافی **قطع**
 شریف که متضعف بک العین من الضعف بالفتح و الفتح ضد القوة
 کذا فی مختار الصحاح و من قصر علی الفتح فهو من ضعفه شود خیال بند
 ای لا تصور که با بکاه و هو مراد فی بکاه بمعنی الحجر الذي یوضع علی
 القدم و بمعنی المترح و بمعنی المرتبة کذا فی بحر العوایب و المراد هنا
 المعنی الاخر بلندی ضعیف خواهد شد و المراد ان لا یضعف قدره
 و راستانه و سیمین بهیچ زر نبرد مریون کمان مسکه که یهودی شریف
 خواهد شد ای لو کان للیهودی عتبه من الفضة و مسمار یامن الذاب
 لا ترغم انه یرفع شانه و قیل فی الترجمة **قطع** شریف اگر ضعیف
 اولین خیال بنی که بوجه مرتبه سید ضعیف اول مسکه اگر کش
 استیکن آلتون ایله میخایله کمان ایتمه یهودی شریف اول مسکه
حکایت دزدی که در راه را گفت شرم ندرای ای قال سارق
 سائل لا تسخی که از برای جوی بیاد الوحده سیم ای لاجل الفضة

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

القلیة کاشعبر دست پیش مر نسیم ای خسیس در از کنی گفت
 فاعله ضحیه که **بیت** دست دراز و وصف ترکیبی از پد بفتح الباء
 الفارسی و کس ایاد للاضافة و فی بعض النسخ دست درازی بالیا
 المصدری و یوملا لفظ از یک حبه سیم ای لاجله بکه بهتر بد بشد
 الراء بدایع و نیم ای بدانق واحد و نصف **حکایت** مشت زنی
 المراد به معناه الاصطلاحی ای الشخص القوی الذي یقال له زور بازو
 حکایت کند که از دهر مخالف ای من الزمان الغیر المساعد بالمال کمان
 آمده بود کتایه عن کمال الشکایة و ارحلق بالحاء المهملة فرج ای و سع
 کنایه عن کثرة الاکل و دست بکس التاء للاضافة مثک بفتح آنه
 لاجرم شکایت و فی بعض النسخ مشورت و مولعید پیش بدر بر
 و اجازت حوات که عزم سفود آرم ای قصدت السفر قطعاناً
 مکر بفتح الالف الفارسی بفتوح بازوان جمع بازو دامن کامی
 بالکاف العربی و یاء الوحده بکف آرم **بیت** فضل و بهن ضایست
 تا نماید فینسخ ان ینظر و هالینما کیوناً ضایعین عود بهراتش نهند
 مسک بسایند فالانصب ان یوضع العود علی النار و یسحق
 المسک لینظر کما لربنا و هو الریح الطیبة پد لغت ای بسر خیال
 محال از سر بدرین ای اخرج الخیال المحال من الراس و یای فاعت
 در دامن سلامت گش بفتح الالف العربی ای اقنع که بزرگان
 گفته اند دولت نه بکوشید نیست چاره کم جوشیدن ای لایحصل
 الدولة بالجد فالعلاج فلة العلیان ای القناعة بالقلیل من الطعا
 و قیل العلاج فلة الاضطراب **بیت** کس نتواند گرفت دامن

و معناه القوی مریون
 او بر جوار و یوسیل بر او
 هفتاد و سه

م

دولت بزوری بالقوة والعهدة کوشش بالكاف العوایم مصدر
من کوشیدن به فایده است و کتب کون السین ما یختضب به
بالرک استق و قول من قال الوسمه بمعنی الکنی من وسمه اذا نشر
فیه بسمه وکذا لایناسب المقام برابری لور **بیت** **الکره**
بفتح تین سر ویت هنر دو صد باشد م هون بر بکار نیاید جو
بخت بد باشد ای لوکان فی مقابله کل شع ما ینکمال لایفیع اذ کان دولت
سوء بختی چه کنای ما یفعل زور مند و صف تر کینه و فاعل کند
واژون بخت الو او من نفس الکلمه و صف تر کینه ایضا بدل منه
یعنی شخص طالع بازوی بخت که بازوی سخت یعنی قوه الطالع او
من قوه البدن پسر گفت ای پدر تو ای بسیار است نیز با بقوله از
نزدت خاتم ای من سروره و جذب فواید النفس و دیدن
عجایب من الآثار و شنیدن غایب من الاخبار و فرج بلدان
بالضم و السكون جمع بلد و مجاورت بالحاء المهملة ای المکانه حلاله
بالضم و التشرید جمع خلیل و تحصیل جاه و ادب و مزید مصدر
یعنی مال و مکتب ای زیادتها و معرفت باران ای حصول المعرفه
و بخت روزگار ان چنانکه سالکان طریقت گفته اند **بای** تا بر کمان
و خانه در کوی بکسر الکاف الفارسی و یاء الخطاب ای مادام کنست
فی الکان و البیت مرهونا یعنی مادام لا تخرج الالسفهر کزای خام
آدمی شوی فاعل بقوله هذا بر و اندر جهان نفع کن کما قال الساجون
بیت اگر خواهی که در عالم بخندی لونی کن لونی کن لونی پیش
از آن روز که جهان بروی ای قبل ان تروح من الدنیا بدر گفت

ابن سبیدی علی

دیگر

سوره

ای پسر منافع سفر برین شرط ای اسلوب که بیان کردی به نهارت
ولیکن بیخ ظایفه راست و من اوردی من قبل لفظ بیخ به القله
و بعده لفظ راست فقدر تکب الاستحکام اول ای الاول من تکب
الظایفه باز رکاب یاء الوحده النوعیه را که با وجود نعمت و مکتب
ای قدرت علما و کنیزان قدر بسیار و حکایه الزایه و من قال هنا
جمع کنیز که کذا قبل و قال فی البحر کنیز و کنیزه کلاهما لغتان بمعنی الجاریه
و لعل قول کنیزه ان جمع کنیزه و اما کنیزه که جمع علی کنیزه کان فقد اظهر
عدم علمه و لهذا اورد قبیل و قال و لعل فی المعال دلا و بیه و صف تر کینه
للجمعین و شکر در ان چاکه دارد ای لایحه الخ دام هر روز بتهری
و مرتب بمعنی یاء الوحده فی جماد در حفظ از نعم دنیا مستغنی و
مستغنی شود **قطعه** منع بکوه و دست و صحه او بیا بان نوب
یست لازم چاکه رفت خیمه زد و خوابگاه بالوا و الکره ستمیه ای محل النوم
و الاستراحه ساخت فحال المنع بهذه الامور و انرا که برادر جهان
یست دست رس ای من پس له و وصول الابدال مرام الدنیا در زاد
بوم خویش ای فی الموضع الذی ولد فی و وطنه الاصله و قدر بیان
معانی لفظ بوم فی قول در شوره بوم جنس غیبست و ناشناخت
ای غیر معلوم دوم ای اثنا من تکب الظایفه عالمی بکسر اللام و یاء
الوحده کالت ای که بمنطق مصدر معنی یعنی بتکلم شیرین الباء سببیه
و قوتت بتشدید الواو فصاحت عطف علی مدخول الباء و کذا قوله و
ملیه و بلاغت ای سبب هذا الامر مر جاکر رود بخندشش اقدام نماید
ان الناس و الکره کنند **قطعه** وجود مردم دانا مثال زرتشتید

ابن سبیدی علی

ابن سبیدی علی

ابن سیدی علی

الراء للوزن وكسر اللام في تطلاست وهو كل ما طليت به كذا في
 مختار الصحاح ومن قال ههنا والطلا في الاصل بالفتح والشيء
 قد قال في قتل المعص لا جورد وطلاست به ديوار في مختار الصحاح
 الطل كل ما طليت به فقد غفل عن احد قوليه واعلم ان معنى لفظ از
 طلا بالتركة بالذات التوزن والمراد به الذهب الخالص لان الطل لا يتخذ منه
 كهرجك رود قدر وقتش وانذ فان الذهب اينما ذهب لا يذوب
 رواجه بزرگ زاده و نادان بشهر واقبل ان شهره وافتح الرائع
 لفظ واحد وكان بعض سلاطين البيع في اوائل سلطنتهم يريدون اظهار
 نفوذ سلطنتهم ويامررون ان يكتب اسماءهم على الاوراق القفار
 كضرب الدراهم ويامررون الناس ان يقبلوا تلك الاوراق في بيعهم
 كالدرهم المضروبة والناس يقبلونها خوفا من قهر سلاطينهم وان تلك
 الاوراق شهره واما مضارع من مان تن بمعنى المشابهة فالمنع ان
 الابن الجاهل للرجل العظيم مثل تلك الاوراق يعامل بها وتقبل
 في البلدة كدرديار غير بشن بهرچ نستاند لانه ليست بدرهم
 مضروبة من فضة خالصة وقيل ان اللفظ المذكور كتب من شهر سكون
 الراء ولفظا واللفظ والمعان احد بالتركة كرو وقد يكون زيدا للثنا
 اولي بين اللفظ وقد يطلق على المطعوا نحو غوره وا وقد يكون بمعنى با
 اي للمصاحبة ولعل واهنا اما بمعنى باز او زايد ويقرب من الاول ما
 قيل شهره وافتح الراء لفظ واحد في البرهلوئي يستعمل بمعنى مكتوب الحكم
 سوم اي الثالث من تلك الطائفة خوب روية الياء الثانية للوحدة
 كه دون صاحب لان بي الطت او ميل كند فان حسن الصورة متفاطيس

ابن سیدی علی

لفظ ما من مع مضارع من انزل بالفتح قاله
 فاصح شهره وافتح الراء لفظ واحد في البرهلوئي يستعمل
 بمعنى مكتوب الحكم سوم اي الثالث من تلك الطائفة خوب روية الياء الثانية للوحدة
 كه دون صاحب لان بي الطت او ميل كند فان حسن الصورة متفاطيس

الغلوب

الغلوب صحبتهن ان غلبت شانهن وحدثن لمنت واندای
 بعد ورنه او منته على انفسهم كقوله اذا نكحتم اباها
 وكذا روي زيادهم دلها اي حسنة است وكلمة كبر الكاف
 الفارسي اي مفتاح دراي بسته **قطع** شامدای محبوب
 آنجا که رود حمت وعتت بيندای يعظونه ودر براند بقره ش
 الضمير راجع الى شاهد پدر وما در خویش فاعل براند تیر بالباء
 الفارسي وشد يد الراء للوزن كما وس بر اوراق مصاحف
 ویدم ای كانوا وضعود فيهم القتم اين مندرت الظاهر ان التاد
 من نفس الكلمة بمعنى المترتبة ومن رجع كونها للخطاب فقد رجع
 المرجوح از قدر نومی بیدم پیش بالباء العربة كوت فاعله ضمير تیر
 طاموس خاموش ای اسكت که هر کس که جماله دارد من كان لرفع
 من الحسن هر کجا پای نهد دست نداشتش پیش بالباء الفارسي
 ای لا يمتونه ولا يبرون **رباعي** چون در پس موافقت و دلبری
 بالياء المصدرى بود انوشه بيست ای لانه كبر پر از وى كبرى بود
 لفظ برى كى بمعنى بيزار على ما صحح بره كتب اللغة ومن قال بين تيرى
 ومنقطع بود غلبيات باصل معناه اولو مهرت كوامر من كفتن
 وحمد بيانى نايده ذكره صدقت در ميان مباحث و في بعض النسخ
 مباد و در بنديد الراء بيم را اليتيم في الانسان من لا اب له و في
 الحيوان من لا ام له و في الجمادى انظر اليه كبر كس مشتري بود چهارم
 اي الرابع من تلك الطائفة خوش آوازي اي خصص صوت حسن كه
 بخجته و داودى اي بخلق منسوب الى داود دم اي بصوت حسن

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

خبر بيان لفظ بيم

ابن سیدی علی

کواو و دم آب از جریان مصدر و مرع از طیران بتقدم الیاء علی الراء
 و من عکس فمقد غلط باز در ای میسک **حکایت** کان داود
 حسن الصوت بالنباحه و تلاوة الزبور حتی کان یجتمع الناس
 الطیور لسماع صوته و قیل کان یحمل من جملة آلاف من الخنازیر
 یوسیت ابن فضیل باضا و وسیت دل در دمان ای قلوبهم صید
 کند و ارباب معنی بنامت او یعنی ندیم شدن او رغبت نمایند
شعر سماعی کما فی مرفوع تقدیرا بالابتداء و الاحسن بفتح تین الالف
 جمع اغنیة خبره من استفهامیة مرفوعة محلا بالابتداء اذا اسم اشار
 مرفوع محلا خبره الذی جنس بالجیم و تشدید التین المصاحبة یعنی
 من بیده و الموصول مع صلته صفة ذال المثال مفعول جنس
 و سکون الیاء لفرورة الشعر و المثال جمع شئ هو من الاعداد ما کان
 علی وترین و المثال ما کان علی ثلثة اوتار و المقصود ترجیح
 الاصوات الحسنة الخلقیة علی نغمات الآلات الصناعیة
حکایت سئل الجنید قدس سره ما بالانسان اذا سمع الصوت
 الحسن اضطرب قال انه یوما ذر فی المیشاق الاول بقوله انت
 برکتم نادا هم بصوت حسن فاستغوت عذوبه سماع ذلک
 الكلام الارواح فاذا سمعوا الصوت الحسن حرکهم ذلک
قطعه چو خوش باشد او از نرم و حرین بالترک ایچم بکوش حریفان
 مست صبح بالاضافه فی الالف ثلثة به از روی خوبست
 او از خوش علقه بقوله که آن حفظ نفس است و این قوت روح
 هو اول من حفظ النفس یختم من تلك الظایفة بیته و ری الیاء

الوحدة

الوحدة و لفظ و مرنا اداة نسبة و قد مر معانیه فمعنی و صنعتلو
 که بسیع باز و لغات قد مر معناه حاصل کند تا آب روی از بهر زمان
 ریخته نشود ای لایسال الناس لئلا ینصب ماء الوجه لاجل الخبز یا
 خرد مندان گفته اند **قطعه** که بغیر بی بالیاء المصدر فی رود از شهر
 خولش هم چون محنت و سختی نبرد بالفحشات بیته دوز و صفت کینه
 فاعل رود و فاعل نبرد علی التنازع بالترک ایکنجی و ربحه الیاء
 المصدر کما انصاف من مملکت ای من المملكة المعهودة بقیمة خزان
 که رسد حسد معارض من حسیدن بمعنی خفتن مملکت بکسر اللام
 فاعل فتد و فاعل حسد کالسابق و هو مضاف الی قوله نیم روز
 ظرف فتد و حسد کما ظن بل هو اسم مملکت جنین صفتها که بیان
 کردم من قول الالب لابنه دروغ موجب بکسر الیاء جمعیت خاطرست
 و داعیه و طیب عیش ای الباعث لحسن المعیشت العا انک ازین
 جمله بهره است ای لانصب له منها بخيال در جرم آن برود بل
 یضیع نفوس کما قال و دیگر لیش نام نشان نشود چنانکه گفته اند
قطعه هر آنکه کردش کینع بالكاف الفارسی فیه باکین بغیر الیاء
 العساة و کس الکاف العوبه او بهر خاست بلا و او ای قام بقیمة صلح
 ای بخلاف ما ینفعه بهری بالیاء المصدر کنه ایام الی الزمان و هو
 فاعل کنه کیوتری که در آشیان خواهد دید بالنون النافیة والمعنی بالترک
 بر کو که جن که دخی یواسن کو رسد که در قضا همی بر دوش بالفحشات
 تا بسوی داد و دام فیهلک پس گرفت در جوابه ای پدر قول حکما رطلونه
 مخالفت که گفته اند و قول حکماء هذا الكلام لانه رزق الکر چه

ابن سیدی علی

مقصودت باسباب حصول آن تعلق کی المباشرة باسباب
 حصول شرطت فان القسمة قد تكون مشروطة بالمباشرة
 وبلا کر چه قدرست از ابواب دخول آن احسنه واجب قال الله
 تعالی و لا تمنعوا ابائکم الی التملکة **حکایت** ان قومًا شکوا الیهم
 و بآء ارضهم فقال تحووا فان من القرف التلف والقوف مدانة
 المرض **قطعه** رزق الکره لفظ جنده الاصل سؤل عن العود
 بمعنی کم الاستفهامیة وقایستعمل مع جندان الی معنی کم الخبریة بآء
 کما ان برسد ای يحصل الی الشخص شرط عقلت بسن از درگاه
 ای طلبه من الابواب و رجه کس به اجل نحو اهد مرد والمعنی بالتمکة
 مکة اجلس اولسه که در نوم و در دمان از درگاه و قبله الی التملکة **قطعه**
 رزق الکره که در کمان ایرنود شرط التملکة ترک التملکة که حکیم به اجل کشی
 اولمزن سن و اروب از درگاه نکتة درین صورت که معنی من کلام
 الابن با بیل دمان قدم زیاده او اخر ابواب الاقول بزعم الی الی
 بالهجوم بغتة بلا توقف اصلا کماء فت حکایة تمک زاده کوتاه
 و من لم یوف الاصلاح قال فی شرحه ای اضر به ثم قال کذا سمعت
 لعدوم عوفه و باثیر زبان بالزلاء الفارسی معنی المهرب بنجره کلتم
 لقوة و شجاعة مصحح است که سوکنم غلله بقوله که ازین
 بیش بالباء العوب طافت به نوائی نذارم **قطعه** چون مرد در قناده
 زجای و مقام خویش ای خرج منه دیگر چه عم خورد هم آفاق جمیع اطراف
 جای اوست ای حله شب هر توانی بسرایه بیاء الوحده فیها
 همی رود لوجود بسته درویش هر جا طرف مکان که شب آید ساری

لغة العکلة یومود فی العکلة
 فی باب العکلة فی العکلة

ابن سید علی

اوست و بقية البیتین علی ما وقع فی بعض النسخ اور اعقام و مسکن
 و منزل چه حاجتست ای بطریق التملک هر جا که می رود همه ملک
 شدای اوست فلان یکن فی کل مواضع این بگفت و همست
 خواست و پدر را و دایغ بفتح الواو که دما هو المعناد و روان شد
 ای ذب بهنکام ای فی وقت رفتنش شنیدند که می گفت **بیت**
 هر و ساری صاحب کمال که بخش نباشد بکام ای علی مراد بجای رود
 یروح الی موضع کس ندانند نام تقدیر الکلام که نامش ندانند
 قدم الضمیر و ادخل علی الفظ که للوزن تا بسیدای ذکب و وصل
 بکنار آیه که سنک از صلابت ای شدة او بر سنک هو ای اید و
 آواز ای صوت الماء بو سنک عوبیه فرسخ و هو مقدار آتخ
 عن الف خطوة همی رفت **بیت** سه همکین بالکاف الفارسی
 بالترکه تور قنخ و هو لفظ مرکب من لفظ سه معنی الیهیة و
 لغز الی فانه اداة نسبة الی که مرعایه و هو الاوز بکسر الهمزة
 و فتح الواو و تشدید الزاء بالترکه اوردک و من قال یعنی مثل
 البها و الاوز فقد ترک معنی اللفظ و العوب معنی قال و قد يقال
 المراد به هو الاوز فقط و هو الی و فوق لمقتضی اللغة در و این نبوی
 فیه مبالغة کثیرین موج ای موج الاحق آسیا سنک ای حج الرحاء
 از کنارش الضمیر راجع الی آب در بودی بیاء الحکایة فیها کثر
 بضم الکاف الفارسی معنی طایفه مردمان را دید که هر یک بخواهد
 بضم القاف لغز عوبیة بالفارسی ریشه در در معبر کسب المیم
 و فتح الباء بالفارسی کذا کما کشتی استسم و رخت سحر

ابن سید علی

بسته فلان آرم کذکب جوان را دست خطابسته بسبب الفوق
 زبان ثنا در کتای مویح الملاح و نضغ الیجه اذک زار کار دیار
 بایا و المصدی کمد و لغتای اهل السینه بیت با زر توان
 خطاب لکنی بر کس زوری انفاذ المرام بالقوة و زر در دار خیزد
 محتاج ندر بالهزة المفیده معنی یاه الخطاب ملاح بر مروت
 از و بخنده بگردید با کاف الفارسی ای رجع و لغت بیت
 زرناری توان رفت بزور زرد یا لا یفیع القوة زورده بسکون
 الیه موده بفتح الیم و الیه الکریمی چه باشد و المعنی بالترک او نرک
 قویته نر اولور زریک موده بید فلما قبل هذا القول جوان را زین
 طعن دل بهم بر آمد معناه بالترک کوفتندی تو است که از انتقام
 بکشد الانتقام بول المعانیه و المعاقبه کشته و فته بود فلم یقدر علی الانتقام
 او از دادای نادای که کر بدین جامه که پوشیده ام قانع شوی خطاب
 للملاح در بیغ نیست فلما سمع کلامه ملاح طلح کرد و کشته را بار
 کرد و نید متقد من کرد دیدن بیت بدوزد مضارع من و و حین شتره
 بفتحتین لفظا عربی معنی غلبه الحرس و اهل الفوس لایق و ن الیه
 دیده و هو شمد قدر بیانیه حکایه سر بنک زاده در آرد طلح
 مع و ما می بیدای بدخلها فی القید جدید است جوان بریش
 و کر بیان ملاح رسید او را بخود در کشید و به شا با بضم المیم بلانای
 فی آخره لفظ فارسی و العوبه محاباة و معناه میل و توقف و من
 قال یعنی بباک و بلا محاباة فقد عرف الشیخ بنفسه بلا محاباة و هو
 کوفت با کف العربی یا ریش ای قرین الملاح از کشته بد آمد

ابن سیدی علی

که خرج من النبیذ که پیش ای مظالمه کند همچنان ای کامل ملاح در شتی
 بایا و المصدری ای غلظت دید پیشت کرد اندای اعرض مصطن
 آن دیدند که با او مصاحبت کنند اذ الصلیح و با جرت بضم الهزة
 کتبه مساحت المساحة المساهله و تسمی حوان ملوک اذ فی حمار
 الصیاح و من فتره یعنی جومدی فقد ساج مشنوی جو رخاش
 اشتره بفتح الباء الفارسی معناه بالترک و فتره و جنگ سینی حیل سار
 ای اصبر که سهلی بایا و المصدری با بند در بکسر الراء کار زاب سکون
 الرئین بینهما زاء ای یغلق الرفق باب الحرب و الماد و کینه لغات
 کن ایجا که بیح سینه قدر معناه بترو بتشد بد الزاء و بفتح القاف
 و تخفیف الزاء بمعنی ابریم و بتشدیدا معرب نرم رایغ سینه
 باناء المكسورة بمعنی الحاذق بتسیرین زبانه و لطف و حوسه
 بایا و المصدری فیها توان ای تقدیر که بیاید بیاید الوحده فیها
 کتبه خطاب عام بعد ماضی لغز تفصیه هم الذی فی در قدش
 افتادند ای اهل السینه و بوسه و چند بنفاق لا بالاخلاص بسرو
 چشمش دادند ای قلوبا راسه و عینه و بکشته در آوردند
 ای ادخلوه فی السینه و روان شدند ای مضواتا بسید بسنوا
 بضم الین و التاء و بیاء الوحن ای وصلوا الی عمود که از حمار
 یونان در اب استاده بود ای بقیه منضوبه ملاح کتبه را
 حمله بیاء الوحده هست یکی از شما که دلاور است بمعنی الاجمع
 و مرانه و زورمند اراد الملاح بهذا الكلام تعزیه باید که برین
 ستون رود و ریمان کتبه بکیر تا عمارت کنیم و کذا لخلل جوان

ابن سیدی علی

بغور ولاوری الشجاعت که در دست از خضم دل آرده یعنی
 شادای قلب بیدار شد و لم یحترق زمانه و قول حکما را کار فرمود ای
 لم یجل بوجوب قولهم که لغت اند هر که رنجی بدل رسا بیدی کرد
 عقب آن صدر راحت رسا کما تطیب قلبه از یادش بالباء
 الفارسی یعنی العوض آن یک رنج ایمین مباحث که بیان از جرات
 بدر آید ای خیر فصل سهم من الجراحة و آزار بالمد اسم مصدر
 یعنی صیغه امر و استعمال صفة التراب مثل قولهم دل آزار
 در دل بماند **بیت** چه خوش گفت بکناش با خیلناش به آسمان
 لر جلیس نضج احدیها الآخر بقول جودشمن جراتیدی و المراد بالانذار
 بهنا ایمن بکنش ای من مکافاة بالشر و قیل فی الترجمة **بیت** نه خوش
 دیدی بکناش بر دو ستند جودشمانا آنجندک اوله امین **قلوب**
 متوایم که تنگ دل کردی با کاف الفارسی بخلافت
 دل تنگ آید قوله مشوراء شرط مقدر و الشرط الاخری یعنی
 قول جودستت الخ تفسیر لذلك الشرط المقدر و من قال مشو
 جزاء مقدم للشرط المؤخر یعنی قوله جودستت فقد جوز تقديم
 الجاء علی الشرط سبب بر باروی حصار مفرنا علی بقوله
 که بود که حصار سنگ آید ای عیلم ان یقطع منه حجر و یقع علیک
 چند که موقود بک المیم و سکون القاف زمام کشت بر ساعدش
 بیچید و بر بالای سون رفت لیاخذ السفینة من الجری ملاح
 زمام از لغتش تشدید الفاء عی و هو الراحة و بتخفیف فارسی
 بمعنی الراحة و اللعاب قاله فی البحر کف آیه و کو پوک و من لم یحرف

انگیزدای علی

انگیزدای علی

هذا التحقيق قال فی شرحه بفتح الفاء المشددة فی الاصل و منها
 بنوای بالتخفیف فی الاشهر و هو لم یسمع من الکاتب الیوم در بود
 و کتب بر اندی چاره در خجایم ان به اند روزی دو بلا و تحت
 من الجوع و عسر القوار و صحیح کشید سوم روزی ایوم الثالث
 خوابش بالواو الکرسمی که بیان گرفت هذا هو التعبیه الفارسی
 و من کتب بلا و او و قال فی شرحه ای خواب که بیان گرفت
 فلم یف قاعدة الکتابه الفارسیه و طعن المص بلان العلم
 لعدم علیه و باب انداخت یعنی لغت النوم لم یقدر علی امساک
 نفسه فوقع فی الماء بعد از شبان روزی بعد یوم و لیله بکنار
 افتاد از حیثش رمع بفتحین بقیة الروح مانند بود عبارة
 عن کمال الضعف و قرب الموت هر که در حین ای ورق الاثمار
 خوردن گرفت ای شرع فی اکل و بیج بک الباء العریه کیما یقال
 یعنی اصول البنات بر آوردن الماکل تا اندک فوت یافت
 و قدر علی المشع سر بیایان نهاد و بر وقت تا نشد و کرسنه
 و نه طاقت شد عدم الماء و الزاد تا که بسجایم سید و الطریق
 قومی را دید بر و کردیک الحاف الفارسی آمده بودند لاجل شرب
 الماء و شربنی بیاء الوحده پیشیزی ای بغلس واحد
 می آشت میدند ای کاناویت شربون جوان را پیش بود آب طلب
 که در من الذین یخرجون الماء من البئر ابابک الرهنة مصدر
 ای بیا بای امتناع کردند خائبات لعدم صبره دست لغوی
 دلز که در وقت چند زفر و کوفت ای ضرب علی الارض و ان

انگیزدای علی

غلبه دارند و بر مجرای بنزد **قطعه** پشته بابا و الفارسی و شید
 الشین و جمالی بقدر پستی کثرت نیز نویسیل از فان الضعفا
 اذا اجتمعوا حصل لهم القوة باهمردی و صلابت که اوست
 فیه تقدیم و تاخیر للنظم ای او که باهمردی و صلابتست و من قال
 یعنی که در اوست فقد قدر النظم من الخارج بلا خارج مورجانرا
 جمع مورجی بود بفتح الواو اتفاق هر مورجی شیر زبان را قدر
 معناه قریباً بر اند مضارع من دریدن پوست مفعول
 بر اندن کلام تقدیم و تاخیر ای بر اندن شیر زبان را بکلمه
 دریا کاروان افتاد ای وقع عقبهم و بوقت شبانگاه رسیدند
 معانی که از دزدان در خطر باجاء المعی بود کاروانیان را دیدند
 بر اندام افتاده و دل بر هلاک نهاده خوفهم من السراق و گفته
 اندیت موارید یکی که منم درین میان ای فیما بینکم بپناه مرد را جواب
 دعوی ای اقاوم و دیگر جوانان هم باری دهند فلما قال هذا الكلام
 مردمان را بلاف اول قوی شد ای حصل لهم قوة القاب و
 بصحبت او شادمان گشتند بفتح الكاف الفارسی و نیز ادواتش
 و سگی کرد ای بذلوا الزاد و الماء جوان را آتش معده بکس
 العین بالاکبره بود ای قد كانت متلذبة عبارة من غلبة الجوع
 و عمان صبر و طاقت از دست رفتن قریب من قریبته لقره
 چند از سرشته تا تناول کرد ای اکل و می چند و بعضی نسخ
 قد می چند از پیر آن اشاره ای قولی چند یا شاید تا بدو رس
 بیار امیدای سخن و خوابش در بود و بخت ماضی من خفتن

ابن سیدی علی

بمعنی النوم لا الاضطجاع فقط پیر مردی پخته و جهان دیده در کاروان
 بود لغت لرفع الی یاران بسكون النون من ارضین بدرقه
 شما بفتح الباء و سکون الدال و فتح الراء و الفاف لفظ فارسی
 معناه حارس یقال له بالترکه و نذکر و من قال بالترکه قلاؤف
 فلیمات بالمعنی المناسب بالمقام اندت نام نه چنانکه از دزدان
 یعنی خوف من خاسم اشتم من السراق چنانکه حکایت کنند او در
 حکایت که عید را در می جلد بود بود شب از لویان جمع لوری
 قال فی الصحاح الفارسی طیر مشهور و طائفة من خزف و المراد هنا
 هو الثا و من قال دزدان فتدانه بمعنی من عند نفسه تنها حوالش
 نبردی خوفه من سرقتهم کما از دزدستان نبرد خود آورد
 فاعلم ضعیف تا و شست تنهایه بیدار او اشاره ای قوله یک
 منصرف کرد اندید بالترکه دوزخه شیخ چند در محبت او بود و کد
 الشخص چندا که بر درهاش الضعیف راجع الی عرب و خوف بیت
 ای اطلع بید و بضمین و سه کرد ای فریاد او ان لب را دیدند
 عیان و کرمان بکس الکاف الفارسی صفة شسته من کرین
 گفتند حال چیست مگر درهای ترا دزدید بضم الیاء ای اخذ السارق
 گفت لا والله ای ما اخذت ارق بدرقه **قطعه** هرگز ایمن زار
 نشستم ای اخلو من الخبز من الحیة تا بدلتسم ای خصلت اوست
 ای ما علمت خصلتها و المراد ای احتذر عن العدو و الظاهر عدوت
 زخم دزدان دشمن بیاء الوحده بشرت و قد عفت لفظه و
 معناه و خطاء من اخطاء و قال المخطئ هنا یعنی بدتر است

ابن سیدی علی

روم و سینه
 و بات و در این خطه
 و بکلی کا توفیج
 ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

فاصل قوله بترست بشد بد التاء والتخفت منها للوزن
 فينبغي ان يقال قول هذا بترست كما ياء مضارع مجهول والقيام مقام
 فاعلا ضمير في شمن چشم مردم اي ظاهر دست مفعول ثان انما ياء
 اي ضرب العدو الذي يركض يفاشد من ضرب العدو الصريح فقد تمت
 الحكاية كالمجمل المعترضه شرح في اصل كلامه جود ايداي ياران
 بمر النون من ك اين جوان هم از جمله دزدان باشند و بغيره
 بالياء المصدرى والعار موقوف ك العوف ومن قال في حمار القفا
 يقال جل عيارى كثره التطواف والحركة فقد اصعب التسهل
 درميان ما تعبية بمعنى مخلوطا و مستور شده باشد ومن قال في المصا
 التعبية عطا آمين تن وهي معناه عبارة عن كونه مخلوطا و مستورا
 مطلقا تابوت فرصت يكون التاء اثنا ياران را حبل كنداي
 لرفقاء السراق ليس مصلحت ان يبيم كمر او الرفقاء زايدها
 بگذريم اي نترک نايمان جوانان را ندير پير استوار و محکم آمد و مهربان
 بالياء للوحدة النوعية از مشت زن در دل که قد حيل کونهم
 خائفين رحمت برداشتند اي رفعا المتاع و جوان را خفته بگذراند
 اي ترکوه نايمان نگاه خبر يافت که آفتاب بر کتف تافت اي اتبه من
 نوم حين از شدت حرارة الشمس على كتفه سر بر آورد من النوم و
 کاروان را ندير بسي بدیده و به بجایه بزد نشد و به نواقدها
 معناه في محله و من ترک البيان في موضعه قال منها في الصحاح القفا
 نوا بالفتح لفظا فارسي بمعنى النعمة والغنا وبالضم اسم مقام من القفا
 المذكورة في علم الموسيقى وفي بعض الكتب كلاما بالضم و يفرق بعضهم

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ان کلمه ما بالفتح استهی کلامه والمراد هنا هو المعنى الاول واما النوى العرفی
 الذي هو جمع نواة النوى فلما تعلق له بهذا المقام هذا الكلام و ما ختم
 كلامه بصحیح از لاتعلق لهذا الكلام بالمقام كما لا يخفى على ذوی
 الافهام روی چاک و دل بر هلاک نرها و به با خود می گفت شعر
 من ذای ختم ای من الذي يكلمني ويخبرني و زم على صيغة المجرور الفعل
 من الزمام ای ختم بمعنی تعلق الزمام على الراس العيس بالكسب
 جمع عيس كبيض جمع بيض وهي الابل والواو للتحال و قد مقدرة
 والمعنى من ذ الذي يخبرني و يوقظني والى ال از ختم العيس للذباب
 وقيل في مختار الصحاح زم اي تقدم في السير فالمعنى من الذي
 يكلمني و يبرئ كرتبة الوحشة عنى و الحال ان قد اذوب بالعيس
 و سبقت بالسرعة فبقيت منقوذا ما معنى ليس للغيب سوى الغيب
 ايس احمد و هو في اللغة من يونس بصاحبه بيت **دشمن كند**
باغبان كسى فاعل كند كما بوده باشد بوبت كسى قبل الترتيب
بيت غيبة شونت شو كند ايدر كذبت بچكوب كوروى خيره و شر
 او درين سخن اشاره الى مضمون البيت بود که پادشاه زاده
 در پي صيدى از لشكر بان دور افتاده بود يعنى فرجوان و طلب
 ابن سلطان و اجرى فرسه عقيبه فوقه بسبب بعيدا من جنوده
 بالاي سرش و ارسيداي فوصل فوق راسه و اين سخن استند
 و در عيشتن نظر کرد فاعلا ضمير پادشاه زاده صورت كلامش
 ياكيزه و مطر ديد و حالش پریشان راه كندك پير سيدش
 که از جلای و بدین جا که مقصود من جا که چگونه افتادى و كيف

کدام کلمه است
 خلاصه کلام
 نوا بالفتح

وقعت في هذا الموضع برشي قدم بيان قبيل الابواب ازلي
 برشش بود اعداوت كذا المراد به حكاية ما وقع على زاس من
 الشدايد ملك زاده را به ورحم آمد خلعت و نعمت و اعلا ما
 است موهب او المعنا و معدى بياض الوحش همراه او كذا تابش خویش
 باز آمد پدرش بديدن با الاضافه او شادمان و سلامت حاش
 شكرفت فلما اسس شبانكه از ايشه بر سر او رفته بود اى وقع
 عليه از حالت كشي بيان له و جور ملاح في الماء و روستا بيان
 عطف على ملاح و غدر بفتح الغين المجرى و سكون الدال المعلة
 ترك الوفاء عطف على جور كار و انيان بايدرمى كفت فلما سمع
 ابوه ما حكاه يدرمى كفت لى پس نگفتمت استفهام انكارى در
 وقت رفتن نهى داستان را دست دليلى بسته است فلا يفتاد
 على الشجاعة و بجز شيرى شكسته بيت چه خوش كفت
 ان نهى دست سخنش و مقول القول هو المصراع اثنا جوى زر
 اى الذهب مقدار شعيرة بهتر از پنجاه من زوالمقن بشد يدنون
 و هو الرطل و يقاوم بالتخفيف للوزن پس كفت اى پدري تاراج
 نبرى كنج بر نداری اى لا ترفوع بعنى لا تخصله و تا جان در خطر نهى
 بر دشمن ظوف نياب و تا دانه پيرشان نكنم خرمين بر كيرى كل ذلك
 اوله خطر و آخره نفع و خير نبييه كه بانوك ما به در شجى كه بر دم
 بضم الباء و بيشى كه خوردم چه ما به نوشتن حاصل كردم اعلم ان
 بيان نكش قدمه قول المص ذكره كذا اى طاقت نيش و اما
 نوش فرود شجى على خمسة معان اسم مصدر بمعنى الشرب و صيغة

بيان لفظ نوش

امر من نوشيدن و وصف تركيب اذ اركب مع غيره نحو نوشن اى نوش
 العسل و غيره من الاشارة المحلوة و يجمع مشبهه تصنوبه اى الامن لفظ
 نوش بالراء الفارسي والمراد هنا هو الرابع بيت كچه بيرون
 زرق نتوان خورد بفتح الحاء للتقافية و طلب كاحل نشايد كرد
 ديگر خواص كرا نوبت كند كام نه شك بفتحين و بالنون بعد الراء
 بالتركة مساح و صوا سى و يد كلى جانور بر كنه كند فاعله ضمير غرض
 و بضم الدال و تشديد الراء للوزن بمعنى اللولو و كرا نمائيه قدمه
 قبيل الابواب بجمع بالجيم الفارسي و الفتح قدمه في الارباجه
 حكمت آياستك مگر الكاف زيرين اى النخشانه من كراست
 لاجرم عمل بار كرا نى كذا جور در استفهام انكارى شير زده بالفقه و يكون
 ثم بالراء المجرى العربية بالتركة غصبه كلوب و شن صرترى بفتح
 و رين غار في قوا الكرف و المعنى لا ياكل الاسد القوي شيئا في قوا
 الكرف مالم يخرج الا الصيدا بركب الراء للاضافة افما ده رالى السا
 والقاعد جبه قوت بسكون الواو بمعنى الغداء بود بفتح الواو هذا استفهام
 ايضا فامعنى لا يكون للبارى القاعد عن الصيد قوت كرا نوبت
 صيد خواهى كراى لوم خراج من السبب للصيد و تشديد الصيد فيه
 دست و بايت چو كلبوت اى مثله بود فلما ذكر اللابن فوايد سفر
 پدركفت اى پس درين نوبت في هذه الكرة فلك ترياورى
 بالياء المنقوطة بنقطتين من تحت و فتح الواو يعنى معاونت
 كرا فاعله ضمير فلك و اقبال بسكون اللام رهبرى فرسته للسابق
 تا كمت بضم الكاف الفارسي و التاء للحجاب از خار و كرا

انكشى از كرا

فلفظ كرا و تقديرها

و انشاء الخطاب ايضا از پاي برآمد ای خرج قید لها و حاجت
 دولت و هو این سلطان بنور سید و بتو بخند و اعطاک مالاً و ترتم
 کرد ای رحمت و کسر حال تری انکسار حالک بتفقدی و هو طلب
 الشیخ بود ماضع و الیاء للوحدة جبر کرد ای شد ما انکس و صلح
 شیخ است و چنین اتفاق نادر افتد و بر نادر حکم نتوان کرد و کما قبل
 النادر کالمعدوم **بیت** ضیادند بر بارشغار ییالو الوحدة و هو
 لفظ فارسی است و بیا این آوی بقال له بالترک چقال بید و بضم الباء
 الاول و فتح الثانية افتد که یک روز بکنش الضمیر راجع الاضیاد
 بخورد و قبل از ترجمه **بیت** آوجی چقال نیچ بر اولاب همیشه
 بر کون برغ آوجی قیلان دیش • چنانکه یک از ملوک پارس
 فی الزمان الماضی کلین بکسر النون و الکاف الفارسی فخص
 الخاتم کراغایه قدر بر انکشتی داشت ای کانه خاند فخص
 کثیر الثمن باری ای مره حکم نفرج باج جدار خاصان کما هو عادة
 السلاطین بمصلح بفتح اللام و یواء بالمد و کسر الیاء للاضافة
 شیراز کما قال خواجه حافظ **بیت** ده ساقی باق در جنت
 نخو ای یافت • کنا رب رکنا باد و کلکشت مصلح را • بیرون
 رفت فاعله ضمیر یک و فرمود ما انکشتی را بر کند عضدای علی
 قریه قبر مشهور بنامک نصب کردند تا هر که تیر از حلقه انکشتی
 بگذراند خاتم او را بشدای صا و ملکه اتفاق اتفاق چهار صد
 حکم انداز بسکون المیم وصف ترکیب و هو الذی حکم ویدی انه
 یصیب شاکله الرمی که در خدمت او بودند پیدا شدند الاصابه

جمله خطی که در مذکور که بیاید الوحدة بر باد ای علی سطح رباط کسر الراء
 بالترک کار بان سرائ که بیاز چه تیر از هر طرف انداخته بیاید حکایت
 باوصبا الظاهر ان التکید بالصبا اتفاق تیر او را از حلقه انکشتی
 بگذراند علی انفسهم من انکشتی را بوی بفتحین اشاره ال
 کوه کی از زان با الیاء المصدری و هو فی الاصل بمعنی الرجاء و المرد
 و هنا اللایق و اشتد علی ما وعدة الملک و لمحت بقیاس و او پیش
 لفضله علی الرماة اکثيرة پس بعد ازین تیر و کمان را بست لبثلا
 یکلف بالرمی مره ثانیة گفتند که چرا چنین کردی و کمان عاقل گفت
 تا رونق اولین بر جای بماند **قطعه** که بفتح الکاف الفارسی و سکون
 الراء و مخفف من کاه بود بفتح الواو ای قد بفتح الراء و کسر الراء
 و وصف ترکیب صنوف یکیم بر نیاید ای لا یخرج درست تدبیر ای غلط
 کاه باشد که گوید که نادان ای الصغیر الجاهل غلط با بفتحت بر حرف
 بفتحین زند تیری **حکایت** در ویشی یادیم در غار بیاید
 الوحدة غیر ما شست و در بمعنی باب بروی خود از جهان بسته لانه ال
 عن ان س بالکلیه و ملوک و سلاطین در چشم همت او شوکت
 نماند استغناء **قطعه** هر که بر خود بکسر الراء سوال کشادای شیخ
 باب السؤال علی نفسه تا بیدر نیاز مند بود بفتح الواو ای بصیرت خاجا
 لانه ان يموت از بالمد الحرس بکنار و پادشاهی کن غله بقوله کردن
 بفتح الکاف الفارسی قدر معناه و کسر النون للاضافة بقطع
 لفظ بقطع اما وصف لقوله کردن فنیجاز و مبالغة او وصف لموسوما
 میزوف انک کردن مرد بقطع بلند بود ای بکون عالیای که از ملوک آن

طرف اشارت کرد ای طلب و قال که توقع بکرم اخلاقی عزیزان است
 که با نان و نمک با ما موافقت کنی بربد الملک از بنای العزیز الامت
 و با کل من طعامه شیخ رضا داد ای رضی برک اجابت دعوت است
 است لآن النبوی دم اذا دعی الی طعام اجاب و دیگر روز ای غذا ملکه
 بعذر قدمش برفت کی ذیبت الملک للاعتذار لمجی العزیز عابد
 خاست ای قام و ملک را در کنار گرفت قدر بیاز و خطا و من
 اخطاء فیہ و تطف کرد علی خلاف عادت چون ملک غایب شد
 ای راجح من مجلس یک از اصحاب بربد شیخ را که چندین ملاطفت
 پادشاه خلاف عادت بود درین چه حکمت است ای کم کن عادت
 تعظیم اهل الدنیا گفت فاعلم ضمیر شیخ شنیده **بیت** هر که
 بر سماوات بنشست بیداد به اکل نعمت واجب آمد بخدش بر
 خاست و قد وجد فی بعض النسخ قبل هذا البيت حکمت
 آنکه پیش بر وزیر پشت خمی کنند و بالاراسته و قد وجد
 فی بعض النسخ بعد البيت السابق چون مکافات خیر نتوان کرد
 عذر بیچاره که بیا بدخواست **مشوی** گوش تواند که همه عمر بکس
 الرادوی بفتح الواو نشود او از دوف و چک و نه و کلا دیده
 شکید بکسیران ای العین قصیر عما شای باغ و از باره به کل
 و سرین نوع من الورد یکون اصفر و احمر بسار و دماغ ای
 يتم زمانه و کذا کر بود باش آکنده بالمد و الکاف الفارسی
 پر بفتح الباء الفارسی ای لولم یکن و سادة ملکت بربد الطیر
 خواب توان داد و المعنی بالترک او یبقی اولم و من قال یکن ان

ای سیدی علی

ای سیدی علی

بنام

از اسامی زین علی بن ابی طالب
 و از اسامی سایر اولاد
 و از اسامی سایر اولاد

بنام الرجل فقدا تم بمعنی غیر معنی اللفظ حج بسکون الراء مبتدا و بربد
 سخره و البیاضه حالیه ای یحصل النوم حال کون الیچ و سادة تحت
 الراس و قد قریناً به بود و بربد هو ابو و هو من بنام معک علی
 فرانش پیش بالباء الفارسی دست توان کرد در اعوش لفظ
 مرکب من لغزاد و من لفظ اعوش و جعل اسما واحداً ام مصدر معناه
 بالترک توجیح خویش بمعنی اللصاع بالترک الا ایتم اولو کذا و نحو کذا
 این شکم با نه بیچ بیچ بالباء و الجیم الفارسیین صفت من بچیدن
 بالترک دولاشق و المادیه الامعاء و من قال و هو اشاره الی الامعاء
 فلم یعرف الاشارة صبر ندارد که سازد مضارع مجزول من
 ساختن بهیچ فالعین بالترک دوزله بیچله و من قال بمعنی موافقت
 کند و مستظم الاحوال شود فلم یأت بالتحقیق الحقیق **باب**
جرام در فواید خاموشی ای فواید الصمت قال و من
 کف کفیه و کف قلبه فهو النفع الناس و قیل الحکماء ملکو الحکمة
 بالصمت و التفکر و قیل التکوت عظمه بلا شک و قیل ساداته الانسان
 فی حفظ اللسان و روی ان رجلاً وقف علی النمان فی مجلسه فقال له
 الست الذی ترعی معی فی مکان کذا قال بل قال ما بک ما ماری
 قال صدق الی ریحته و الصمت عمالایعین **حکایت** یکی را
 از دوستان کفتم امتناع سخن کفتم مبتداء بعلمت ان اقادة است
 خبر و تینه بقول که در اغلب اوقات در سخن نیاید و بد افتد ای
 لا یقع الحسن فی کل وقت بل یقع مخلوط و دیده و دشمنان
 بربد بدی آید فان عیونهم ناظره الی القبح کفتم مخاطباً الی

این سیدی علی
 این سیدی علی

ای برادر آن به که میگوید بنید فی ابرام لطیف **بیت** **بیت** **بیت** **بیت**
عداوت بزرگتر عیبست و المراد ان العداوة بیری الکمال عیبا عظیما
کست سعدی و در چشم دشمنان شارسست قبله **بیت** **بیت**
بمنزله چشم عداوت عیب اول و اوله **بیت** **بیت** **بیت** **بیت**
دکن **بیت** **بیت** **بیت** **بیت** **بیت** **بیت** **بیت** **بیت**
الا و بینه ضمیر الفاعل راجع الی قوله اخو العداوة و ضمیر المفعول راجع
الی صاحب و اللزوم بالفتح بمعنی الاشارة بالعين والمراد به الطعن بکذاب
اشرفه المهره و کس الثمن صفة مشبهة من اشرفه بالکسر یا شرف
بالفتح اشرفه یعنی ای بزرگتر و هو و صنف قوله کذاب
والمعنی لا یخبر من فیه بغض احد صالح الا و هو یطعن به کذاب
متکبر **بیت** **بیت** **بیت** **بیت** **بیت** **بیت** **بیت** **بیت**
العالم چشمه خور بدل منه براد به عین الشمس در نیاید ای لا یخبر
و فی بعض النسخ زشت باشد چشمه و مشک کور الکاف للتصغیر
ای الفارة الصغیرة العیاء والمراد الخفاش و المعنی لا تری الشمس
عین الخفاش للعداوة **بیت** **بیت** **بیت** **بیت** **بیت** **بیت** **بیت** **بیت**
لفظ عیب یا و ه مبدل من نون يدل عليه مجي جمع بالنونین ای
دنا بیه و قد شاع فی الفارسی علی معناه الاصلی و قد یراد به جنس
الاشخاص خسارت اتحاد کان المال غادر و راجح پیشین را گفت
ای قال لابنه نباید که این سخن را با کسی در میان نهی یعنی لا تقل
بذا الخبر لاحد گفت ای پدر تو همان شارسست مگویم ولیکن مرا بیاید
این مطلع کردان ای اجعلنی واقفا که مصلحت در زبان دشمن

بالتراکوستبک

چیت گفت ای اجابه ابوه تا مصیبت و نشود بینه بقوله یا نفع
تایه و هو مرادف سرایه و من قال بل مقصود منه فقد حکم من خذ
و دیگر شائست همسایه قوم بیان الشائست **بیت** **بیت** **بیت** **بیت**
انده بمعنی اندوه بل مقصود منه کما یقال فی کونه که بضم الکاف بلا و او
خویش بادشمنان ای لا تقل هم نفسک بالاعداء که لا حول کونید
ای بولون لا حول و لا قوة الا بالله العلی استغرابا و قهر ناشادی کنان
حال من فاعل کونید و هو ضمیر دشمنان **بیت** **بیت** **بیت** **بیت**
خردمند صفت که از فضایل حفظ و افرو داشت و طبع لطیف جدا که
دری داخل جمع بمعنی مجمع دشمنان نشسته بیخ سخن کفنی بیاید الحکایه
فیه باباری پدرش لغت ای قال ابوه مره ای پسر تو نیز از اینچه دان
چرا گوید گفت ترسم که پرسندم ای بی لونی و من قال ای بی لونی
فلم یعرف معنی اللفظ و لم یعرف ایضا ان السؤال متعده بنفسه
قال الله تو فاسئلوا اهل الذکر ان ینکم لا تعلمون از اینچه ندانم و نه مساری
برم و فی بعض النسخ شرمسار شوم **بیت** **بیت** **بیت** **بیت**
بیاید الوحده بعد الیاء الاصلیة المکسورة می کوفت بالواو شتیق من
کوفتن بالكاف العربی زید ظرف لقوله می کوفت نعلین بفتح اللام
تثنی نعل فی لغة العرب و کسر اللام لیس تثنیة فی استعمال الاول
والثکر و من غفل عن الامر الشایع المستغنی عن البیان قال لم
نصا دفة فی لغات الفوس خویش لاحکام کسر الهرة میخی چند
مفعول کوفت آستینش گرفت ای اخذتک سر منک بیاید الوحده
فاعل گرفت قد عرفت معناه که بیان نعل بر شوم ای علی دایه بندام

بشیدی علی

بشیدی علی

بشیدی علی

من بن فلوسکت من ضرب السمار علی نعلیه سلم من تکلیف الفائدة
ووقع فی بعض النسخ **بیت** کفتمه نذار کس با تو کارای لایتوقض
لک واحد ولیکن چو لغت دلیش بیار **حکایت** یک را از علماء معتبر
مناظره افتاد بایک از ملاحده لعنهم الله علی حده و با او بخت برین آمد
ای لم یقاب علیه یربیداحت ای ترک المجادله و برکتش بالكاف
الفارسی ای انصرف کس گفتش تو بچنان علم و ادب و فضل و
حکمت بای دینی یرید القائل ذلک بر نیامدی گفت فاعلا ضمیر یکی
علم من قرأنت و حدیث مشایخ و او بدینها معتقد بکس القاف
نیست و معنی شود ای لایقبول و مراد شنیدن کفر او بچه کار آید بل لایبغ
لے ان اسمع کوفه **بیت** انکس کربقآن و خبر المقابلة یقتضی ان
یراد خبر الرسول ای الحدیث و المحل یقتضی التعمیم و من قال یعنی اخبار
انبیاء و اولیاء و مشایخ فقد خرم من غیر دلیل قاطع زاو نه می خطاب
من رهیدن آنست جوابش که جوابش نه می خطاب من دادن
حکایت جالینوس اسم حکیم مشهور البهی را دید دست در کریان
بکسر النون و التسمی زده و بزمع کرده گفت اگر این دانا بود
کار او بانادان باین جایکه مقصور من جایگاه یعنی الی هذه الدرجة
برسیدی **مثنوی** دو عاقل را نباشد ای لایکون العاقلین کین
و بیکارای بغض و حرب قدر بیان لفظ بیکار و معناه و من قال
یعنی لایکون بین کل عاقلین تباعض و حرب فلم یأت بمعنی اللفظ
زدانای بیاء الرحمن ستمزدای لایعاند عالم با سبکسای مع
رجل خفیف سفیه لان لفظ سار یفید الکثرة و اصله زار و هو

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

موضوع الکثرة و المبالغة مثل کلار و یقاب زاوه سینا و جوبان اوانکا
قبدر حلق خو خسار و جواز از غیره کما فیما سن فی انکر نادان بو شست
کوبید و مقابلة العاقل خردمندش بشری دل جویدی العاقل یسلیه
بالملازمة و صاحب دل که دارند مویا ای حیفظان شووا واحد ابعیث
لایقطع و هذا کتایه عن کمال المواضع حمید و ن بالترک شویکه که کذا فی خبر
الغویب و من قال فی شرح عمیثه فلم یحقق معناه سرکش و ازرم
جوید بالیاء المصدر فی بیان القوله همیدون و لفظ ازرم و الکل
بالمدة و سکون الراء المهمله بعد الزاء المجرى المفتوحة التعظیم و ههنا
یقرأ بفتح الواو العاطفة و سکون الالف للوزن الکره و دو جانب
جاء الالف المتعصمان انکر بنخیر باشد ای فیما یسرها بکسلانند بالكاف
الفارسی مضارع من کسلان و دو معتد و من قال و هو من
بمعنی کسین فقدر جوز کونه لازما و یس کذلک **مثنوی** یک را زشت
جوید داد و شنام قدر و بدان البیان فی حکایتی بر سر و ن تحمل
کرد و وقت ای خوب فرجام قدینا معناه هتاک بر سر نام که خواهی
گفتن آن قدر تا معناه و خطاه من اخفاء فتدکر که دائم عیب من
چون من نوان و لما وجدنا البیتین المذكورین فی بعض النسخ هتاک و ناک
حکایت سبحان بالحاء المهمله و الباء الموحدة اسم رجل معروف
فی دیار العرب بالفصاحة و البلاغة و اسم ابیه و ایل بالیاء التثنية حذف
لفظ ابن الماء و را اداة مفعول نادر فصاحت فی نظیر نهاده اند
ای و صفوه بانة لا نظیر له فی الفصاحة ساله بر سر جمعی بیاء الوحدة
فیرها سخن گفت بیاء الحکایة و لفظ مکرر نکردی و الیاء ان کالاولیاء

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

و اگر همان معنی تکرار اتفاق افتادی بعبارت دیگر بگویی و من قول
 در عبارت المتن و اگر همان لفظ در مقابله همان فلام بوق اللفظ من
 المعنی و از جمله آداب ندای ملوک اینست قدر بیان النداء
مثنوی سخن که چه بلند و صفت تر کعب و شیرین بود بفتح الواو
 سزاوار تصدیق و تحسین بود لکن صادقا حسنا چون کبار
 کفچه مکتوبان پس بآب الفارسی که حلوا چون کبار خوردند پس
 بآب عربی یعنی فوطا فاذا کان اکمل الحوا و آفة في العادة فالكلام
 اللذی یبغی ان یصدر منکرة و قیل في الترجمة **مثنوی** چو سوز
 کرد بلند و شیرین اوله اشیدن انازه و تحسین قیلا چو کبر درین
 دبا کل نیزه که حلوا چون بندای قوم غلینه **حکایت** یکی را از حکما
 شنیدم که می گفت هرگز نمی چیرم خود اقرار کند ای لایعوت واحد
 بجهلمه مگر آن کس که چون دیگری در سخن باشد هنوز تمام نگردد
 کلام او سخن آغاز کند فانه یعترف بجهلمه **مثنوی** سخن راستی در آمد
 و بن عطف علی سکا ان للشجر زاسا و عاقا کذا کلام زاس
 و اصل میا و رهنی من آوردن سخن در میان سخن فاصبر حتی تم
 کلام الآخر خداوند بمعنی صاحب تدبیر و فوهمک بمعنی الکمال
 و هوش بمعنی العقل مکتوبید سخن تا نبیند خموشش بمعنی خاموش
 صرح به صاحب خبر الغایب و استرشد به هذا البيت و من قال
 مقصود من لفظ خاموش فقد ادعی من غده و قیل في الترجمة
مثنوی سوز که اوله و آخری و اریقین سوزی سوز آرا سینه تو می
 صدقین شوکم عقل و تدبیری واقع واره سوزی آنده سوزید که دک

ابن سیدی علی

دوره لار **حکایت** تنی چند از بندگان سلطان محمود گفتند **مثنوی**
 و هو وزیر که سلطان تراجه گفت در فلان مصلحتی گفت **مثنوی** فاعلمه
 زمیندی بر تمام پوشیده نما ندای بقول لکم گفتند فاعلمه زمیندی کان تو
 دستور بضم الدال هو اللفظ الذي فيه فواين الملك ثم نقل من الاصاب
 ذلك اللفظ یعنی وزیر کبیر مملکت آنچه با تو گوید من الاجبار الخفية با مقال
 کالفتن رواندار ای الایقول انما کفتم با عتقا دانکه اندر کس مکتوب پس
 چای بر سبب **حکایت** نه سخن که بداند بگوید اهل شناخت النغمه و
 مجموع المصراع بسر بشدیده الراء شاه سر خویش نشاید با
 ای لایبغ لاحدان یعب براسه با فشاء سر الملک فانه سبب لاراک
حکایت در عقده بیع سرا به بیار الوحق و البیع قد یطلق علی الشراء
 فهو من الاضداد مترادف بودم فالمعنی کنت في شرا بیت مترادفا
 جهودی گفت من از کنج ایا ان جمع که خدا و هو صاحب البیت کما تم
 في حکایة مطرب في قول المص که خدارا القوم از بهر خدای و من لم
 یعرف المعنی سکت بنا و قال بنا یقال کنی المن بتول امر البیت و ده
 خدای من بتول امر القرية و لفظا که خدایان مضاف الی قول قدیم این
 محله و وصف این خازنه چنانکه هست في نفس الامر از من پرسید
 فانه اعلم باحوال بحر الجی و المعجی و الراء المهملة امر من خردین بکمال
 في الاصل و قد یفتح که بیج عیب ندارد ای استر فانه لا عیب فيه اصلا
 و من ظن ان لفظ بحر الجی و الزاء و قال في شرحه یعنی از من پرسید
 از اوصاف این خازنه غیر از این وصف که بیج عیب ندارد ثم قال کانه
 بشیر لان کونه غیر عیب مشهور معلوم ککل احد بحیث لا یحتاج الی التفیش

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

فتح غلطه المعنى اذ الغلطه في اللفظ يستلزم الغلطه في المعنى كقوله بجرا الملك توهمنا
سوي قطع خاند را که چون نومس ب است مضمون هذا المصراع مبتداء
 ده بفتح الهمزة ورم بكون الميم للوزن سيم كم عيار بفتح العين اي
 المشوش الرز وفي تقديم وتأخير يعني ده درم از رز و در آن سيم كم
 عيار باشد و مضمون هذا المصراع خبر لكن اميد شد بفتح الميم وقوله
 وجهه في اول الكتاب والوزن يقتضيه التشديد ومن قال كذا سمعت
 من بعض الكمل اعف بانه ليس منهم واريه اذ به النسبة كما سمعت في قول
 المعنى بكي را بلفظ اميد واركه وانيدن بايد بود والمعنى بالركه
 ليكن اميد لو اولمى كركه ليس از مركه نومس از رز و قيل في
 الترجمة قطع بر او که فوق ش که سن اول سن اون درم سيم كم عيار را
 ليكن اميد كما دونارم بنه که سن او بجزه از رز حكايت سيمي ار
شوا پيش امير دزدان و رشي هم رفت و شناخت طعم مانه فرمود
 اي امير دزدان ما جامه اسل بکنند بفتح الكاف وفي بعض النسخ سند
وارد ه بک الذال بور کنند بضم الكاف اي ياخذون نوبه و چون
 من القوة سكان بفتح السين والكاف الفارسي جمع سکه در خفای
 اوراق دند خواست اراد الشاء تا سلسله بردارد ليدفع الكتاب
 زمين خج بسته بود اي كان اجردت الارض عاجز شد اي کم بقدر عطف
 رفع الهمزة ابن حرام زاده مرد مانند شیر ال اهل ال قوة بک ساک
 کشاده اند و سکه رسته و لما قال الشاء منه اللطيفة از بوقه
 بستيد و بخنديد استعجابا گفت اي حکيم از من چيزي بجواه گفت
 جامه خود مي خواهم را انعام فرماي بليت اميد وار تخفيف الميم

ابو سیدی علی

بود بفتح الواو آدمي بخير کسان جمع کس مرا خيره تو اميد نيست تشديد
 الميم ثم سان مصراع رضينا من نواک بالرحيل النوال هو
 العطاء و اگر رحيل اسم من رحل بر رحل رحله و کلمه من معنی البدل
 اي رضينا بالرحيل بدل نواک سالار دزدان را اي کبير هم و اميد هم
 به و رحمت آمد جامه اش بفرمود و قبا بالترکه او که اجمع قفتان و
 پوستين بمعنی الفرو و الفتح بران مزيد کرده و دري چند بداد و حکايت
 فضيله القاعة من وجهين احدهما انه لو قنع لم يسلب نوبه و طمع
 سلب و الثاني انه لما قنع بنوبه زيد عليه و غير ما فايحة السكوت فان
 سلب نوبه انما وقع بسلامه حكايت بمنجي خانه در خود آمد
 اي دخل في بيته حردي بيگانه را ديد فيه بازن او هم نشسته فلما
 راه المنجم دشنام داد و سقا گفت وقتنه و آشوب عطف
 تفسير برخاست اي قام صاحب دل بران واقف شد و کتبت بيت
 نوبه اوج فلک بفتح الفه و سکون الواو ضد الخفيض و ههنا يناد
 بوصول الهمزة للوزن چه دانست من الحوادث التي تنزل من
 جوندان که در سرای تو کيست من الاخاص وفي الحكايت فايده
 السكوت فان المنجم رفع صوته وقع الغضاضة حكايت
 روی آن رجلا دخل بيته و رای رجلا اجنبيا جالسا مع امراته
 فارادان يرفع صوته قال ذلك الرجل الاجنبية اضيها راي الرجل
 انضح لك فانك لو افضيت هذا السريه منك ان تطلق امراتك
 الجلية فيا يملك النمامة من فراقها وان استرته لا يطلع عليه احد
 فلما مثل الرجل ساعة فقال اخرج من بيتي يا ملعون حكايت

مانند آن اهل بخونی را که گوید از حرف
 في نواک بازن نشن در خانه خودی از بيت

خطیب کبری القوت خود را نوسن آید استی یعنی کان خطیب قبح الصوت
 و نیز عم از حسن الصوت و فریادین فایده برداشت بناء على طنة
 ان الناس يتلذذون بصوت كفتح يعنى لو سمعت صوتة لقلت في
 حقه نقيب صوت الغراب يقال نقيب الغراب اذا صاح غراب اليه
 بفتح الاء وسكون الباء نوع من الغراب وانما سمي بالغراب اليه
 اي غراب الفراق لان العرب كان نير حمارة اذا خرج المرء من داره و
 لغيره وقال على الفراق بينه وبين مطلوبه در پرده بخان اوست
 اي في موضع خيخ اصوات منه والمراد ان صوت الخطيب المذكور
 كه صوت الغراب المذكور يا آيت ان اكلمه الاصوات اي اقبضها
 لصوت الخمر در شان او شعر **اذا نطق من باب ضرب الخطيب**
الظاهر ان اللام للتعريف بالفوارس بدل من او عطف بيان اذا اريد
كونه كنية للخماره الجازع المجرور خبر مقدم صوت مبتدأ وموح
وبالملة الاسمية جواب اذا اي هذا صفة صوت يقال هذا البناء اذا
كده وضعضوا صيغة كسر الهمزة وفتح الطاء المرهله وسكون
الخاء والمعنى قطع من طلاع فارس ومعنى اذا رفع الخطيب المذكور
صوته يهد من فرط قوة وحشونه اصطر فارس مع استحكامه اذا الصوت
القوي لا تاثير في عدم البناء ولم يذ استعان في عدم الحضور بالصلوات
البوقات مردمان ديه بالياء على الاصل اي اهل القرية بعلت جامي
که داشت اي بسبب منصب بليتشن می شنيدند و از بيتش وصلت
نويدند الاذية على وزنها البلية بمعنى الاذواء تا يلى از خطباى ان اعلم
که باوى عداوت نهان داشت كما هي معروفه بين اصغر الجرات

باری

بارى پس سيدنا او آمده بود گفت خواب را بمعنی الرؤيا دیده ام ای در سخنان
 خیر باد جمله دعائیه گفت چه دیده که گفت چنان دیدم که ترا آواز
 خوش بودی معناه بالترکیه سک به خوش آوازک و ارعش و
 مردمان از نفس بفتحه بن بود راحت بودید برید انما خلاف
 خلاکة في التبعة حبيب بدرین سخن بید شد ای فکر قریب است
 و گفت چه مبارک خواب است که دیدید در خواب من مطلع
 که دانیدی معلوم شد که آواز ناخوش دارم و حلق از نفسم در چند
 عبره الروایة تعبیر احسانیت انتقال من الاضدة توبه که در کلمه کبر
 خطبه خوانم جز با مستک **قطع** از صحبت دوستان در حرم
 بکسر الباء مضارع متکلم من رخیدن که استمع من الاساتذة و من
 قال و يجوز فتح الباء بمعنی در بر ختم کما قرئ قوله بر و زشب به او معنی
 بر کما قرئ في الدنيا جرة في قول هشت باب فقد وهم القيد حشا و كان
 محتاجا لا مثل هذه الرؤيا كما خلاق بدم حسن نماید معذ
 عیبم بمنز و مال بیند لان نظره بعين الارادة حارم كل و یامین
 نمایند ای گو بضم الكاف العرب بالترکیه قع دشمن شوخ چشم
 اراد به الجمع او الجنس بقریة الريف الاخير و جلالا که هذا المصراع
 مرهون تا عیب مرا بمن نمایند و التحقيق الذي ينهرك على عيبك
 هو صدقك **حکایت** كان عمر بن الخطاب رض يقول رحم الله
 امرأه اهدى اليها عيوننا وكان اصحاب النبي عم يجعلون عيونهم
 هو ايا فيما بينهم يريدون الاصلاح **حکایت** یک در جامع جاریه
 بطووع یعنی بغیر اجرة بانگ نمازی اذان کفیع بیا حکایت با و الحیا

ابن سیدی علی

بیاء الوحده که استمعان را از ومن ذک الصوت نوت بودی لغت
و صاحب سجا امیری بود عا دل و نیکو سیرت نحو استعش الضمیر المنتر
راجع ال الامیر و ضمیر المفعول الیک که دل از ده کرده که در کاف الفات
گفت ای جوانمرد این سجد را مؤذنان قدیمند که هر یک را از ایشان
ای کحل واحد منفرم پنج دینار در درار کبسه الرهنه ای و طیفه است
و تراده دینار دهم با بجای دینار و بی بفتح الراء و کسر الواو
و سکون الیاء الخلاب برین اتفاق افتاد و بر وقت بعد از مدینه بیاد
الوحده و بعضی نسخ در کذا پیش امیر باز آمد و گفت ای خداوند
بهر من حیث کردی که بده دینارم ازین بقدر روان کردی ایجا که رقم
ای الآن راضی اند که بیست ای عشرین دینار می دهند که بجای دیگر
روم قبول می کنم فلما تم کلامه امیر خندید و گفت زینبارستان
که بر پنجاه دینار هم راضی خواهد **بیت** بهشت بالترک کسرس
خراشد مضارع مفعول من خراشیدن ز روی خارا بمعنی المصلحت
لا بمعنی المتاع الاخیر کل کبسه الکاف الفارسی بمعنی الحین مفعول
خراشد چنانکه بکنند درشت کبسه التاء للاضافة تومی خراشد
فاعلها بانکه درشت دل مفعول خراشد خوش آوازی بیانکه
بلند و آن می خواند و مکان صاحب دل بر و بکنند درشت و کف
فاعل ضمیر صاحب دل ترا مشا به ای الوظیفه التي تؤدی الیک
کل شهر چندست گفت فاعله ضمیر ناخوش آوازی بهیچ ای لاوظیفه
که گفت پس این رحمت بخود چرامی دمی ای برفع الصوت گفت
از بهر خدای حوام و المعنی بالترک التی ایچو واقوم که از بهر خدا

از این سخن

خوان

مخازن بیت که توفیق آن بدین منط بفتحین ای علی هذا الاسلوب
خوانی بیاء الخلاب ببری بضم الیاء و فصح ان نیت رونق آید
مسلمان الیاء و مصدر نیت **باب پنجم در عشق و جوانی**
العشق فطر الحب و قیل لا یکن تعریفه و انما یعرفون من ذاقوا کما قال
مولانا الروش **بیت** هر چه گویم عشق را شرح و بیان چون عشق
آیم خجل باشم از آن و حد الشباب من البلوغ الی الخمسة و ثلثین
و بعد که بوزن الی الخمین و بعدة شیخوخة و قیل الانسان فی الرحم
یسبع جنینا و اذا ولد و لیدا و اذا مض علیه زمان فلیل یسبع
طفلا و بعدة صبیبا و بعدة مرابطا و بعدة غلاما الی ان یتبلغ
تسع عشرة سنة ثم منه شتاب الی الرابع و ثلثین ثم منه کرملا
الی احد و خمین ثم منه شیخا الی آخر العمر **حکایت** حسن میندی
گفتند سلطان محمود چندین بنده صاحب جمال در دای لعلمان
کثیره ملاح که هر یکی بدیع ای غریب جهان اند چگونگی است
که با هیچ کس از ایشان میل و محبت نداشتند ای لیس لاحد منفرم
میل و محبت چنانکه با ابا زای کاتب الذی کان له الیه که او زیاده
سخت نیت گفت فاعله حسن میندی هر چه در دل فرود آید
ای کل شیخ بی دخل فی القاب بان حبه القاب در دیده نگو نماید
بیت هر که سلطان مریدی است او باشد فدک شخص کرم
که نگو باشد کما ورد فی الخبر جنک بالشیخ دیعیک و یصو
الکرا یا دشمه میند از دای برده السلطان کشتن از حیل بکلام
لاضافة خانه الخجل فی الاصل الفوسان و المراد به کبار البیت نواز

مضارع منفی من نواختن ای لایافت الیه احد من کبار اهل
بیت و فی بعض النسخ از خیل و خان بالواو العاطفة فالمراد من
الخیل اهل العسکر و من خان غیره **قطع** کسی بدیده و انکار
اگر نگاه کند تصویر یوسف دم نشان صورت یوسف بالاضافة
فی اللفظین دهد بنا خوی ای خیر من حسن بالقهر و کبریا اردت
نکه کند فاعله ضمیر کسی در دیوان الشیطان القید و شکر ابش الفکر
راجع الی کسی غایب فعل مجرول ضمیر المستتر راجع الی یوحنا
که ورد الی کربنیه تخفیف الراء المملکة المقربون و هم بنا بقواد
لفظ کتوبه بتشدید الراء للوزن **حکایت** گویند فی القصة
خواجسته را بنده و المهره فیه بانادر الحسن صفت بنده بود و باوی
اشاره الی بنده بر سبیل مودت و دیانت نظری داشت
فاعله ضمیر خواجسته بایک از دوستان گفت شکایتی من العبد ریح
الراهن بنده من با چنین حسن و شمائل که دار دفاع جمال و العایة
زیاده دراز و صف ترکیب و با ادب نبودی گفت فاعله ضمیر
یکی ای برادر چون افراردوستی یعنی محبت کردی توقع خدمت
مدار عظم بقوله که چون عاشق و معشوقه الیاء مصدر تیه فیهما
در میان آمد مالک و مملوک و الیاء ان کالاولیاء برخواست ای
ارتفع و انعدم بل انعکس کما قال **قطع** خواجسته با بنده پیری
رخسارای المولع الغلام الذی وجه کلین چو در آید ای دخل
ببازی بالیاء الاصلیه و خنده عطف علی بازی چو چو
ای مثل خواجسته ناز کند فاعله ضمیر بنده و فی بعض النسخ چو کند وین

ای خواجسته کند بار نازی حمل الغنج چون بنده ای نصیحة العمل علی دلال
العبد و جوره کالعبد القاهر علی المشاق و قیل فی الزحمة **قطع**
خواجسته چون بکفیل قول الیاء کله شادیه و ابده خنده نوله ناز ابده قوله
افند کابی نازی یکن چکه بو چون بنده **حکایت** پارسی را
دیدم بجهت شخصه بیاد الوحده فیه اکثر قناری اسیر و رازش از
پرده بر ملا صد الخلاقه لعدم قدرته علی تمان العشق چندا که
مکلامت من اللوم کالمقاله من القول دیدی من الحسب و القرب
و غیرها و عامت من الغوامی الشکر الدائم و العذاب الشدید
ترک تصاب و هو الاشتیاق کدی و کفیه **قطع** کویا مفسوم من
کویا مکنم ز دامت دست ای دیدی و خود بنده بیغ بنیم
ای ولو ضربت بکنی بالشیف القصارم بعد از نوملا دو ملجایم قدر
بیانم هله حکایتی در زبان عرب و الیاء فی اشک المکمل نیست
وینفع للمحبت ان لا يرجع الی الالجیب هم در کلمه دریا معنی
باید الا لصاق نوکر بنیم ار قدر بیان کردیم همی ان فرزت فلا فر
الا الیک باری ملائسن الضمیر راجع الی پارسیه کدم و کفیه بیان
الملائمة عقل نفیست راجه رسید که نفس سبست عالی آمد
فان حب غیر الله من الوسوسا و النفسانیة و غلبت زمانه بیاد
الوحده بفکرت و و رفت بالترک فکده طلای و کفیه **قطع**
هر کجا سلطان عشق آمد نم اندر موی قوت بازوی تقوی را
بالاضافة فی اللفظین محل فاعله نم اندر پاک و امن لغته مثل
دلمان چون بالامال بمعنی کیف زید یکسر الزراء و فتح الیاء مضارع

من زبته ای کیف بعیش طاهر الذیل بجزایره فاعل زیاده و فاعله
 تا که بیان در و دخل بفتحین الطین اللزج **حکایت** یک را
 دل از دست رفیق کنایه عن تعلق بالغیر و تکریم و تکریم کعبه ای
 قال فعلا بلسان الحال او قولاً بلسان القال و من لم یعرف المعنی
 قال فشرحه کرده ثم قال و له نظایر فی هذه اللغة بل فی هذا الكتاب
 هذا و موافقاً حقیقه و لو حمل علی المجاز لا وجه للتخصیص بهذه
 اللغة و بهذا الكتاب و مطمح بفتح المیمین و بالحاء المهملة اسم
 مکان من کل بصره الشیء ای ارتفع نظر او جای خطر تا که گوید
 این السلطان کما سیصرح به و ورطه و هلاک الورطه بمعنی
 الهلاک فالاضافه بیانیة لایقده که مصورشی که حکام آید بالکاف
 الفارسی ای لم یکن لغته یتصور ان یأتی بالجناس یا مرعی که در دام
افتدبیت چو در چشم مشاهده بمعنی محبوب حنائیا بدرست
 انشاء الخطاب و المحاط به العاشق و المعنی اذ لم یلتفت المحبوب
 الالدینار که ز روحا که بکسان نماید مضارع جبره الی برت ای بها
 سنان عندک ایها العاشق من حیث عدم التوصل به الی المطلوب
 یا ان یتصیغ عش الباء بمعنی مع کفتدی قالوا الی ازین خیال الحال
 و هو الوصول الی هذا المطلوب **جنب** بالنون بین الجیم و الباء
 ای تبعه کن که خلق ای جماعه کثیره هم بدین هوس که توداری
 اسیرند و بای در خیر کتابة عن الالباء القوی بنالید و کفت
قطع دوستان کو بضم الکاف الفارسی تاکید و قدر بیان
 او التقدير دوستان را کواي کل لم یصیحه تمکنید و من لم یعرف المراد

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

قال

قال لفظ کو مقم زاید که مراد بیده و هو بمعنی انک العین مطلقاً و الفاء
 از محمول علی الحقیقه و من قال ای دیده دل فقد تکلف بر ارادت
 اوست قال ارادة قدیری بانما را جنگ جو بان و صف ترکیب
 بزور باز و کتف بکس الکاف الفارسی و سکون التاء بالترک
 یغون و سکون الفاء للوقوف فی جو اجتماع التاکین فیہ دشمنان
 را کشند بضم الکاف العربی و جو بان دوست ای المحابیب
 یقتلون الصدیق و قبیل فی التزیمه **قطع** دوستانه دیکی نصیحت
 ایلمسون. بیان که کوز لر مراد تنه جنگ آید که جویله قوتیله
 قتل آید که تمنی و دوست بنما. شرط محبت نباشد ای بیس
 شرط المحبة بانندت جان بالاضافه و سکون النون ای بفکره
 و المراد خوفه الی سکون اللام مفعول مقدم لغوره که فتنه قول
 از هر یک المیم بمعنی المحبة هنا و ک الراء لکما ضافه جانا الی سکون
 النون بکره فتنه **منوی** تو که در بند خویش تن باضحی ای مادام
 تگون فی تدبیرک و تخاف من هلاکک عشق باز کا دروغ زن
 باش معناه بالترکه عشق باز لغیر بیان او رجی اولاسن فتورک عشق
 بازی مفعول لقوله دروغ زن و من لم یعرف المعنی قال یعنی در عشق
 بازی که نشاید بدوست ره بدل المراد به هو الوصول الیه
شرط یاریست بالباء المصدری المراد به المحبة الصادق در
طلب مردن رباعی خنیزم بالحاء المعی ای اقوم جو غاند سکون
 النون و الدال ای لم یبق بیس بالباء العربی ازین تدبیرم و المراد
 من القيام هو الانتصاب و عدم الفواخضم ازین تدبیرم از تدبیر

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

تیرم لفظی که دست رسد که استنبش کیرم کنایه عن الوصول
 و جزاء الشرط محذوف ای میاویعت هذه المحصلة و رتة قد مر في
 اول کتاب بروم بفتح الراء والواو بر استانش مبرم فالعاشق
 الصادق لا يخاف من الموت متعلق بالشراک لفظ در کار بود
 ای كانوا ينظرون الی عمله وحال و شفقت بر و کار او عطف
 علی ما قبله بندش بالباء الفارسی دادند ای نصحو الی بندش
 بالباء العربی نهادند ای قیدوه سودای بیاء الوحی نداشت اصلا
 ای لم یفیع فایده **بیت** در ذکر طیب ف ذکر درد و طیب
 صنعة حسنة فما ید من اکل الکتیر او المراد بالعبارة المعوف
 بالمرارة ای تا مر الطیب باط و بین نفس حریص را تنگی باید **شور**
 ان تنیدی بیاء الخطاب استفهام که شامدی بیاء الوحی نداشت
 می گفت بادل از دست رفته را می گفت ای کان یقول محجوب
 بالاخفاء لعاشق تا تر اقدر خروج من باشد مرهون پیش چشمت
 چه قدر من باشد مجموع البیت مقول القول با دست زاده را
 که نظر او بود حسیب کردند ای قالوا که جوانی بر سر این میدان مداو
 نماید ثم وصفوه خوش طبع وصف ترکیب و شیرین زبان و صیف
 آخر سخنهای لطیف و کلماتی غیب از وی شنویم که ما بود عاده
 العشاق چنین معلوم می شود که شوری بیاء الوحی لفظ
 شور محیی المعنیین احدیها بالترک و طوزلو والاخر بالترک او که که باخی
 سبیدن ایل بر سر ز قار شور **بیت** که عدلت کند تدبیر عالم
 نباشد در جهان هرگز شر و شور که ذاتی بر الغایب و قدیر

مطلبه
 بیان لفظ شور

به الخلط والاضطراب والمراد بنا المعنى الاخير ومن قال بعينه فتنه
 عشق ففقدانه بمعنى من غنائه وقوعه الفتنه والورطة في قول
 المصن شورشجان بارز و خوانند در سردار دوسوزی و بحر
 الغایب سوز اسم مصدر من سوختن و بحی ایضا صیغه امر وصفی
 ترکیب و المراد بنا الاول در دل لفظ دارد مقدر شیدا بمعنی الخجون
 و المتحیر قال في الصحاح الفارسی بالکسر وان اشهر بالفتح صفت
 ای کالمجنون والمتحیر می نماید فلما فصلوا حاله بر دانست ای علم
 ابن السلطان دل او حیه و اوست ای عاشق و این که در بلا بفتح
 الکاف الفارسی بمعنی الغبار بر الینیزه و اوست مر لب یجاب
 او راند في الميدان جوانی چون دید که شیدا شده بود او را و هم بکسر المیم
 للاضافة آمدن دارد بکسر بیت ای کبر و لغت **بیت** المس که
 مرا بگشت باز آمد پیش ایجا بدین یاری ما نا بمعنی شیدا و عاک
 لاش بسوخت ای احترق قلبه بر گشته و بضم الکاف العربی
 خویش ای رحم مقوله چند آنکه ملاطفت کردی فاعله شاه زاده
 و پسریدش که از جای سال از من ای مکان و چه نام داری ای
 ما اسمک و چه صنعت داری فلما سال ابن السلطان جوان در قعر
 بحر مودت چنان غرق بود که مجال دم ای نفس زدن نداشت
بیت اگر خود هفت سبع بضم التین المرهانه واحد من السبعه
 کالغنم واحد من الثمانيه و هفت سبع کنایه عن عالم المصحف
 و ذکر لامة القراء لما قسموا القرآن في زمن الصحاح الاثنتین جزء
 قسموا ایضا الی سبعه اقسام و قول الناس بالترک یدی مصحف

این سیدی علی
 بیان لفظ سوز
 بیان لفظ شیدا

انما قال هناك لانه قبيح
 بمعنی همان منته

عبارة عن روى عن السلف الصالحين من حتم القرآن على هذا
 الترتيب الذي نذكره ثم دعا بغبل حاجته بقراءة يوم الجمعة من
 اول الاسورة الانعام ويوم السبت من سورة الانعام الاسورة
 يونس ويوم الاحد من سورة يونس الاسورة طه ويوم الاثنين
 من سورة طه الاسورة العنكبوت ويوم الثلاثاء من سورة العنكبوت
 الاسورة زمر ويوم الاربعاء من سورة زمر الاسورة الواقعة
 ويوم الخميس من سورة الواقعة الى آخره از بر جو لى خطاب
 لكل احد جو اشغى اى صرت عاشقا منحصر الف بانه بالياء
 في الحرفين اصطلح بالبع ومن لم يعرفه قال ان اسمي هذين الحرفين
 هو الباء والياء بالمد وبع بالياء وخط مشهور يدعى فان العشق
 يورث الحيرة وقيل في الترجمة بيت اكر قران از بر او قياسين
جو عاشق سن الف بانه ليس شعره اده لفتا له با من سخن چو الكو
 كه نامم از حلقه در ویت تايم هذا الكمال اللطف والتلطيف بملك
 خلقه كقولك اى عبد اى تايم مثل هذا من الحبيب خاصة من ابن
 السلطان يملك العاشق لانه يفتح الكاف الفارسية وسكون
 الراء يعقوت استيناس بالفارسية انس كرفتن وكالسين
 للاضافة محبوبه از میان تلاطم امواج محبت بالاضافة اللغوية
سر بر اور دو وقت بيت عجيب است با وجودت خطا بلحبيب
 که وجود من بماند مضارع من ماندهن تو بکافن اندر ايد و مرآه
 بضم السين وفتح الحاء للقافية بما ندكال اول اين بگفت و نوه
 بز دو جان تسليم بيت عجب از گشته بضم الكاف العوا

ابن سیدی علی

بناشد در حیدر دوست فاره موقع الموت يجب از نذره چون الامالة
 جان بدر آورد اى اخرج روحه سليم بمعنى مفعول حكايت
يك از متعلبان جمال بهجتى بمعنى الحسن داشت و معلم از احوال
حسن بشریت است فان المبدأ الى الحسن خاصة الحسن البشرفى
دون الحيوان باحسن بشرة و او بفتى بن ظاهير جلد الانسان
میل داشت حاصل الكلام ان المعلم كان جيت تلميذه المليك بن ابي
كعالب او درين سخن بودى كه قطع نه ايجنان بتو مشغولم
اى استغنى بيا من وجهه وجه اهل الجنة كه ياد خویشتم در ضمير
ابراهيم كمال العشق نسيان غلبه المعشوق فيلزم نسيان النفس
زيدت نتوانم كه ايد بر دوزم مضارع من دوزخن هكذا
وجدنا عبارة المتن في النسخة التي رايناها ومن قال بدل بر دوزم
بر كبرم فقد اختار النادر و كرمه كما يدعى كبرى ايد العاشق
يخرج مشامدة المعشوق على كل شئ كما قيل بيت ايدت
خوبست اگر خرد ساعتىست با دشاى كرم كيدم خوشست
بارى سپر لغت اى قال المتعالم مرة للمعلم ايجانكه در آداب رسم
اجتراد و بذل جرمى كنى در آدابك لغت كسكون الغاء بظن
فرماى كه اگر در اخلاقم ناپسندى بيا و الوحدة اى خلق غير منى
مى بيند كه مرا آن پسنديد تا يد بجزيل بقوه بر ايم مطلع كمران
تا تبديل آن مشغول شوم فان تبديل الخلق بضم الخى كسكون دون
تبديل الخلق بفتح الحاء كفت اى سپر اى سخن از ديگرى بر سر كنى
نگار مرا با منست جز من نرى بضم قطع چشم بد بسيدش

ابن سیدی علی

بالاضافة که بر کنده باد بفتح الكاف العون من كذا و عنا عليه
عيب نمايد در نظر بع در نظرش قدم الثين للوزن
که در شری بیار و الوحدة دارى بیار الخطاب و بفتاد عیب مریون
دوست نیند خبر آن یک بشر فآن عین العاد و ناظره الی العوب
و عین الصدیق ناظره الی الکمال حکایت شری یاد دارم که یاز
عیزم برید بر محبوب از در آمدای دخل جهان به اختیار راجعی
من مکان بر آمد ای تمت که جز اسم بر استین کشته شد ای انطف
شعر سری ایان لیلای لیلی ای خیال من جلوی بکشف
بطلعت ای بوجه الرجای الظلمه مفعول جلیو و هذا المصراع
مع قوله شکفت بکرتین و ضممتین اسم مصدر من شکفتین
آمد از جنم که این دولت از کجایت واحد من تان العی الطویل
و یقال مثلک المتمع و من اراد معرفة الاوزان و الصنائع الشعوبه
فلیطالع کتابا بالمع بمع المعارف بنسبت ای فعدک
الجیب العریض و عاب آغاز که مراد حال که دیدی چراغ را بفتح
فلما عاتبه کفتم کمان بضم الكاف الفارسی بر دم ای نشنت که
آفتاب بر آمدای حکمت الشمس و نیز نظر یقان لفته اند قلو
چون کران ای جبل تقبل بپیش شمع آید مریون خیرش الضمیر
راجع الکران و لفظ خیر مریون خاستن ای قم اندر میان جمع ای
نیما بین الجماعه بکش مفعول که مقلد بقرینه المقام ای افضل و کد
الرجل الثقیل و من قال فی شرح قول المصنوع خیرش الضمیر راجع ال
کران و هو حسب المعنی مفعول بکش نقلا رکن شینا لیس

ابن سید علی

في قاعدة العوب و الجم و رای لو کان الجار شکر کنده ابدت شری
کب وصفان تر کین بیان استینش کید و شمع بکش قبل از حجته قلو
بر تقیل کیشی کلمه شمع او کنه دور از اول آرا ده سن اولدر کتر شکر
کنده ای شری بن لب دوت یکینی و شمعی سویندر حکایت
یکلی دوستی رامت تا ندیده بود کفت فاعله ضمیر یکی کجایت
خطاب للصدیق که متناقض کفت ای الصدیق متناقض
با بیار المصدر کجایکه ملو شعوی ریه آمدای بالترکیج کجایکه
ای بکار درست و وصف ترکیب و لما کان اثر الکر اغلب فی
القوی و الحی اس الکایته فی الراس یوصف بالراس زودت
التاد للخطاب ندیم دامن ای دامت از دست ای من یرعی
معشوقه که دیدر دیر بنیند اختاره معشوقه دون معشوقه الغفور
آه کم اران کبیر بنیند بالترکیب اندن کمیدر که توق کورد لرو و هذا
المعنی ظاهر لمن لم یعرف الفاسی و قال من لم یعرف یقال کم از است
بالترکیب اندنه کمیدر آخر هکذا حققه بعض الکامل کذا کلامه فانظر فی
کیف استصعبه و اع بمع اسنده الی بعض اکمل و الحال انه لم یکن
معنی لفظ المص حکمت شاهد که بار و یقان ابد الی زیاده العاقب
بجما کردن آمده است حکم بکون الیم ای البنت فقول از غیرت
و مضاده و مفاعله من الضد و هو مضاد الی یاران خلا نباته
کلام مستقل و فی بعض النسخ حکم آنکه از غیرت و مضاد فصح فیکون
الكلام متشقا شعر اذ جینت فی راقوه بضم الراء و کس ما و سکون
الفاء الجماعه التي ترافق المرءة السؤل لزور فی متعلق بجینتی

ابن سید علی

وآن جنبه فی صلح ان للموصل والواو اما للعطف على المحذوف ان لم
تجى اول الحال ومعنى الشرط منسج عن ان فانت محارب جواب اذا و
قبيل في الترتيب **بیت** تجن کر بولد شید کله سن زیارتی اگر چه صلح
کلورسن و لا محارب سن **قطع** بیک بالباء العربی الداخل على الفظ
یک نفس که بر میخت ای اختلط یا با اغیار مرهونی بس غانده که غیرت
وجود من بکشد بعضی بن جنده گفت فاعله ضمیر یا که من شمع جمع
ای عدی فای اظهار مر ازان که پروانه خویش تن بکشد قیل فی
الترتیب **قطع** چو بر نفس قرشه یا رواره اغیاره او مدد
غیر تیل و لرغم اوزین دپلو کولوب ایندی که بن شمع جمع ای عدی
بکاز غنچه که پروانه کند وزین دپلو **حکایت** یاد دارم که در ایام
پیشین ای فی الایام الماضیه یریدان هذه القنعة وقعت فی ایام
الشباب من و دوسی بیاض الوحده یرید المحبوب چون بادام
در پوستی عبارة عن کمال المتقارنه صحبت و استیم ناکاه اتفاق
بالسکون سفاقتادای سافر الحبيب پس از مدتی که باز آمد
ای جاء عتاب آغاز کرد ای شرح عتاب که درین مدت
قاصدی بیاض الوحده بالفارسیه بیک نفرستادی الی لتفحص
احواله کفتم در بیغ اندم که دیده و قاصد کمال نوروشن کرد و من
مخوم کما قیل **بیت** می نوشته نامه و بر نامه می بردم حسد که چرا
پیش از من مشتاق بید روی تو **قطع** یار دیرینه ای قیدم مرا
کو بضم الکاف الفارسی یعنی التاکید کما عرفت و من قال مقوق غفل
نیز بان توبه مده نهی من دادن یعنی آنک لا تقدر علی ان تأمره بلک

ابن سیدی علی

و انوب بکلامک غلله بقول که مرا توبه بستم نحو اهد بودن معناه
بالترکی که بکانونه قلیج ایله اولاجن دکلد ر شکر نظر شکر بمعنی
العنطة و الیدم المنکام و من قال مع غیره فلم یأت بالمعنی الاصل
ای که کسی سیر بکون الرء و آنک توبه بستم انجمع الشبان
نظر بکون الرء در توند اغبط ان احد اینظر الیک شبان
و المعنی هذا الذي ذکرناه و من ظن ان لفظ سیر نظر و صف
نرسب فقد اخطا بان کومیم فی نفسی که ای لا یكون الامر لمدکور
کس سیر نحو اهد بودن ای الا شبع احد من مشابده بکمالک
حکایت دانشمندی را دیدم بجهت شخص بیاض الوحده
فسیر که فار و راض از و بفقار ای لا یطلب من ذلك حبيب
غیر الکلام جور و او ان بردی و تحمل بکرا ان کردی قد عفت
فراوان و بکرا ان باری بطریق بصحتش کفتم دلم که ترار
عجت این منظوم بعین المحبوب علی و عرض نفسی نیست
و بیای این مودت بر زلف بفتح الزاء المعنی نه النون الناقیه اذا
دخلت الفعل و غیره اتصلت نحو نذمت و نمی دانم و اذالم
ترخل علی شمع بکتاب بالباء و من قال بنا مقصور من بیست
فقد اخطا و لم یعرف ان صاحب بحر الغراب قال ان لفظ نه
حرف لغوی و الراء فی آخره علامه با وجود این معنی ای فاذا
کان الامر كذلك لا یقدر علما بان سجد خود را مشتم کردن قالم
انقوموا وضع التهم و جور بآدابان بودن گفت فاعله ضمیر
دانشمندی یا عتاب از دامن روزگارم ببار که بارها

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ای مازادین مصطلحی که تکوینی من ترک الموده لاجل الشهوة والآفة
اندیشه کردم صبر بجای او سهولت نماید که صبر از وی مشاهده
بجمله کما قال و حکیمان گفته اند دل بر مجاهده موانع براد به تحمل الاذی
اسانست که چشم از مشاهده برکرفتن **مثنوی** آنکه بی او
بسیار بد بود الذي لا یطعم الا نام بدون که جفا کند بیاید بر د
ای نیبغ التحمل به هر که دل پیش و لبری دارد ای من کیون قابی غنم
شجوب یعنی تعلق به قلبه رستن در دست دیگری دارد
ای کجسته فی غیره و قد وقع فی بعض النسخ هنا کبود با برنگ
اصلی بالاعتکاف معناه بالترک جلبه و یوالاصاف در کردن ای فی
عنفه نتواند بخوبی تن رفتن یعنی لایمکن ان یذهب ان تریه
نفسه روزی از دوست بالواو بین الدال والین بمعنی
الجیب لا بلا و او بمعنی الیکما ظن گفتش ز زهار یعنی قلت یوما
من الایام مخاطبا بالجیب الامان منک و من غلط فی اللفظ
اخطاء فی المعنی است قال یعنی کفتم از دستش و قد يقال خواه
گفتش که ز زهار از دست تو ای العویة والامان من یدک هذا
کلام چند از آن روز کردم استغفار ای استغفرت الله مرارا
من ذلک الیوم و بعد نیک دوست زینهار از دوست
یعنی لایطلب العاشق لمانا من المعشوق دل نه آدم را بر چه خاطر
اوست ای ضیعت بار اده که بطلو بنزد خود خواهد شرط
و بر بفرم بر اند بفرغ النون فیها شریک او دان جواب الشکر طمان
حکایت در عطفوان یعنی اول جولای بالیاء المصدری چنانکه

ابن سیدی علی
ابن سیدی علی

افند و در آن جمله معنی ضمت با خوش بسری بیار الوحدة تسبیح النین
و تخفیف الراء و ستری بکسر الین و تشدید الراء و یاء الوحدة استم
ای کنت اجنه بحکم الیک خلق بفتح الخاء الممهلة دانست طیب الادا
و المراد ان کان له صوت حسن و خلق بفتح الخاء المعجمة و یاء الوحدة
ایضا و لفظ داشت مفرد و المصدر علی معناه گفته مجهول و
المراد ان کان خلقه حسنه کالبدی ای خلقه اذ ابدا ای ظهر
و من قال بمعنی الخالق فقد اخطا فم استکب التقدر حین قال یعنی
قد کان له اعضاء مخلوقة حسنه کالبدی المنیر **بیت** آنکه
نبات عارضش الضمیر اجمع الا قوله خوش بسری آب حیات
یعنی خورد المراد من النبات فی هذا المصراع هو ان ذی یسب علی الارض
و فی المصراع الثانی هو الکر در شکرش بفتح الشین المعجمه و الیاف
العربیه براد بشفته نکند معناه بالترک نظر الیکسون لانه امر الغایب
قال فی الصحیح الفارسی فی بیان معلوم امر الغایب انه لفظ المصراع
یعنی وکن یفوق بینهما بالقوانین هر که نبات می خورد و من قال ای
ینظر الی شفته فان طعم النبات یدکر شفته الجیب مناسبت بینهما
فی الالذة فلم یعرف اللفظ بالقرینه فاختار فی المعنی اتفاقا بخلاف
طبع برید طبع از و حکنه دیدم که نه پسندیدم و ما حسنه دامن
از و در کشیدم کنایه عن کمال الانفصال و الا لقطع و مهوره
بضم المیم بالترک بضمی مهرش بکسر ما بمعنی المحبته هنا بر حیدم
یراد به ترک التعلق و اخذ الغایب منه و لفظ **بیت** بر و هر چه
نه بایست پیش بر و صر علی مرادک سر ماننداری ای لا توافقنی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

لان سر داشتن کنایه عنی المواقف کما ان لفظ باش قوشق در ترک
 عبارة عنه ومن لفظ المعنی قال یعنی با ما سر نزاری سر نوبت کبر
 و از باب منو و استنیدش که می رفت و می گفت مضمون البیت
 الآتی بیت سب پرده ای الحفاش که وصل آفتاب شود
 و معر و نوق بازار آفتاب نکاه مضارع منغ کما تن معنی
 الانتقاص اینی بگفت و سفر کرد و بریتانی او در من اثر شعر
 فقدت بضم التاء فعل المتکلم زمان منصوب علی از مفعوله
 الوصل جبر و علی از مضاف الی و المرء الوالی حال جاهل و الجملة
 حالیه بقدر متعلق بجاهل لذیذ البیت من قبیل اضافه الصفه
 الی الموصوف و العیش بالفتح الحیوة قبل ظرف جاهل المصائب
 جمع مصیبة و قبیل فی الترمیم بیت زمان و صلیا یتدم کس جوی
 بلغم امیش لذیذ قدرید میخک مصیبت او لما دین بیت بازی
 بالمد و سکون الباء امر من آمدن و مر البش بضم الکاف العربی که
 بیشتر مردن ای الموت قد امک حوشه کسب الاوزند کانه بالباء
 المصدری کردن و قد کنت علی هذا الكلام اما شکر و منت باری جل
 و علا پس از مدتی باز آمد ای جیب من التفران حلق داودی
 بیا النسبة ای الصوت الذی کان کصوت داود عم متغیر
 شده و جمال یوسف ایا کالاولی بزبان آمده ای انتقص و
 بر سبب ای تغایر ز حیا نش ای ذقنه جوانی بل بکسر الباء
 و سکون الراء السو جل کردی بفتح الکاف الفارسی و بیا الوجدة
 نشسته اراد به الشو الناعم و رونق بازار سمنش شکسته

ای انکه متوقع بکس الفاف ای بر جو که در کنارش کبر کمانه کفر
 ای فورت منه الا طرف و کفره قطعه آن روز براد به الوقت که
 خط شامدت من قبیل اضافه الموصوف الی الصفه بود براد به
 الشو الذی ولد به و قبیل براد به با تحت شجیه یا اوایل ظهر حینه
 و هذا وان سورة لکافو الحجاب صاحب نظر برید به المصنفه
 از نظر برندی براد به الحکایه امر و زیامدی بصلحش الضمیر راجع
 الی صاحب نظر کشن اصلا که اش و الضمیر راجع الی قوله فو
 و ضمنا نشانه الی اشوات النابتة فوق الشو الناعم الاصل قوله
 برت اندی و قبیل عن الاشارة الی اشوات الشاب و الذقن
 و اعترض القائل علی کلامه بقوله وانت خیر بان الا نسب
 ح الی بقال بکسر بدل ضم کما لا یخف مشنوی تازه بهارا
 ناده و رفت بفتح تن واحد الاوراق و اتا و الخطاب
 زرد شد ای اصغر دیک ای القدر بکسر منه نهی من نهادی
 کاتش ماسر شد انطفعت چند خوامی و تکلمت بیا الخطاب
 فیه ما دولت پارینه اعلم ان لفظ بار بالباء الفارسی السنة
 الماضیه بالترک بیلد و پارینه ما کان فیه بالترک بیلد یعنی حضور
 کتبه فان تکلم الدولة قد زالت پست کس رو که طلبکار است
 و فی بعض النسخ کفر قمار است تازه بر آن کن که خریدار است
 خریدار بمعنی مشتری و قبیل فی الترجمة مشنوی تازه بهارا
 و رنگ اولدی زرده چونکه قوم که او دم اولدی سرده نیچه
 صلیبا سن و کبر ای سن ابلر و که دولتی فکر ایده سن شول

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

كشيء واكر طلبكارد ومانى اكا قيل كه خريدار در **قطع** سبزه
 در باغ كفته انوشست و الما من سبزه لحيه الجيب ومن باغ
 وجهه دانان كس كه اين سخن مفعول مقدم لقوله كويد و اشاره
 لا قوله سبزه در باغ خوشست اي يوف ذلك القابل مضمون
 هذا الكلام والمص لا يرضى به يعنى اداة تفسير از روى دلبران
 خط سبز خدا الاتمام البيت بيان للمصراع الاول **دل عشاق**
 فاعل لقوله بيتر جويد وقوله خدا سبز مفعوله اي قلوب العشاق
 يطلبون طلبا قويا ومن قال ومجموع قوله از روى دلبران المفعول
 دانو فلم يوف الاشارة ولم يوف البيان من المبتين بوستان تو
 كلام ابتداء ال آخر البيت والمرا من البستان وجهه الذي ثبت
 فيه الشعر كذا يفتح الكاف الفاسى مشترك بين الترك والجمع
 اسم ثبت معروف يقال له بالعبارة الكراش زاريت كلمة
 زار اداة الكثرة كما في كلار والياء للوحدة فمعنى قوله كذا زاريت
 بالترك كذا كذا بس كبر في فتح الكاف العوب همى رويداى كلما
 تعلق الشعر وتقطعت ثبت وقيل في الترتيب **قطع** ديد سبزه
 باغده ك خوشدر بيلواو لكم بوسوزى اول بويلر يعنى كوزل يوزك
 خط سبز بى عاشقك كوطل آر جتى استر بوزكك باج كذا كذا
 پنج كم بولمى بينه بتر قلم يوجد في بعض النسخ هذا البيت انغ
 قوله تو پاراي في الستة المماثلة برفته بفتح التاء وكسر الهمزة
 العائنة مقام ياء الخطاب فان الهمزة في اللفظ الذي اخذ كاد
 تقوم مقام ياء المفيدة للوحدة او الخطاب نحو بنده في معناه

ابن سیدی علی

قطع

على الاول بالترك بقول وعلى التنا قول سن ومن لم يوف الحق
 ولم يقدر على التحقيق قال برفته بفتح التاء وكسر الهمزة وسكون
 الياء اصله برفته والياء للخطاب قيل وقد يحدث الهمزة في
 بعض المواضع وهذا فراد من ذلك مثل قوله خواننده صحبت
 وسازنده و سچاس وكوشه و خمول و فتنه و دولان وغير ذلك
 وقد يقال ليس ههنا همزة بل يكسرها ياء الخطاب بعد التاء
 المفتوحة الا ان يقولوا با شباع الكسرة للوزن والقول الاول
 اشبه هذا كلامه فاذا عرفت ما قلناه من التحقيق يظهر لك
 ما قيل وقال وقد قيل وقد يقال جوا هو حال اي حال كوكب مثل
 الطنج في حسن المقلة وفتح الهمزة وميلان القلوب امسال
 اي في هذه السنة بيامدى جو يوزى بياء الوحدة وهو الفريد
 بالترك پارس اي حال كوكب مثل الفريد في نغمة القلوب
 سعاد خط سبز دوست دار فاعلى بيامدى نه الفصح الدورى
 وقد يروى بجمع العوب **قطع** ك صبر كنى بضم الكاف اي لا تقمع
 الشوائب تحت شجرة اذ نك و بجمع كركين بكسر الباء والوحدة
 وفتح الكاف العوب من كندن ومن اقدم على الشرح من غير ان يعلم
 المتن فظن ان الواو من اراء حرف عاطفة حيث قال بضم الواو
 العاطفة موى بناكوش مفعول كنى اي تعلق ذلك الشعر والقابل
 المنكوش على ظنه عبارة المتن افا والمعنى بقوله يعنى كركين موى بناكوش
 لا وصبر كنى برفته كندن او في نظم البيت تقديم وتأخير يجب
 المعنى هذا الكلام فانظر في كلامه كيف خلطوا وازكب التكافيات

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

الباردة ثم قال في كثير من النسخ وركن على معنى واكر صبر كمن بانو
 النافية ولا يخفى ان ارتباط قوله موى بناكوش على ما قبله لا يخرج عن
 التكلف ح هذا كلامه فانظر في حاله كيف وقع في الغلط الكثير
 ولم يصح الحق اصلا ابن دولت ايام كوي اى الحسن بسره كيد عينا
 تنتهى هذه الدولة كدرست بخان دامى همچو نو بر ريش اى لو
 قدرت على عدم خروج روحى كما قدرت على عدم خروج
 الحيات كذا تمى تا بقيامت كبر ايد وكن لا اقدر انما على عدم خروج
 روحى وانت تقدر على عدم خروج حيتك **قطع** سؤال لزم
 وكفى جمال روى نه ام موم چون شد كه موجه بركه بركه الكاف
 الفارسي ماه اى حول الفجر جو سنده است اسم مفعول من جوشیدن
 بخند گفت ندانم چه بود رويم راى لا اعرف ما وقع لوجهى مگر
 بماتم حسن سياه پوشيده است اعلم انما بالناظر في هذه الحكاية
 ان الابيات التي اورد المصنف في حكاية المحبوب في غاية الحسن
 ولا يقدر احد على اتیان مثل هذه الابيات في المذمة المذكورة
 كما لا يخفى على المعص **حكايت** يك از مستوبان بكسر الراء
 المراد به بقره المستوب والمعوب هو الذى ليس يوجب خالص
 پر سید در ما تقول في المراد بالضم والكون وهو الذى لا خسة له لصفوه
 سنا كفى الاخير فيهم قوله ما دام احد من لطيفانجا شن فاذا احسن بضم
 الثين تيل لطف في موقع التعليل لقوله الاخير فيهم يعنى تفسير
 من المعص تا خوب و لطيفند در شمع كند و چون در شمع نوزد لطف
 كند و دوستى نمايند **رباعى** آمد آنكه خوب روى بود لؤلؤ خوب

روى وصف تر كيبى **حكايت** كفتار و نند خوى بود وكذا الفظ تلخ كفتار
 و لغوا نند خوى چون بر ريش آمد و بلعنت شد معنى رفت
 مردم امير و مهر جوى كلاهما وصفان تركيبان بود قبله
 الريحه **قطع** چون يك يولوبو خوب و شير نيزه آجى سوزو لكه اى غلظت
 ايدره چون صفت كك كيدو لعنة اول آدمه قار شور محبت ايدره
حكايت كى را از علماء پرسيد كه با ماه روى يه ايدره خوب
 در حلوست نشسته و در با بسته و رقيبان حفته اى نايمون و نفس
 طالب الجماع و شهوت غالب و الامناع حينا كعب كويد التمر يا مع
 هو فاعل من السبع و هو ادراك التمر و الساطور بالطاء لم يه اى حافظ
 الكرم على مانع همچو اى كخطاب لذلك العالم بعلمت پر هيز كارى
 اى الرهلا و بسلامت بماند كفت ذلك العالم كفتاه روى باء
 بسلامت از بركو بيان نمايد **شعر** وان سلم الانسان من سوء
 نفسه هذا شرط من سوء ظن المذ على يسليم و هو اى بشرط قدم
 فاقوه و دخل على متعلقه و موقوفه من سوء اللغز و رت و قيل في
 الترتيب **بيت** اگر چه كيش سليم او را نغش نيزدن و يك قور تليز مدعى نيزدن
بيت شايديس كاخوشن شست من اى على حاله بالسلامة و المراد بهذا
 و من قال يعنى تار خود را اصلاح مى كند فلم يوف المراد بكن نتوان زبان
 مردم بن قيل في الترتيب **بيت** بار كه كشت كند و ابراهم او توره
 اما كه بو خلتك و ليز بغلسه اول **حكايت** طوطى باليا و بن احبها
 اصلية و الاخرى للوحدة را بازاى در غصص بالضا و عود و بالين
 فارسي كردن اى جسو بهافيه و هو اى طوطى از قوج مشا بده او

الترتيب

حكايت قصص و نفس

اشاره الی قوله زانی مجاهده می برد و می گفت این چنانست که
 و غیرت ممقوت ان مغموض و منظر ملعون و شمال جمع شمال بالکسر
 بمعنی الخلق ای خالق ناموزون و بنادی الیه بقوله یا غاب الیهین ای
 غاب الفراق کما فرغ حکایت الخطیب یا لبیت بینی و بینک بعد
 المشرقین ای بعد المشرق من المغرب فغلب المشرق و یحتمل ان یار
 بعد مشرق الضیف من مشرق الشاء **قطع** علی الصباح بروی
 تو مر که بر حیزدای من قام صباحا و زای و جهک صباح روز سلامت
 برو سبابتشامتک بداختی بیاء الوحده جو تو در حجت تو بایست
 بیاء الحکایه بالترک ای و لا مقصود من ولیک چنانکه توی
 در جهان کجا باشد ای لا نظیر لک فی القبح عجزت ای عجب من هذا که
 غاب از محاوره طولی بجان آمده بود عبارة عن کمال الضحوة
 لا حول کنان ای قاطبا لاجوال و لا قوة الا بالله انکر دست بفتح الکاف
 الفارسی سلم مصدر صیغته همی نالید و دستهای تغابن بر یکدیگر می مالید
 من الخیرة و ان لغت این چرخت کمونست و طالع دون بمعنی الدن
 و ایام بوقلمون قدر معناه فی الیابجه و المراد بایام بوقلمون
 الازمنة المتغيرة المتلونة لایق قدر بکون الدال من انستی
 بیاء الحکایه که باز غنی در دیوار با غنی بیاء الوحده فیراهمی وقت
بیت پار سار ارس ای کیف این قدر بفتحتین زندان بینه بقوله
 که بود هم طوله زندان ای در سکت صحبتهم و قبیل فی الزجره بیت
 ناهدا و لانه بویتر زندان که اولاهم طوله زندان تا چه که مخفف
 من کناه کرده کم که روز کارم معناه بالترکه که روز کار بینه بعقوبت

آن اشاره الی قوله که در سکت صحبت چنین البهی اشاره الی طوطی خورای
 و صفت ترکیب احدى البیاء بن الموحده تا جنس فصیحته عذاب الیم یا فیه
 بالترکه بیه فرسوز **بیت** تا توی یا فیه زین سال مگوی بدستی که گواه
 کشتی مپوی در ای لفظ در ای عینی لمعینین احدیها الجرس و الآخر
 بمعنی اوخل ای امر من لفظ درآمدن و المراد منها هو المعنی الاول و غیره
 باجرس الذي یکثیر الصدء الباطل و من لم یعرف اللفظ غلطه المعنی
 حیث قال بمعنی باطل رای و مراد فکر بخین بند بلا منعلق بقوله رو کلام
 بعقوبت آن مسئله کرده است **قطع** کس نیاید بیای دیواری
 معناه بالترکه که کلمه بر دیوار دینه که بران صورتت احدی التاوی
 للحکایه نکار بمعنی نقش کند لغضای و جهک کس که ترادر بهشت
 باشد جای شرط دیگران دوزخ اختیار کند خراوه و قبیل فی الزجره
قطع که دیوار دینه کلمه که صورتک نکار ای که سکت بیه که بوق
 اولو اریسه غیر طامو اختیار ایله این مثل بفتحتین کلام المعص بان
 آوردیم ای او ردت لاجل عزت باور که چند آنکه انا ای عالم را ز نادان
 ای جاهل نفوتت نلدان را ز نادان صد چندان بیاد به اکثره مطلقا
 و شنتت **قطع** زاهدی در سماع زندان بود و مجلس از میان
 گفته شاه بدلیج بیاء النسبه ای قال محبوب منسوب الی البلده بلخ ای منکر
 ملول ز ما ترش متشین غلله بقوله که تو هم در میان ما تلخی بیاء الحکایه
رباعی جمع ای غده جماعه جوی مثل کل و الاله بهم بفتحتین بیوسته
 بالترکه که بر سره اول شمش تو همیزم خشک مثل الخطب البابس
 در میانشان رسته بالضم چون باد مخالف یعنی انت ای زاهد شخص

و کلام و اینست که در سکت صحبت
 اینست که در سکت صحبت

خائف کالبرح الغیر الموافق چون سزا قدر بیاید در ابواب الاقول
ناخوش و کذا چون بر وقت است ای مثل التلخیص الیه و دره و چون
بجاسته و مثل الجدة فی الانقباض حکایت رفیع داشتم که سارا با هم
سفر کرده بودیم بیت هم می می چون اخوت قهر بست خاضر
راهی که راه حج بود و مان و نمک خورده و دیگران حقوق ثابت ننده
بیننا از بسبب نفعی اندک صفت نفع از خاطر من لفظ از اسم
مصدر من آزدن و موثقه فالمنع ایذاء قطع و من قال و قد یقال
تا ذیه فلم یضرب رو اداست دوستی بالیاء المصدر سیبری
بعضتین قدم بیاید شد و با این همه ای مع هذه المخالفة دلبسته
بالترا که کول با غلفی از هر دو طرف ای من الجانبین حاصل بود
حکلم ای بسبب آنکه و من قال ای بدلیل فلم یضرب شنیوم که روزی دو
بیت از سخنان من در مجمع هم لغت و الیسان میزان **قطع** نگار
من جو در آید بخنده و ممکن با کاف الفارسی ای الملیح عکس یاده
کندر بر اجرت ایشان جمع ریش و هو بالترکی باش و یاره فلانکار
فلا حاجة الی ان یقال بهر جهات و در ایشان کما قبل چه بودی بالترکی
نوالیدی از بالراء المرهله حرف شرط لغش ای صدغ الجیب بستم
افتادی وقع بیدی جواستین کریمان مثل کم الکرام بدست
در ایشان ای فی ایدی الفقهاء طایفه دوستان ای بعضی منهم
بر لطف این سخن کانه یقول یس فی هذا الكلام لطافة بلکه بر
حسن سیرت خویش کواهی بالیاء المصدر ای شهادة داده
بودند و او اشاره الی ذک الرفیق هم در آن میان مبالغه کرده بود

ابن سیدی علی
از کلام شیخ ابوالحسن
صاحب الکلیله
که از اجوده شیخ ابوالحسن
گفته اند که روزی دو
بیت از سخنان من در مجمع
هم لغت و الیسان میزان
قطع نگار
من جو در آید بخنده
و ممکن با کاف الفارسی
ای الملیح عکس یاده
کندر بر اجرت ایشان
جمع ریش و هو بالترکی
باش و یاره فلانکار
فلا حاجة الی ان یقال
بهر جهات و در ایشان
کما قبل چه بودی بالترکی
نوالیدی از بالراء
المرهله حرف شرط لغش
ای صدغ الجیب بستم
افتادی وقع بیدی
جواستین کریمان مثل
کم الکرام بدست
در ایشان ای فی ایدی
الفقهاء طایفه دوستان
ای بعضی منهم
بر لطف این سخن
کانه یقول یس فی
هذا الكلام لطافة
بلکه بر حسن سیرت
خویش کواهی بالیاء
المصدر ای شهادة
داده بودند و او
اشاره الی ذک الرفیق
هم در آن میان
مبالغه کرده بود

فی مدح هذا الكلام و سیرت بفتح الفاء و سکون الواو صحیح قدیم
تا سلف خورده فانی صحبة الفضلاء نعمة جلیلة فمن فانی تکلمت
ینفع ان بتاسف به و خطای خویش اعتراف نمود و کلامت
هذه الفقه معلوم کردم که از طرف او هم بالفقه و التکون
رجبت هست و فی قولهم هم اشاره الی ان الرخبة قد كانت حکمة
عنده ایضا این سبب استادم کوصحیح کردم **قطع** زمار در میان
عبر و وفا بود یعنی ایس قد کان بیننا عهد و وفاء استغفر الله انک انما
جفا کردی و بد می نمودی ایاء ان المنظر فانی للخطای و المتوسطة
مصدریه بیکیاری بالکلیه و من قال اولای مرة واحدة ظنه
مراد و لفظ باری هم عرف خطا و مرة واحدة فقال یعنی بالکلیه از
جهان دل در توبت ای ترکت جملة الدنيا و ما ربطت قلبی بک
فقط ایذاستم که بر کردی با کاف الفارسی و یاء الخطاب من
کر دیدن یعنی الرجوح لا یعنی الدوران و من قال معنی اعراض کردن
فقد فرسه بلا رم غناه لا بد برودی بالیاء المصدر یعنی لم اعلم انک
ترجم غن سربغا هنوزت که رسصلحت ای لو کان لک الآن راس
الصلح باز ای اثبت الی و من قال رجوع الی سخانیای فلم یات بالمعنی
که از آن محبوبتر باشد که بودی و قبیل فی الترجمة **قطع** آرام زهر
یو قیدی پیمان جفا ایدوب و فاسد فیلاسین بکلمه کوطمیر من سکه
ویردم بیایدم دونوب تیز طوماسن اگر صلح استیسیس که و کلمن
که اولدن دخی مقبول اولاسن **حکایت** یکی راز در صاحب حال
ای المرأة الحسنی بود در گذشت از جهان ای مانت و ما در زن

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ای القصره بالترک قین انما یفرقوت ای الخرف بعلم صدق
 الصاد وکسر المراه و فی بعض النسخ بعلمت کابین واما ایضا
 نسخی بسبب کابین در خانه ممکن بماند مرد بکون الال از محاور
 بالحاء المهملة ای من مخاطبه چنان رجیدی کنایه عن کمال التادی
 و حکم صدق از محاورت بالجیم العوی جاره ندیدی لفظا جاره شایع
 فی الالسن و ایراد البیان بان یقال بمعنی حال خلاص لغوی الزین
 ظاهر لغت چگونه در فراق یار عزیز برید بزوجه التي ماتت کفت
 نادیدن زین بر من چنان دشواری آید که دیدن ما در زن **مثنوی**
 کل بتاراج بالترک یفارقت و خا ربماند و کذا الخ بر داشتند و مار
 بماندیرید بالورد و اکثر زوجه و بالشوکه و الحیة اتم باده مفعول مقوم
 لقوله دیدن بر تارک بفتح الراء قد مر بیانه فی قوله و عقدت تارکش
 سنان ای الترح دیدن مضمون هذا المصراع مبتداء خوشترکی سن
 از روی دشمنان دیدن مضمون هذا المصراع خبره و اجبست از مهر
 دوست برید بمعنی بریدن تارک دشمنت بناید دید بالترک تارک دشمنی
 سکا کر کور مکینا در دارم که در ایام جوانی بالیاء المصدر کنده
 داشتیم بکورد و الیاء الاخریة للوحدة و نظر داشتیم با ماه رویا الیاء
 الاخریة کالاول حاصل المعنی کنت عاشقانه ایام کثیبا و کنت
 اطوف محله الحیب در ایام غموزی که حورش الحور بالفتح الراجح الحارة
 وهی باللیل آب دمان را چو شایندی بالیاء و الحاء و البیاء متعده من
 خوشیدن و هو لازم بالترک بوسنق و قوی معنی کذا فی خبر الوایب و
 المعنی ان ذلك الزمان کان غایة الحرارة بحيث یجف الرطوبة العبابیة

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

فی الغم من شدة حرارته و من قال بفتح النون فلم یعرف اللفظ و کمون
 بفتح ال سین المهملة الراجح الحارة وهی فی النهار مغراستخوارا چو شایندی
 باب و الجیم متعده من خوشیدن و هو لازم بالترک فی تاق و المعنی ان
 ذلك الزمان کان فی شدة الحرارة بحيث یجف العظم قال ابو عبیده
 الحور باللیل و قد یکون بالنهار و التسموم بالنهار و قد یکون باللیل
 از ضعف بشریت تاب ای طاقت افتاب سجد بالفتح نصیحا
 عند اشتداد الحسرتیا و رددم لاجرم التجاسیه و دیواری کرم ترف
 و مستقر کس زحمت حرتموز از من ببر و بضم الباء الاول و فتح
 الثانية بمعنی بزیل و باند بالیاء العربیة و یاء الوحده آتش من و و
 نشاند ای بطنه نامکانه از تارک یکمک البیاء المصدری و هلیه و او
 باین باب الخارج و باب الداخل فاحس خوب و ک الزمان الاضائة
 لا قول خاز رو شایندی بمعنی الضیاء دیدم جمال بدل من رو شایندی
 و المراد به صاحب الموصوف به که زبان فصاحت از بیان صحبت
 ای حسن او عاجز بماند بضم الباء و فتح النون چنانکه در شب
 تارک ای فی اللیل المظلم صبح بر آید ای یطلع یا آب حیات از ظلمات
 بدر آید ای بخرج قوی بیاء الوحده برف آب بکون القاء
 و صف ترکیب بالترک فار لوصو مثل شوناب بمعنی قانلوصو
 بردست و الجملة حالیه و شکر بر آن ریخته بود حصول اللذة المعتدلة
 و بوقی بفتح العین و الراء المهملتین بر آمیخته ندامت بکتابش
 الضمیر راجع ال قوله برف آب مطیب بفتح الباء المتدولة که دره
 الفاعل صاحب جمال یا قطره و چند از کل رویش در آن چکیدم کم

مفعول من حکیدن قطیبه منه فی جمله شراب از دست نکایش
 بر کر فتم و بخوردم بمعنی نوشیدم فان احدی ما بتم عمل مکان الاخر
 و عمر لذت از سرگرمی **شعر** طلاء بالقصر کا اعطش لفظا و معنی
 بقد و هو اللیم الضنوب کا المستکن فی الجانب الايس من الصدر
 و صح قلبا کثرة تقالبه اولانه خالص البدن من قلب النخلة ای تبرها
 لا یکا و یبغ من الاساعة ای لا یقارب ذلك ان ینزل به رشف
 الزلال ای مقصده و هو ای مقصده و هو ای الرشف بالفتح و السكون
 علی ان فاعل سیغره و الزلال الماء العذب التصانف و اول الوصول
 شربت بخور متصل بقوله لا یکا و قیل فی الترتیب بیت
 کو کلمه صونسدر آن قائد زید زلال کر بن خیر ذکر الیچ اسم و حی مدام **قطعه**
 خرم هذا اللفظ یوصف به المكان المزین بالماء و الکلاء و یوصف
 به الزمان **شعر** روز تو ایچو عید خرم با و یوصف به الشخص الذي
 به فرح و سرور و یلحق به الیاء المصدرة ای یقال خرمی و یراد به معنی
 المزجه و الفرح کذا فی بحر الغایب و الیاء و ههنا فالمداد به من لیرد
 و کلمه را فی قوله طالع را زانده فان کونها زانده شایع و من فسر
 بقوله شادی فقد اخطا و ان و حنده بمعنی مبارک طالع را چشم
 یقواء بخلاف الیاء للوزن به جیبی روی او فتم بمعنی افتد بلا و او
 باعداد ای کل صباح مستمی بالاضافه بیدار کرد بالکاف الفارسی
 یم شب ای السكران الذي سکر من الخمر و نام فانه یستقیظ و
 یفتیق فی نصف اللیل مست ساعه یعنی من سکر من جمال الساعه
 فانما یفتیق روز محشر ای یوم الحساب باعداد صباحا فاذا افت

المعنی الصحيح الصحیح فلا تمقت الیها قبل ای باعداد روز محشر **حکایت**
 سالی سلطان محمود و خوار شاه اسم ملک با خطا برای مصلحت صلح اختیار کرد
 برید از جمل و اندر ای جامع کاشغر با کاف العربی و فتح الغین المعجم
 بلده و رامدم ای دخلت فی سیرای دیدم از خوبا بالیاء المصدر فی باب
 اعتدال و نهایت جمال جنانکم در امثال او گفته **الرابع** معلمت تنبید
 اللام و یاء الختاب همه نحوئی بالیاء المصدر فی الی المطبوعه و لیرد
 آموخت ماضی من آموختن بمعنی التعلیم جفا و ناز و غتاب و ملک
 بالکاف الفارسی و الیاء المصدر کا آموختن کالاول من آموختن
 شکل و حوی و قد و روش بفتح الراء و کسر الواو اسم مصدر من فتن
 کما دقت نظایره و هذا المصراع مرهون ندره نام مکررین شیوه
 از برای آموختن ماضی من آموختن بمعنی التعلیم فان آموختن
 بهی الاثما و معتد یا مقدمه محو محشری بالاضافه بمعنی کتاب
 المعرفه الذي الفه الزمشری فی النحو فانه کان یقرا و یعالج و یرد
 ای فی یدیه و همی خواند ضرب زید عمر الخانیف فکرم و کرم بالواو
 فی حاله الرفع و لا حاجته الی الواو فی حاله النصب لان عمر غیر منصرف
 لا یرحل التنوین و عمر و منصرف یدخله التنوین و یرکب الالف و یه
 یفتیق و کان المتعدی بفتح الراء عمر کما سمعت خاصمه زید و عمر و فی
 هذا التركیب کفتم ای بس خوارزم و خطای صلح کرد و قد اشهر به
 الناس و زید عمر و لا خصوصت عجیان باقیمت استفهام فاما مع ذلك
 المحبوب هذه اللطیفه بخند بدتقی و مولدم بر سید کفتم خاک شیر از
 و کان اشهر کون شیخ سعیدی من تلك البلده کفتم ار سخنان سعیدی

چهارم **قطع** **لميت** على صيغة المجرول للمتكلم اي صرت مبتدأ
 بنحوي بسكون الحاء والفتح غلط يعول اي يحل باختبا حال من
 فاعل يعول على متعلق بقول يعول كزيد الكاف بمعنى المتكلم
 المحل على ان صفة صدر حذف اي يعول صولة زيد في مقابلة العروى
 كصولة عليه على جر ذيل حال من ضمير ليس يرفع وهو يرجع الى نحو
 اي لا يرفع راسه حال كونه على جر ذيل اي لا ينظر الى احد بل يشع الى الدال
 والكبر جازا ذيله على ما هو عادة المتكبرين وهل يستقيم الرفع من
 عامل الخبر استفهام الكاري وصيدا بهام كما لا يخفى وقيل في التبركة **كلمة**
 نحو او قوله سودم اول ايدر جمله . ثم او را در صفتك شو زيدا ايدر عرو .
 او جازا در كن انا كن بشينه رفع ايتمز . كه رفع اولو مني رواه ابي عمير
 فتح الجاهد المعجمي المعنيين احدهما بالتركية جوامق والاخر بالتركية باره
 ومن قال في شرحه بمعنى زمان قليل فلم يأت بمعنى اللفظ حقيقة بل في
 ضرورة وكوت غالب اشعار او اشارت الى سعدي درين زمين يعنى
 في ديارنا نهران فارسيت اگر بگويد اي بخوانه بفهمند ديكت باشد
 كما ورد في الخبر كظم الناس على قدر عقولهم **كلمة مشنوي** كظمنا هو
 نحو شد اي نذ صحت لطيفك ميل الى نحو صورت عقل از دل ما
 نحو شد لا شغالك بغير نا اي حرف نداء والمنا دي مخذوف اي
 اي بدل عشاق صفة للمنادي المخذوف المذكور بهام توصيد مع المصدر
 ما بتو مشغول وتو يا عم ووزيد فيه اي بهام لطيف بامداد ان كه غم سفر
 مصم اي مقرر شد ملكه از كار و انيان اي احد من رفقاينا گفته
 بودش گر فلان مشير السعديست ديدم كه دوان صفة مشبهة

ابن بديع

من دو بدن آمد آن و ملاحظه کرد و اظهار اللطف و بروداع الى الغراق
 تا سق خود که چندین روز ای فمده اقامتک في هذه البلدة چرا
 تکلمت که منم یعنی سعدي تا شکر قدوم بزرگان را ای لاجل شکر
 حج الکبار بخدمت میان بسج گفتیم با وجودت زمن او از
 بیامد که منم فان الیوم بضیحة عند طلوع الشمس کفنا چه شود که
 درین بقعه ای فی هذا البلدة براسایه احدی الیاء وین الخطاب
 تا از خدمت احدی التاء وین الخطاب استفیدتیم کفتم نتوانم
 بحکم این حکایت **مثنوی** بزرگ دیدم اندر کوه مساری بیاید
 الوحده فیها ولقظ سار بفید اکثره کما فرغ او ایل باب چهارم
 قناعت کرده از دنیا و ما فیها بغاری ای توطن فیها چرا گفتیم
 فیها تقدیم و تا خیر للموزن بشهر اندر نیاید بیاید الخطاب که بار
 بند بالاضافة از دل بر کشاید فان قلبک مقید و ذلک حمل علیه
 گفت ای جابری رویان لغو نذ لغظنا بفتح النون و سکون النون
 و الیاء المعجمین بمعنی لطیف چون کل کسر الکاف الفارسی بسیار
 شد ای کثر الطین بسیار جمع پیل بلغو نذ جمع مضارع من تودین
 این تمام لغیم و بوسه بر سر و روی بگرادیم ما هو المعتاد عند
 و داع الاحتمه و داع کردیم **مثنوی** بوسه دادن بروی دوست
 چه سودای لافائده فیهم در آن لحظه که در نش برود با بیاید
 الاصلیه المغتوحة و الدال المهملة الساکنه کما قال صاحب بحر
 الغایب فی بیان لفظ برود که در آن سوره کیدنا تکلمه اصم لم یق
 و سوره کیدن کشی بیزنه قلا المره اسن فالک دیمک **اسدی**

بگفت این واژه رود کرده بوسیدنش ز مهر و بدر و کرد و قبیل تقوی
باباید العود الزاید علی اصل الکلمه و ضم الدال و هذا احتمال جدید و ان قال صاحب
بهر الغریب فی بیان لفظ در و اسکنک سلام معنای سبب کویا ای کانه
و داع بیان کرد و افتراق عن الاحباء روی ازین ای من اجله نیمه شرح
ای نصف وجهه و زان سوزدای نصفه الاخیر اصغر شعر ان لم امت
ایا یوم الوداع بفتح الواو اسم نایب مناب التودیع و بالکسر مصدر
و ادع تانسفا تحت تمیز او حال بمعنی متانسفا لا تحسبونه
فی المودة منصفاً بک الضاد ای عادلاً و قیل فی التزجیه بیت
که آیه یلیق کوز بن اولیتم تأسفون بو عشق ایچنده بینه صنکوز که
منصف اولم حکایت حرقه پوشی ای رجل فقیر در کاروان
حجاز همراه ما بود کانا رفیقنا یکی از امرای عیب ما و ارا صد دینار
بخشیده بود تا نطقه بجای کبک العین کما فریاد کند تا کاه
علی الغفلة در زمان خلفا جبه بالجیم العری اسم قبیله من بی عامر
بر کاروان زدند ای اغار و علیهم او پاک بیدند ای اخذوا مالهم
بالکلیه باز کاروان کوریه واری کردن که قندای شرعوا فی البکاء و
التضرع و فریاد بفایده خواندن بیت که تضرع کن و فریاد
خطاب عام و زذب کون الدال زر بار پس نخواهد داد معناه
بالتراک او نری التوبه که و صکره و بیه جک دکدر فاذ اعفت المعنی
فتوف ان لفظ زر مفعول داد فلا یسغ ان یضاف لفظ در
ایه و من اختاره فقیر تکب الزکاة کما لا یخف مکران درویش خرقه
پوشش برقرار خود مانده بود بیت بطریق العطف التفسیری بقوله و غیر

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

در و نیامده گفت مکران معلوم ترا اراد بالمعلوم مال الرجل نبره زندگانی
علی حاکم الا و لغت بی بر اندک ایبر الناس و لیکن مرابا ان معلوم
چنان السغیر بمعنی الناس نبود که بمخارفت آن خسته دل باشم
نیاید ای لایسغ بستن اندر چیز و کس بالواو العاطفه و من کرا
فقد غلط دل مفعول بستن که دل برداشتن ای رنغ القلب
و قلعه کار بست مشکل و قیل فی التزجیه بیت که کسر بغلق
بیرسند بیدل کوهل قویه منی کنون چونکه شکل کتوم موافق حال
مثبت آنچه تو گفته من مضمون البیت که مراد جواز بالیاء
المصدری باجوان بیاده الوحده اتفاق مخالفت بود و صدق
مودت بین کیفیت مودت بقوله بتسابقه که قبله چشم جمال او بود
بیاده الحکایه و سود سر مایه و عدم وصال او کمال حسد و میل
قلی قطره مکر ملائکه تقدیر الکلام مکر ملائکه باشد نظیر او بر همان
فکره بشرم هون بحسن صورت او در زمی بلا نون تنصیف القافیه
اعنی آدمی و لفظ زمی بمعنی زمین و من کتبه بالنون فلم یوف
القافیه خواهد بود معنی المصراع الاخیر بالترک آنکه یوز
کو کج کلید یرده او بفتح دکدر بروستی الباء للقسم و الباء
للوحده ای جفت جیب که حرامست خیره مقدم بعد از واثاف
الادوی صحیح مبتداء مؤخر و من ظن الباء مصدریه فقال یعنی
جفت مودت که منعقد شده است در میان ما فلم یوف الحق ای صحیح
نظیر جوازی مثله آدمی خواهد بود اثبت بالبیت اثبت مضمون
البیت الا اول ناگرمی معنی نگاه پای وجودش بکل اجل کبر الکاف

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

ابن سیدی علی

الفارسی فرورفت فاعله ضمیر بی والمراوات و دو و فراق من
 افترا و از دو دانش بالاین ای من قبیل برآمدی خرج و ظم
 روز ما بر سر خاکش ای علی قبره مجاورت بالجیم کردیم **حکایت**
 مات حبیب لاجد من العشاق و قعد ایاما علی قبره کالمص فجماء
 احلم من الشیوخ فحفو القبر و ادخل انف العاشق بین الزاب
 فوصل الراحه المنتنه الاخیشومه فتنف قلبه و ذهب من قبره
 و از جمله بستر که در فراق او کفرت یکی این بود **قطعه** کاش بالترکه
 کاشک کان روز که در پای تو شد بمعنی رفت خار اجل فاعل شد دست
 کتیب نبردی بیا و الحکایه تیغ هلاک مفعول نبردی سبرای علی زانست
 و المراد لیتنی کنت میتا قبل ادراک هذا الیوم کما یقول تادین روز
 جهان مفعول مقدم لقوله نیدر کاب توندیدی چشم فاعله ای حرف
 نداء و المنادی مخذوف کما عرف منم بهر حال تو کحل هذه الریبه
 که خاتم بر سر اما جمله خالیة او دعائیه یعدو علی نفسه بالهلاک **قطعه**
 که قرارش التخمیر اجمع الالجیب و هو مفعول نکر فتی فاعله ضمیر قرار
 و خواب عطف علی قرار تامل و نین نفتان دی تخت ای الجیب
 الذی کان لا یأخذ النوم و القار فی موضع الا بعد نتر اوراق الورد
 و التیرین عافراشه و من قال ای الجیب الذی کان لا یتورق فی
 موضع و لا ینام فی مکان ای فلم یوف الفاعل و المفعول کردش کیت
 بالكاف الفارسی فیها بمعنی دوران الفلک و هذا ای اسناد الحوادث
 الی الحکات الفلکیه فیما یشهور و لا حاجه الی ان یراد به ای بقره
 الفلک مقدره علی الزمان کما قیل کل رویش بضم الکاف الفارسی

ابن سید علی

ابن سید علی

بر بخت فاعله ضمیر کردش خار بنان بالترکه دکن دیبری و المراد
 شجره الشوک بر سر خاکش ای علی قبره برست بالضم فاعله
 ضمیر خار بنان و هو ما ضمن رستن بالترکه بتمک بعدا و فاقوت
 او غم کردم ای قصدت و نیت جزم قدمه فی الیاباجه که بقره
 زود کانه بمعنی الحیوة فرس هوس در نوردم مضارع مستکلم
 من نوریدن بمعنی پیچیدن و تحذف الدال و الیاء فی استقباله
 للتخفیف کما فی ما ضمن فیه و کرد بک الکاف الفارسی و المراد هنا
 حوال الشیء بحالست نکردم بفتح الکاف الفارسی من کردیدن
 بمعنی الدوران **قطعه** سود دریا بیک بودی فان البحر کثیر
 النفع کر بودی بیم موج ای خوف الغرق صحبت کل خوش بودی
 مخفف من بودی که رسته نشویش خار فانه مولم دوش و هو بهنا
 باللیة الماضيه و قد یحیی بمعنی المنکب و الفوق ینیرها بالقراءة بالفتح
 المعلومه و المجهول کما قیل ما یوجد کتب اللغه چون کاوس ای
 مثله می نازیدم من نازیدن و المراد به هنا بالترکه کوکب و قوامق
 اندر بار و صل لانه کنت مع الجیب این زمان اندر فراق ما بیایم
 جو ما قیل فی الترجمه **قطعه** جو غیدی در یاده اضی اولم که خوفه تیغ
 صحبت کل خوش بودی که اولم که شورش خار و وصل باغده یوردم دون
 که کاوس و شن فرقتده بو کلیم روزمان ما اندمار **حکایت**
 یکرا از ملک عرب حدیث یلع و مجنون بگفتند و شورش بضم النین
 المعجمه و کسر الراء اسم مصدر بمعنی شوریدن بالترکه قاشق و فی الخندق
 یستعمل الزمان و یسجد با و یسجد بمعنی بولامق و هو فی الحقیقه من قبل المعنی

نیدر کاب توندیدی چشم
 فاعله ای حرف
 نداء و المنادی
 مخذوف کما عرف
 منم بهر حال
 تو کحل هذه الریبه

الا اول كذا في بحر الغرائب وتعبير المعنى الاخير بالقلب يعنى كوكب بولاق
 على ما في الصحاح الفارسي فليس بصحيح حال او اشارة الى مجاز كمال
 فضل وبلوغ سر در بيان نهاده است كالحيوانات العجم ووزمام بكسر
 الراء بالتركة وينكرن اختيار از دست داده ولم يملك نفسه بفرمودش
 الضمير المستتر راجع الى كوكب والبارز اعني النين راجع الى مجنون تا
 حاضر وورد وعلامت کردن گرفت اي شرع في التويج كما در ترف
 انسان چه خلل و نقصان دیدی که حوی حیوان بالباء المصدرى
 كرفی بباء الخطاب و ترك عیش آدمی كفی بمعنى كرفی قدم نظایر
 مجنون بنا لید و كفت شعر و رب صدیق كلمه رب ههنا للتكثير
 ای كثیر من الخمان لان المعنى من اللوم ای عذیبه و داد ما ای في حجة الجبیه
 و من قال ای في حجة لیا و عشقوا فلم یصب فان هذا البيت من غزل
 المص كما اعترف به القائل لم یر بأظفیر الفاعل ای المستتر في الفعل
 راجع الى صدیق و ضمیر المفعول ای البارز راجع الى الجبیه لما عرفت
 انفا یوما ظرف للفعل فتوضح من الايضاح فاعله ضمیر الجبیه
 ایضا و هو منصوب باضمار ان جواب الاستفهام ای فظن
 و تبین ای لاجل عذری منصوب تقدیرا مفعولا و یروی
 فیوضح بالباء التخصیص فاعله ضمیر صدیق و قبله الترتیب
 بع عشقده چه دوست ملامت قبلی کور مدیر یوزین تا اید
 عذرم روشن و کاش کاشنان که عیب من جسته در حجب
 رویت ای دلستان بدیدندی کما ان النسوة زاین و جوبوسف
 فقطعن ایدین مقام الاترج تا بجای ترج در نظرت مرهون

ابن سید علی

ابن سید علی
 کما ان النسوة زاین و جوبوسف
 فقطعن ایدین مقام الاترج تا بجای ترج در نظرت مرهون

با خبره في موضع الحال دستها بریدندی ای حال کونهم با بیان عن
 انفسهم كالنسوة اللات قطعن ایدین تا حقیقت معنی ای
 حسن الجیب بر صورت دعوی ای دعوی العشق الصادق
 عن العاشق کواهی بالباء المصدرى و ایدی بباء الحكایة فذلکن
 الذى لمتننه فیہ تفصیله ان زینجا لما راودت یوسف عن نفسها
 لامر بالنسوة في ذلك و قلن امرأة العزیز عشقت عبد الکنعانی
 فلما سمعت باغنیاهن و عثرهن و میات لهن متکاء و عطت
 کل واحدة منهن سکینا و قالت لیوسف اخرج علیهن فلما
 راینه عظمه و تخیرن في ذلك الحسن الفایق و جرحن ایدین
 من فوط الدهشته و قلن حاش لده ما هذا بشر ان هذا الاممک
 کریم فقات زینجا فذلک الذى لمتننه فیہ ای فرود نک العبد الکنعانی
 الذى لمتننه في الافتنان به قبل ان تصور به بحق صورته ولو
 صورته في انفسکن وقت الملامة لعذرتننک ملک را در دل
 آمدای خطر بباله که جمال لیل را معالو کنای و جهمها تا داد چه
 صورتمست که موجب کسر الجیم چندین فت است بفرمود طلب
 کردندی طلبو با در اجبا و عرب جمع کنی بمعنی القبيلة بکر دیدید بفتح
 الکاف الفارسی و بدست آوردند براد بانه وجود و پیش ملک
 در سخن سراچه بداشتند و نظر الیه الملك ملک در هیئت
 او نظر کرد فلما نظر شخص دید سیم مقام ای اسود اللون ضعیف
 اندام در نظرش الضمیر راجع الى الملك حقیق آمد حکم انکه کثیر من خلام
 حرم او ای الملك بجمال از و من لیل پیش بالباء العربی بمعنی زیاده

و برینست پیش بیاورد الفارسی مجنون بواسطه در یافت ای فهم آن
الملک لم یسبح حسن لیل و لفت ای ملک از در چه در چه مجنون
بجمال لیل نظر بایست کرد و قد و جد و بعضی نسخ بده الایات
مشهور ترا بر در من رحمت نیا بد حکما ب الملک و کلمه من خیالند
رفیق من یک هم در باید بد امر هون که با او مقصد کوم هم روز
لحصول الحرارة دو بهریم **پادشاه** بود سوزای الاحترق **شعر**
ما موصوله مرصعة من ذکر بیان ما الحی بکسر الحاء المجهولة و فتح
الیم المرعی المحفوظ و يقال المنزل الجیب سمی تشبیرا له بحج الظلم
بمعنی بکسر الیم الاول و فتح التاء السمع اعنی الاذن کومعت
ورق بالضم و الکنون لجمع و رق و جمع حمراء و هم ای الورق
اسم لحمه یشکبه لون بالون الرماد الحی و قد وضع الظاهر موضع
المضمر اذ الاصل ان یقول ورق و ذلك الوضع اما لصحة الوزن
اولا سئل اذ بذكره صاحت من الصیحة و همی رفع الصوت معی
ومعنی البیت ان الذی قرأ فی من ذکر منزل الجیب کومعنة الوقاء
الذی تسکن فی الحمی صاحت معی من شوقها والتدایما بمعنی اسم
جماعة لا واحد له من لفظه مثل قوم و ریح الخلیل بالضم والتدایم
جمع خلیل و هو الصدیق قولوا جمع امر حاضر للمعنی اسم مفعول من
عافاه الله تعالی العافیة من اسقام العشق واعلم ان المصراع الاول
تم بالما و ابتدء المصراع التثانی بلفظ و قطع الكلمة الواحدة
بین المصراعین شایع است تدری ای لا تعلم انت بما بقلب
ای ما التصق بقلب الموضع بفتح الیم المشددة ای المولم وقیل

یحتمل ان ینوی الباء للظرفیة دون الالعاق ای استقر فی قلبه و
المناسب بالمقام البیت التثانی **نظم** من درستان را نباشد در در
ریش قدم بیانه جز بهم در ای بیاء الوحده و بهر دو بالترکی
در و ش کویم در حویش لانه بفهم حال کفتن از زینوری
من ابتداء النخل و حاصل بود ای غیه مفید بایک مفعول کفتن
علی تضرین معنی الخطاب او النظم در عم خود ای نه جمیع عمره تاخوره
ای لم یذق نیش قدم بیانه ای الیلام النخل فانه لا یعظ به تا
ترا حالی نباشد همچون ای مثل حال حال ما باشد ترا افسانه
پیش ای پیش تو سوز من یاد یکی نسبت ممکن لانه اشارة
الذکر ای تمک بردست و من بر عضو ریش فان البید الصیحة
لانتاش من الملح والعضو المجر و ح یتألم من **حکایت** قاضی
همدان اسم بلد مشهور را حکایت کنند با نعل بند پیری و کاه
جهیلا سرخوش بفتح الحاء للقافیة بود ای کان حبیبه و نعل پیر
در آتش کلام مجمع روز کاری بیاء الوحده ای زعانا متدا
در کلشن مکرر ای متحسر بود و بویان صفة شبنم
من پویدن حال و متر صدای متر قرب و بویان صفة شبنم
من جستن و جرسب بفتح تین و افعو لویان یعنی چکه ما وقع علی
ترا **سبب** و چشم من آمدن سر و بلند لفظ سر ای بید
بمعنی المستقیم یوصف به سر و قدم هنا للوزن بر بود بالضم من
ر بودن دلم ز دست منعلق بر بود و در پای اکلند و حقه کلمه
و یجعله مقبداً محبوباً خواهی که بکس دل ندهی دیده ببند

این دیوه و شوحه کلمه در حقه کلمه
بمعنی الکاف م
از مطبوعه

بفتح ابد الاو لا تنظر الى احد والخطاب لمن التمع وهو شهيد
والمراد از احفظ عليك عن النظر الى الحجاب والانتفات الى الام
لئلا يتعلق قلبك بهم **بيت** از ياد تو خافل نتوان كرد بهيچ
معناه بالترک است المقدن خافل اليه بملک اوله بینه بهيچ فاذا عرفت
المعنى فمن قال يعنى خافل نتوان کردن بهيچ حال لم يعرف المعنى
كوفته بالكاف الويد مادم نتوانم كسبيم فان الحية المضروبة على راسها
لا تقدر على جمع الاعضاء مستخدم في الحجاب كدركه الى في طريق
من الطرق بين قاضى باز آمد لفظا بالالتاكيد طر في بعض
ازين معاملة وهي حب القاضى اياه بکوشش الضمير راجع الى سر
رسیده بود و زاید الوصف بجيده منه دشنام بکسر الميم في تحت
بغير احترام داد و سقوط قدم بيار گفت و سنگ برداشت که ضرب
القاضى و بهيچ از به حمت و فو نکذاشت اي لم يترك شيئا من الاما
قاضى بايک از علماء معتبره که بهمان او بود کوفت **بيت** آن
شاهدي بياء الوحدة و حشم کرمين بينش نظر ال ذلك
المجرب و غضب فان فيه خلاوة و ان عقده عطف على قوله
شاهدي برابر وى ترش شيريش فيه تقديم و تأخير اي عقده
ترش برابر وى تأخيريش فاذا عرفت المعنى بما ذكرناه الخلو و
حموضة قول من قال في شرحه و بين ان عقده را که برابر ويش
دارد که اگر چه ترشست از غضب وليکن شيرينست في حد
نفسه در بلاد بکسر الباء و جمع بلو عرب کونيد مثل ساير ضرب
الحبيب زيب الحبيب فعيل بمعن المفعول والمصدر مضاف

ابن سيد علي

ابن سيد علي

الفاعل والمفعول متروك اي ضرب العاشق **بيت** از دست
تو مست بردمان خوردن يعنى ضرب که بيدک المضمومة على في حوت
که بدست خویش نان خوردن تم قال النفاخي لرفيقه همان اني شيبه
از وقت بفتح الواو فلة الحيا و ابوي سماعت بالجاء المهملة اي
خود می آيد او در نظيره يا دشنامن بسكون النون مبتداء سخن
بجملات کونيد في الظاهر و باشد که در زمان صلح جويد **بيت**
اکور نو آورد ترش طبع بود اي العيب الذي لم ينجح يكون مرا
روزي و صبر کن که شيرين کرد ام القاضى من هذا الكلام يعطى الحشوة
و المارة لعدم نضج و شدت في طبيعة و بالصبر يلين قلبه و يحصل منه
المرام اين بگفت مع رفيقه و بسند قضاى الى محكمه باز آمد قدم سابقا
و ههنا باز آمدت چند از عدول جمع عدل بمعن عادل که ملازم او بودند
و خدا زماين خدمت بسوسيدند تعظيم القاضى که با جازت سخن
داريم در خدمت بگويم اگر چه ترک ادبست و بزبان گويد **بيت**
ز در سخن بحث کردن رواست النفع معر و فالبقية المصراع فخطا
بر بزرگان که فان حکاست خبره و قيل في الترجمة **بيت** زهر
سوزده بحث بگردد رواه خطا در اول و ده طوئيق خطا اما حکم اكد سوانق
انعام خدا و ندى اي انعام نلک سابقه ملازم روزگار بندگانت
اي لا ينفک مناصحتي که بسيد و اعلام نکنند بوجى بياء الوحدة از جيا
باشد فيجب علينا الالات على ما هو خير لک فقال طريق صواب است که
پيرامن بمعن حواله اين طمع و هو الوصلة بهذ الغلام مکدرى بالكاف الغار
و ياد الخطاب بالترک طوالا نمين و فرس و لغ بفتحتين شدة الحرص در

نوردی بالترکی حص دو شکتی دور کسن و المراد ترک الحرس که منسوب
 قضا پاکهای باباء و الکاف الفارسیین بمعنی الیچر الذی بوضع علیه
 السلم و حنوه من المستراح و بمعنی المرتبه و هی المراده بنا و الباء
 للموحده منع است بفتح المیم بمعنی مرتبه مانعه لایرته الیه بکل احد
 تا بلکاهی شیخ ملوث کمره ای الا تجعله ملوثا بالذنب الشنیع
 حریف نیست که دیدی اشاره الی الغلام الذی فی صدره بیاض و حدیث
 اینست که شنیدی اشاره الی شمه فایس فی احتمال الوصله فالاول
 ترک **ششوی** که مرده بی آب بکون الباء و روی الباء الزیاده مصدره
 بی معنی الذی صدر منه ترک الادب مراراً چه عم دارد از اب روی
 کس مراد معنی ان الغلام المعهود قد اعتاد ترک الادب و الغضاجه
 فلایبای فضا حکت کرب قدمه بیاضه الی البیاضه تام نیگوی بالاشیا
 پنجاه سال مرهون که یک نام زشتش کند یا مال فتخاف ان فی شیخ
 اسمک الملیح بهذا الفعل القبیح قاضی رخصت یاران یک دل عباده
 عن کمال الوفاق فی الاخلاص ای نصیحه الاصدقاء المتخلصین
 پسند آمد ای جبار مقبولاً و بر حسن رای و حسن وفای ایشان اونی
 کرد و حشتم و کفت نظر غزنی ان در مصحح حال من و اصلاح
 حاله عین صوابت لاشک و کونه صواباً و سله و در جواب
 و لکن **شع** و لو ان حجاباً بالملام بیرون ای لو وقع ان حجاباً بیرون بالملامه
 سمعت ای قبلت کما فی قول المصلح سمع التلمذ من حمده افکاهی کذباً
 یفتریه من الافتراء عذول بفتح العین المهملة و الذال البعیه بیاضه
 من العذل و هو الملامه و فی بعض النسخ بضمین و الدال المهملة

علی وزن الدخول جمع عدل بمعنی العادل و هو مناسب لقوله تیغ چند
 از عدول **بیت** ملامت کن مرا چند که خواهی و فی بعض النسخ بفتح
 کن که نتوان شستن از رنگ سیاهی بالباء المصدری تعلیل و المعنی
 بالترکی زبیر بومق اولی زنگیدن قره لغی این بکفت قال هذا الكلام
 و لسان را من اعوانه بتفحص ای تفتیش حال او اشاره الی الغلام
 بر **بیت** الکاف الفارسی یعنی سلطه علیهم علیهم علیهم علیهم علیهم
 لا القاضی و تمت بکمره ان بفتح الکاف العربی بریخت و صرف الیه
 کفته اند کمره از در تر از دست ای کل من اخرج الذی من الکیس
 و وضع فی المیزان للوزن و الاعطاه زورای القوه در بازوست
 المراد به ان یصل الی مراده و کله بر دنیا دست رس و صف تر کینه
 ندارد ای لم یکن له القدره علی دنیا در همه دنیا کس ندارد و المعین
 علی وصول مراده و من قال یعنی صاحب تصرف نشود اصلاً
 قال کذا سمعت من بعض الکمل فقد سمع معنی لایفهم من اللفظ اصلاً
بیت هر که زردید سر و آورد معناه بالترکی هر که که آتونی کوردی
 باش اشخواندردی و تر از وی آمین دوش است ای لو کان میزانا
 حدید المنکب و المراد ان من آری ذنباً یعیل وان کان کالی بدیه الشده
 و الصلابه فی الجمله شیخ خلوه بیاضه الوحده فیها میسر شد مع
 الحیب و هم در آن شب شخبه بکون الحاء المهملة بالترکی نایب
 و سوباشی را خبر شد که قاضی مبتداء و شخبه طرف شراب در سر
 فی موضع الحال و شاهد در بر عطف علی ای المحبوب فی صدره
 از تنعم تخفیه خبره و بشره عم کفح **غزل** امشب فی هذه البلیه

ابن سید علی

مکره وقت بکون التاء على خواند بکون النون این حروس نشانه
 از نوع عشاق بس بالباء العود بکرده اسم مفعول منور از کنار
 قدم بیان در حکایت پادشاه زاده در حقیر و بوس اسم مصدر
 بنا خسار بالاضافه و بعض النسخ پستان یا در جم بفتح
 الخاء کسوی تا بدار و وصف ترکیب من تافس چون ای مثل کوی
 بالكاف الفارسی بالترک طوب عجاج عظم الفیل در جم کالاول
 چوکان بالفارسیین الخشب المضحی راسه و هو الله ای ضرب بالکاف
 حین الملاعبة يقال بالترک چون انوس اسم شجر اسودندید
 بکلام که چشم فتنه بخوابست زینهار و بعض النسخ یکشب
 که دوست نجفته است در کنار بیدار باش تا نرود عمر در
 قسوس بضم الفاء و هو ستمل بالالفه اوله و سکون الفاء
 علی ثلثه معانی الظنر والسخنیه والحیف و قدیر لایه معنی العث
 تمانشوی ز مسجد آذینه بالذال المعجم یوم الجمعة والمراد مناصلة
 الجموع فمع مسجد آذینه هو الجامع انک صبح ای اذان الفجر یا اردیکسر
 الراد سرای بکسر الیاء اتانک بید الملک غوبوکوس ای صوت
 المهب لان معنی لغوی غوبو فریاد و فغان و هذا البيت مرهون
 لب مفعول مقدم لقوله برداشتن والمراد به شفة العاشق
 بر لبه بیاء الوحدة والمراد به شفة المعشوق چو ای مثل چشم خور
 فی الحیرة والصفة صفة لقوله لب البهی بود و یکون حاقه برداشتن
 فاعل بودای رفع العاشق شفته عن شفة الحیب بکفای متعلق
 به بیهوده و خروجس فانه یصبح قبل الصبح فاضع درین حالت

این کلمات در بعضی نسخه ها
 به صورت دیگری آمده است

بودای فی الوصلة نظیر الفضاحة باطا که یکی از متعلقان در
 آمدای دخل علیه و لغت چه شیخ خیز امر من خاستن ای قم
 تا بای داری معناه بالترک آیتانک اولدچه ای بقدر طاقت که نیز
 امر من که خیان که سودان جمع بر تودخ بیاء الوحدة الفیضت
 که فتنه اند بک جمع ای ما هو الواقع کفته اند مکر این آتش فتنه که انوز
 اندکست باب تبیری سبب ما تبیر فووشانیم بالترک
 سوندره لم مباد که و در چون بالاکید ارفع فی علی ضمه آتش علی
 بفتح اللام فامتیح تحتین اللفظ کیر دبسم فوونکه کیر و لغت
قطع پنجه در سید که ضعیف اللفظ ضعیف بالیاء التیمی نیت الکنه
 بین الغدا والغین المعجمین المفتوحین بمعنی الاسد و معنی المصارع
 بالترک پنجه سید اویش اسلار چه تفاوت کند که سید لایضاع
 من الایدین بالترک او رک روی در روکادوست کن بکذا رای
 اترک تا عدد و پشت دست می خاید مضارع من خاییدن ملک
 بفتح المیم و کسر اللام را هم در ان شب ای فتنک اللیله اگر در اند
 ای اخبروه بهذا القول که در ملک بالضم و الکنون توجیهین منکلی
 بفتح الکاف و بیاء الوحدة ای ذنب فضلیع و هو مجموع عن الامة
 و معنی قال او بکسر یا و هو الانسب لقوله من اورا الخ کمالا یخف
 اختراع من عند نفسه و موعده مناسب لقوله حادث شده
 است علی ان المنکر بکسر الکاف بمعنی العاصی غیر مشهور
 چه فرماید و حق من صدر منه هذا الذنب و هو القاضی کفت ای ملک
 من اورا اشاره الی القاضی بجملة فضلا و عصر بمعنی زمان

ابن سید علی

بعض خصوصاً

وینکانه در دهری فیوده می دایم فیه تنبیه علی انه ینبغی للسلطان
ان لا یعتقد کل خبر یسموعه المذمته باشد که معاندان در حق او سخن
نظیفین کرده باشند ای شرعاً فیه تنبیه علی انه ینبغی للسلطان
ان یكون له حسن ظن مع حق العلماء حتی یظهر الحق الصریح این سخن
در سمع قبول من نیاید ای لا قبله والمرا بعودم القبول تاخیر الام
بالعقوبة و فیه تنبیه علی ان الاستعمال فی امر العقوبة مذموم مگر
اگر تخفف من نگاه که معاینه کرد و با کف الفاسی که حکماً
کفته اند **بیت** بتدی بالیا المصدرک ومعنی لغزاتند بالترک
صرب سبک مریط بقوله بردن دست بردن بتبغ معنی
المصراع بالترک صریق ابد الیینه ایتمک قلیجی و اذا عرفت المعنی
الصحیح ظهر عندک فادقول من قال یعنی در زمان دشواری و
ضربت دست بردن رشتاب و استعمال بدنان بر در بختی این مضارع
من بردن و معنی الشخ که در مضارع من کردن پشت دست در بوع
مضمون المضارع الاقل مبتداء والثانی خبره شنیدم که سحر کاهی
ای وقت السحر ملک با نغ چند از خاصان بر بالین قاطع رسید
فیه تنبیه علی انه ینبغی للسلطان ان یقصد الاطلاع بنفسه و لا یعتمد
علی غیره فی الامور المهملة شمع را دید استاده اسم مفعول من
استادن و من قال فی بحر الغرایب استادن لغت و استادن
فلم یأت بیان عبارة الماتن و شاهدت سه متقابل استاده و هی
رغیة و قدح شکسته که بکون فی مجالس اهل الفساد و قاضی مبتداء
در خواب است بالیا و المصدری خبره در خبر از ملک است حال و علی

ابن سید علی

ابن سید علی

العکس

العکس ملک بطرفش بیدار کرد انظر ال جمال هذا الملك بکسر اللام
فانه کان کالملك بفتح اللام و کلفت بر خیره که افساب بر آمد ای طلعت
الشمس قاضی دریافت ای فهم الحال و کلفت از کدام جانب بر آمد کلفت
ای الملك از جانب شرق کلفت ای القاضی المجدد که در توبه بکسر
الراء باز است ای باب التوبة مفتوح بحکم این حدیث که لا یعلق
علی صیغته المجهول باب التوبة ای لا یجعل علی العباد حتی تطلع الشمس
من مغربها انظر ال هذا الجواب کیف اجاب بموجب العلم و کلفت
استغفر الله و اتوب الیه قال النبی ص من تاب قبل ان تطلع الشمس
من مغربها تاب الله علیه و قال هم ان للتوبة باباً عسرة سيرة
سبعین سنة و انه لا یعلق حتی تطلع الشمس من مغربها فاذا
طلعت و رآه الناس آمنوا اجمعون و ذلك حين لا ینفع نفساً
ایمانها لمکن آمنت من قبل و کست فی ایمانها خیراً **قطع** این
دو چیز هم بر کنه ای که خدای سلطنت الشیطان علی الذنوب ثم بینها
بقوله جنت ما فرجام و عقل نامقام فرجام سکون الراء المهملة
بین الفاء و الجیم المفتوحین بمعنی آخر و بمعنی فائدة کذا فی البحر
و المراد منها المعنی الشائی که فرجام کنه مستوحش بر الحکم من آتوب
الشع و اذا استحقه و بر بخت عفو بهتر استقام قال العلماء علی
صفت من الاوصاف الحمیده ضد ما تعقیفه کالعلم و القدرة ضد ما
الجهل و العجز تعقیفه الا الانتقام فانه عدل مد و کح و نفعه کذا
ضده و هو العفو ملک کلفت توبه در بین حالت فی هذا الوقت
که بر هلاک خود اطلاق یافته سودی بیا و الوحدة ندارد ای لا ینفع

287

اصلا قال انه تع فكم يك ينفعهم ايما لهم لما اوتوا سنا **قطوع**
 چه سودا و زوی بالیا و المصدری الی الخفف کما مر توبه کردن
 مرهون که توانی کند انداخت بمعنی انداختن بر کاف با کاف الوی
 و النجا و المعجبه بمعنی القصر العالی بلند خطاب از میوه کو با کاف
 الفارسی تا کی یکم عرفت کوتاه کن دست ای اترک مع قدر تک
 علی الوصول به و اذا عرفت المعنی التصحیح ظهر عندک فساد قول
 من قال یعنی بلند قامت را کجور دستش از میوه کوتاه کن که
 کوتاه مقصود از کوتاه یعنی قصیده فقامت خود ندارد دست بر شاخ
 ثم قال الملك ترا با وجود جنین منکری بفتح الکاف و یاء الیحدده کما
 عرفت آنقا و من جوز که با سابعالم جوزه منابر قال بفتح الکاف
 الخففة بمعنی کنهه که ظاهر شد خلاص صورت بنده براد بر اتم
 لا یتحقق الخلاص این بگفت جوابا للقاضی و موکلان بفتح الکاف
 المشددة جمع و کل براد بهم الاشخاص الذین یباشرون العقوبة
 یع الجلا و غیره و من قال یعنی جلا دادن فقد خصه من غیر شخص
 و هو کسر النون للاضافه الا قول عقوبت بروی بفتح الواو و اوجیت
 ای لظهور علیه و فی بعض النسخ آویختند و هو بمعنی المجرور و الاول
 هو لمسموع من الاساندة و من قال و هو بکون النون مبتداء
 قوله عقوبت مفعول مقدم قبیل هذا هو الروایة فقد افسری فی
 نسبة الروایة و ارتکب للمعنی الکرکب اذا العقوبة لا یكون مجعنه
 کفتر مراد خدمت سلطان یک سخن باقیست ای بقی کلام ملک
 پرسید که ان چیست گفت **قطوع** باستین ملای بالیا و المصدری

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

که بر من افتاد خطاب للملک و هذه الهيئة کنایه عن التکرر و
 الاضاحض جمع مدارای لا تطیع که از دامت اتان الخلیج بدلم است
 ای لا اترک و یکک من یدی اگر خلاصه محالست ازین کنه که راست
 خانه ذنب عظیم یوجب العقوبة بدان کرم که تو داری امیدواری
 هست لانه متباه فی الکرم فترجی منک العفو ملک گفت این لطیفه
 بدیع و عجیب آوردی و این نکته در عیب گفته خطاب للقاضی
 ولیکن محال عقابست و خلاف شمع و نقل که امر و فضل و بلاغت
 از چنگ باقیم الفارسی و کست الکاف للاضافه عقوبت من بر بند
 مضارع من را ندین بمعنی التخلیص مصلحت آن بیم که تر از قلع
 بشیب بفتح الباء الکاینه للصلة و شیب بالکسر تخفف من شیب
 بفتح النون بالکسر انشد و بمعنی زیر و بمعنی سرشته و قد یعطف
 لفظ شیب علی طریق الاتباع و المزاوجة فیقال شیب و شیب کما یقال
 فی العربیة حسن بسن و فی التکریمه قرین قوزن و المراد بنا هو
 المعنی الثانی بیدارم نادیکران عبرت گیرند من عقوبت کفوت ای
 خداوند جهان خطاب للملک برورده و تحت این خاندانم فلا یلیق
 بک ان تتبادر فی قلب و نه تنها من این کنه کرده ام دیگری بیدار ما من
 عبرت گیرم قال القاضی هذه اللطیفه ملک را ازین سخن خنده آمد
 و بعفو الباء سببیه از بر خطای او قدم الکلام فی لفظ سر در گذشت
 کلمه در التاکید و متعذر ان ای حساد او را اشارت بل دلائل
 بل تن اول کرده بودند گفت ای خلیفه الملک **بعیت** بهر حال
 بفتح الحاء المرهله و تشدید الیم عیب خوشت تنید ای کلمه ذنوب

كثيرة تحملونها طعنه برب ديكرا ن مزید قیل في الترجمة بيت
ای که کند و چنگل جمال سن غیر لرعیب طعنه او زغل **حکایت منظوم**
جوانی بیاد الوحده پاک باز وصف ترکیب من باختن و پاک روغ
الراء وصف ترکیب من زقین بود میدان العشق که با پاکیزه
روی بیاد الوحده در کرد و بکسر الکاف الفارسی بمعنی الرهن بود
کنایه عن الابتلاء بمحبت جنین خواندم في الخبر که در دیای علم
مربون بکسر دای بکسر الکاف الفارسی موضع المادیدور فی الماد
والیاء للوحده در افتادند با هم ای العاشق مع المعشوق جو ملاح
آمدن اشین راجع الی جوانی تا دست کیر و تخلیصه مبادا بالترک
اولیه کاندرین سخن بمیرد و ذلک الشاب می گفت از میان
موج و تشویر بالکین المعی بمعنی الجحالة هذا هو المسموع من
الاساتذة والموجود في كتب اللغة الفارسية فلا تلتفت الی اقل
من ان تشویر بهرنا لفظا عربی بمعنی الاشارة والی ما قیل من انه
بمعنی تشویرین بمعنی خلط کردن والی ما قیل هو حطف لموج و عجب
من شرح کتاب کلستان باللغة العربية ظن ان لفظ موج خف
علی من يعرف العربية حيث قال و يقال له ای لموج تلمر مر البدار
و دست یاز من بالاضافة و اللفظین کیر کان تخلیصه هم من
تخلیص درین لغت چون بروی بر اشفت ما ض من آشفان
و هو بالترک و لمک و بمعنی قرشقی و هو المراد هنا شنیدن
که جان می داد و می گفت مقول القول هو البيت الآتی اعنی قوله
حدیث عشق از ان بطل میوش بالفح و الکنون نهی من تشویر

ابن سید علی

ابن سید علی

بختین

بختین بمعنی شنیدن که در سخن با بیاد المصدری کند یا ری فراموش
ثم بین المعن حقة القصة چنان کردند یا بان زندگانی في الزمان
الماضی **حکایت** روی عن محمد بن عبدالله البغدای از قال زایت
في البصرة شابا على سطح مرتفع يشرف على الناس و هو يقول من
مات عاشقا فليمت هكذا الاخير في عشق بلا موت ثم رمى نفسه
عجل ميتا زکا راقاده ای جزب العمل بشنو تا بدانی برید المعص
بقول زکا راقاده نفسه و لهذا قال که سعدی را و رسم عشق بازی
مربون چنان دانند که در بغداد تا نری بالباء الفوقانية بمعنی لسان
العرب انما شتمه به لان اهل بغداد يعرفون العول الصحيح كما يعرفون
لسان الفرس ثم بین العشق الحقیقی الی المعشوق الاصلی الی الی
که در ددل در و بندای اعتقد قلبک به ذکر حشیم از همه عالم فر و
بندای لا تنظر الی غیره **حکایت** روی عن محمد المقدسی از قال
دخلت دار الشفاء في بغداد فرأيت شابا مقيدا معلولا فقال لي
يا محمد اما ترى ما يفعل الحق في قل ل لوجعت السموات السبع خلا
في عشق والارضين السبع فيذ ان رجل ما التفت عنه بقلبي طرفة
عنان الی الی و مجنون زنده کشت ای لوصار حین لان کشت بمعنی
اکینونة کذا في العرايب و من قال یعنی انهم ما لو کانوا في قبلة الحیوة
اخطاء حدیث عشق ازین دفتر من کتاب کلستان نوشتی
ای کل واحد منهم **بیت** اگر مجنون تو هست سر ز روضه بر و ن
کردی و نشستی سال را پیش من و شق جنون کردی **باب**
ششم در ضعف بالفتح ضد القوة والضم فی لغة و پیری

ابن سید علی

83

قال اصحاب التواريخ اول من شاب ابراهيم عم فلما رأى شجرة بيضاء
 في الجنة قال ما هذا يا رب قال الله تع نوري ووقارى فقال رب
 زدني نورا ووقارا **حكايت** باطيفة واثمندان در جامع
 دمشق قريانه بنج بياء الوحدة همى رفت و في بعض النسخ
 همى كروم والمعنى المراد واحد ناكاه جوان از درين باب الجامع در آمد
 اى دخل وكفت درين ميان اى فيما بينكم كسى مست كه فارسى
 داد فلما سألهم اشارت بمن كردند لقمه للسائل چه حالتست
 و في بعض النسخ خلبست كفت پيرى صده و پنجاه ساله اشخ كبير
 قد بلغ سنه الامانة و خمسين سنه در حالت نرسعت و في حال
 الاحضار و بر زبان فارسى چينى مى گويد لا نعيم و مفهوم الكسر
 ما كدر دى لا يعيبه معلوم ما لا ناكاه ب اگر كيدم قدم رجه شوى
 كناية عن كتمنى بالاقدام للبعج و مزه بالضم و السكون بمعنى الثواب
 يا بن خطاب من يا فائق باشد كه وصفت بياء الوحدة كند چون بياست
 فرار سيدم فلما وصلت الی اوساد تة اين بيت مى كفت **قطعه**
 دى چند لقمه كيه تقديم و تاخير بر آرم بكلام اى في تحصيل المراد در بجا
 كه برفت ما خيل مجرول من كرفان راه نفس ولم يساعده العمد در بجا
 كه بر جوان الوان عمرى على سفة النعم المتلونة للعمر دى توره بونيم
 كفت بس و ما خلون ان اكل مستوفيا معنى ابن بيت بمعنى الكلام
 المنظوم فيتناول البتياين بعربى على وجه الترتيب باشا ميان اى
 الذين كانوا عند المحتضر همى لقمه تعجب مى كردند من كلامه هذا فانه
 يدل على التأسف مع بده كما قال از عمه در از و تاسف او بر حيات

و بن قال النبي عم اذا شاب ابن آدم يشب في خصلتان الخرص و
 طول الامل كفتش چگون و درين حالت اى نزع الروح كفت
 چه گويم **قطعه** نديده در خطاب كه چه سخن بايا المصدرى همى سل
 بكنس بياء الوحدة كه از دانش بسكون النون و الشين الموزن
 بدرى كند بغم الكاف او فتحها اى بخروج دندان ستان اسنان
 قياس كنى كه چه حالك بود بفتح الواو در ان ساعت مرهون كه از وجود
 عزيزش بدر رود جانه اى بخروج روح من بوزن لقمه تصور مر كى
 فكر الموت از خيال بدر كنى اى اخرج و وهم را بطبيعت مستورا
 مكران كه فيلسوفان اى الحكماء و في بعض النسخ و صف قوله
 فيلسوفان بلفظ يونان كفته اند مزاج كى مستقيم بود بفتح الواو
 اعتقاد بقا را شايد اى لا ينعى الاعتقاد على البقاء و در ص كى بايل
 اى مخوف بود دلالت كلى بر هلاك كند قال المص له اكر و مراد طبيب
 بخوانيم تا محله كند به بسكون الباء شوى كفت ميراث **مثنوى**
 خواج در بند اى في تدبير نقش ايوانست قدم بيان ايوان في
 او ايل الكتاب خانه از باي بست بالباء العودى اى من اساسه ميراث
 فلا وجه للنقش والمعنى اخرج المزاج لا ينعى العلاج دست
 بر هم زند بطريق التأسف طبيب طريف اعلم بالموت
 چون حرف بفتح الحاء المعج و كسر الراء المهملة صفة مشبهة
 بالتركيب و نامش بياد او قاده حريف بالمعنيين فلما ياشع علاج
 پير مردى بياء الوحدة حكاية نزع مى ناليد من الم مغارفة الروح
 من بدون پيره زن اى المرأة العجوزة و معنى قال اى زوجته فلم يات

الفصل في
تأخير من

ابن سينا

بمعنی اللفظ اصداش شجر معروفی که کثیرا ما جملط بما الواد
هم مالید علی الراس والقدم لدفع الصداع والحارثة چون مختلط
ای مختل شد اعتدال مزاج بسبب المرض العقوی او الهرم نه عزمیت
واحد العزایم و همی بالفارسیه افسون اثر کند علاج **حکایت**
پیر مردی حکایت می کند که اختری بیایه الوحده خواسته بودم و
تزوجتم و خان و حجره بکل بضم الکاف الفارسی آراسته و جلوت
با اول شسته و دیوه و دل بر بسته لفظا بودم مقدره المواضع
الثلثه و شبهای دراز خفتی بیایه الحکایه و بذله جمع بذله بالفتح
والکون و لطیفه اعطف تفری کفتمی مثل یار خفتی تا باشد
که در حست و نفرت کثیر فاعله ضمیه دختره و موافقت پذیرد
یعنی تشانس مع وازان جمله شیمی کفتم لها که بخت بلندت
یار بود بکون الواو و چشم دولت بیدار بین بقول که بصحبت
پیری افتادی بخت ضد الفی و جهان دیده و صفت کسب کرم
بالکاف الفارسی و سرد بکسر الدال روزگار چشیده اسم مفعول
من چشیدن نیک و بد از موده و الونیا حق صحبت بواند بکسر
الباء و شرط مودت بجای آورد مضارع من آوردن مشفق
اسم فاعل من اشفق و مهربان عطف تفری خوش طبع و
شیرین زبان و صفان ترکیبیا **مثنوی** تا توانم دلت خطاب
لکبر بوست آرم کنایه عن کمال الرعایه و ربیاز آرم مضارع
من آزدن و الیاء الخطاب و الیم للمتکلم نیاز آرم بفتح النون
مضارع منفی مشه و من قال بکسر النون و سکون الراء بمعنی

ابن سید علی

الحاجه فقد اخطا و اولی يوجد النافیه ح و هذا ان البیتان من المثنوی
که چو طوطی ای مشکه شکب بود بفتح الواو خورشت التاء اللجی و خورش
اسم مصدر بالترکیبیش و قدیر ادب الطعام و هو المراد بنای او کما
طعامه شکرا کالبیغاه جان شیرین فدای پرورشت ای فعا تحصیل
السكر و لو شفدیة الروح اللذی ذکره قنار آمدی بدست جواز
معجب کبیر الجیم اسم فاعل من اعجب ای متکبر هذا هو المتعارف
في الاستعمال و قال في مختار الصحاح و اعجب بنفسه و براری علی
ما لم یستم فاعله فهو معجب بفتح الجیم و الامعجب و غیره رای
بکسر الخاء و المعجبه ای ضعیف الفکر سر نیز و سبک پای و صفان
ترکیبیا که هر دم هوای پیزد بالباء الفارسی و الراء العوبه
مضارع من یحتمن و هر خطه رای ز ندای لای تقز علی زای واحد
و هو شب جای خسید بیت کل لیلته مکان و هر روز یاری
گیردیت و فاداری بالیاء المصدر کا مدار از بلبلان چشم تویم
و تا خیر فاداری از بلبلان چشم مدارای لا تقرب و لا تقلم
الوفاء من البلابل و هذا المصراع کمره بون که مردم بیکدیگر سرسید
معناه بالترکی که مردم هر غیری کل او زره ایر لیله اما طایفه
پیران بعقل و ادب زندگان کنند بر مقتضای جمل و جواز
بیت ز خود بهتری بیایه الوحده جوی امر من جستن و فرست
شمار و عد غنیمه ای صحبت که با چون خودی ای فی المصاحبه مع
من یسا و یکف فی الفضیله کم بفتح الکاف الفارسی و هذا المسموع
من الاساتذة و من قال بفتح الکاف العوبه فقد غلط کتب نفیم الکاف

ابن سید علی

الوزن روزگار ای زمان عمر کفست فاعله ضمیر پیر برین مخط
کالتق لفظاً و معنی بکفتم لیمیل الی قلبه و کمان بر دم ای ظننت
که دلش در قید من آمد و تعلق بلا و صید من شد و کنت علی هذا
الظن ناکر مخفف من نکاه نفس بفتحتین و بیا و الوحده سر صنفه
له از دل پیر در بر آورد ای اومت بالبرودة و الشدة من قلبها
المشالم بالآلام الکثیرة و کفتم چندین سخن که تو کفتم در شر از وی
عقل من و زان بکسر الواو مصدر کالموازنة ان یک سخن ندارد
ای هذه الکلمات التي تکلمتہ بالاتوازن فی میزان عقل و زان
کلام واحد سمعته که وقتی ای فی وقت من الاوقات شنیده ام
از قبیلہ و در بعض نسخه از قابلہ و خویش و الکلام المسموع هذا
که زن جوان را بالترک که کج خاتون اگر تیری در پهلوتیند بر ای اول
که پیری شنید **شعر** لما رأت ای حین ابصرت الزوجتین بدی
بعلم ای زوجها شیناً مفعول ذات و اراد به آله الرجل کارخی اسم
تفضیل و الکاف بمعنی المثل و هو من الرجوة و هی بکسر الراء و فتحها
اللبنة و الاسترخاء ای لما رأت شیناً کاینا مثل رخی شفة الصائم
شبه المعذلة الشيخ بشفة الصائم فی ضعفه و استرخائه و اصلها
شفة لان تصغیرها شفیفة و الجمع شفاه بالراء تقول جواب لما
و انما جی به مضارعاً للحکایة الحال الماضیة و من قال قیل ان لا یر
المضارع مع الماضي کما یرد فی المصدرية الماضیة الی معنی الاقبال
فقد قبل الباطل الذی ذلک لما التی هی من حروف الجوازیم الی الذی
هو ظرف هذا إشارة الی قول شیناً مبتداء مع قید لقول میت خبره

ابن سید علی

و ضمیه راجع الی البعل و ما فی قوله انما کافه الرقیة بالفارسیة افسون
للنایم خبره و انما النایم الی الشابة ای لما یحک الدلال لکرا شابة
اللامت ای الذکر الشیخ **بای** زن که اصله که از بر جمع عندهما و کسر
الراء الاضافة مراد ای الرجل بر صابر حین و ذلک بعدم الجماع بس
بالباء العویة بمعنی کثیر فت و جنگ زان سر بر حین و حذف بیا بر ای
للقافية و الوزن پیری که زجان خویش نواند خاست مرهون الی
بعض استثناء من اخذ المصراع الاقول کیش حرکت بیا ذکر بالفتح
للشین عصا بر حین و تقدیره عصایش کی بر حین و اراد بعضاً
اکثره و الجملة مکان موافقت نبود لعدم مساعدة الآلة بمفارقت
انجامید معانیه الاصطلاح و وصل الی المفارقة و من نظر الی المعنی
اللغوی قال یعنی آخر شد چون مدت عذت بر آمد ای حاصل و تم
عقد نکاحش بستند باجول بیا و الوحده تند بالترک صرب کما
و من قال فی بیار بمعنی دشوار فقرا ظن انهما مترادفان و لیس
کذلک لان دشوار بالترک کجنگ و المراد به ان کان شاباً شدید
الخصومة و ترش روی ای عیوس الوجه و تری دست ای صنف العید
و هو کنایة عن القوی و بدحوی وصف ترکیبی کالاول حجر و جفان
دیة تک الی امة الشابة و ریح و عمای کشید عطف علیه و شکرت
حقیحیحان می گفت که الحمد لله که از ان عذاب پیر ای مولم و ذوالم یعنی
شدتیش عالم بر میدم ای خلصت و ذلک العذاب لمعاشرة الشیخ الفیر
القادر علی الجماع و بدین نعمت مقیم و هو مصاحبة الشابة القادر
علی الجماع بر میدم فلما یوجد فی بعض النسخ **بیت** با این همه جور

ابن سید علی

ابن سید علی

و تدریجاً ایاد الاخیره مصدریه بارت بکنتم که خوب رویه
 بیاد الخطاب **قطع** با تو ماسوختن اندر عذاب مرهون برگ
 شدن بمعنی الصیرورت با ذکر در بهشت و کذا بوی بیاز از دهن
 خوب روی مرهون نغمه معنی الطام ترکت تفصیل آید که کل از دست زشت
 قد و جود اکثر النسخ **قطع** روی زیبا و جامه در دینا نوع من
 الحری سوق و عود رنگ و بوی و موسیخ التزین این همه زینت
 زمان باشد و بلیق بهین مرد را که در خایه زینت بس فان النسوة
 یقبلن بآله ولو کان فقیر **احکامیت** مهمان پیری بودم در دیار
 بکره مدتی سیاحتی که مال فراوان داشت ای کان له مال کثیر و فرزند
 خوب عطف علیہ بنی فیه اشاره الی ان المصلح کان ضعیف لیل
 متعدده و ذلک المصیف ضعیف من تلک اللیل **احکامیت** که در
 مراد در عمویش بجز این فرزند نبوده است ای لم یکن له ولد غیر
 هذا درختی درین وادی زیارتگاه است و موضع آنجا به الحیات
 که مردمان حاجت خواستن آنجا روند و استیجاب حاجت هر شنبه
 در پای آن درخت بحق نالیده ام و نضر تحت الیه تا مرا این فرزند
 بخشیده است لما حک صاحب البیت هذه الحکایه شنیدم ای
 وصل الی سمع که پسر ای ابنه بار فیقان آمسته و خفیه می گفت
 چه بودی ای ایبتی که آن درخت را بدانی که بجاست این بودی
 کردی تا پدرم بمیرد **حکمت** خواجه شادی کنان صفت مشبهه
 که فرزندم عاقلست کذا حال الآباء و پسر طعنه زنان که پدرم
 فرزندت و کذا حال الابناء **قطع** سالها بر تو خطاب عام

بگذرد

بگذرد که گذر مرهون کنی سوی تربت بدت ای ای جانب قبر ایک
 یعنی آنکه لا تنور قبر ایک تو بجای پر لفظ جای می چید که در کتب
 و بعضی النسخ بجای پدر بالنون فلا انجام تا همان چشم داری از
پسرت حکایت روزی بیاد الوحده بودم جوانی با یک المصدا
 سخت رانده بودم ای کنت ذاهبا بالشدة و السرعة ماشیا فی سیر
 السفر شبانکه بیای که بوه بالترکه بیک در سست مانده لفظ
 بودم مقدر پیر مردی بیاد الوحده ضعیف صفت مردی از پس ای عقب
 کاربان همی آمد بالترکه کلور ایدی گفت چه هستی بیاد الخطاب چیزی
 که ز جای خفتن است بالترکه یا تمق پیری دکلد گفت که جوان چون
 بالامال روم بفتح تین ای کیف اذهب که ز پای رفتن است
 فی صنعة التزکیم گفت شنیده ام که گفته اند العقلاء رفقا
 و شمن ای لحظه فلحظه که دویدن و کسستن معنی کسختن
 و کل واحد منها بالكاف الفارسی فصیح و بالكاف العربی شایع
 مغایرهما الانقطاع و الاتصال ای که مشتاقی منسب به بیاد الخطاب
 مشاب نهی من شتاقین بقلب الفاء باو فی مستقبلا ت بندن
 بالباء الفارسی کار بند بالباء العربی ای عمل بنصیح و صبر امور
 ای تعلم التصبر یعنی لا تسجل اسب نازی ای فرس عربی دو تک
 بفتح التاء و الکاف العربی بالترکه آنکه صبر ادعی که بوی کاشو ط
 و طلق دیر لر و بوکر مک و یکم کذا فی بحر الغرایب و من قال یعنی
 الجملة علم نایب معناه رودت مشاب تم بجز انما شتر آمسته
 رودت و روز فالتاخذ اول **احکامیت** جوان بیاد الوحده

ای بیاد الخطاب

157

حست لطيف و خندان و شیرین زبان صفات لقوله جوان در حلقه
 عشرت ما بود ای کان من اصحابنا في المعجزة که در دلش بی هیچ نوع غم
 نیامدی بیا و حکایت و لب او اشاره الی جوان از خنده فراموش بودی
 ای کان ضاحکا دایما جیست لم یضم احدی شفیه الی الاخری روزگار
 بر آمد یعنی مضی زمان که اتفاق ملاقات یافتند و ما ژانیا بعد
 از آن اشاره الی روزگار دیدنش الضمیر راجع الی قوله جوان
 زن خواسته بر او به از تزویج و فرزندان خاسته یعنی حاصله الی اولاد
 بیخ بالباء العری نشاطش بر بیدای انقطع نشاطه بالکلیه و کل
 هوسش تیر مرده بفتح الباء و سکون الزاء الفارسیین باله تیر مرده
 برسدش که این چه حالتیست یعنی از تغییرت حالک گفت تا که در کما
 بیا و در دم دیگر بود که بالباء المصدری نکر دم **شعر** ما فاقد جعل
 اسما واحدا یعنی ای شیعی مرفوع المحل علی انه مبتداء القبا بالکسر
 والقوم خبره و مخان بالترک او غلامق و یومنا خود من القبا و
 وهی المسیل الی الجبل و تفسیر الاول به من المسیل الی الجبل کما لا یخفی
 علی العالم و الشبب بالفتحة و سکون مبتداء غیر فعل فاعله
 مستتبه راجع الی الشبب کتبه بکسر اللام و تشدید الیم مفعول
 غیر و یوشو المسترسل الی المنکبین و جملة غیر خبره و کف فعل
 بتغییر الزمان الباء زیاده فی الفاعل نذیر تمییز یعنی الی انذار و هو الاعمال
 علی وجه التخیف و اسناد التخییر الی الزمان مجازا و المغیر حقیقه
 هو الذی و محل الجملة الفعلیه نصب علی الحالیه بتقدیر قوله الشاعر
 یکر علی نفسه القبا فی زمن الکبر و یقول ما هذا القبا و الحال الشبب

ابن سید علی

الذی یونذیر الموت غیر لون شعری و کف تغییر الزمان لونه نذیرا
بیت چون پید شدی خطاب عام لکل شیخ زکود که بالباء المصدر
 دست بردار امر من داشتن و المعنی المراد بالترک الی چک بازی و
 ظرافت جوانان بگذاری اکثرها و سلمها الیه هم **مثنوی** طریقی جوان
 ز پیر محبوبی نهی من جنتی که در نایب حاصله نه آید آب رفیق جوی
 و کذا از ربع راجع الی سید وقت در واسم مصدر من درویدن بخامد
 ای لایتم که چنانکه سبزه و نو **قطعه** دور بالفتح و الکنون جوانی
 بالباء المصدری بشد بمعنی برفت از دست من و ضاع منیه آه
 و در ربع آن زمین بفتحی من بمعنی الزمان کلاهما اسمان تعلیل الوقت
 و کثیره و لغو و ز وصف تکریر الی التأسف علی الزمان النفس
 الذی مضی قوت سپهری و شهری بالباء المصدری برفت ای
 مضی قوتی التي كانت کامله راضیم کنون به شهری بباء الوحده
 جویوز مثل الفهد و هو بالترک پارکس کانه یقتنع من الطعام
 باکل قطعه خبثی پیره نذیر بباء الوحده ای عجوزه موی سبزه
 بود بالخطاب کفتمش ای ما مک اعلم ان نام بمعنی الام مرادف
 ما دره و الکاف للتصغیر دیرینه روزی قدیم الایام و المراد به
 کثرة العموی بلیس سیه که در کیه امارت خود اهد شدن بالترک
 دو غم که کدر این پشت کوز بالکاف ای الظم الذی تقصر
 صدره و المراد به الظم المضعی و جملة قوله ای ما مک الی قوله پشت کوز
 مقول القول **حکایت** روزی بیا و الوحده بجمل جوان بالباء
 المصدری بانک به ما در زدم ای خاطبت الی والدیه بر فرج شو

غنیفادل از رده در موضع الحال من فاعل نشئت في قوله بکنج
 بضم الكاف العین و یلوه الوحدة نشئت كما هو المقادیر في حال
 انکسار القاب کسبان حال من فاعل کفت في قوله همی کفت بکسر
 حر دی بالیا و المصدری و لوهوش کدی بیاد الخطاب که درستی
 مع کعب البیادان کمال و لیان **قطعه** چه خوش کفت زار بیاد الوحدة
 و زال بنا بضم الجیم زارة بغزله خوشش ای اولده جو دیش بکنک افکن
 و بیل تن ظله بها و صفان تر کتیبان کسرا عید خذیت بسکون
 الیاد المصدری و یاد الخطاب للوزن با و آمدن با یاد الحکایت که
 بیچاره بودی بیاد الخطاب در اغوش من بالمد بالترک فوجی کدی
 جواب الشرط المذکور درین روزی هذا الیوم صرت قویا بمن جفا
 کانه شکایت منه که توشه مردی و من بیدران و مجموع الشرط و جزاء
 اعنی قوله کسرا عید قولا بیده زن مقول القول **حکایت**
 تو انکره بخیل پسر بیاد الوحدة فیها ما ربحو بود بسکون الواو
 ای کان مریضا و من قال ای مرض فلم یات بمعنی اللغو لکن یقال
 الضمیر راجع الی ذلك الغنی بخیل کفتند انشاء اللحن مصلحت
 آنست که از هر روای لاجل انک ختم قرآن کنی یا بدل ای عطاء
 قربان باشد که خدی تعاشفاد بهد مع کفتمل بهرخی لفظا و معنی
 باندرت فرورفت بالترک فکره کالیدی ختم مصحف جیسور
 بسبب حاضر اولیتر و بعضی نسخ ختم اولیتر که مصحف موجود است
 و کله بفتح کاف الفارسی و تشدید اللام بالترک شوری دورالم
 بعد صاحب دبا بشنید و کفت ختمش بعلت آن احتیاج احواد

کسرا عید قولا بیده زن مقول القول حکایت
 تو انکره بخیل پسر بیاد الوحدة فیها ما ربحو بود بسکون الواو
 ای کان مریضا و من قال ای مرض فلم یات بمعنی اللغو لکن یقال
 الضمیر راجع الی ذلك الغنی بخیل کفتند انشاء اللحن مصلحت
 آنست که از هر روای لاجل انک ختم قرآن کنی یا بدل ای عطاء
 قربان باشد که خدی تعاشفاد بهد مع کفتمل بهرخی لفظا و معنی
 باندرت فرورفت بالترک فکره کالیدی ختم مصحف جیسور
 بسبب حاضر اولیتر و بعضی نسخ ختم اولیتر که مصحف موجود است
 و کله بفتح کاف الفارسی و تشدید اللام بالترک شوری دورالم
 بعد صاحب دبا بشنید و کفت ختمش بعلت آن احتیاج احواد

ابن علی

و کفت

کسرا عید قولا بیده زن مقول القول **حکایت** در بیاد ان طاعت
 مردان مریون کسرتن الضمیر راجع الی کردن همراه بودی دست دادن
 بکسرتن ای لوکان اوضع عنق الطاعة بد العطاء قرینت بیدان کسرتن
 الغنی بخیل وضع عنق الطاعة و کسرتن التأسف ان لم توافقه بد التسخیر
 بدیناری چو خرد کل بکسرتن الفارسی بماند بفتح النون و
 الحمدی بخواهی صد جو اند بظرف اللسان مناسبتة هذا الحکایت بالیا
 آن حب المال بیداد فی الشیوخ **حکایت** پیر مردی را گفتند چرا
 زن کنی ای لم لاتزوج کفت با پیره زن نامم الغنی ناشدی لا یحصل
 فی انس بالنسوة العجیز لغت زن جوان بخواه چون ملنت مثل
 قدرت لفظا و معنی داری کفت ذلک الشیخ المنصف مرا که پیرم با پیره
 زن نامم لغت ناشدی الانسحی بهن او را که جوان باشد با من که پیرم
 چون بالماله بمعنی کیف دوستی صورت بندد استفهام انکاری ای
 لا یتحقق المحبة **قطعه** شنیده ام که درین روز تا که من بضمین پیری
 ای شیخ واحد کبیر خیال بست پیرانه سرای وقت الشیخو ختمکما
 قال خواجه حافظ **بیت** ای دل شباب رفت و چیدی کار عیش
 پیران سر بکن منری تنک و نام راه و قال مولانا جامی **بیت**
 جامی آخرین جوان با یچید و طفلان شدی خود بگو پیران سر ای عشق
 در زبیدن چه بوده و من قال ای مع کونه شیخا ففقدته بغير معناه که
 کیر دجعت بضم الجیم العود و سکون الفاء بمعنی الزوج جوان است
 و حترک کاف للتصغیر و کسر بالاضافه و خوب روی ولو هر
 نام و صفان تر کتیبان چوای مثل درج بالفهم و التکون بمعنی

ابن علی

الحققة التي يوضع فيها الجواهر كما عرفت في الحكاية التي اولها ان جند
ازوندگان کو برتس الضمير راجع الى دختر که از چشم مردمان
بشرفت بفتح الباء الصلوة وضم النون يعني انما كلفه جواهر باسوة
ومن لم يعرف الكدرج قال يمجو فرجش از چشم مردمان بشرفت
وقد فتره بنانك جعفر ورواريد چنانکه رسم عاوسی بود بفتح
الواو مهيا بود بسكونهاى لم يكن فيه قصور ورجله باحاء
المهمله اول عصى شيخ بفتح الهمزة كمان كشيده وند بفتح النون
النافية برهرف بفتح الهمزة كاستوان دوخت بمعنى دوختن مگر
بسوزن پولاد بالابرة من الحديد القوي جامه وبتكلف بفتح الهمزة
وضم الكاف الفارسي بالتركية سبق طومش حاصله معنى البيت
ان لم تغر على ازالة بكارته با بدوستان كلكه بكسر الكاف الفارسي
شكايه آغاز كرد و حجت ساخت من جملة شكايه هذا كخامان
بيد صاحب الغريب بهذا اللفظ او و برخ متقل يازيلوب
بر لغت اولشدر هذا عبارة و من قال في شرح كلمة واحدة بمعنى
المال والرزق فقد اخفا عن من اين شوخ لا يده و بهوشل شوخ
چشم باک برفت بفتح الهمزة ماضى من رفعت بضم الراء ميان شوخ
بالفتح او الكون بمعنى توج المرأة وزن جنك وقتنه خات
چنان مرهون كسر بفتح و قاص كشيده لفظ سر بنا بمعنى المنتهى
وبالتركه اوج و لفظ كشيده ماضى مجرول و من خلق ان لفظ ان
لفظ سر بمعنى الراس او كشيده ماضى قال اما الزوج و هو ظاهرا
او كل واحد منها و سعوى كوت مرهون پس از خلافت و

ابن سيد علي

ابن سيد علي

ابن سيد علي

شفت

شفت يعنى بعد الحاق الف و الشاى قال سعدى كنده دختر نيست كاز علقه
بالمصرع التاثر كدست بليرد لانه شيخ و نقش كهر جود بفت
بمعنى شفتن في ايرام لطيف **باب** بفتح الهمزة تاثير بفت
و بيان استعادة **حكايت** يكى از وزير ايسره بيا و الوحدة
كردن صفته قدر بياز في حكايت خضيب داشت برش كسى از
دانشندان فرستاد للتعليم كمرين را ترتيب بيا و الوحدة كن مگر
عاقله شود مدت مديد فعيل بمعنى المنعول تعليم الضمير راجع الى
پسر كرده عاقله ضمير كسى مؤنث نبوداى تعليمه پيش بيزش الضمير
كالا اول كس فرستاد عاقله كالسابق ك اين عاقل نمى شود و مر
د يوار كرد **قطعه** چون بود بفتح الواو اصل جوهرى بيا و الوحدة
قابل مرهون ترتيب راز و اثر باشد لاستعادة بهر صيقل
بالفتح و الكون هو الصانع الذي يزيل صداء السيف هذا في
لغة العرب و اما في استعمال العجم فهو اسم للصنعة المذكورة و
من لم يعرف التا قصر على الاول كمن نازك در معنى كردن اى
بيا و الوحدة را كه بگم باشد في حد ذاته سگ بر راي و متكا لفظ
كاز و كوز بمعنى النوع مشوى نهى من شستن كه چو نرشد پليد بالباء
الفارسي بالتركية مردار لفظ ترا و لا بمعنى الرطب و ثانيا التفضل
باشد و كذا خيمى كركه شرفها انه بيز بفتح الهمزة چو بيايد و نور
خز باشد **حكايت** حكيمى پسران راى الاينانه بند و نصيحت
همى داد بقول جانان جمع جان پير هنر آموزيداي تعلمو الكمال
كه ملك و دولت دنيا اعتماد و انشايداي لا يلبقان بالاعتماد

ابن سيد علي

وجه ای منصب از دروازه فی البیضاء سوغاغی و فی القیاح
قلعه قیوسی بدرنر و دای لایخرج المنصب و الحكومة من البلدة
والقلعة الی الغربة فنیلكم عنک فلا یخرج ان یعمد علیه و من لم
یعرف المعنی قال ای لایخرج المنصب من الدوران و لا ینقر فی
احد یخرج یعمد علیه و سیم وزر در سفر در محل خط است فلا یخرج
لا اعتد علیه و بهم یفتح الریاء و حضر علی وزن سفینه
یا وزر بیلبار ای مفره و الحدة بید و بفتح الباء الا و یفتح
ان نیه و یاجوا جی ای صاحب بنفایر یقی بخورد ای و یا کل صاحب
المال شیئا فشیئا اما بمنز من الکمالات و الصنایع حیثه
زاینده است اسم فاعل من زایدن بمعنی التولید و دولت پانینا
ای ثابت و اگر بمنزندی صاحب کمال از دولت بیفتد ای بیوال
عم نباشد که بمنز در نفس خود ای الکمال فی حد ذاته دولتست **قطعه**
صاحب کمال را چه عم از نقص جاه و مال چون نگرید که هیچ در هیچ در
نیست مردی که هیچ جام ندارد با اتفاق بهتر ز جامه که در هیچ در
نیست بمنز هر جا که رود قدر ای عزت بریند و صدر المجلس
شاید و بدین هر جا که رود تو چینی حاجت و فتح بیند **بیت**
سختست خیزم قدم پس بالباء الفارسی از جاه بکون انما علم
بر دای تحمل حکم من الغیر مبتداء مؤخر و فی بعض النسخ از جاه و حکم
بردن بالواو و العالمة ای صعب شدید بعد المنصب و الحكومة مؤخر و بنابر
ای بعد الاعتماد بالتعظیم والترقیه جور مردم بر دن فالمتبداه المؤخر علی
هذه النسخة هذا فافهم **قطعه** و فی اقتادای و فی وقت

ابن سید علی

فته در شام حکایتی در کس که کوشه فرار قندای خرج کل واحد
من زاویه روستا را که کان داشت مندو یعنی ان ابناء اهل الغربة العالمین
بوزیری بکسر الباء المصدری للاضافة بادشاه قند جذف باد
لغوا بادشاه للتعاقبیه و من لم یعرف علم القوافی قال للوزن
پسران وزیر بکون الراء ناقص فعل صفة یب ان بکدرای بالباء
المصدری بروستا و هو بمعنی قریه رقتد فالعبرة بالعلم و الکمال لا
بالنصب و المال **بیت** میراث پر خواجه حرف الشکر و مقدر علم
پدرت آموز خرافه کین مال پر خرج توان کرد بدید بکون الراء
روز را در به الزمان التعلیل **حکایت** حکایتی از فضلای علم ملک
زاده کردی بباء الحکایة و ضرب بکسر الباء للاضافة بی محی بالالف
الذی لا توقف فیہ و لا رفق زدی و من قال و جوزان یسکن الباء
علی عدم الاضافة بمعنی ضرب را بد توقف فقار تکب التقدير و بزم
ح الاستدراک فی کلام المص فان الضرب بکون مطلقا فلا
وجه لقوله زدی و زجبه فیاس کردی ای جفاه کثیرا پس از بد
طایفه بالباء المصدری حکایت پیش پدر بردی من معلم و جا
از من در دمنای الثوب من جسده المتعلم برداشت ای فرموده را
دل بهم بر آمد ای انقبض استاد را بخواند للسؤال و کفت در پسران
آحاد رجبت چندین جفا و توبیح بالفارسیه سر زش روانی داری
که پس و رایع آنک تو ذی ابغ اکثر من ابدا و ابنا و آحاد الرعیة سب
چیمت فلما قال الملك کفت ای المعلم سخن باندریش باید گفتن
و حرکت پسندیده باید کردن به خلق را فان الادب مدوح فی کل احد

ابن سید علی

ابن سید علی

خاصه ای مخصوصا پادشاهان را غلظت بقوله که بر چه بدست
وزبان ملوک رفته بفتح الراء شود یعنی هر آینه بمعنی البته
با فواه گفته شود ای بیکسره افواه الناس وقول وفعل عوام را
چندان ای بمقدار قول وفعل خواص اعتبار نباشد **قطع** اگر صد
غیب دار در درویش و نه بعضی نسخه اگر صد طلب ندانید
درویش ریفانش یک از صد ندانند عدم التفات الناس را
احوال الفواخیر و کربک ناپسند آید سلطان ای لوصد فعل غیر
مقبول من السلطان و نه نسخه اگر یک بزرگ گوید پادشاه ای از
افعی باقیع رسانند و لما کان الامر كذلك پس در تهذیب اخلاق
التم تزیب کالتنقیح والاخلاق جمع خلق بفتح اللام و سکونها آجیه
و کسر القاف للاضافه القوله خداوند زادگان استنهم الله بنانا
حسنا اجتر با و از ان بیش بالباء العوبه باید در حق عوام **قطع**
هر که اسم در خبر پیش بفتح الباء المصدری ادب کنند مریون در خبر
الباء کالاول فلاح ای الفوز والتقاء والنجاه و هو اسم والمصدر
اخلاج کذا فی مختار الصحاح وقول من قال ای النجاه عن الالام الافعال
التنیو کلام من عذبت از و بر خاست ای ارتفاع و زال خوب
ترا ای العصا الرطب چنانکه خواهی بیچ امر من بیچیدن فانه سهل
الانفعال شود خشک ای العصا اليابس جز با تش راست
و نه بعضی نسخه و جدید **شعر** ان العصون جمع عصن بفتح العین
و سکون المهملة فوع الشجر اذا قومتم بالشدید و اجعلتم کسفت
اعتدت ای استقامت و لیس اسم ضمیر لثان ینفعک الجملة الفعلية

این کلمه علی

تفسیر

نصب علی انها خبر لیس التقوم فاعل الفعل بالخشب متعلق بالتقوم
مکه را حسن تدبیر ادیب ای المعلم و تقریر سخن او پسندید
و مقبول آمد خلعت و نعمت بخشید و با یکجا امش ای مرتبت از آنچه
بود برتر کرد **حکایت** معلم کتاب را بضم الکاف و تشدید
الن و بمعنی الکتبه و الکتاب و الکتاب و المعنی علی الاول بالکتاب
برایز جلیه معلمین و علی الشاف بر کتاب معلمین و علی الثالث بر کتاب
معلمین دیدم نه مده سیاحت در دیار مغرب ثم بین صفات شرف
روی و صف تیر کسبه و کذا ما بعد بمل بیان قبح صورت و تلخ گفتار
بذایبان قبح کلام و بدخوی بذایبان قبح اخلاق نه ذاته و مردم
از ار بذایبان خست باطنه نه ذاته و ناپه هر کار بذایبان قبح
باطنه بالنسبه الی احوال الناس که عیش مسلمانان بدین اوای
بسبب رؤیت شبه بفتحتین و سکون الیاء مقصور من تباہ
و هو بمعنی العبت و الفاسد شیخ بفتح الکاف الفاسی و بیاد
الحکایه و خواندن و شش دل کردی فیه تشبیه علی ان نه صوت کلام
جمع بیاد الوحده پسران پاکیزه عن الذنوب و التلوث و دخول
دوشیزه ای البنات الایکار بدست جفای اوله قمار علی وجه
زیمه و خنده و زیاری کفتمار لغویا را و بار بمعنی الطاقه و
المجال کذا فی بحر الغویب و من قال سمعت من بعض الکمل انه
قال یاری بالالفین و الیاء بین التختائین بمعنی چاره گفتار
در حضورش فقد غفل عن بیان اصل اللغه و سمع التویب
من المعنی الاصل و زعم معنی اصلیا که مخفف من کاه عاقل

مردم را سیاه م

این کلمه علی

بالتراک بود که یکی بانی و من قال فی شرحه ای رتبه فقد اخطا
 سیمین بکسر النون الاضافه یک را من التلامذة طبایعیه بالجیم الفکار
 زدی بیا و الحکایه و کاه سابق بلورین بفتح اللام المشددة و کون
 الواو و کسر الراء فصیح و ضم اللام معروف دیگری را شکل کرده
 کما هو المعناد القصة شنیدم که طرفی بفتح تین بمعنی بعض ارجح است
 و جانش است او معلوم کرد ای انسان بنزد و براند از من دارالتعلیم
 و مکتب خانه را بمصلحتی دادند پارسیان بول من بیا و الوحده فیها
 و نیکم مدی حکیم و حکیم که سخن جز حکم ضرورت نلفظ کما هو
 مقتضی الحکم و موجب از آن کس نبرایش زلفی کما هو مقتضی الحکم
 و کون کان ای المتعلمین را هیبت استاد سخن ای مهابه المعلم
 الا قول از سر دور رفت ای خرج و معلم دو مابین بعضی تین موجب
 نماز را اخلاق ملک بفتح تین دیدند و بکسر الواو یکد کردند
 لذتاب الخوف من قلوبهم و با عتقاد حکم او اشاره ای معلم و مابین
 ترک علم کردند و بعضی النسخ از علم خود مانده اند و در اغلب
 اوقات و کثیر الا زمان بیازید و لعوب عطف نفسی شنیدی
 بیا و الحکایه و لوح درست ناکرده ای قبل اتمامه در سوید که
 شکستنی بیت استاد و معلم بوا و العطف و بعضی
 النسخ بلا و او فیکون بدلاج بودی از رای لایکون مؤذیا بالفتحة
 و التادیب خرسک بکسر الخاء المعجمه و فتح الین و سکون
 الکاف العوب لعب مخصوص بلعب بالضمیان يقال لبالترک
 اوزن اشک کزانه جبهه الغویب و قبل الکاف لیس من نفس الکلمه بل هو

کاف البصغیه الداخلة علی افعال خرس و المعنی بالترک او یخفی بالند
 کون کان در بازار اعدم خوشه من المعلم بعد از دو هفته بر در کسره
 الراء ای باب آن مسجد که در دم ای مرتب به معلم اولین را دیدم
 فی دارالتعلیم که در گوش کرده ای سئوا قلبه و فی بعض النسخ اول
 بهر و خوش کرده بودند ای طالب قلبهم و بمقام خوشش آورده
 و نصبوه فی مقامه انصاف بر خجیم و کذا در المبالغة فی الضمیر
 و لا حول کذا لکنم هذا القول که ایس را ذکر بار ای مره اخی معلم
 ملائکه چه کردند و کلمات هذا الكلام چنانکه پیر مردی جهان دیده شنید
 و چند بدو و غیب من کلانم هذا و لغت شنیده که لغته اندای السلف
 حکایت مشهوری پادشاهی پسر ای بینه بکتاب داد و للتعلیم لوح
 سیمینش سکون النون و الثین للوزن بر کنار المراد بالابطه و
 فان لوح حروف الترتیبی لالبناء السلاطین یصنع من الفضة
 بر سر لوح او نوشته و بعضی النسخ نوشته بر بفتح تین ای کتب
 بالذهب جوارشاد بر هر کس المیم پداری من تجتبه حکایت
 پارسیان زاده و بعضی النسخ پادشاه زاده و العصبیه و الاصل
 نعمت به قیاس ای المال الكثير از ترکه بفتح التاء و کسر الراء
 بمعنی المذکره عمان جمع عم بالفتح و التشدید علی قاعدة الفارسیه
 و اما الاعمام کما وقع فی بعض النسخ فهو جمع عم علی قانون العوبیه
 بدست استاد ای وقع فی بیده بطریق الارث فسق و جور آغاز کرد
 ای شروع و مبتدی بیا و المصدر من التذیر و هو الاراف بینه
 گرفت ای نخذ الاراف حرقه فی جمله چیزی بیا و الوحده نماذیر

معاصی و منکر با بفتح الكاف المحففة كه نكره بل فعل جميع المناهج
 و سكرى بكسر الكاف كه نحو ذبل شرب كل مسكر بارى اى مرة بفتح
 كلفتم قائلها اى فرزند دخل بفتح المهملة و سكون المعجمة هو الذى يات
 الى المرء و يدخل في تصرفه من الخارج آب روانست و عيش اسياس
 كران و وصف من كرايدن بالكاف الفارسي يعنى خرج فراوان و كثير
 مسلم كه رابست كه دخل معين دار بحيث لا ينقطع و يقع لمصا
قطعا چه دخلت اناء الخطاب نيست خرج ايمسته نزلن اى لا
 تسرف فيه كه ملاحان جمع ملاح بنشد به اللام بالفارسيه كه تبيان
 همى كويده سردى بياء الوحدة و معن سود بالكره ايره و بينه اكر
 باران بگوشتان اى فى الجمال بنار و مرون بسالى بياء الوحدة و جمله
 كرواى يعصير خشك روى اى واديا باب الاء فى عقل و ادب
 پيش كبر كه هو و لعب قدم بيانها فى الباب الاوّل فى الحكاية الّذ اقولها
 بيك از ملكه آب و من فشره هناك و اعاده هنا على وجه مخالفة
 بعض الخالوة فكانت نسع ما قدم و آخر بكذا كه چون نعمت و مال
 سبرى بفتح سين شواى تيم و نيترى تحت بالياء المصدرى ببرى
 بفتح الباء الموحدة و بياء الخطاب و پيشماى خورى الباء و ان كالا و بيا
 بسرائى الابن المذكور المعهود الالات ناي و نوتش ايم مصدر
 بفتح نوتش و صيغة ام و بفتح العسل و قد يكون و صفا كرسيا
 و المراد به هو الاوّل ايم سخن در كوشن بياورد اى لم يسمع كلامى
 هذا ولم يقبله و بر قول من اعترضه كه در وقت راحت عاجل اى
 حاضر و موجود را بشوشن اجل بفتح غايب و آء منغص على

ابن سينا على

روى بغير علامه

ن

بگویند

صيغة المفعول اى مكثر كرون خلاف راي خرد من است **مثنوى**
 خداوندان كام اى اصحاب اللام و نيكيه حتى بالياء المصدرى عطفا
 كام چه سخن خور از بيم سخن بالياء المصدرى فيه هاب و بضم ابا
 ام من رفتن شادى كنى اى بار و لغوز و وصف تركيبه بالتركه
 كه كل نور ندر جى غم فردا نشايد خوردن اموز كه ما قيل **سيت**
 غم تا آمده خوردن بقدّم رنجى دارد همان آن كه با فردا اللام كافر دارا
 فكيف اى مخصوصا ام كدر صدر صفه و مروت نشسته ام و عقد
 اى قيد قوت يعنى سخا بسة فالايق القيام باليدل و ذلك انعام
 بكسر كه همة در افواه عوام اقتاده يعنى آن مذكور بالانعام افواه
الانام مثنوى هر كه علم بفتن بين شد بسخا و كرم كناية عن الكرم
 بندي شايد كه ديد بر دم اى لا يفتنى لمان يضع القيد على الدرهم و
 يمسه نام كويده بالياء المصدرى چه برون بفتن علم ما سخن
 صاحب الصحاح الفارسي شداى خرج و ظهر بگوى بالكاف
 العربى بفتح الحاء در بفتح الباب شواى كه بىدى بروى و المغنى
 بالتركه قبويه بغليو بلم سن يوزة و المسموع من الاساتذة
 ان المراد وجه المني الطب في قوله بىدى و من جعل قول المصنوع
 مضافا الى لفظ بيم كس فلم يعرف الخطاب ايدم كه نصيحت سخن
 پديد هذا من كلام و دم كسرم بالكاف الفارسي من در اين سرد
 و هو قلبه القات اثر مى كند ترك مناصحت كرم اى تركت نصيحت
 و روى از مصاحبت او بگرد ايدم اى اعرضت عنه و بفتح بضم
 الكاف العربى سلامت بنشتم و قول حكما را كار بستم اى عملت

ابن سينا على

بقولهم که گفته اند بلع امر من التبلیغ ما علیک ما یزده موصوایه
فان لم یقبلوا فما علیک ما یزده نافیة وقد یجعل ما یزده استفهاتة
والمال واحدای فان لم یقبلوا ما بلغتهم فلا علیک او فانی شیخ
علیک اذا علی الرسول الا البلاغ **قطو** که چنانچه در کتب مشهوره ای لا
یقبلون بکوی امر من کفین بر چه می داند خطاب عام از نصیحت
و پند بیان لقول که چه داند زود باشد ای سبکون که حیره سر بالترک
باشی بولائق بین مفعول مضمون المصراع التبادر و با او فتاده اند
بند وصول التکلیف من عدم قبول النصیحة دست برداست
ع زنده در بیغ مرهون کشیدم حدیث و التتمندای ما قبلت
خیره پس از مدتی بیاید الوحدة آنچه اندیش کرده بودم و گفت
افکر از تکلیف حالتش بیان لقوله آنچه بصورت بدیدم ای رایته
ف الواقع و الخارج که پاره بر هم می دوخت فی الدلیل الفقه
و لعل اندوخت لقلته فی الطعام ولم از ضعف حالتش بدیدم
آمد بالترک قرندی مروت ندیدم در چنان حالت ریش در
بعلامت خاشیدن و نمک یا شنیدن با دل خود گفت **مشوی**
حریف سفلد بالکس و السکون ای الشخص الدنه و من قال فی
شرح ای بخیل و ناکس فلم یات باصل المعنی در بیان مست
ای فی آخر سکه نیندیشد زوزرتنگ دست با لیا المصد
ای لا یتفکر من الفقر و حنت مبتداء اندر بهاران جمع بهار به
و شانذ یفتح النون خیره مضارع من افشانذ بالترک سگمک
وصاو و می یزاد به انشاء زمتان ای فی الشتاء لاجرم بهر ک

ابن سید علی

ماند لاسراف فهو منتهی حکایت یاد شامی پسری بیاید
الوحدة فیهما را بادیب و معلم داد و گفت تربیتش الضمیر راجع
الیسیر همان کن که یکی از فرزندان خود و الم عیسی فی تعلیم ابنه
سلا طرف لقوله بر وسیع که در علم مقتصر فی تعلیمه بجای نرسید
من العلم و زندان ادیب در فضل و بلاغت و فی العلم و الموق
منتهی بکمال الهاد شدند ملک و التتمندای ادیب را مؤخره و
عیاب بانمده علی ماز عم الملك که دو گفت و عده را خلاص کردی
فانک الزمت السعی فی حق ابی جین او تک بتعلیم و شرط و فاء
بجای نیاموردی گفت اجابہ الادیب ای ملک تربیت کیست
ولیکن استعلا و تحلف **قطو** که چه سیم وزر زنگ ایدر مع
و هو من جنس الارض از همه سنگ نیاید زوزرتنگ فالعلم تکلیف
و لا یكون فی کل انسان بر همه عالم همی تا بدست هیل اسم الکوب بمان
و لانه تاثیر فی اللون و ذلک الکوب النمایری فی دیار الحجاز و ما ذکره
المصنعتی علی المبالغة جایه اینان ای جراب می کشد جایه ایدم و لا
یضع فی کل موضع لعدم استعدا کل جلد بکوز ادیما **حکایت**
یکی را شنیدم زبیران مرکی ای من مشایخ الطریقه که مریدان گفت
بطریق النصیح و الموقه جده المذموق خاطر بکسر التفاف للاضافة
آدمی زوای ابن آدم به وزینت بالیا و الاصلیه اگر به وزینت
ای الرزاق بودی بمقام از ملائکه بر لاشع **قطو** فراموشت نکردی
لم ینسک ایزد تعالی در آن حال مرهون که بودی نطفه مد فون ای
گفت انت لکنی المستور و مد هوش ای بلا عقل روانت داد و صبح

تقریباً

بشدید الراه
للوونی مسیه

وهو الخلق الذي جبل عليه الانسان وعقل وادراك وكذا جمال ونطق
وراي وفكرت عطف تفسيرها وهوس وهو الابع العقل والروح
والتكبير للقافية ده انكشت مرتب كدبر دست فان ترتيب
الاصابع ام غريب دو بازويت مرتب ساخت الترتيب اخض
من التركيب كما عرفت في موضعه ومن قال بعينه مرتب كد الا اذ
تفتن في العبارة فقد غفل برونش وترتيب الاصابع اعجب
من تركيب العضدين على المنكبين كنون بنداري اي ناچيز همت
مروان كه خواهد كد دست بالتركيب كد سنه ات كد ر روزي بيا
الوحدة واموش ويحتمل ان يكون تقدير الكلام كه خواهد روزيت
كردن واموش والمعنى ج بالتركيب كد سنك ز قك اونته كد كد رو
فاعل خواهد ضمير ان في **حكايت** اعوان را ديدم كه باسري وفي
بعض النسخ يسر ابي لغت يا بلي تصغير ابن والتصغير هنا
للاشفاق المحقق كد سؤل يوم القيمة اي تال في ذلك ما دا
الكتسبت اي عن عمك ان خير لم شرو الايتعال اي ولا تشكلا بمن
انتسبت اي عن سبك الشريف اي خسيمس يعنى تر خواهد
پرسيدن كه هنر ت چيست كد نيك كد بدت كد است كما قال التبع
فاذا نفع في الصور فلا انساب **قطعه** جامه وكعبه كه مي
بوسند بالباء والعوي والين المرهله مضارع من بوسيدن وفي بعض
النسخ بالباء الفارسي والثين المعية والاول اظهر او نازك
كسره الكفاف العربي بيله بالباء الفارسي اي من دو والقونامي
بمعنى صاحب الامام اي شهور شد ومن قال اتم فاعل من النمو

ابن سيد علي

بمعنى صاحب الامام اي شهور شد ومن قال اتم فاعل من النمو

فقد اخطا بله في كثرة روزهي چند مروان لاجرم همه او كرام
اي محترم شد كما قيل **بيت** كرامى دار پيران كهن را كه در پيرى
بدان اين سخن را ومن لم يعرف المعنى قال كرام منسوب الى كرام
الحكاية ان العبرة بفضيلة الرء نفسه دون شرف نسب واصلا كما قيل
قطعه بنسب نيست نسبت مردم مگر كسى را بنسب خود
شرفت شرف در زوجه خوشتلست نه كه پاك و كوهر از
صدقت **حكايت** در تصانيف حكما آورده اند كه كتر دم
قدمه التحقيق في بيان عند قول المصنوعمكن انكشت در سوراخ كدم
ومن لم يعرف بيته هناك بوجه وهنا بوجه آخر اولاد معهوده
اي لا يولد من بطن امه على وجه المعتاد چنانكه ديگر حيوانات را اولاد
معهوده بلكه احتشاي جمع حشا وهو القلب ومن لم يعرف التحقيق
للتحقق قال في حشا القمح الحشا ما اختطمت اي تكسرت عليه الفضل
والجمع احتشاء ويقال حشوا لوسادة لما خترت من الورب وغيره ما در
انما اورده صفة الجمع في قوله جورد وقد ذكر لفظ كدم بالافراد لان اولاد
به هو الجنس و كمش را بدرد و برون ايند ولادته با هذا الوجه وراه
صحيح كيد وان بوسه كه در خانه كتر دم بيند انرا نكست اي بغيته
جلود الاقنهات باري اي مرة كما مر غير مرة اين نكته را بخدمت
بزرگه مي گفتند لغت در من بصدق اين حديث وكلام كوامي كد
مي دهد و بر جنبل نشا بدود بالتركيب و بونك كيدن غيري اولمغيز
ومن لم يعرف المعنى قال بعينه بغير از اين نكته كه ميگويد حمل نتوان كردان
قصه را كه در حالت خردى بالباء المصدرى با مادرو پدر چنين حامله

ابن سيد علي

ابن سيد علي

ابن سيد علي

ابن سيد علي

کرده اندای اسما و ابها ذکر قولید پستیزه استطرادا لاجرم در بر یک
چنین مقبول آیند و محبوب کلام استرزه ای مقبولین عند الناس
ان الولد الذی لا یعظم ابویه فی صفة لا یصیر مقبول الا نام **قطعه**
پسری را پدر و وصیت کرد قایلای گای جوانمرد با ولید ای احفظ این بند
الاشارة الی البیت الا تمیز که با اصل خود وفا کند و لا یعمل الخیر فی حق
اصله نشود دوست وی و دو نمند کلاما و صفان ترکیبیا ن
لطیف کشدم را گفتند کاز من تمة الحکایة چابوستان ای فی
النساء بیرون نیکه گفت بتابستان ای فی الصیف چه حرمست
تا بستان نینر بیایم **حکایت** فقیره و درویشی ای زوجه
رجل فقیر حامل من الحمل بفتح الحاء و بود مدت حمل سه اند و قرب
وقت الولادة و درویش در همه عمر فرزندیا مده بود و کان شدید
الاشتیاق الی الولد گفت اگر خدای عزوجل مرا پسری دهد جز این جز
که پوشیده ام ای غیر لباسی بنام چه ملک منست ایثار و بدل
درویشان کنم شکر اتفاقا زارش پسری آورد ای ولدت اینا غلام
مرا مہ شادمانی کرد و سوه و یاران ای الفقراء الذین کانوا من اصحاب
بموجب شرط ای بحسب عهده بنهاد و اطعمهم پس از چند سال
از سویشام باز آمدم بمکه آن درویش گذر کردم ای حررت
بمکنه و از کیفیت حالش پرسیدم کما هو المعتاد بین الاجنبه
گفتند نیردان شیخه درست ای فی مجلس نایب الوالد گفت سبب
چیت گفتند پسش خر خورده است و عریده کرده قدمر هذه
الكلمات و بیانها فی الباب الثالث فی الحکایة التی اولها موسی هم و تون

بنا بر ظاهر کلام

بجی رجته ای قتل احد او از شتر کریمه خوف من القصاص پدر را بعلت
ان ای لاجل بنه کریمه اند اخذوه سلسله در کردن بفتح الكاف و الفارسی
و بندران بکس الکاف الفارسی ای القید الثقیل بر پای نهاده اند
گفته این بلار او اشارة الی ذلك الفقیر حجاجت خواسته است از
خدای عزوجل **قطعه** زنان بکس النون للاضاقه باردار و صفت نیکه
و انما افده لان اعتبار المطابقة غیر لازم فی غیر لغة العرب کما یقال
فی التریک یوکلی عورتیک و من لم یعرف هذه التکلیة قال و انما افده
فی الشوق و عبارت مسامحة اذ او را بدل للوزن لفظ للشعر و قال
فی الحاشیة لان الظاهر ان یقول بارداران و هذا لغو العرب
اذ یقال النساء الحوامل ای مرد همسایر قدمر بیان فی الباب الثالث
فی الحکایة التی اولها مطابق این سخن و من لم یوف المعنی قال ز شتر
بالختم و الکنون ضد الکنان که وقت ولادت مار زایند بدل
الولد از آن اشاره الی مضمون المصراع الاخیر هبتر بنتر دیک
خر مندمهون که فرزندان ناموار ای غیر موافق زایند **حکایت**
طفعل بیدم برید بالطفل بنا الصغیر مطلقا ای کننت صغیرا نیز
را پرسیدم از بلوغ ای من لغارة گفت در کتب مسطور آمده است
که نشان دارد بنینه بقوله یکی یا ننده سلاک بفتح الهم و لفظ که
بغید معنی المصدریه و قدمر بیان فی الباب الثالث فی الحکایة التی
اولها یکی از حکما و لفظ یا ننده بالباء الفارسی و اوله و الهاء
التسکنة فی آخره بمعنی خمسة عشر و دوم احتلام و سوم در آمدن
ای خروج موی زانو بفتح الزاء العربی العانة اما در حقیقت یک

ابن سید علی

ابن سید علی

نشان دارد بینة بقول آنکه در بنیادی فی قید رضای حق عزوجل پیش
 بالباء العربی از آن باشد که در بند حفظ نفس ای علامت البلوغ
 فی الحقیقة ان کیون المرغ فی رضای الحق ازید و انقلب من کون فی قید
 لذة نفسیه هر که در و این صفت موجود نیست من لم یکن فی هذه
 الصفة محققا بسكون النون بالبعث شمارش ای لایعدونه
 بالباعث يقول أهل الفرس مثله یبیر بالبعث و یقولون ایضا که اخت
 وناجیه **قطره** بصورت آدمی شد قطره و آب فیة تقدیم و ناخبر
 تقدیره قطره آب بصورت آدمی شد که جبل و زرش قرار اندر رحم
 ما نالقرار یعنی المستقر و یدر ادره المنقرای یعنی مقرار فی الرحم اربعین
 یوما اگر چهل سال را ای لمن بلغ اربعین سنة عقل و ادب بیست
 مریود محقق شد شاید آدمی خواند قال رسول الله من جاوز
 الاربعین ولم یغلب خیره شرة فلیتوبوا مقعده من النار و قال ام
 من اهل سنین عاما فقد اعذره **وکی** جو از مردی خبر مقدم و طفت
 عطف علی جو از مردی آدمیت بشد بالباء مبتداء مؤخر و ذی اکثر
 النسخ جو از مردی و لطف و آدمیت فتح کیون المصراع مفعولا فاعدا
 همی نقش میولا فی ای النقش الحالی عن الکمال مبداء زهی من
 پنداشتن منسب بیدر صورت می توان ساخت بمعنی ساختن بر
 ایوانها در الظاهر ان التقدیر بر در ایوانها و يجوز ان کیون لغظ در
 زاید از شکوف بکسرتین المعجم و سکون النون و فتح الکاف
 الفارسی و سکون الراء الممهلة بالترکی زنجیره و زنگار بالراء
 و الکاف الفارسیین جوان ان را نباشد فضل و احسان مریود

این سخن را در کتب لغوی
 و کتب عربی
 و کتب فارسی
 و کتب حکمی
 و کتب فلسفی
 و کتب فقهی
 و کتب کلامی
 و کتب تفسیری
 و کتب حدیثی
 و کتب سنی
 و کتب اشعری
 و کتب معتزلی
 و کتب ماتریدی
 و کتب اشعری
 و کتب معتزلی
 و کتب ماتریدی

چه ورق از آدمی با نقش دیوار لای مجرد الصورة موجود فی دست
 آوردن دنیا منسبت یسیر بیان الفصل یک را که توان دل
 بدست **حکایت** ساله نزاع و جدال در میان پیاکان نجاش
 بضم الحاء جمع حاج اقتادای وقع النزاع فیما بینهم و داعی برید
 به المصل نغمه در آن سفر هم پیاکان بود یعنی گشت انا و ذلک السفر
 را جلا انصاف در سر و روی همه که اقتادایم ای و الحق انا و جانا
 علی راس الآخر و وجهه هذا کناية عن النزاع الکثیر و الجدل العظیم
 و دافسوق و جدال بدادیم و قال الله تعالی الحج اشهر معلومات
 فمن فرض فیها الحج فلا رقت و لا فسوق و لا جدال فی الحج و المعنی
 انا قد خالفنا مضمین هذه الآية الکیمة کجاوه شیع و صفت کعبه
 و کجاوه بفتح الکاف و الیم العربین بمعنی المحنفة و هی کسرت المیم و شدید
 الفاء باعدیل علی وزن فعیل بالترکیه ذلک شح خود می گفت ای کان
 یقول لمن یعادله فی المحنفة الاخری باللعج بفتح اللام التعجیبه و هو
 المسموع من الاسانذة و المستعمل فی السنة العرب کانه بناوی العجز
 علی نهج قولهم باللاء و هو بالفتح فی التعجب و من قال و قد یکسر اللام
 علی ان کیون المنادی مخذوقا یعنی باقوم انبوا للعجب ای التعجب یعنی ان
 یقال فی شأنه باللعج که پیاکان علاج برید به بعضی الالات الشطرنج
 التي تصنع من عظم الفیل چون عصبه بالصا و الممهلة بمعنی میدان
 شطرنج و قیاس کلام العرب ان یقال فی الشطرنج کسرتین الشین الشین
 لان منده به هم ان اذا عاب الاسم الاعجم رد الی ما یستعمل من نظایر
 فی لغتهم و زنا و صیغته و لیس فی کلامهم فعلی بفتح الفاء فوجب

این سخن را در کتب لغوی
 و کتب عربی
 و کتب فارسی
 و کتب حکمی
 و کتب فلسفی
 و کتب فقهی
 و کتب کلامی
 و کتب تفسیری
 و کتب حدیثی
 و کتب سنی
 و کتب اشعری
 و کتب معتزلی
 و کتب ماتریدی

کسر الشین من الشطرخ لیدتی بوزن جرحل وهو الضخم من الابل
 ومن لم يعرف هذا التفصیل والتحقیق قال بکسر الشین واكثرهم
 بالفتح کذا في المستضعف علی ان کسر علی لغة العرب وهذا کتاب فارسی
 مصنفه بجم بسبر بردای یقطع فرزین می شود فسرده المصنف بقول
 یعنی بازان می شود که بود ثم رجع الی کلام ذلک القایل وبیاد کان
 تجارح مبتداء عرصه بادیه میدان برتیه را بسبر بردای مثل السیاق
 وبشر بالشدید وقدمه تحقیقه وتفصیله فی الباب الاول فی
 الحکایة التی اولها یسبرهون الرشید وبتینا مناک خطاء من
 اخطاء قال المخطی بتمک وقد یخفف اصله بدت فکانه نسی
 ما قدم واخر شدید ولهذا وقعوا فی الجدل قوله بترشدند خبر المبتداء
قطع از من بکوی امر من کفتم کما عرفت فی قول المصنف تا بنزد مرد
 سخن کوی کوی وقد یخذف یا وده ووجه دخول الباء قد مر فی
 قوله بکوی برادر یلطف وخوشی حاجی اصل حاج بالشدید قلب
 احد فی التضعیف یا کما فی تفضیح البازی وکسر الباء للاضاقه مردم
 کزای بفتح الکاف الفارسی صنفه مشبهه من کزیدن رکب مع هم
 والمعنی المراد به بالترکه آدم طلبا حاجی ومن لم يعرف المراد قال یعجزنا
 دل آزار و مردم کزنده را کو بفتح الکاف العربی اصله کز او استین خلق
 بازار بمذالوف می دردی تخفیف الراء علی الاصل حاجی نویسه
 بل شترست حاجی از برای آنکه مرهون بیچاره خاری خورد وباری
 بر دفتختین فیها م **حکایت** بندویه بیاء الحکایة لفظ
 بفتح النون وسکون الفاء والطاء المهملة عربی مشهور وبالطاء

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

مقام الطاء فارسی وترکی اندازی بآباء المصدر فی اللفظ فقط
 انداز و وصف ترکیه مثل تیر انداز همی اموتت حکیم کی کفت
 لانه اگر خطاب للمهندی سخانه بلا اضافه نیین است بفتح النون
 وکسر الباء الاول الاصلیه واما الباء الثانیة مع النون
 فلا فائدة النسبیه وحصول الشیخ مما دخل فی کما عرفت فی قول
 المصنف چه زنده باز رویین جنگ والمعنی ان لک بیتا من القصب
 ومن لم یوف التحقیق والمعنی قال خانه و نیین آنست که از فرسخه
 شود و هذا من کل قوم خانه و چوبین لبیت بنی من الخشب الصریف
 وکذا الکلام زرین وکسر سیمین و نحو ما بازان تا نیست فلما بزمی رعایة
 المناسبة واصابة الحق و لهذا قال **بیت** تا نواز که سخن عین
 صوابست مگوی والا یکن عملک عمل الخناری المذکور من غیر مناسبت
 و این دال که نه نیکو تن جوابست مگوی تقدیر نیکو تن جوابست
 مگوی اذ لا تصیب الحق وتضییع العرفا ذاعرفت التحقیق الحقیقی
 لا یؤوب علیک قول من قال ولا یدرب ان هذا البیت قلیل المنابة
 لما قبل بل ینبغی ان یقال المصراع الاول فی حق وان یقال المصراع
 الثانی حقا **حکایت** مردی را در چشم خاست ای حدث
 لشخص جمع العین پیش بیطار بفتح الباء وسکون الباء و رفت
 لطلب العلاج فانما کما مراد من فلما طلب منه الدواء بیطار از آنچه
 در چشم چهار پایان کردی ای بیضغ عیون الارباب در دود و او
 کشید لان الخانیة منحصر فی کوریا کما فلعربی شدای صارا علی حکوت
 ای خصومت پیش داوری حکم ویرا در القاضی بردند لطلب

ابن سید علی

ابن سید علی

هذه الاضافة من قبل الفارسي

الارشاد حكيم لغت برومنا طباطبائي السجستاني ما وان بان الفوقانية
ابن الضمان ليست غللة بقوله كراير خرنودي يبيس بيطار من رفقة
هذه صورة الفقة ثم بين الحقبة بقوله مقصود ازين سخن
انستفكرنا زموده را اي لرجل لم يجرب كاربزر ك فرمايد
بالكذبات بالفتحة بين بشر و كذبت من ان محجفت راي و سخافة
العلم منسوب كردد بالكاف الفارسي **قلعه** تد مد فعل منفه هو منمد
فاعله و كسر الدال للاضافة روشن راي وصف تركيبه بفر و ما به
اي و في الاصل كاري حلية مفعول ندمد بور يا بان وصف تركيبه
اي من ينسج الحمية كرجية حد نفسه يا فخذ اسم فاعل من بافتن
بالتره طوقه است لايقوا المهمة للوزن ولا يجوز اثباتها كما عرفت
في اوائل الكتاب و من قال يقراء بوصول المهمة فكانت لفظا عريا
بشره من الفتحات و سكون النون والتصغير راجع اليه يا باف
بكار كاه جري اي الموضع الذي ينسج فيه الحية **حكايه** كمي
از بزرگان پسر ها بيا و الوحدة شايسته بان بين المبعوضه ثم
بالسين المهمله داشت اي كان الاحد من العظما ابن مقبول و
من قال يعنى ولد قلم يعرف معنى لفظ پسر وفات يافت فاعله
ضمير پسر پسر نون ضمير المفعول راجع اليها كبر صدوق تتر
بذا الضمير راجع اليه پسر نون كما هو المعتاد في قبور الكبار كقوله
آيات كتاب مجيدى القرآن بيتس بالباء العرب يعنى قدرش زياده و
في بعض النسخ شرحه و ترتيب بيتس از است في حاجه التقدير
قد روى باشد بر جبين جاها نون غللة بقوله كبر و زكار و ده

ابن سينا على

ابن سينا على

اسم

اسم مفعول من سواد كردد بالكاف الفارسي اي يحجو ومن قال محجود
فلم يعرف المضارع من الماضى و خلايق بر و كردد اي يمدون عليه
و سكان جمع سكة بر و سانشند بالمعنيين يعنى يقول كسند و من
قال بالمعنى ثم المهمله فلم يعرف اللفظ فابن المعنى كرى و رت جبرى
هي نويسيد بشير لان كتاب شى على صندوق القبر ليس بامر مهم
ابن دويت كفايتى كسند و البستان من لسان الميت **قلعه**
وه بفتح الواو و سكون الهاء لفظ فارسي مشهور يستعمل في محل الاتزان
ولشهره قرب من التركة ولهذا ما توفنا بيان بالباب الثالث في
الحكاية التي اولها ما لادارى راشنيدم في قول المعصوم كرمه باز
كردى و من لم يعرف الفارسي و ظن ان محتاج الى البيان نسه بيانه
هناك و لما بلغ هذا المقام قال و لعله مقصود من واد فحما العجاج
اذا تعجبت من طيب شى قلت واه ما اطيعيه هذا كلام تعجبت من كلامه
فقلت واه كبره قد مر بيان في الباب الاول في الحكاية التي اولها
ملك زنون في قول المعصوم صلح يا دشمن اگر خواهى هر كه ترو من لم ترو
بيان هناك قال هنا بفتح الكاف الفارسي و سكون الهاء الاصل
مقصود من كاه يعنى هر وقت هذا كلامه و يلى ان تقول في حق انه
اخر البيان من وقت كما هو عادته كيعنى هر وقت كسبزه در بستان
مرهون بدميدى بيا و الحكاية يعنى كانت عادت في مدة حيوة اذا
ظهر النبات الاخضر في البستان چه خوش شدى دل من بدميدى لسان
الميت كما قلنا آنفا و من قال في شرحه يعنى اگر در بستان دنيا به
زمن سبزه بدميدى يعنى آن پسر من ظاهر شدى في غفل عن

ابن سينا على

ابن سينا على

ابن سينا على

ابن سينا على

ابن سينا على

السباق والسباق عن قول كذا في دوست تا بوقت هار مرون سبزه
بينه زمينه بر كل من بكسر الكاف الفارسي **حكايت** پارسيا بركي ار
خدا و دان اي علي احد من الاغنياء كذا كذا اي مرتبه و ديكر بنده را
دست و پا استوار بضم الهيمه وان يعنى بحكم سبزه و عقوبت مي
كرد بالتركه شكوه ايد رايدى پارسا گفت اي پسر همچو تو اي مثلگ
مخلوع را و هو عبده خدای عزوجل اسير حكيم تولد و انيده است
و ترابروى فضيلت افتاده است فانه صيكر سيد او حكما
عليه شكر نعمت حق تعالى بجاي آرام من آوردن و جدين جفارا
مدار فانه تجاوز عن العدل نبايد مضارع منع من بابتن بمعنى
لا ينبغي و قول من قال كلام في موضع الاستفهام يعنى هل يحتمل و بل
لا يجوز ان يكون الامر غدا في يوم القيمة لا ينبغي ان لا يتفوه به كذا
در قيامت اين بنده از توبه بكسر الباء و سكون الهاء معناه شايع
و قد فر بيا و من قال هيا يعنى بهتر ينبغي ان يقال له سكو تك بهتر
باشد و قد وقع في بعض النسخ از جهت الكه مظلومت از توحش
طلب مي كند ذلك العبد و تودران وقت مغلوب وى شوي الينا
و جدر في بعض النسخ و شمساري بالياء المصدرى ببرى بفتح الباء
مشوي بر بنده مكير حتم سيار والمعنى لا تغضب على العبد كثيرا
جورش مكن و دلش ميار كذا الضمير بناير جعان ال بنده او را تو
بده درم خريدى بيا و الخطاب آخره بقدرت آفريدى لفظ آخر
يستعمل في لسان اهل القوس للتاكيد و المباخره اين حكم و عور
و حتم تا چند تاها المولى المجازى هست از توبه زكرت خداوند معناه

نوع

ابن سید علی

ابن سید علی

بالتركه

بالتركه وار در سندن او لورق افندي اي خواجه دارسلان و
اغوش هما سان بعدين كما يقال في التركه شير مرد و خوشقدم
و همان ده وصف تركيته و كسر الهاء للاضافه خود مكن فراموش اي
لا تنس امرك او من صيكره امرا و من قال يعنى قوت دهنده خود
فقد اخطاء در خبرت خبر مقدم از پيغام مردم كه بنركتر حسرت
روز قيامت فراق و الحيره ان باشد كه بنده در صالح بپرشت بر بند
خداوند فاسق را بد و زخ و بنده الجملة مبتداء مؤخر **قطع** بر
علامه كه طوع بالفتح و الكون بمعنى المتفاد خدمت تمت مرون
حشم به خدمان نهى من راندن و طيره مراد فم مكير فم
الكلام كذا كذا كذا يعنى بود بر و شمارخ يوم الحساب و هو يوم القيمة
بنده از ادای غير قيدي و خواجه در زنجير **حكايت** كان محمد بن
المسكدر اذا غضب علامه قال يا اخي بك بيتك **حكايت** سا اسياء
الوحدة از بلج ناستا ميام سو بوداي سافرت معهم و راه از خرا
در حرقافيه كسوف جوان بيدرق و قودعت معناه في الحكايت
التي اولها زور از ملي و من اخطاء هناك اخطاء و بنا حيث
قال اي بسبيل فلا و زى همراه ما شدتم و صفة بقوله سپر باز
وصف تركيه و كذا جمع المعطوفات عليه من قوله و جرح انداز معناه
بالتركه زنگر ايتجى و كذا لفظ مستعمل في اللغة الفارسية و التركية
و بين زوراي زاب القوه كبره مرد تواناي بعشرة رجال اقوياء
لما ن او بفتح الكاف العربى اي قوسه زه بكسر الزاء الموحية و سكون
الهاء و تر القوس نكر دندى و في بعض النسخ كذا دندى و من اختاره

ابن سید علی

خداوند فاسق را بد و زخ و بنده الجملة مبتداء مؤخر قطع بر علامه كه طوع بالفتح و الكون بمعنى المتفاد خدمت تمت مرون حشم به خدمان نهى من راندن و طيره مراد فم مكير فم الكلام كذا كذا كذا يعنى بود بر و شمارخ يوم الحساب و هو يوم القيمة بنده از ادای غير قيدي و خواجه در زنجير حكايت كان محمد بن المسكدر اذا غضب علامه قال يا اخي بك بيتك حكايت سا اسياء الوحدة از بلج ناستا ميام سو بوداي سافرت معهم و راه از خرا در حرقافيه كسوف جوان بيدرق و قودعت معناه في الحكايت التي اولها زور از ملي و من اخطاء هناك اخطاء و بنا حيث قال اي بسبيل فلا و زى همراه ما شدتم و صفة بقوله سپر باز وصف تركيه و كذا جمع المعطوفات عليه من قوله و جرح انداز معناه بالتركه زنگر ايتجى و كذا لفظ مستعمل في اللغة الفارسية و التركية و بين زوراي زاب القوه كبره مرد تواناي بعشرة رجال اقوياء لما ن او بفتح الكاف العربى اي قوسه زه بكسر الزاء الموحية و سكون الهاء و تر القوس نكر دندى و في بعض النسخ كذا دندى و من اختاره

میان

ابن سید علی

ابن سید علی

فقد ضيع المبالغة المقصودة بحسب المقام وزور اوران جمع
زور اور وهو وصف تركبني بمعنى القوي وكسر النون للاضافة
الى روى زمين بيرادبه الدنيا بيشت او راى ظاهره در مصارعة
بالتركه كورش به زمين نياوردندى فاعله ضمير زور اوران اما
متنعى من ذوقه بود يعنى كان اعتاد بانتم وسايه بورد به بالتركه
كوكبه بلسلمش ومن اورد به سايه بورد فقد غلط اذ معناه
بالتركه كوكبه بلسلمش كما يقال تن بورد بالتركه من بلسلمش نه جهان ديره
وسو كرده ولم يكن محجب الامور ورعد بيرادبه الصوت المطلق
مجازا كوس بالاضافة في اللفظين والاوران جمع والاور بمعنى
شجاع بلوش نرسیده اى لم يسمع ويرق بيرادبه المعان مطلقا
شمس بالاضافة سواران جمع سوار بمعنى راكب نديده بيت
نيماده اى لم يقع ذلك الشخص در دست دشمن اسير وخبوس
بكر دش بفتح الباء الصلة وكسر الكاف الفارسي تباريده بالنون
النافية والباء العربى ان كان يطر حوله باران سير ولم يكن محجب
الحرب اتفاقا من واين وكانا ماشيين در پاهم بالتركه بربره
آرد بخردوان صفة مشبهة من دويدن اى نفع كساة المسابقة
والمسارعة هران ديوان قدیم کم پیش آمدى اى كلما قرع جدار
عتيق بقوت باز وبيقلندى فاعله ضمير جوان وهران درخت
عظيم كديكى بزور سر بخر اى بقوة زاس الكف بركندى
بفتح الكاف العربى وتفاح كنان لفته لاغتراره بقوت بيت
پيل كوبضم الكاف العربى بالتركه قف ومن قال يعنى كجاست

ابن سید علی

ابن سید علی

فقد غفل عن المعنى في التركه فنده يقال في حق **مصرع** معنى ثابت
كجا ميروى تا كسف بفتح الكاف وكسر الباء وباروى عطف عليه
وكسر الباء للاضافة مردان بيزيد بدران من هم شير كو كالسابق تا
كفسر بفتح الكاف للاضافة مردان بيزيد بفتح الكاف الفارسي صفة
من كرايدن والمعنى بالتركه ارسلان قف تا بخر اوجى دو نيز بخر ابايا
كوره ومن اورد لفظا كرايدن مقام مردان وبالعكس واورد لفظا
كسف في المصراعين فلم يحقق لفظا المثنى فابن المعنى واغرب من
هذا قوله وقدير وى كرايدن بضم الكاف العربى جمع كرايد بفتح الجيم
فانه من اين ثبت عنده هذه الروايات اما درين حالت بوديم في
المشى كرومند واز پس بالباء الفارسي سلك بياء الوحدة
ببر اوراند كانا مخفيين وراءه وايمك قال كرايدن كما هو عاود
قطاع الطريق در دست يك چوبه در بغل ديكرى وفي بعض
النسخ اذ كرايدن كرايدن بياء الوحدة فيهما وكلوخ كوي بضم الكافين
العربيين وسكون الخاء المعجمة والباء العربى انه ينشرب المدر
ومن قال وضعت الكافين الفارسيين والباء الفارسيه في اخفاء
مرا في موضع اما اولافان لفظا كلوخ بضم الكاف العربى
كما عرفت في الحكاية التي اولها كمي از نندكان مولييك وقد صرح
به ذلك القائل هناك ففسح ما قدمه بنا واما ثانيا فان لفظ
كوب من كوفين بضم الكاف العربى كما صرح به ارباب اللغة واما
ثالثا فان فاء لفظا كوفين تبدل باء في مستقبلا والباء
في جميع المستقبلا نحو كوي بركوبنده وكوي كوي جوان الغنم

ابن سید علی

ابن سید علی

چه پایه بیاید الخطاب من یابیدن بالباء الفارسی ای لای تشیی
توقف بیت بیارم من آوردن آید داری بیاید الخطاب
زمردی بالیاء المصدری وزور عطف علم مدی که دشمن بیای
خود آمد کبور الکاف الفارسی بمعنی القبر ومن قال یغیر جوشن
فقد زاد الضمیر من عند نفسه تیر و کمان را دیدم از دست جوان آقا
لخو و لرزه بر آخون و من آوردن المثنی دیدم که کمان از دستش
ببقنا دوزخه بر آخون فقد ارتکب الاستدراک و سوء الترتیب بیت
نه که موی شکاف بتیر بلا و او عطفه فی النسخ الضمیری و من قال
اکثر النسخ التی زاینما بالواو فلم یوف ان العبرة بالقوة لا
بالکثرة جوشن بسکون النون خالی و صف ترکیب من خیابیدن
و المجموع صفة لقوله تیر و المعنی بالترکیه دکله هر که قیل یار
جوشن جینیجی او قیل هر و جمله جنگ آوران بدر دپای
و المعنی بالترکیه جنگ کتور جیله جملسی قوتند دوترا اول آیا غنی
چاره جران ندیدم که رخت و سلاح و جامه را که دیم لا جل
الرجلین و جانی سلامت بود بر دیم **قطعه** بکار می گران
بکسه الکاف الفارسی بمعنی الثقیل ویراد العظیم مرد بکسه الدال
کار دیده بسکون الراء و صف ترکیب فرست قد فرغ سبب
التألیف که شیر شیره قد فرغ آخر حکایت مشت زنی در ارد
بنزیر تم بفتح الخاء البجیه و تشدید المیزان و فی الاصل بتحقیقها
و هو بنام معنی خلقه کند جوان اگر چه قوی بال و پیل بن باشد
ای کیون عظیم الجثه و ذالمهابة بجنگ دشمنش از هول

ابن سید علی
ابن سید علی
ابن سید علی

عاطیه بقوله هذا لانه
قد یکنی بعضی المخرج
و معنی الضمیر منه

مثل

مثل الخوف بکسه مضارع من کسین متعديا و غیر متعد و هنا
غیر متعد بود ای بقطع فصله و معنی المضارع الاخیر بالترکیه و من
جسکله انک قور قویان او ز اورا که و من لم یوف معنی لفظ پیوند هنا
قال فی شرحه بفتح الباء الفارسیه قید تعید به رجلا الفوس یصنع به
من الجبال الشویة فی الاکثر نبره و بفتح تین و معنی الحرب بتداء بینه
مصاف قد مر باره فی الدیباجه از موده ای عند المراء الذی حرب
الحرب معلومست خبره چاکمه سله شرح پیش لای شندی معلومست
حکایت تو انکر زاده را دیدم هذه حکایت ما زاده المصلی بر سر کوه
بالکاف الفارسی یورش شسته و اهل دنیا بنظر و ن آثار المظلم
فی قبورهم و یغفرون بها و لذلک فقد ابن الفخ عن قبر ابيه و با
در ویش زاده و مناظره و مباحثه در پیوسته للتفاخر که صندوق
ضم الصاد المهمله فصید و هو ما وضع علی قبر الميت ترتب به درم سکن
ای من البر و کتابت سکن ای کتب علی خط ملوک و فرس خام بختم
الراء المهمله انداخته و المراد کون الرخام فاشل الصندوق و خشت
پیر و زه بکسه الخاء و سکون التین العجمین ای اللبنة منه در و
ساخته و المراد کون الرخام مصغرا به الازلیة بکوره بدت بخاطب
ابن الفقیه چه مانده بفتح النون من مانه تن ای لا یشبه لانه استفهام
انکاری و من قال ای کیف یشبهه فكانه لم یفهم المعنی که خشتی
دو فرام آورده بالترکیه که بر هیچ بریده کتور کتس و متن خال
ای کفان من التراب بر و کرده یعنی آن تراب قلیل در ویش پس سکون
الشین ای ابن الفقیه ابن بشندی ای مع هذا الکلام و کف ختامون

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

قدم بیان مع کوز ظاهراً و من قدره هماً بعد مضتیه فی موضع متعدده
بقوله اسکت یستحق ان یقال فی حواسک کثرتا پدرت خطا بلین
الغنی زبیر بن سبک کران قدم بیان قمر یا جود چنیده با تشدیغ حتی
یحکر ابوک بنفسه تحت البحر الثقیل بدر من بیست رسید باشد
لحقت جمله که در خبر است موت الفقراء راحه تیل الموت اربعة
موت الامراء و موت العلماء و موت الاعداء و موت الفقراء
الاولی ثلثه و الثانیة و الثالث حسرة و الرابع راحة **بیت**
مکر کمر نهذب بر سکون الرءوی بفتح الواو بارای الحمل برة بکون
الهادی مقصور من راه آسوده کمر کدر قمار **قطره** مرد درویش
که بارستم بالاضافة فی اللفظین فاقه و فو کتید و لیس علیه حمل
من انتقال الدنیا بدر مرک ای الی باب الموت همانا شب که سبکبار
ای خفیف الحمل آید و الغنی بخلاف کما قال و انک در بیت و در راحت و
آسایش کانه عطف تغییر زیست ماض من زیستن مردنش
بین هم یعنی ان مفارقة من هذا المجموع با سره تنگ نیست
که دشوار آید لان فراق الكثير عسر هامة حال سیری که زبیدی با
الوحدة فیها هر هدمضارع من رهیدن به ترش دان زامیری که کفر
آید حکایت بز که را بر سیدم قدم منکله از معنی این حدیث که
اعدی ازید و اظلم عدو ک العدو و فعول من العداوة و اسم جنس
ولذکر صحیح اضافه اعدی الیه لان اسم التفضیل یقتضی تعدد و اظیف
الیه اذا کان معرفة نفسک الی بین جنسک و المراد بالنفس النفس
الامارة المظلمة و غیرها کفت فاعلا ضمه بز که حکم آنکه مران

مطلب بیان ضرب النفس

دشمن

دشمن که با وی احسان کنی دوست کرد ای تشبیه صدیقاً لک مکر نفس
که چند آنکه مدارش با باری العری کنی مخالفت زیاده کند و قیل
العدو بالدنیا و هی فانیة و ضرر النفس بالآخرة و هی باقیة
و قیل ضرر العدو بالروح و ضرر النفس نعوذ بانفسنا **قطره**
فرشته خوی و المعنی ظ و قدم مراراً و من قال حونی بمعنی الخلق و العادة
یعنی مملک صفت و فرشته خوی شود عقود بعب عاقله من اید الکفر
الغیر المفید و تعریف الشیء بنفسه کما قال المصنوعی بدو طبیعتی که
نشست آدمی فاعل شود کیم بغتتی باو الصلوة و الکافر العولی جوران
ای بغل الاکل و کثر خوری چو پایم بیوفتی خطاب من اقوان بالواو
و قد عرفت انه بالواو و بلاوا و لغو چو جاد و هو مالانما در مراد
که براری طبع امر توشد لان الانسان عیب الاحسان خلاف نفس
ای الامارة آدمی المتبادرة عند الاطلاق کمدون کشد و فی بعض
النسخ کفرمان و بد چو یافت مراد **جدال سعدی با مدعی در**
میان تو انگری و درویشی یکی در صورت درویشان ای شخص
کان فی صورة الفقراء نه بر سیرت ایشان ای کم بکن علی سیرتهم
در محفل دیدم نشسته بین الناس و شتیغ الشناعة الغفاحة
و قد شنع الشنی من باب ظرف فهو شنیع و الامم الشنیع در پیوسته
و دفتر شکایت باز کرده ای کشد و دم تو انکران اغاز شنع
فی مقدمه الاغنیاء سخن بدین رسانیده فی سوق کلامه کدر و نشان
دست قدرت سه است ای سبک مال و تو انکران را پای ارادت
شکسته ای لایر بدون العطاء **بیت** که عیان را بدست اندرم

ابن سید علی

نیست تقدیر اندر دست درم نیست کما عفت مرارا خداوندان
 نعمت را کرم نیست قبیل فی الترتیب بیت کرم اولن کثیرا درم بوق
 شوکر کم نعمتی وارد کرم بوق مرا که برورده نعمت بزرگام بصف المفضل
 این سخن ای ذم الاغنیاء ناپسند و بعضی نسخ سخی آمد که قوی
 یارتوانگران و خل میکنان اندر قدر بیان الدخلی فی هذا الباب بحکایت
 الی اولها پارسانزاده و من فتره بنا که کار نسبه و فتره بنا بوج آخر
 جنت قال والرد بالخل ما یدخل فی الکیس او غیره بعد الی الخرج الی
 مصارفه و زحیره نوشته شینان فان اموال الاغنیاء تصرف الی الخیر
 لهم و مقصد از ایران و کهنی میراد به الملی مسافران فان المسافین
 یلتجئون الیهم و من عمل بار کرم قدم مراراً قریباً و بعداً و من فتره
 بقوله ای تقیل فانما هو لکونه تقیلاً از بهر راحت دیگران و لم یزاد
 تناول و هو من الید لاجل کل الطعام آنکه مقصود من آنکه کما مراراً و ان
 قال بفتح الکاف الفاسی و سکون الهمزة الاصلی ان در آن وقت کانه
 راه فی هذا الوقت برید بفتح تین که متعلقان من الاهل والولد و یر
 دستان ای الذین کانوا تحت ایدیهم بخورند من الطعام و فضله
 مکا در جمع مکرمه بضم الراء ایشان بارامل جمع مله و هم المراه النی لا
 زوج لها کذا فی درج اللغات و من قال یجمع ارض بفتح الهمزة
 و هو الرجل الذی لامراه کذا فی مختار الصحاح فقد استدل الیه الیس فی
 فان الجمع غیر مذکور فی یران عطف علی ارض و اقارب و جبران
 جمع جار تخفیف الراء و العجب من شرح کتاب کلماتان بلغة العرب
 فتره بقوله مسایه رسیده رباعی تو آنکه از او فتره و نذرو

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

مرهانه فی وزنه سکت و الی آدی القافیة مصدر تیه الاغنیاء و توفی فی نذر المال
 و ضیاعه مکان مکنتهم زکوة و فطره و افاق و یدى بالفتح و ان کون ما
 یرید الی الحرم من النعم و غیره من التبرعات المالیه توک بالفتح و سکون
 سوال عن الوقت بدوالت اینان رسی که تواری بیاد الخطاب ج
 این دو رکعت و آن هم بصد بهر شیء بالیاء المصدری اگر قدرت
 جودت و اگر قدرت جودای کلنا هاتوا لکرانان به میت می شود
 علفه بقوله که مال مرکب علی صیغه المفعول الی المال الذی ادى زکوة او
 المال المطهر دارند و من قال فی شرحه ای عطش با و ا زکوة فقد
 غفل عن المعنیین و قال فی مختار الصحاح زک ما له تکریه اذی
 منه زکوة و قوله تع و تکریمهم بها و جامد و کال و محض بک العین
 مصون اسم مفعول من الصیارة ای المحفوظ و اول فاعل ای لم هذا
 المجموع و قوت طاعت در لغة الطیفست و هذا محرب و حلت
 عبادت در کسوت تطیف من النظافة و هو النقاوة بیات
 که از معده و خالی چه قوت ایدای یحصل و از تهر چه مرقت
 قافیة لغوة و از بای شکسته چه سیر اید کال اول و از دست کرسنه
 چه خیره **قطع** شب فی اللیل به کنده خسد مضارع من خسد
 بالفتح یا تمق و و بقیة اللمة فاعل یوید بفتح الباء الاصل مع نظام
 بود وجه بامداد انش یعنی نیام علی التشویش من لم یتبین له
 وجه نفقه غذا مور که در کسر الکاف الفاسی آورده یعنی جمع تباننا
 الکاف الصیف تا فرغت بود من هم المعاش زمستانش ای و شتانه
 فراغت مبتدأ با فاق و ای مع الفقرة پیوند خیره الی الاصل و ارجیل

ابن سید علی

وجمعيت لكون التاء مبتداءً دستي ظرف صورت مبتدأ خبره
 كمن هو الغني تحييمه وهو كناية لا فتح عشا بكسر العين رتبة الفاعل باله
 وديكر وهو الفقير منتظر كسر الفاء كسر الراء للاضافة عشا بفتح الواو
 ما يوكلفه وقت العشاء ضد الغداء كسسته لعدم ساعده اسباب
 المعاش ووجود الحاجة الى تدبير الطعام للفقير كمن انى الفقير بلان الى
 الغنى كى قد عرفت قريئاً ما يفتح النون انى متى يشبهه ومن قاله شرح
 ان يشابهه فلم يأت بمعناه حقيقة **بيت** خداوند روزى مبتدأ الى
 صاحب رزق حتى مشغل خبره لواع قلبه عن امر المعاش به كنده روز
 مبتدأ ايضاً به كنده دل خبره لاشتغال مال و تفرق حال عبادت
 اينا ناي الاغنياء بحمل قبول نزه كسسته ككونها مقارنة بحضرة القلب
 كما قاله جمعونه وحاضر بحسب القلب به يشان خاطر ثم فصل حال
 الاغنياء كاسباب معيشت ساحتها اسم مفعول من ساختن والمراد
 ايجادهم واخصارهم اياها ومن قال ايغني منها فقد زاد شيئاً لعدم علم
 بالمعنى و باور الجمع ورد عبادت به اختتام مفعول من به راختن وهو
 بالترك تمام ايتكم وايشه صورت ويدرك وبتدرك وقوتهم وقفارغ
 اولمق وخالى اولمق ومن قال منتظم ومانوس شده فلم يات بمعنى
 من معانيه عاب كويادعوا بالله من الله الملك من اكتب بلعنى سقط
 على وجهه يقال كت على وجهه فاكب وهذا من النوادر ان يكون فعل متعدياً
 وافعل لازماً وفيه بالفتح حيث ان اكتاب الفقير في فقه قد بلغ
 الغاية حيث عرض لصفته وهو الفقر ايضاً ويحتمل احتمالاً آخر هو
 ان يكون من اكتب على كذا اي يفعل ويلزمه ومن قدم هذا الوجه قد

ابن سيد علي

ابن سيد علي

ابن سيد علي

ابن سيد علي
 في شرحه
 في قوله
 كذا

ربح المرحوح ومجاورة معاكلة من الجوار عطف على الفقر من الالف
 الى لا احبته جذف العايد وقيل اضيق السجون معايشة الاضداد **محل**
 روح راصحتنا جنس غذا بيست اليمه ودر خبرتست الفقر سواد
 الوجوه الدارين ونه بعض النسخ در و ليس بمعروف نيارامد اي لا كان
 تامفرش كمنوا انجادم اي يصل اليه كاد القول كمن لغوا وهذا ورد في خبر
 ايضاً ولما قلت هذه الدلالة المعقولة والمنقولة لغوا مجيباً لشبهة
 كمن يعاينهم لم كفت الفقر فخرى فانه يدل على فضيلة الفقه كقوله في جواب
 خاموش فانه لا تدري معنى الحديث المذكور كما اشارت عدم بقوله بنو
 است که مردان ميدان رضا اند و لهذا اضاف الى نفسه بقوله فخرى
 اذ ليس الفقر فخر الكمال احد وتليم عطف على رضا ونه بعض النسخ به
 تير قضا وليس يعام كما قال نه فقرا لبيان كحرقه ابرار جمع تبر او بار
 مثل اصحابه اطهار يورثونكم كما في زماننا ولقوله ادر ايكسره الهرة
 الى القدر وظيفه فرور شد مضارع من فرورتن بمعنى البيع يعني الاياكوه
 لقوة وظايفهم بل سبيون لزيادة خورهم على المال **رابع** اي طبل
 بالترك اي طاول والمراد به من يقول الكلام رافعاً صوته متصافياً
 بلند بانك صفة ودر باطن طبل بطنه حال به توشه و زاد چه تدبير كمن
 وقت بسج وهو بفتح الباء للعرب والفارسي لغة مستعمل وقد يتعمل
 بفتح الباء العرب والنجيم الفارسي معناه بالترك سفيريغى والمراد
 هنا قصد السفور وقد وجدنا هذا التفصيل في بعض اللغات وصادقاً
 الالمان بكل الاستعمالات ومن ليس فارس ميدان الفارسية وقع
 في الخيرة حيث قال في شرحه بالباء الاصلي موافقاً في الورد قوله

ابن سيد علي

مبيح ولكن قال في الصريح الفارسي بسج بكرة بياض تهرينة الاسباب
 وقد صرح الباء والجيم بالعربيتين في ذلك الصريح وبالفارستين في
 الغوايب وانما سمعت من اقوال الرجال فهو بسج بفتح الباء العوي
 والجيم الفارسي روى طبع از خلق بسج امر من يجيدنا ر حرف شرط
 كما مر بيا زمردي بياض الخطاب بسج بزار دان بهر دست مبيح يبريد
 المص بهذا الكلام انك تتصل في الاقوال الفوق ولست بذلك المقام
 وقد وقع في بعض النسخ بنام او رناه من قوله درويش به معرفت
 الح علي ما وجد في بعض النسخ وانما اختير النسبة التي وقع فيها التقد
 ذلك القول لان ذلك المقام مقام استدلال المص فالاحسن
 ايراد دليله هناك وهذا المقام مقام كجواب عن استدلال الخصم
 فلا وجه لا يرد الدليل هنا فمن اجب النسخ التي وقع فيها تخيير ذلك
 القول فقد اشر سوء الترتيب كما لا يخفى على المتأمل ابنت واعلم ان
 كلام المص اشارة الى التوفيق بين الاحاديث الثلاثة فان قوله دم اللق
 سواد الوجوه في الدارين في حق من يشغل الفق عن الطاعة بل يلقية في
 المعصية كالمقال عدم ان اشياء اناس اجتمع عليه في الدنيا وعذاب
 الآخرة وان قوله دم كاد الفق ان يكون كذا في حق من لا يصبر عليه بل
 يتكلم بظلام يوجب الكفر وقد ورد في الحديث القس من لم يصبر على بلائ
 ولم يكسر على نعاء ولم يرض بقضاء فليطلب ربنا سوان وان قوله
 الفق في حق من يرى الفق تخليا بزي الانبياء واذ اعفت هذا
 التحقيق المشار اليه في كلام المص المؤيد بالاحاديث الاخر لم يبق لك
 حاجة الى التوجيه البعيد الذي اوردته من قال قال بعض المحققين

التحالف
لا في زون

ابن سينا على

مطلب
في التوفيق بين الاحاديث التي
وردت في حق الفق واما
منه

ابن سينا على

يعنى الحديث الاول اعني قوله الفق سواد الوجوه في الدارين اظن ان عدم
 خلو القاب عما خلت عنه يده ومعنى الثاني اعني قوله الفق في خلق
 القاب عما خلت عنه يده ومعنى الثالث اعني قوله كاد الفق ان يكون
 كوا خلق القاب عما خلت عنه يده هذا كلامه ثم ان المص تنزل وقال
 ان امثالا ليسوا من تلك الخائفة التي قلنا في حقهم مردان مبدون
 رضا ان اوليس لنا مال حتى يحصل لنا الثواب بصرف الخيرات كما قال
 نعم نعم المال الصالح في يد الرجل الصالح وليس امر معا شفا تنظما
 حتى يثبت لنا العبادة بغواغ البال في قلوبنا حب المال للفق وسوء
 الحال ولا فائدة هذه المعاني قال ونشأ به جسر وجود نعمت برهنة
 پوشيدن ان كان معناه بالحرارة او ترك فهو متعذر وان كان معناه بالترك
 كمنك فهو لازم اذ متعذر پوشا نيدن با در اخلاص كز قار كوشيدن
 يعنى لا يقع من الخيرات مثل ستر العري با عطاء اللبس ومثل اخلاص
 الاسباب والمحبوس الا بوجود النعمة ابتداء جنس ما را يبريد في الصوفية
 بيا يبريد ان اي بمرتبة الاغنياء كرسا ندا استفهام انكاري ويدعليا
 وهي يد المعطى بيد سفل وهي يد الفقير الاخذ جبه مانداي تشبهها
 كما ورد في الخبر اليد العليا خير من اليد السفلى بينه حق وجل وعلا در حكم
 تنبيه على احتمال ان يراد بالحكم معناه الاصطلاح الذي يذكره اهل الاصول
 او يراد به معناه اللغوي از نعت اهل هشت خبزي ديدك اوليك لهم
 اي لاهل الجنة تزرق معلوم اي موقوف حين يشتهون على قد غرقة و
 عشية فواكه بيان للزرقا المعلوم او بدل منه جمع فاكهة وهي ما يؤكل
 من الثمار تملذ او زرق اهل الجنة انما يؤكل للتلذذ لا لالحفظ الصخرة

كقولنا في الحديث
عنا بيا بشارنا
انما روى من
النسخة كما
بيننا انما
منه

ويعلم ان يكون
على اللغز انما
المنقول واحد وان
يكون پوشا نيدن
ان معنواين

وهو كمنك
انما اوليك
النسخة

لاستغناهم عنده في الجنة وهم مكرمون لان الاكل الخلق عن الاكاف طبق
 بالبراهيم وان رزقهم يصير اليهم من غير تعب وسؤال كما قال الله عز وجل
 في جنات النعيم اي في جنات ليس فيها الا النعم ووجه استدلال المصنف
 بالآية على كون ايها العليا افضل ان لها رزقا معلوما والرزق المعلوم
 محمود ووجه استدلاله اهل الجنة به ان رزقهم معلوم كقاف قد مر بيان
 في الباء الا اول از دولت عفاف وهو يكلف عن الحرام محرمت و
 ملكه واعت زير كمين رزق معلوم **بيت** تشكان رانما به مضارع
 جملوا لان خواب اي في النوم همه عالم حيث اي في عيونهم حيثه حجاب
 كمال حرصهم على الماء واختياجهم اليه مبرجا كسحبه كشيده مفعول مقدم
 لقول بينه وتلخي جشده عطف عليه رابن خود را بشره قد مر بيان في
 حكاية زور آرميد و ابا و بنا للسببية و كاري اي مخوف اندازد لفقوه
 واز توابع آن اي من لوازم القبيحة نهر يميزد بفتح النون النافية واز
 عقوبت آخرت نهر اسد اي لا يخاف و حلال و حرام تشناسد **قطعه**
 سكر را كه كلوغي بياء الوحدة فيهما بر سر آيد بان برمي عليه زشادي
 بر چه كمين آخوانست اي على هذا الظن و كرنعش ابا للوحدة و النعش
 هو الجنارة كسر الجيم اذا كان عليه الميت و اذا لم يكن عليه ميت فهو يور
 دو كس بر دوش كير ندره مون لليم الطمحيح النفس يندارد كه خواست
 اي يظن ان طعام اما صاحب دنيا يعنى مالك مال بعين غنايت حتى
 تغلظ اضافة عين الى عناية لطف ملحوظت اللفظ هو النظر بوجه
 العين و مجلال الباء بسببية از حرام محفوظ ثم اراد المصنف بيان منقذات
 الفخر و طلب الانصاف الاعتراف من خصمه فقال من همانا يعنى رضا

که تو بر این سخن کردم لفظ و ضمه و بيان و بر ثمان بياورد عطف
 عليه انصاف از تو توقع دارم ثم اورا كلاما يقبل المنصف فقال
 بر كسر معن هذا اللفظ كلفظ معلوم كشيده و من بينه بقوله قيل كسر
 الكاف الفارسي بمعنى اصلا يعنى يهيج فقد اكثر الكلام و الا فائدة فيه
 مركز و يعبر يدى كه دست و عاين ابا للوحدة و دعا الشخص
 المنخرف الذي لا يطابق باطنه ظاهره يقال له بالترك قلب كسيف
 بفتح الكاف و كسر التاء و سكونها الظاهر بالفتح بسبب جرح عطف
 في الفارسي يدانولي بياء الوحدة ايضا در زمان شسته مجوسا
 يا بروه و معصومي در بده يالغ بتشديد الفاء عدي كما مر از معصم
 بكسر الميم و سكون العين و فتح القاء و المهملتين موضع السوار
 من التساعداي الرسخ بربده الا الشاء من الامور المذكورة بعثت
 در ويشي بالياء المصدر شي مردان را بحكم ضرورت و فقد و تعبرا
 بفتح النون و سكون القاف يقال بالترك تحريف ما كنه لغم كفته انوكه
 سفته اسم مفعول من سفتان يعنى ان الرجال الشجعان يحبس الناس
 في المواضع الضيقة تحت الارض و يقيدون و يخرج كعابهم
 او المعنى ان الناس يستعملونهم بالاجرة على اعمال حفر الارض و يخرج
 كعابهم بسبب الاعمال الشاقة فبما و من لم يعرف المعنى قال يعنى بسبب
 فتور و رطوبتها افتاده است و كبر خيسته است تا كجش خروج
 و سوراخ شده است و محتمل است كدر و يشي رانفس امارت
 مطالبت كنداي الجماعه همچون قوت بتشديد الواو و احتشاش اي كغها
 عن الزنا نباشد للفقوهان و قوت المراج بعضيان مبتلا در كدر بطن

رشد علی

ابن علی

وفرج توأما منذ التوأم بفتح التاء المثبتة الغوقانية وبكون الواو
 ثم بالهمزة المفتوحة بالتركية وفتره المصنوع بفتح الهمزة بفتح
 وهو زنديك ثم التلافية المصنوع بين الميم بقوله مادام كليليك
 يعنى بطن برخاست بسبب كثرة الاكل ان ذكر بفتح فرج بر باست
 وقد وقع ما قبله من الاحتمال شديد كدرويش را باحدثه خضع
 يريد به الزنا كبر فتدلى الناس بالكلية سارى به بفتح الهاء وكون
 السراوى وقع له الخال سزى سلسارى شداى استحق الرجم كفت
 اى سلمانان زرندارم كزن كتم قد عرفت معناه فان قيل الظاهر
 من هذا الكلام ان يكون ذلك الرجل غريبا ولا رجم للغريب فكيف
 يستحق الرجم قلنا يجوز ان يكون له زوجة في بلد آخر ولين سلم
 ان لا زوجة له وقت ارتكابه الزنا ولكن يجوز ان يكون متزوجا
 في الزمان الماضي فيستحق الرجم وقول الفقهاء لا رجم للغريب
 ليس بطلاق بل للغريب الاصل وقوت نذارم كرسبتم على ترك
 الجماع كعلم لا ربانية في الاسلام اشارة الى قول النبي صلى الله عليه وآله
 ولا تبشروا بالاسلام الربانية بفتح الراء فعل الربان من صبوة
 الصوم وبس المسوح وترك اكل اللحم والتعب في الغيران وما اشبه
 فهو ترك الكفاح والاعتزال الكف عن النساء ثم اراد المصنف بيان منافع
 الغنى فقال واذا جملة مواجب كون بالاضافة جمع موجب كما جد
 مسجد وهو موضع الوجوب وجمعيت دون عطف على كون
 كندا ونوعت راى للاغنياء ثابنت قوله واذا جملة مواجب
 الى صفة لقوله مواجب يك مبتداء آنت خبره والجملة مبتداء

وكان زانك من النصارى كما قال
 في سورة الحديد وجعلنا من
 قلوب الذين آمنوا زنادا وقد
 وهم ما يتبعوا والرسول ياتين

وقوله المصنف كذا قال
 في سورة الحديد وجعلنا من
 قلوب الذين آمنوا زنادا وقد
 وهم ما يتبعوا والرسول ياتين

مؤخر للخبر المتقدم كبر مشب صغى بباء الوحدة در بر معنى الصدر كبرند
 يريد به الزوجة الجميلة والجارية المملوكة وهو رز جوال بباء الصدر
 از سر كبر ند يعنى استانفون الشباب كل يوم اى يصحون كانوا شبان انجان
 صنع وصفه للنا بقا كصحيح تابان را دست از طباحت اى حسن او بد دست
 اى الصديق المصطفى يفتح به على حبة فان القلب في الجانب الايسر ومن الهيئة
 كناية عن ذهاب الخاتمة وكمال الحبة ومن قال يعنى صبح روشن كتمش ز جمال
 او بر سينه نهاده است و هذا كناية عن تسليم حسنه واظهار التحسن جمال فرج
 موضع القلب التهم الا ان يقال المراد من قوله دل هو الصدر والتعبير عنه به
 لرعاية قافية السجع وسرور امان را بى خجالت في ذكر دست و بياى لطف از
 در كل بك الكاف بيت بخون عزيزان يريد بهم العشاق فو برده مفعول من
 فو بردن جنك بالجم الفارسي يريد به مجموع الاصابع سر الكثرة بكون
 للموزن كراهه غاب تركه في تجميل و اشارة الى ان حمرة الانامل كبيت يصنع
 الخفاء بل ملقوتة بد العشاق ومن قال بدم هؤلاء الاغنياء العشاق فقد خسر
 العام بلا مخصص كما لا يخفى محالته بحسب العادة كباوجود حسن طلعت او
 اشارة الى صنم كذا بك الكاف الفارسي مناهى كذا بفتح الكاف الفارسي اى
 يستحيل من عاده ان يدور حول المناهى يا قصد تباهى بباء المصدر وتباه معنى
 الطاغى والفاسد والهلاك الردى كذا في كتب اللغات المعينة ومن قال معنى
 الطاغى كذا في الصحاح الفارسي فقد قصر في البيان كما هو المشهور كذا بيت
 حور بهشت ربود وينما كدم مومون كى تنفات كند بر تان نغايه بالتركية
 والمراد ان من تعشق باي جمال لا اعلا لا يفت الى الاذن سواء كان ذكرا لجمال
 الاعلى الزوجة او الامة ومن لم يعرف معنى لفظ نغايه بل لم يعرف معنى

ابن سبكي على

ابن سبكي على

ابن سبكي على

ابن سبكي على

قالوا وشاربوا شربان غيايا الى الكلب الحمار المسبية الجميلة المستخرجة من دراهم الهرب والغار
شعر من حصوله كان تامه بين يديا قد اتمه عاده استهي غير الفاعل ارجع الامن طلب
فاعلكان والجملة الفعلية حصول الموصول الموصول مع صلته فرج الحبل على اتمه بدء المعنى
من وجوده اتمه كذا استهي طلب بغية مضارع اغنى والضمير البارز راجع الى الموصول
وذلك فرج على اتمه فاعل يغنى وهو اشارت الى ان الرطب من الجملة غير المتصلة الى الموصول
الصلة عن برجم متعلق بغية والرحم والبرجم الحجازة وهو اضاف الى العاقلة خرج من قول
وهو بالفارسية خشية الكور ويراد بها عقود الرطب بقونية الحبل والمغز المراد ان
ان من كان عنده امرأة ذات جمال هو يجمعها كل وقت شاء لا يجتازها المباح الحرام
اغلب اكثر من استان في الفراء والعم معقول قد اتم قول لا يندف قوله بمعنى الابد
مضارع في الايدى بالترك وشد رق وجون سكان كرسنى كالقطا الجياح في بعض النسخ
والمكان سكان نان رايه مضارع من بدون النسبة التي اشتهر بالانتماس السابق **بيت**
جوت كان نفا بشد الراء كوش ما فت يبردم هو ان كين شتر صحت ما لا يشال التناقة
صالح اياهم رجال فالفقير الذي اشق لا يجترع الجياح الحرام سيار ستوران جات درویش اي بسيرة
در عين مساده اقامة فوض الكور السكون كانه قد قرب يان في هذا السوء في الحكاية التي اولها
اعلاد راديم من قال من كان في شتر نسو بكرم قال عن اتيان فكدر خطا فيضاد يقال
شانه عرض كماله لباذير الال زشت نامي داده **بيت** باكرست فورت يرمينمان في نون سكضاع
منه في ياندا افلاس الكفة وكون بين الهلة ابتدا وغان بسكون نون مفعول قد اتم قوله
استان في قوله الفوق فقول بتانه فاعله ضمير المتكلم وجملة الفعلية خبره ولما ذكر المعنى ان رجحان الغنى على القوة
اجايع استدلال الضم ودر نون الغنى ومضرات القوة وحصل الزام الخضم ولكن لم يكن انضفا الط
لسانه وشعر في مودة الايباء كما يحل المعنى ان من اخن بلفظ قد وقع عين بلذ
العبار استسبب اليف الكتاب عنان طاقت در اويش بالافادة

ل 3
بهره در استناده

ابن سید علی

سنة اللغتين از دست تحمل بالاضافة في برقت
ولم يصف تبع زبان برکت تعلم في البحت جيب فصاحت در ميدان
وقاحت قربان حكاية قانع مهران جهانيد بالجيم الفارسي وزمن
دوانيد للغلبة ولفت چندان مبالود وصفا شان كردی وخرمای
پریشان لغته بياد الخطاب العقاب كروهم بكون الرهاء والميم
يعن قوة واهم تصور كند في شانهم كران كايغو دري الاعيان
رهر قاور وآتر باقد قال في مخار الصحيح الزي باقي بكم الساد دوان
السموم فارسي موت والدرايق لغته فيه ويا كلميد خزيرة داراق
وليس كذلك مكتبة اندر شت بالغم والكون يجي بمعنيين احدا
بالترك يترق والاخر بالترك اوج وكهولم ادنا البا واللوحدة اي
طائفة قليلة وقول من قال وقد يقال عنا انهم من اوضح مخار
في الفسهم حيث خلقوا من قبضه تراب غير مقبول بل غير معقول
متكبر ومعروا وصغان معجب كبسر الجم قرع الحكاية التي اولها
يبيري حكايت مى كند ونفور بفتح النون فصول من النفرة بمعن النافر
متغلب مال ونعمت لرحمهم مفغان هم مفعول من الاقتان وهو
افتعال من الفتنة جاه وزنوت بمعن العن كذلك المصادر وبمعن
كثرة العدد كذلك في مخار الصحيح كسحن تلونيد الاسفاهت قال
في مخار الصحيح الشفه ضد الحلم واصله الخطوة والحركة ونظير لكنند
بغير الابواب تتم ذكر بعض في ايه كم يجب رعمه علمار الابدان
بالكاف الفارسي واياد المصدر كسنا بسندي يقولون في مخار
العلماء انهم سائلون وقورا به بفتح الباء الصلة تم كبسر الباء

الشيخ محمد...

انما في سر و پايه براد به الهوى معيوس كرد انداى بقولون في
الفقر انهم قوم ليس لهم لباس في زاسهم ورجلهم بغير مالي له
 دارند و غرت جاني كندارند يعنى نطقون انده نفس مرتبه عظيمة
 وليس كذلك في الحقيقة برترى اعلى الجملة في المجلد و وجود
 از همه بهترينند في تصورهم آن در سر و ارداي ليس في زاسهم
 كه بگسي بر ارداي ان يرفوعا الاسم للنظر الى الغين من شدة كبرهم
 و من قال اي لا يجوزون رفع الزاس والاتفات الى الغية حتى لا يتصور
 مشقة الغور و فوط الكبر فم يرفع زاس الى جانب المعنى اصلا باجبر
 في موضع الحال از قول حكيم لفته انه مقول القول هذا عن قوله مركب
 بطاعت از ديكر ان كترست و بعت بيتس بالباء العبد بصوت
 نو اكترست و بمعنى درويش بيت كرت بهنر حال كند فاعلة ضيعة بهنر
 في مفعوله بر حكم اي على اهل الفضل كون با كفاف العبد و سكون النون
 في الاصل بمعنى الدبر و ك النون هنا للاضافة خس هذا اللفظ اعنى
 كون خكنية عن كمال التحقيق شايع في استعمال الاعمال شمار امر من شمر دن
 و في بعض النسخ شمارد فاعلة ضيعة حكيم الكرا و عنبرست هذا معنى
 عما زعم بعضهم من ان العنبر و ث يقب بحري كفته خدمت ايشان
 اشارة الى الاغنياء و روادار ك خداوندان كرمنداي اطعيا بالكم كفت
خطا كفته كه بنده در منديكسر الدال و فتح الراء اي هم عبد الله هم چه
 فايده اگر ابر آرد لفظ آذ بالمد و الذال المعجمة اسم للشهر الاخير من
 الشهر الثلثة الربعية او الخريفية او الشتائية في تاريخ الكرم
 و قول من قال كم الشهر الاخير من الشهر الثلثة الخريفية فانما يصح

در سر و پايه براد به الهوى معيوس كرد انداى بقولون
 انهم قوم ليس لهم لباس في زاسهم ورجلهم بغير مالي له

ابن كليلي

ابن كليلي

في تاريخ الجلال و يحيى و معنى النار مرادقا للفظ آتش و بولس عبد
 بكرس في المصارع منع من باريدن و اسناده الى ابر حجاز مرسل
 من قبيل ذكر المجلد و ارادة الحال و استعمال هذا اللفظ متعديا مجازا
 و المتعدي حقيقة بارانيدن و من قال بالاشارة ان فقد انده شع
 لم يذكره ارباب اللغة و قد مر مثله في حكاية دزدان عرب في قول المص
 ابر كركاب زنگه بار و قد كره و چشمه آفتابند عطف على ابر آذر
 بكرس معى تابند من تابيدن بمعنى الاشتغال و بهر مركب استطاعت
سوار ارداي لهم استيلاء على الثروة و القدرة و معى رائد فلان تنفاع
 للناس فمعى قديمى بفتح عين و باء الواو بهر بالفتح و الكون خدلى
 تعادى لاجل كرمى نهند و درمى قدمر بيانه آفتاب من بتشديد النون
 بمعنى المنية و اذى بمعنى الاذية نهند و هم غافلون عن قوله تعالى
 تبطلوا صدقاتكم باليمن و اللاذى و مالي بمستغث فراهم او ارداي
 يجمعون و بخت بكسر الخاء المعجمة و تشديد الين المهملة كند دارند
 اي يحفظون و بختت كذا رند عند الموت و حكما لفته اندسيم
بجيل از خاك و قتي بهر ارداي بخرج كه وى خاك رود اي الى بخرج
 مال البجيل من موضع دفن الاحياء يدفن هو في الارض بيت
 بربخ بفتح الباء الضلعة و سعى بسكون الباء كسى معنى بيا و الواو
 فيها بجك باجيم الفارسي ارداي يحصلها و كرس اي الوارث
 آيد و سعى و ربح بهر ارداي يرفوع و يتملك به كفته في جوابه بهر
 خداوندان نعمت و قوف نيافته و الابعث كداي بالياء المصدر
 اي بسبب السؤال و رنه مر كطلع بليس و نهديع تير كرمه بجك

ابن كليلي

يكسان ستوی غایب مضارع مجهول من غودن ثم آورد في مقام التعليل
 قوله بحكم بفتح الميم شهو وكسر الخاء وتشديد الكاف اصل
 وتخفيفها فرع وانكسر حيس اذ به يظهر خلوصه ورواثة وكذا
وانكسر ممسك ليست فانه محك الاغنياء كقوله رد كلامي تجربت
ان ميكوم هذا القول كونه متعلقان بكسر اللام يراى به الخدام يبرداى
 على الباب يدارند مضارع من داشتن اي ينصبونهم على الباب
 وعليطان اي الذين قلوبهم شديدة را بهكارند بضم الكاف والفاء
 مضارع من كاشتن بالتركة اسم ليق كذا في الصحاح الجمع فوق يعنى
 قويه ويرمك وطيرمق كذا في غير الغواب وحوال ايتك وانما مق كذا
 في لغة قمر حصارى ومن قصر على الاول فقد قصر تبارك بجمع الطريق
 هنا وكسر الراء للاضافة عزيزان ند هذاى يمنعونهم من الدخول
 ودست برسيه صاحب مميزات نهند لدره وكويد كسر الراء ليست
 اى ليس احد في البيت وجققت راست مستقيم وصحيح كفته باشند
 اثبتة بقوله بيت انك عقل وجمت وتوبير ورائى ليست مريون
 خوش كفت برده دار معناه اللغوي برده طوبى والمراد به الحاجب
 ككسر الراء ليست ولما بالغ الخضم في مذمة الاغنياء وكان
 بعض كلامه ظاهر الرفع وبعضه محتاجا الى البيان سكت عن بعضه
 وتعرض برفع بعضه كفته اين حركت اى نصب البواب على الباب
 بعد انكما از دست بكسر التاء للاضافة متوقعان بكسر القاف
 المشددة اى الذين يبرون شيئا بجان امده اند كناية عن كمال الضجة
 واز واقعه كذا بيان بفتحان جمع ومحال جعلت كذا كريك بالكاف

ابن سينا

بكرت ان القطار

الفلاسي بمعنى الرمل بيان در بضم الدال وتشديد الراء في الالف
 جمع دزة وهي اللؤلؤة كذا في مختار الصحاح وخفف هنا للقافية
 شود ويتصدق به كذا في مختار الصحاح وخفف هنا للقافية
 شود ويتصدق به اچشم كذا بيان به بضم الباء الفلاسي بشود
بيت ديده اهل بصر الامم مع بسكون العين بفتح دينا بفتح
 كسرة التاء يبر نشود بمعنى انك بسكون الكاف للنون چاه بسكون
 الراء بفتحهم فك لا يقتضيه جارم حاتم كذا في بيان في صنف
 ترميبي بودم كين من سكان البلاد كذا في شهر وفي بعض النسخ
 كذا شهرى بودى از دست كذا بيان به چاره وعاجز كفته وفي بعض
 النسخ شدى وجامه از تن او پاره بالتركة وكسك وشوت و
 حقه وقد يستعمل بمعنى پاره پاره بل يجعل تخففا منه ووقعه بعض
 النسخ چنانكه در مطايبات ان اللطائف كفته است بيت درون
منكر بكسر النون للنون للنون تا ذكر ان چشمه نازند الى كذا از دست كذا بيان
 نتوان كدر تواب لما اجاب المصنف كفته اى الخضم كمن به حال ايشان
 رحمتى برم لان لهم مالا ولا يشترون به ثوابا كفته نك بر مال ايشان
 حسرت مى خورى لوصفك ما درين گفتار في المباحثة وهم در وهم المعنى
 بالتركة بركيزه بر هر موزه كذا فى اى اسير ومقيدم بديع كذا بر اندازى
 في بساط البحث برفع ان بوشيدمى وكذا او هر شاهى بخواندى نورى
 بوشيدمى اى كلما غابغ غلبت تا نقد كيه امتت همه در باحت
 بسكون الناء والقاء ما مضى من باختن يبريدان صرف الكل و
 افناه وتير جوبه بالتركة تركش حيت را همه بينداحت قطع

ان يكون النون افظا يراوه النسبية ويفسر فافهم ولا تغفل كما في
 قول ولانا الرومي بيت **كفت** فان اي حرك كان كفت وكبو وسظاو
 وكفتا زبان وكوش **جوه** ومن قال بمعنى حاضر باش في الشهر وقال
 في المشكلات بمعنى العلم وظن ان ما بين المعنيين منافاة يحتاج الى التبيين
تاسير بفتح خوافا **ارسله** بفتح الحاء المرطبة وسكون الهمزة **تصحيح** هو
 كورا اصله كورا اشارة الى الفصحى **جوان** مبالغة **استعار** بيست
 وليس التصحيح ملكه صحيح دين ورز بفتح الواو وسكون الراء المرطبة
 والراء المعجمة امر من ورز يدن ومعوت عطف عليه كسحن دان
 كسرون دان للاضافة **سجج** كوي بسكون العين والاضافة من قبل
 اضافة الموصوف الى الصفة **كلها** وصفان **تكريرا** بيان **بر** در **سلاح**
 دار اي له سلاح على باب الفلحة **ومن** قال يعنى نظير السلاح على باب
 الفلحة فلم يات بمعنى اللفظ وكس در حصار بيست وليس داخلها
 احد عاقبة الامر **ديش** بالذال المهملة **نماند** لاتبات **مدعا** **ديش**
 بالذال المعجمة من الذل **بالضم** كرم وعلبة **دست** تعدي وهو
 مجاوزة الشئ الى غيره **در الاكراد** التي وبيهوده **قدم** **بارز** في الخلق
 التي اولها بر بالين **ترتبت** يحيى **بيغام** **رم** في قول المعص **دماغ** **بهد**
بخت **ومن** بيته هناك بقوله **هرزه** **وباظ** وقال **بنا** **بهرزه**
يستحق ان يقرأ **المصراع** المذكور في شانه ويقال ما قاله بل مجموع
 هذا القول اعني **هرزه** **كفتن** **اغاز** **لفظ** **كرد** **مقدر** **وست** **بالضم**
والشد **يد** **اي** **سيرة** **جبا** **بلا** **نست** **ك** **جوان** **بدليل** **فوما** **ند** **ولم**
يقدر **واعلا** **اتبان** **الدليل** **سلسله** **خصومت** **جينا** **ند** **اي** **يكونها**

ابن سيدي

ابن سيدي

ابن سيدي

كان هذا الموضع لطيف لا ينبغي ان يترك
 في كتابها

چون اي مثل **آرز** **بالمدة** **وتقدم** **الراء** **المعجمة** **على** **المهملة** **اسم** **لابد** **ابراهيم**
الشيء **وم** **بت** **تراس** **وصف** **تكريرا** **بني** **صفحة** **لقوله** **آرز** **يعني** **ابراهيم** **آرز**
صنم **تراسل** **ك** **بخت** **با** **سهر** **ابراهيم** **وم** **بر** **نبا** **مد** **ولم** **يغلب** **عليه** **جنگ**
بر **جاست** **قام** **الرب** **ك** **قال** **الله** **تعالى** **لم** **تنته** **لار** **جنگ** **اول** **الاية**
قال **ارغب** **انت** **عن** **الرب** **يا** **ابراهيم** **لئن** **لم** **تنته** **لار** **جنگ** **اجز**
بليان **اي** **قال** **آرز** **لار** **جنگ** **وم** **حين** **نهاد** **عن** **عبادة** **الاصنام** **اي**
انت **الاية** **قابلا** **لطفه** **بالغلظة** **وصدر** **كلامه** **بالهزة** **لان** **تكريرا** **تفسر**
ثم **تدبره** **بقوله** **لئن** **لم** **تنته** **عن** **مقالك** **فيرا** **والرغبة** **عن** **الار** **جنگ**
اي **بلى** **في** **بني** **الشتم** **والذم** **او** **بالجارية** **حتى** **تموت** **او** **تفوت** **في** **شام**
والاسقطش **كفتم** **تدبر** **معنا** **ها** **كبر** **بنا** **م** **در** **يد** **تخذ** **الش** **كفر** **م** **جزء**
سيرة **سيرة** **متك** **قطعه** **اور** **من** **ومن** **دوقماده** **بالمو** **خذ** **خلق**
از **بني** **بفتح** **الباء** **بفتح** **الباء** **والفارسي** **مادوان** **وحدان** **صفقان**
مشبه **تشان** **اي** **دونه** **وخنده** **كند** **لرؤية** **والنخب** **الكشت** **وكسر**
الن **والاضافة** **تج** **وكذا** **ك** **البا** **التي** **اي** **الخلق** **والبا** **والنسبة** **از**
كفت **وشنيد** **ما** **بدون** **ان** **خبر** **المبتدأ** **اي** **الخلق** **يتبعون** **من** **كلامنا**
ويضعون **اصابعهم** **في** **اسنانهم** **استعا** **با** **استعا** **با** **الفقه** **رفعه**
مفعول **مقدم** **لبر** **ديم** **ومصدر** **مضاف** **الى** **مفعول** **وهو** **ابن** **سحن** **يعني**
ان **الفقه** **افضل** **للمفتي** **بيش** **قاضي** **بر** **ديم** **ليحكم** **بيننا** **بالعدل** **وجكوت**
قاضي **عدل** **راضي** **تا** **حاكم** **سلمانان** **مصلحتي** **تجويد** **ويجند** **ودر** **ميان**
توانكران **ودر** **ديشان** **فوق** **يكويد** **بشر** **جيد** **احدهما** **قاضي** **چون** **جست**
ما **يد** **يكسر** **البا** **والصلة** **ومنطق** **مصدر** **مبني** **بمعنى** **المنطق** **يراد**

في قوله
 عطف على ما قبل
 عليه لانه
 اي كافترا
 مست

به بناحا صله ای کلام مابست نیدخان علی القاضی اجتماع کلام
 لخصمین بسیار سبب تفکر و بر دلان المبحث محل تا مثل در بود
 از تأمل بسیار سربه آورد ای رفع زاسه للجواب و گفت مخاطبانی
 ای آنکه تو آنکه از اتنا لفتی و مدحشتم و بر درویشان جفا روا داشتی
 و قدحشتم بدانکه مگر کلمت خوارست و کذا بین الفقراء صاحب
 و جنیع و باخیم خوارست و بر سر کج خوارست و آنجا که در بالضم
 و التثنی بقدر بیان قریبا و کسر الراء للاضافة شهوارست
 قال صاحب بحر الغرائب الخجولک بغایت ابررسی و ایوسی مکا قال
 اصغر بانی بیت گفتا جو تو خزینه در و کهنه در من نیز بحر بود بود
 نیستم و من قال فی شرحه هو الذی الصانع الثمین کذا فی بحر الغرائب فقد
 افترقا منک قدر بیان فی الحکایة التي اولها ماست زنده قول
 المعص که اندیشته کند کام نهنگ و من اهل مناک مع کوه موضع
 البیان شرح معنا کانه وقع هذا اللفظ اولاً و قهره فی بیان فار جمع
 البصر اما ذکرناه هناك مردم خوارست قافیه لقوله شهوار است
 عین نیار ابتداء لغه و بسکون الدال المهملة و فتح الفین المعجزة
 بمعنی کزیران اجل در سیل است المجموع خبره لغو بکسر النون جمع
 نعمه هشت را دیوار مکاره جمع مکروه در پیش با لاء الفارسی
 كما قال و مخف الجنة بالمکاره و النار بالشهوات بیت جو دشمن
 چه کند که کشد طالب دوست فی تقدیم و تأخیر تقدیر اگر طالب دوست
 جو دشمن را کشد چه کند کج و مار و کل و خار و غم و شای به امید
 بالغضات ثم نور القاف نظرنه درستان یعنی الا تنظر الایستان

این سید علی
 این نیز علی

که بیدمشک بکسر الدال اسم لم نوع من شجر الخافطین الراجح است
 و جوهر خشک است ثم شرع القاضی فی تحقیق محل النزاع همچنان
 در زمره و ای جماعت تو آنکه آن شاعرند و کفر بفتح الکاف ضد
 الشکر و در جمله در و ایشان صاحبند و صجور فعول من الضمة
 ضد الصابیر بیت که زار قطره و بیخ که قطره و نزاله
 تخفیف الراء للموزن سدی بیار الحکایة جو تخفف من چون کی
 مثل خر مده قال صاحب بحر الغرائب کوز بوجع که قطره و مگر
 باز از و پر سدی که تهرمان بفتح الراء المشددة حضرت
 حتی عرو و جبل تو آنکه اندر در و پیش سیرت ای المقربون
 عند الله من الاغنیاء هم الذین یکنون اغنیاء بالمال و فقواء
 فی الاحوال و در و ایشانند تو آنکه همت ای المقربون عند الله من
 الفقراء هم الذین یکنون فقواء بالمال و اغنیاء فی الافعال بان
 لا یظنهم و اعند الناس فقوم بل یتصدقون كما قيل السخاء فی
 اللغة ای القوم بهان بکسر تین لغته مستقلة ما دفع بهته
 و کسر النون و مثلاً للاضافة تو آنکه آن است که در و ایشان
 بخورد و لا یشغل باطل الاطعمه لاجل نفسه و بهان بکسر تین
 لغته مستقلة ما دفع بهته و من قال فی شرحه نقلاً من غیره
 مرین تفضیل و بهین تفضیل به فقد و هم لان وضع الیاء
 و النون یس للتفضیل بل للنسبة كما یتیان اوایل کتابت فی
 قول المعص چه زنده پیش باز رو بین جنگ در و ایشان آنکه
 بالضم و التثنی لفظاً ببه تو آنکه آن کثیره اللایحاح فی السؤال

این سید علی
 بفتح کزیران است

قال الله تعالى ومن يتوكل على الله فهو حسبه اي كافيه اول الآية و
يقول الله جل جلاله ويزق من حيث لا يحتسب يروي ان سلم
بن عوف بن مالك الاشجعي اسره العدو فشكا ابودان رسول الله
وم فقال اتق الله واكثر قول الاحول ولا قوة الا بالله ففعل فيما هو
بينه اذ فرغ ابنه الباب معه ما يرمي من الابل غفل عنه العدو فاتفقوا
رابع جه نادان بودم دم مکتب که از بهر روزی شو و مضرب
ندانکه دادار مغت آسان و نیز زرقه من حيث لا يحتسب قال
بعض المشايخ التوكل على الله والحركة بالظاهر لا تنافي التوكل تحقيق
العبادان التقدير من قبل الله تعالى وعن انس بن مالك قال جل جلاله
على ناقه ل فقال يا رسول الله ادعها واتوكل على الله فقال رسول الله
اعظلمها فتوكل على الله قال صاحب المشنوي **بيت** كفت بغيرها
باواز بلند با توکل زانوی اشتر بند پس روی عتاب از من در روی
کردیشیر الا ان القاض خفان في ترجیح الاغنياء على الفقراء مطلقا
وعابته في اطلاقه ثم وجه وجه العتاب الا خصم وكنت اي كلف
توانم ان من تغل بجاهي اندای هم مشتغلون بالبطان و مست
کما هي ثم قال القاض محققا للمحل نعم بفتحين طائفة الهمة للوحدة
چنان که گفته استند قاصد همت و کافر نعمت وصفان ترکیبان
و من قال بالاضافة فقد اخطا بغيره مال را جزینت و بنه ندای
یرفعون و یضعون في خزائهم و جورد و نه ندای لا یصدقون
الربی بل الفتحات یعنی مثلا باران نیارد بانون النافیه ای وقع
الخط و في بعض النسخ ببار و بضم الباء الاولى و هو عید و من

ای کبیر علی

ای کبیر علی

اختاره فقد اختار المرحوم یا جهان طوفان بر ارد بکثرة المطر
وهو ضد القریة باعما و ما نمت خویش بالاضافة ای قدرة المال
از تخت درویش المریة الواحدا التي یمتحن بها الانسان من بیته
ای سپر سندی لا یتفحصو احواله و ارحمادی نقره سند و کویند **بيت**
که از ایستی شد هلاک مرهون مرا هست ای المال بطه للتخفيف للفرق
را از طوفان چه پاک ای لا یغرق **شعر** و رکبات ای رب نساء
رکبات و الاعتناء به علی الموصوف نصب نیای علی المفعولیه
جمع ناقه في هو اوجها حال من المفعول ای حال کون ملک انبیاق
في هو اوجها ای تحمرا و هو جمع هو و ج وهو الخفة ما دامت المرأة
فیها و ضمیر هو اوجها راجع الی رکبات لم یلتصق بفتح النون للجمع
جواب رب الی من متعلق به عاص ای انفس و الکتب بفتحین
جمع کتیب هو الملل المجتمع **بيت** دونان جمع دون جو کلیم
خویش بیرون بر دندای اخراجون من الماء کویند چه علم کرمه عالم
مردند و لیس هم الا هم انفسهم قوی برین صفت که بیان کردم
کما انک تقول به و حکم علی کلهم بهذا الحكم و لیس كذلك بینه
بقوله و طایفه و دیگر من الاغنياء و خوان نعمت قدمه بیان در اول
الکتاب و من یغرض به بناک مع از موضع بیان قال هشام
الصحاح الفارسی خوان بمعنی النعمه و لعله اراد به هنا السفرة هذا
کلامه فاذا نظرت فيما ذکرناه بناک توف ان ما نقله في الصحاح
الفارسی غیر صحیح و صلاهی کرم در داده لفظ در صله و في بعض
النسخ و دست کرم شاده و میان کد تلبسته و ابر و توافع

بیشتر علی

کتاد مقابل بسته طالب نامند و مغفرت ای یطلبون ان یذکر و
 بالتخیر و یغفر لهم و صاحب دنیا و آخرت و وقع فی اخبار المشایخ خیر
 الاعمال با وجوب الاجر چون بندگان حضرت پادشاه علم من جمله کلام
 القاضی مؤید من عند الله و صفی لقول پادشاه مظهر و منصور
 مملکت از منته جمع ز نام الانام ای طبیعه جمیع الناس حامی اسم فاعل
 من الحماة و هی الحفظ و تغویر بعضین جمع تغویر النام المثلثه
 و سکون المبعی و هو موضع الخافه بالفارسیه در بند و سرحد و آنجا
 که بیم بود از دشمن و قبیل المراد بالشغور الفروج ای حافه و فرج
 بلاد الاسلام و است مملکت سلیمان قدم از هذا اللفظ بعینه فمدح
 الملك عدل اسم تفضیل ملوک الزمان هذا مدح معتدل مظهر الیه
 قدم هذا ایضا ابو بکر سعدای ابو بکر بن سعد ادم الله ابامه
 ای احوال عمره و نصر اعلامه بالفتح جمع علم بفتح سین **قطو**
 بدرجای پس لفظ جای فخر کسر این اسم کند مریون کردت
 جود تو با خاندان قدر بیاید آدم کرد یعنی آنک شفق با اولاد
 آدم من آبا بهم خدای بسکون الباء و مبتداء خواست که بهر
 عالمی بفتح اللام و یاء النسبه بجنایه مضارع من جنایه
 بمعنی الرجوع ای اراد الله ان یرحم جمیع الذین هم منسوبون
 الی العالم نه برمت خود پادشاه عالم کرد جان کونک سلطانا
 علی الناس رحمة علیهم فاصح چون سخن بدین پایه رساید ای
 اوصل الکلام الی هذه المرتبه و از حد قیاس با استیفاء
 در کتاد زیندای حکم بالاعتدال بمقتضای حکم ای بموجب حکم رضای
 فضاء

ادیم

ادیم و قبلناه و از ما مضی در کتاد ای تجاوز ناعه و بعد ما جاک
 و فی بعض النسخ و بعد از ما کا محقق من حی کاتة معناه بالترک
 حکایتش مک راه مدار ایضم المیم تخفف من مداراة و هی المدایفه
 که قتی قال و مررت بمداراة الناس و سه مفعول نهادیم بتدارک
 یقال استدرک مافات و تدارک بر قدم بیدر نهادیم للاعتذار و بوسه
 بر سر روی هم که ادیم ای قبل فل و احد من الناس الآخر و وجهه و
 ختم سخن برین دو بیت بود ای ختمت الکلام بهدین البیتین و
 نصحت فیها للطایفتین **قطو** مکن لکر دین لیت بهای الخای
 فیها بحکایت مفعول مکن ای درویش غللی النهر بقوله که
 تیر و خنج بیایه الخطاب و تیره بخت و صف ترکیب کریم بالفتح و
 الکنون مرادف مع و قدیر ادب الاستمرار و من قال متعزاید
 لکن کید فی معنی الکلام تقول خیر عالم بمعنی الکلام برین نسق
 بفتحتین مرادف بضم المیم خطاب من مردان تو اکر بالالفه
 آخره للنساء جود الیه است حکما رنت است معناه بالترک
 چون سکرمه اسور حج الک و لو کتک وارد بخور و بخش بالباء الایه
 ای کل بعض مالک و اعط بعضه و من اورد عبارة المان بخور بخش
 بالباءین اصلیه و رایقه و صحیح القوافی بقوله یواد بسکون اللاد
 و ضم الراء للموزن و بین المعنی بقوله ای کل الطعام الحلال و اعط ما
 فضل کتاد للفقراء فقد اخطأ فی الموضوعین اما الاول فقد اخرج
 اللفظ عن الوزن المعقول الذیج الموزون و اما الثاني فقد قید المطلق
 و خص من غیر مخصص و قد وقع فی بعض النسخ بخور بخش بغير

این کتاد علی

این کتاد علی

العاطفة في دنيا وآخرته بردي بضم الباء اي حصل حظ من الدنيا
 ونصيب من الآخرة **باب هشتم در آداب صحبت**
 الآداب جمع ادب وهو اجتماع خصال الخيرة والاديب هو الذي اجتمع
 فيه تلك الخصال وقد يطلق على معلم والصحة بمعنى المصاحبة **حكمت**
 مال بسكون اللام مبتدأ وانه راسايش اي لاجل استراحتها **عزت**
 خبره **عزاز** خبره **كس الكاف** الفاسي اي جمع كره دن مال الكيس
 الع لاجل جمع المال **عاقب** بيايد الوعد **را** پر سيدند فلما يوجد بعض
 النسخ **پر سيدم** كه نيك بخت كيست و بد بخت چيست وقد يستعمل
 كيست كفت نيك بخت **آنگه خور** بسكون الراء والدال ما مضى
 من خور دن وكشت بكسر الكاف العود من كشتن بمعنى الحث اي طرح
 البذر و بد بخت **آنگه در بضم الميم** اي مات و هشت بكسر الباء اي
 ترك بال **بيت** مكن نمازاي لا تطل بران همچو كس اي على خفض
 شيد كه **پيش نكر** دن لم يعمل عملا ينفعه غلظ النهر بقوله **كه در**
سخت كسيل مال كه دو خور داي صرف عمره لتحصيل المال ولم
 ينتفع به **بيند** موسى عليه السلام فارون را نصيحت كرد
 تا بلكه **احسن** امر من الاحسان لما احسن الله اليك اي احسن
 ال لعباد الله باداء الزكوة والصدقة كما احسن الله اليك بعلم
 الكيمياء **شنيدي** يعني لم يقبل قوله وعاقبتش **شنيدي** قد مر
 بيان و من آخر بيان فلم يحسن وقوله المص **بناشنيدي** يحسن
 سبق بيان **قطعه** آنكس كه بدنيا رود درم خيبر **شنيدي** وحت
 لم يكتسب الثواب بهما **سراقت** اندر سردنيا رود درم كرد

ابن سينا

اي صرف لاسه فيهما **حواصلي** حرف الشد و المقدمه **شنيدي** اي
 سرت تر يدان تنفع از نيوت دنيا جزاء الشراط **بدا** اي باخلق كرد
 كمن كه خدا با تو كرد كه **فيل** **شعر** اذا جاءك الدنيا عليك
 فخذها **على** الناس طرا انها تنقلب **على** الجود **غيره** اذا همي قبلت
 ولا **الجل** بغيره اذا همي تذهب **عوب** كوي بد جذا امر من جاد بباله
 وجود ولا تمنن نهى من المننة وتخليل النهى قولهم فان القايدة
 اليك عايدة و تقديم الجاز **للحصة** والسمع والمص **فسر** بقوله
 يعجب بخت بضم الباء **الزائدة** وخطا اي العطية **وه** بكسر الدال
 وسكون الراء امر من داون ومنتت **منه** بفتح الميم **انما** فيت
 وكسر النون وسكون الراء نهى من نهادون **كه** كائيد **وان** بنو
باري كرد **وقطعه** وحت كرم كجا بوج كرد **بالباء** العود اي نبت
 وصاححا **كادشت** از فلک شاج بالاي او **جان** آثار الثواب
 يرتفع ال العرش **كراميد** واري **بتش** يد الميم **كرو** اشارة الى
 وحت بر معنى التمرة **تور** كاي **ببدا** الخطاب فيها **بمنت** منه كما مر
 آنفا **از** بفتح الهمزة وشد **يد** الراء **از** **تور** وفتة **هر** باي او
 اي لا تقطعه **بر** اي بغيره **لا تبطل** بالمنة كما قال الله تعالى **ايها الذين**
آمنوا لا تبطلوا صدقاتكم باليمن والاذى قيل المننة من ضعف
 المننة بالضم **القوة** **قطعه** آنكه خداي كن **موفق** اسم مفعول
 من التوفيق **شدي** بضم شدي **متعلق** بموفق **انعام** ومضراوة
 معطل **لذا** شنت **انما** الاخرة **للخطاب** اي لم يترك **عظلا**
 من انعام ومضلة **منت** منه **مترتين** آنفا **كه** خدمت سلطان

در کتب که قال الله تعی فلا تمنا علی اسلامکم تحت شمس از و کبر من
داشتت بل الله تعی علیکم ان یدیکم لایمان **حکمت** دو کس هیچ بهره
قد صراحتا مع ان مشهور تعوض بیاید بقوله بمعنی باطله ثانیة
برودای ارتکاب المشقة الباطلة وسیع بیفایده کردند تم بینها یکی
مبتداء الی مال المدححت ای التسهی و عجز و الجمل خیره و دیگر آنکه علم
آموزت ای تعلیم و عمل کرد **قطره** علم یعنی علم را چند آنکه بیشتر
خواند کلف بیشتر اسم تفضیل و من فسد بقوله یعنی زیاده ای
خواند فلم یوف الزیادة چون عمل در نویست نادان بیار الخطاب
نه تحقیق بکسر القاف الاولی المتدرة معناه من انبت المسائل بالذلا
بودای لا یكون تحقیقا ندان شد قوله جاریا یا فاعل بود و یالی یوحی
النوعیة برکتا به چند صفت جاریا قال الله تعی مثل الذین حملوا التوریه
ثم لم یعملوا بمثل الحار جمیل سفارا آن تهی مغزاجه علم و خبر ایس
له علم و خبر که بر و میزست و یاد فخر ای لا یفرق بینها **حکمت**
علم از بهر دین پروردگست فان تربیه الدین و اصلاحه به ناز
بهر دنیا خوردن ای لیسو لاجل وسیله لا تحصیل الدنیا **بیت**
بهره بر خلق علم و زهد فروخت یعنی آن من باع علم و زهد من
الخلق و جعلها وسیله لنیل الدنیا و من قال یعنی آن من قصد
ارادة العلم و الزهد علی الخلق ریاء فلم یوف المعنی من کدر
بکسر الکاف الفارسی فی الاقل و فتح العربی فی الله و پاک بسوت
یعنی احر قبحیت لم یبق منه شیء **حکمت** عالم نابره میز کار ای العلم
الذی لم یکن متقیاً کورست با کاف العربی مشغول در یعنی هو

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

احی فی یدیه شیء یدوی للناس و لا یتدی بنفسه **بیت** بی فایده
بر که در باحت ای احب به یعنی اضاعه فیما لا نفع فیة چیزی خرید
ای لم یشر شیئا و زربینداحت کبسه الباء الصلة ماضی من اندا
تقل عن بعض السلف عن ثلثه اشیا عجز وجودها عالم زاهد و زاید
عابد و عابد متوکل **حکمت** حاکم از حد مدان جمال کبره کان الملكة
الذی فیها العقلاء تحسن لهم و دین اسلام از پر بهر کاران کمال
لغوا کبره مقدر هنا کما عفت کرا ان قاعدة الاسجاع و فلما
یوجد هنا لفظا ید و من اختاره و قال فی شرح مضارع
یافتن فقد اختار المبرجوح و اخرج الکلام من التجمیع و معنی بده
القرینه ان الدین یکمل بالانقیاد یا دشان من بیضت حد مدان
بالاضافه محاج تر نکره حد مدان بقربت یا دشان الی السالمین
اندا احتیاجا الی نصح العقلاء من تقر بهمهم **قطره** بند
البر شیئوی هذا هو المسموح الکامله و فی بعض النسخ بندم اگر
و من اختاره و قال بوصول الهمة فقد ذهب مذمبه و اختیار
المبرجوح ای یا دشان نداء لاحضار حاضره و من قال یعنی
بشنو که قدر ان شیء اصغی در هر دفتر ای فی جمیع الدفاتر معناه
ظاهر و من قال فی شرح یعنی بهر فق غلط هنا کما غلط فی مواضع
ازین بند نیست و المشار الیه مضمون البیت الای جزیر مد
موقعا نهی حاضر من فرمودن عمل ای لا تامل غیر العاقل بالعل کر
عمل کار حد مند بالاضافه نیست قال بعض اهل تحقیق العزان
التبعذ عن ارباب الدول بترك الطمع و نهی النفس و شهواتها

خان

ابن سید علی

ابن سید علی
ابن سید علی
ابن سید علی

بازدم الورع حکمت سه چیز با پادشاهی باقی ماند مال به تجارت
فانه بندهی بالعرف و علم با بخت فانه بنسی و ملک با سیاست
فینسخ للسلطان ان لا تترك العقوبة عن المستحق و لم يند اقال
رحم آوردن بر بدان جمع بدست بر بیکان جمع بیک مقابل بدان
و عقوبت از ظلمان عطف علی السابق جورست بر درویشان
فانه هم سلطان علیهم بیت حشمت را چون عهد کند که مختار الصلوات
التعهد التحفظ بالشیء و بنوازی بیاء الخطاب غیرها بدولت الباء
سببیه توکنه مقصود من کنه می کند فاعله ضمیر خبریت با بناری
بالباء المصدر ای بجمع بشر کنکه حکمت بر دوستی پادشاهان بکسر
الباء المصدر ای لا ضافة اعتماد نتوان کرد و من اختار في عبارة اللتان
اعتماد نشاید کرد و بر آواز خوش گوید کان بکسر الشین لا ضافة غوة
قرمربیانة فی اوایل الکتاب فی قول المص اندک ماند خواجوه غوة منوز
نباید بود که کرد و بود کلاهما معن المصدر که آن اشاره الی دوست
پادشاهان بخیا متبدل شود که تعلیل ما سبق ای بتبدل ذکر خیال
و سوء ظن و این اشاره الی آواز بخوابد ای بالنوم و اراد بالکلام
البلوغ متغیر کرد بیت معشوق بکسر القاف به اردوست رادل
نومی ای لا تجبه و می دمی آن دل کلمه را میخزوفه للوزن بجای
بالباء بن مصدریة و اشباعیه بهمی بکسرة الباء الصلوة والنون
الاصلیة و الباء للخطاب فی آخری المصراعین و معنی البيت بالترک
بیکه دوستی معشوقه کوکل و نیز بین کرد بر رسک اول کوکل آیر لغده
قورین فلما عرفت معنی البيت فلا تمتفت الی قول من قال ان الباء

این سید علی

این سید علی

فی آخری المصراعین اشباعیه ای حصلت من اشباع کسرة ما قبل حکمت
هر آن سری بکسر الین و تشدید الراء و بقاء الوحده النوعیه که داری
بیاء الخطاب با دوست در میان منه ای لا تضع بینک و بینه یعنی لا
تغشیه چه در آن که وقع دشمن که در فاعله ضمیر دوست و هر بدی و فی
بعض النسخ و هر کند که تواند بدشمن مرسان ای لا توصل الیه بجد
که وقتی دوست شود حکمت رازی که خواهی زبان ماند بفتح النون
باکس در میان منه اگر چه معتمد بود یعنی آنکس که هیچ کس بر سر
بالکس و التشدید توارز تو مشفق تر نباشد قطو خامشیه قدم بیانیه
به که ضمیر اراد بکسر و کسر الراء للاضاقه الی قوله در خوشی چون
باکس گفتن و گفتن که ملوی ای الکسوت اولی من ان تولى ترکه
لاحد و نقول له لا تفعل هذا الی کما قیل بیت سر خود با یا خود
گفتن نباید زان سبب مبار را مبار بود از بار بار اندیشه کن
ای سلیم آب ز سر چشمه سبذ یعنی ای شخص سلیم الطبع احسن الماء
من اول الین که چو به بضم الباء الفارسی شد الظاهر ان فاعله ضمیر
آب یعنی اذ اکثر الماء بالجر باین من العین و صار نهی که نتوان بکسر
المصدر و ضاف الی مفعولاً علی جوی و اذ عرفت المعنی الظاهر
فلا تمتفت الی قول من قال قوا جوی من قبیل تنازع الفعلین
اذ یحتمل فاعله شد و مفعول بکسر بیت سخنی در زمان شاید
کوفت معنی گفتن که بهر بفتح الین بفتح الهمزة و ضم الهمز نباید لغت
ای لا ینبغی ان یقال القول الذی لا یصلح ان یقال بین فی الجمع حکمت
دشمنی بیاء الوحده ضعیف که در طاعت آید ای یظهر الایة

این سید علی

و دوستی نماید عطف تفسیری مقصود وی اشاره الی دشمن
 جز آن نیست که دشمنی بایجاد مصدری کما فی دوستی قوی کرد و باینکه
 الفارسی و کلمه اند المقول ما بعده بر دوستی دوستان بکسر الباء
 المصدری اعتماد نیست کما قال علی رضی الله عنه اخوان دمانا جویان
 العیوب تا بملق بکسر التوافق دشمنان چه رسد من جنس الاعتماد
 ای لا یصل شیء منه علی تعلق الاعداء حکمت هر که دشمن کوچک
 با کاف العرب و الجیم الفارسی ای صغیر را حقیر شمارد ای بعد الی الی
 ضعیفا بدان ما مد مطایع من مالتن که آتش اندک را مهمل
 که آرد ای لا یطفئه و لا یخاف من احراقه **قطعه** امروز بکشت
 بضم کاف العرب امر من کشتن چومی توان کشت ای لا توخره کاش
 چو بلند با نون بعد اللام آورده اهل اللغة فی باب المضمره و من قال
 بغتتین فی الفصیح فقد تقول شد و من قال بکذا فی النسخ التی
 وصلت الینا فلعله لو قال شود بدل شد لکان الوزن مستقیما
 بلا تکلف فقد غفل عن الوزن الصحیح و التکلف الصیرح همان
 سوخت ما بین فی الاصل و مخناه بنا الاستقبال لوقوعه فی غیر
 الشرط مکنه که نه کند کمان را مرهون دشمن بتیسری توان
 و وحی لفظ دشمن فاعل کند و ما بعده صفت له و من قال
 قوله دشمن فاعل لما بعده بحسب المعنی علی سبیل التنازع کما لا
 یرجع فقد ارتکب فی بعض کلام امر الایر تضییع من لادخ موقه
 بالحبوب الت ترکیب کما لا یخف **حکمت** سخن در میان دو دشمن
 چنان گوی که دوست شرم دون نباشی میان دو کس جنگ

ای نیند علی
 ای سید علی

ای نیند علی

دشمنی

چون انتر است و الفاء ترادوا بالخطبه سخن چین بکسر النون الثانیة
 للاضافة و وصف ترکیبی معنی التمام بدو جهت صفته بنیزم کس و وصف
 ترکیبی من کشیدن است فاما جلال نیز داد بینهما بسبب عینیت
 کذا بن و آن ای احدیها و الآخر خوش و کباره دل بالمصاحبه
 و فی بقیه الواو و سکون الباء و ضمیر غایب علی الی سخن چین
 اندر میان ای نجا بینهما لوجهت بالكاف العربی کما یزعم کبوره
 حاله و محلی بقیه الی و کس الجیم میان طرف دو تن ای بین سخن چین
 آتش او و سخن ای ایقاد النار را عقلت یعنی مقتضای عقل
 نیست خود کلمه را مقدره در میان سوختن کانه تقلیل **قطعه**
 در سخن بادوستان آیمسته باش ای لا ترخ صوتک و لا تقش
 ترک تا نراند دشمن خوخوا گوش ای لا یسمع قولک پیش
 دیوار آنچه گویا هوش داری لا تغفل تا نباشد در پس دیوار
 گوش **حکمت** هر که با دشمنان دوستان خود بکسر النونین آوی
 کند و بعضی نسخه صلح کند سر آزار دوستان بکسر الایهین آرد
بیت بشوی امر من دشمن ای خردمند از آن دوست دست
 کنایت عن ترک الصحیحه و الالفه که با دشمنانست بود همسخت
 ای بجای سر **حکمت** چون در امضای کاری و اجرای عمل متردد باکی
 بین آن تفعل و تکر آن طرف اختیار کن که بد آزار تر بر آید
 کلمه تر للتغضیل هنا کما تر و **ارایت** با مرد بقیه الجیم و سکون الدال
 سهول ضد صعب گوی امر من آفتان دشوار مگوی نهی منه بالک
 در بکسر الایهین یا بصلح زنادی یقرع باب الصلح بکس چوی **حکمت**

تا کار برز بفتح اباء الصلته برمی آید ای ادا حاصل الامر بالذوب
 جان در خطر بفتح الخاء المعجم والطاء المهملة نهادن نشاید ای مایه
 من ضرب المال ليدفع الغرب من الروح كما قيل ان المال وقاية
 للنفوس **بیت** چو دست از مهر جلیقی در گسست بضم الكاف
 الفارسی ماضی مجهول من گسستن و یقوای هنا بفتح الهمزة اللغوية
 والمعنی اذ لم تظفر بحیث جعل حلالست بر دن شمید دست ای
 حل کرد الا خلاص بالمضاركة بالسيف كما قيل آخر الخيل السيف
حکمت بر خردشمن رحمت ملن که اگر خرد شود بر تو رحمت نلند **بیت**
 دشمن کلمه را مقدرة چو سنی ناتوان ضعيف لاف از بهر تفتین
 الشارب و کس التاء للاضافة خود من نهی من زدن ای لا تکلم
 منبهة عن التصلف والغور اعتناء اعلی قوتک مؤنث است در
 بر اخوان و کذا الباء في قوله در پیر من تعلیل للنهی
حکمت بمر که بدی بیا و الوحدة بکشد بضم الكاف العوای خلق را از
 بلای او من ظلمه بر لم ندای یخلصهم و هذا انعام علیهم و اورا
 از عذاب خدای اذ لو لم یقبل لکان یؤذی الناس فی عذاب بنه الاخرة
قطع پسندیده است بوصول العفة بخشایش ولیکن مرهون
 من نهی من نهادن بر ریش بکسر الشین للاضافة ای جراحت خلق
 آزار بسكون القاف والراء وصف ترکیب مرهم مفعول النهی
 ندانست آنکه رحمت کرد بر عار و لم یقبل لکان کلمت بر فرزند
آدم حکمت نصیحت از دشمن پذیرفتن ای قبول النصیحة من العدو
 خطاست لانه لا یرشدک الا الخیر ولیکن شنیدن رواست

بلا حسن تا بخلاف آن اشاره الی نصیحت که کلمتی که برین صورت است
مثنوی حد کن ای اجتنب ز آنچه دشمن گوید من الامر الذی یقول
 العدو ان کن افعله که بر زانوزی یعنی لولم یجتنبه تندم اشذ
 الذامه حتی تضرب علی الکره دست نفا بن با التکره معبوتی
 ان کرت رشتی بیا و الوحدة نماید فاعله ضمید دشمن راست چون
 تیه صفه راه از ان بمر که بفتح الكاف الفارسی امر من کردیدن
 ای ارجع عنه وعن قاله شرحه اعرض عنه لم یات بمعنی اللفظ
 اعرض عنه و راه دست چپ که **حکمت** حشم بسكون المیم مبتداء
 پیش بالباء العریضه از حدت شدیدا الدال فی الاصل و حشت ای
 نفوت آرد خیر مبتداء مثل هذا قوله و لطفه و وقته سبت
 بمر در تم بین الحاله المعذرة نه چندان درشتی بالباء المصدر
 کن که از توبه کردند بالكاف الفارسی و نه چندان نری کن که
 بر توبه و شجیع شوند و یقولونک **مثنوی** درشتی و نری
 بهم بفتح تین دره است قدم باء الصلته علی حرف الظرف حو
 فاصد بالفاء من الفصد که جراح ای الفضا د جراح یجرح الوقی
 و مرهم است قوله مرهم و وصف ترکیب درشتی تکره دفاعه خردند
 ای الا یاخذ العاقل الحشونه پیش ای امامه نه سستی ای الا یخذه
 ایضا که ناقص کند قدر خویش و یدله نه مرهون بن رافه و نه
 نهاد یعنی لا یجعل نفسه التعظیم والایترفع بحیث یوجب النفرة نه
 یکبار ای با کلمتیه تن در مدلت و بعضی نسخ زبون دهمد
دیگر شبانه بضم الشین المعجمه و تخفیف الباء بمعنی الرعی و

ابن سید علی

الیاء للموحدة با بر کفت ای قال لابی ای خردمند مقول القول
 مضمون المصراع الثانی تعلیم ده بسكون الیاء امر من دادن پیرایه
 یک بند بالیاء الفارسی بکفا فاعله ضمیر بر یک مردی بالیاء المصداق
 کن نه چندان مرهون که کردد بالكاف الفارسی حمیه بکسر الجیم الفارسی
 البریة لک نیز ندان **حکمت** دو کس دشمن مملکت و درین اند تم
 بنیزها بقوله بادشاه به حلم و زاهد با علم فیه لغو و شرم **بیت**
 بر سر مملکت بالضم والسكون مباد و دعاء علیه ان مملکت بفتح المیم و کسر
 اللام فرمان ده و وصف ترکیب صفت للملک که خدایا نبود فاعله بنده
 فرمان برداری لایکون تدع عبد مطیعاً **حکمت** بادشاه باید که تا
 بخدی چشم نه اند بفتح النونین مضارع منع من راندن که دوستان را
 اعتماد نماید خوفان صولته تم بین حکمت اخری آتش چشم اول در
 خداوند چشم و هو الذی بغضب اعدای یقع فیه و فلما هیوت المراء
 عند الغضب حرکه الروح الی الخارج دفوق یس الی بعد ذلک
 زبانه بفتح الزایه و ضمها بالترک اودیالک بضم رسد یا نه رسد **مشهوری**
 نشاید ای لایبغ یعنی آدم بکسر المیم للاضاحک زاد و وصف ترکیب
 معناه بالترک طبر اقدن دو عیجی که در سر کند فاعله ضمیر بنی آدم کبر
 ندی و بادای الهوی ترا با چنین کرمی و سر کشی ای بیگانان یک
 زبندارم ای لا اعلم از خاک و باد آتش **قطره** در خاک بلیقان
 بفتح الیاء الموحدة و سکون الیاء المثناة و فتح اللام والقاف اسم
 مملکت بر سیدم بفتح الراء بعبادی بیاء الوحده کفتم مر بتر بیت از
 جابل پاک کن ای طهرت کفنا بر و بضم الباء و فتح الراء جو خاک

تحمل کن ای مقید ای عالم یا هر چه خوانده من العلوم همه در زیر خاک کن
 فان موجب العلم هو التواضع و اذا لم تکن تعمل بعلمک فاترک علمک ولا
 تلتفت الیه و لاتعد نفسك عالماً **حکمت** در خوی بسكون الیاء یعنی ازل
 الذی کوی الخلق و دست دشمنی بیاء الوحده النوعیه کفایت
 که بر جا که رود فاعله ضمیر در خوی از جنک عقوبت او اشاره الی دشمنی
 خلاص نیاید **بیت** اگر دست بلا یعنی فرار امنه بر فلک رود در
 فاعل رود دست خوی بد خویش بالاضافات در بلا بتدقیق
 الزجر **بیت** قجوب بلادن اگر کو طره چو بد خوی یا وز خونین او را
 بند بلا ده قلوب **حکمت** جوینی بیاء الخکایک در سپاه دشمن تفرقه
 و عدم الاتفاق افساد ماضی تو جمع باش ای کن علی جمع قلب و صفاء
 خاطر و کز جمع شوند ای تیقون توازی پریشان و من الایهزام اندیشه
 کن و لاتغفل **قطره** و امر من رفتن باد و ستان آسوده بشین ای اجلس
 مستی معهم جوینی در میان دشمنان جنگ فانه لم لا یقدرون علی
 ان یضروک و کز بسنی که با هم کل واحد منهم مع الآخر یک زبانه عباره
 عن الاتفاق و الكلام و الاتحاد المرام لمان رازده کن للقتال و بر معنی
 علی باره یعنی ریحل الحصن و جداره بنا بر امر من بردن سنگ **حکمت**
 دشمن چو از همه حیلتی در مانت ای اذا عجز العدة عن جمیع حیل سلسله
 دوستی بجنباند ای بخر که با و المراد انها بری نفسه ان تصدیق یس انکه
 بالكاف الفارسی و سکون الیاء بدوستی بالیاء المصدری کایرنا
 بالمکاید کند که دشمن نتواند که در جمع کردن **حکمت** سار بر دست من
 بکوب بالكاف و الباء العربین که من کوفتن و قدر نیان نه الباب

و اتفاقاً قال
 قد نبی و یبع الفوس
 و یبع الفوس

اشع الحکایه انج اولها درویشی را ضرورتی پیش آمد و من
 اخطا و بناک اخطا و بنا اینها چیست قال بالباء الفاسی که از احدا
 الحنین بضم کاء و فتح الباء الاولی و سکون التانیة تشبیه
 الحنی والحسن مؤنث الحسن و یغذر الموصوف بحسب اقتضاء
 المقام ای احدی الفانیة بین حالی نباته کما بین لقول اگر این
 اشاره لا دشمن غالب آمد ما کستی و کذا و اگر ان اشاره لا ما
 غالب آمد از دشمن رستی بفتح الراء و الباء فیها الخطاب و کلوا هذا
 منها احدی الحنین بیت بروز معرکه ایمن مشور حضم ضعیف
 ای لاثمن یوم الحرب من الحضم الضعیف که مؤنثه بر ادق علی
 ضمیر حضم ضعیف ای بجزج و مانع الاسد جودل زجان برداشت
 ای رفع قلبه من الروح یعنی اذا تبین موتة حکمت خبری بباء الوجدان
 که در آن بباء الخطاب دل بیازارد و وصف خبری تو خاموش باش
 یعنی لاخبره تا دکری یرید غیر که بیار بیت بلبلاندا خرده
 رها بیار فان البشارة یلیق ان یصدر منک خبره بالاضافة بیوم
 سکون الید طیر معروف قدر بیار بار گذار بالترکه که وقو حکمت
 پادشاه را بر حیانت کس واقف مگردان ای لاخبره من حیانت
 مگر آنکه بالكاف الفارسی فی الالفاظ التثنية که بر قبول کل وانق ای محمد
 باش یعنی از عمل بقولک و اگر نه بر هلاک خود همی کوشی و بنوا جرب
 بیت بسیج بالاضافة سخن لقیان ای التهاوی للکلم انگاه کن
 یرید آنک اشعخ الکلام فی وقت که دل از در کار گیرد مکن ای یوتر
 حکمت بر رصیحت خود رای بکسر التاء مضاف الی مفعول

و خود رای وصف ترکیبی بین من نصح المرحل الذي یعمل بزاره و لا یقبل
 نصح غیره می نهد او خود ای ذلک الناصح و نفسه نصیحتی که نصیحتی که
 مثل آیه نکر و الباء للوجه ای الی الناصح آخر محاجت حتی بقول له
 الناصح لم نصح المرحل الذي یعمل بزاره فان نصی که اضاعة الکلام
حکمت قریب اسم من فیه فغان دشمن خود بضم الخ یعنی لا تقبل احد
 العدو و عور مداح محر بغتتی بین من خریدن که ابن ای العدو دام
 زرقی بفتح الزاء المعجوب و سکون الراء المهملة الراء و عدم الحدفا
 نهاده است که تقریر بکسوان مداح کام طبع بالكاف الفارسی کشاده
 لیاخذ من مالک شیئا احمق راستیست مصدر من ستون خویش
 آید مثالی چون لاشه ای المیت و من قال لا غرق غفل که در عیش
 و می خطاب من دمیدن کما یفعل القصاب قریب یعنی سیمان نماید **قطر**
 الاحرف تشبیه تاشنوی خطاب نفی بزاره النهی مفعول مدح مضافا
 الی سخن کوی وصف ترکیبی که اندک مایه نفعی ای نفع قلیل البضاعة
 از تو در رای یر چونک اگر روزی بیاء الوجدان مرادش بر نیاری
 ای لا تخصله دو صد چندان یعنی مقدار ثابته مثل مدحک عقوبت
 بر شمار رای بعد عیوبک اکثر مدحک **حکمت** متکلم راناکس ای احد
 عیب نکید رای فی کلامه سخن صلاح نپذیرد ای لا یصیر کلامه
 صحیحی ملیتی **بیت** مشوعه بر حسن گفتار خویش اینها التکلم
 بجهتین نادان بالاضافة و بنار خویش عطف علی حقین **حکمت**
 هم کس را عمل خود بمال نماید کس نطن بنفسه و فرزند خود بمال
قطع یکی چه بود و سلمان نزع می الی حکایه چنانکه جزوه گرفت

این سبک علی

از نزع این نام استجوابا بطیفة قدره او ابل کتاب از بعضی
گفته مسلمان کبریا و قباله من بفتحین بمعنی مکتوب القاضی وقد
مردست نیست ای لولم یکن صیحا خدا بانداء جهود ویدارم و فی
بعض النسخ جهود و در انم جهود گفت بتوریت می خورم سوگند بفتح
الین الماهله و الکاف الفارسی بمعنی الیهین اکثر خلاف کتم
بمحو نومسلمانم و الیهودی بجدیدینه المنسوخ صحیحاً کما لیسوا
زمین بمعنی زمین کتبه عقل منعدم که درم هوانا بخود کمان
نبرد بافتخات هیچ کس که نماند ای المایطن احدانه جا بل حکمت
ده آدمی ای ششم من الانسان برحوالیه و بالجم الفارسی بمعنی
السفة الصغیره و بعض النسخ بر سغه و بخوردای الطعام
و دو سک بر حیفه و در بعض النسخ بر مرداری بر سفتخین نزل
ای لایتمون العشرة خریص باجرای ای مع وجوده که سناست
جایع و قانع بنام سیر مع قلته لقاعة بیت روده و بالذال
المعبر علی الاصل و بالمهله استعمال تناسک بمعنی معاضیق بیان
تهی ای حال من الا دام بر بضم الباء الفارسی کرد و الکاف الفارسی
نعمت روی زمین مع کثرت با پر کندای لایعلاء دیده و سنگ مفعول
و هذا کنایة عن کمال الحرص **مشوی** الایات الاتیة للتصحیح
المتقل و لیدست تتمه السابق بدرجون دور بفتح الال عمش
منقطف است ای تم زمان عمره مرالین یک وصیت کرد و بکذاشت
بمعنی مات که شهوت آتش است از وی سپر میزدن بر زمین
بمعنی الاضواء بخود بر آتش دوزخ ملن نیز معناه بالترک

بمعنی زمین
بمعنی زمین
بمعنی زمین

کنده او ز که جهنم او دین تیز المیر و من لم یعرف المعنی و اسلوب
الترکیب قال یعنی ممکن بر سبیل استحال و قد جعل تیز صفة آتش
یعنی خود را ممکن بر آتش تیز که آتش دوزخست هذا کلام در آن
آتش نداری طاقت سوزای القدرة علی الحرارة بصیرت بیاء الحولة
برین آتش زن امر و ز قول زن امر من زدن و قول آیه مفعول
مفعول **حکمت** هر که در حال توانای ای الاقدار و الحاقه نیکوی
بالباء المصدر فی غیره الکنایة فی غیره در وقت ناتوانی نسخ کما الاول
ببندیت بداخته تر ای استخوسته الطالع از مردم آزار
بکون المیر و الراد و وصف ترکیبی نیست غلله بقوله که رور
مصیبت گشتن یا نیست **حکمت** و جد نماند بعض النسخ
جان یرید به حیوة در حمایت یکدمت ای و حفظه فاذا انقطع عود
المیر و دنیا وجودی بیاء الوحدة میان دو عدم احدی عدم سابق
یقال لعدم قدیم و الآخر عدم لاحق یقال لعدم حادث دین بدینا
فوشان خردای هم حرم بر ادب الملق و یدل علیه قوله یوسف را
بغوشند تا چه خرد خدای استحق من خریدن قال الله تعالی الم اعهد الیکم
یا بنی آدم ان لا تعبدوا الشیطان العبد الوصیة و عهد الله تعالی
ما نصب لهم من الحج عقلاً و سمعاً الامر بعبادة الزاجرة عن عبادة
غیره و جعلها عبادة الشیطان اطاعة **بیت** بقول دشمن
بالکسرة المنخلة للوزن بیان دوست ای عهد بشکسته بیاء الخفاء
بیان امر من دین بالباء الزیادة فی اوله که از که بریدی و بالکسوی
حکمت شیطان جیم باخصان بر می آید ای ما یوافقهم و لا یخافهم

ومن لم يعرف المعنى المراد قال ولا ينفع من الفصد اليهم سلطان
باملسان كالاول ومن لم يعرف المعنى سكت بنا والمقصود ان
قرناء الشيطان هم الفسقة والمفلسون من الخيرات والابوهم
الذوق **متن** واما من امدته اي لا تقض الكفة نماز است و تارك
و وجوده في بعض النسخ كوجه ديمش زفاق و فو باز است بمعنی
المفتوح بنا لوال اصله او كما عرفت مرارا ومن قال يعنى كما عرفت
مرارا لم يأت بالتحقيق فرض خلاص كذا رد اي لا يذوق فرض الله
وهو الصلوة او فرض بالكاف تو نير عم ندارد **حکمت** مخرج زود
بر آيد اي يحصل سرخا و نيايد اي لا يتوز زمانا طويلا و جليمان
كوتاه كرهت نير ابا بود و غير **قطعه** خاك مشرق
شديد لم كه كند مرون بچهل سال كاسه و صينع وهو اما يحصل
بالتعجب الكثير في الزمان الطويل ولهذا ثمين صدره و زى كند
اي يجعلون مائة في يوم واحد و بغداد و هو قليل التعجب كثير الوجود
في الزمان اليسير لاجرم يمتش هي سبي **ديكر** مر عك تصغير مرغ
از بيضه مرون قربان حركت ايد و روزي اي رزق طلبه و آدمي
بچه اي الولد الصغير **حکمت** از عقل و تميز يعنى ان الفرح اذا اذراكا
من ابن آدم في اول الحال فان الفرح اذا خرج من البيضة يخرج و
يطلب الرزق و ابن آدم اذا ولد لا يتحرك و لا يعقل ثباتا و يحصل له
الفضل بالتدرج ولهذا يفضل على المخلوقات انكنا كاه كسي
كشت اي الذي صار فردا كاملا من نوعه دفعه من غير تدرج
كالفرخ مثلا بجزيرى نرسيد من مراتب الفضل و بين اشارة الى

ابن سينا على
ابن سينا على
ابن سينا على

آدمي نجه بنماين فضيلت بگذشت از عجز چيزه و وصل الى العالم
بالتدرج الكبرية بهذا الهزة و كسر الكاف الفارسي اي الزجاج هو جاست
اي يوجد في كل موضع هذا الكلام ادعاه للمبالغة و من لم يعرف المعنى
التميز قال في شرحه يعنى در مواضع كثيرة موجود است اذا كان كلمة
از معنی من الاجلنية و من لم يعرف جوهر المعنى قال في شرحه از ان
سبب قدرش نسبت لانه ليس بنا در ثمين لعل **حکمت** از شوار يست
آمد از امت عزيمت **حکمت** کار با بصيرت ايداي الامور تحصل
بالصبر و تسجل بسر و آيداي الذي يستعمل يتبع على اراسه
و يسقط **متن** بچشم خویش دیدم در بيا بان مرون كه برد
اي الرجل الذي يسافر استمر في موضع الحال بگذشت از شبان
صفة مشبهة من شبانيدن سمنه بفتح سين و سكون النون
بمعنى الفرس الاصفر او الملقون بلون الورد او الذي يركب بالسرجه
بايداي سريع المشي صفة سمنه و قد مر مرة في البار النانك انك قد مر
بنا في التبا. ال. ا. في قول المصلح سبب تازي دو نك رود
بشتاب فر و مانند سكون النون شتر بان همچنان است هي
راند **حکمت** نادان را با از خاموشي نيست انيس للجاهل بخلطة
اولي من السكوت اگر اين مصلحت بدست بياره الحكاية نادان
نبودي **قطعه** چون نداری کمال و فضل آن به مرون که زبان
در زبان و من قال بدار در سخن يليق ان يليق ان يقال له زبان
در زبان نکه داری اي لا تسکلم آدمي را زبان قصيد کند اي يظهر
جمله همچو مغز اکا بجو الفزى لالت لا سبک است اي الحفة

ابن سينا على
ابن سينا على

ابن سينا على

الشدیده **دیگر** خری را بلهی تعلیمی داد لیسطق بر و اصله
 بر وای علیه بر زاید صرف کردیم دایم کل حین حکیمت الضمیر اجوال
 ابلهی گفت ای نادان چه کوشی بالكاف العربی درین سهوا بفرس
 امر من ترسیدن از لوم لایم ای تو بیخه نیاموزد بهایم از تو گفتار و هذا
 ظاهر تو خاموشی بیاموز از بهایم و مثل هذا العمل یقع من الجاهل
مشهور هر که تا مل کند در جواب ای فی الکلام بیشتر آید سخنش با
 صواب و هذا معلوم یا سخن از امر من آید چون چو مردم کالادی
 بهوشن تعلق بآر و ما قبل از شرحه کالجل العاقل فاسد یا بنشین
 هر چه ای چو سخن مقصود من خاموش **حکمت** هر که با دانسته از خود
 بخت کند فی المسائل العلمیه تا بدانند که داناست و افضل منه بدانند
 که نادانست فانه کف به جهل ان بیاحت با علم منه **بیت** چو در آید
 بر از تو بی سخن متعلق بدرا آید که چه بدانی اعتراض کن **حکمت**
 هر که با بدان جمع بدانشیند ای بحال هم و یصاحبهم یکی بنیند
مشهور که نشیند فرشته دای واحد من الملئکه با دیومریون
 وحشت آمد و حیانت و رویا کسره المجره از بدان بگویند
 نیاموزی غلامی بگوید کند که کمالا یفعل الذنب یوشین
 دوزی بالترکی او یکجلیک **حکمت** مردمان رابع نهان اشکار
 ملن ای لا تقش که مرزبان سوار سانی و چو در ابر اعتماد فان
 سایر الناس لا یعتقدون علیک فی امانه ستم **حکمت** هر که
 علم خواند بسکون النون و عمل نکرد بهوجبه بدان مانند بقره النون
 که کا و ابالكاف الفارسی را ند بسکون النون و خم بیفتانند

ابن سید علی

فضاع غله **حکمت** از تن بدول ای الشخص الذي لا قلبه ولا تفکر
 فی العاقبة کما تنباید من کان له قلب و لقی السمع و هو شهید
 و یوست به مؤثر کما یوزن الی اجاعت را نشاید و لا یباع **حکمت** نه
 النیة مع صرف المجموع هر که در مجادله و النزاع چست بلجیم الفارسی
 در معامله درست **بیت** بس باباء العربی بمعنی کثیر قامته خولنی الی
 قدر شقی که زیر چادر بفتح الدال بمعنی الخیمة و الستر الذي یعرف
 بدار الروم حجار و المراهنا هو الله باشد چون باز کن ای تقی ما در
 ما در باشد یعنی بخور سینه **حکمت** اگر شرب با همه قدر بودی ای لوکان
 جمیع الیالی الیله القدر شب قدر بودی **بیت** که سنگ تمه
 لعل بدخشان بودی الیاد للحکایة فی المواضع الاربعه بسقیمت لعل **حکمت**
 و سنگ یکسان بودی فالقدر قلة الوجود لانه هر که بصورت
 نیکو سیرت زیبا دروست هذا کالتسابق لفظا و قریب من معنی
 کار اندرون دارند پوست ای العمل للباطن لا للظاهر و معرفة
 الباطن عسیرة **قطعه** توان شناخت بمعنی شناختن سید محظدر
 شمایل مردم هون که تا کاش رسدست یا بگاه علوم ای مراتب علوم
 و لرباطش ایمین مباحش و عده مستوفان معارفه الباطن
 ام صعب فلایا من که خبت نفس نکردند سالر با معلوم **حکمت**
 هر که با بزرگان جمع بزرگ بستند ای یغاندهم بالمجاورة خون خود
 ریزد و **قطعه** خورشید را بزرگ می بینی لغو که راست گویند یک
 کلمه را مقدره دو سید اوج بضم اللام و الحیم العربی احوال زود
 با شمی شکسته پیشانی باباء الفارسی فی اوله و الیاد الاصلی

في اخذ بمعنى الجبرته توكل بازي بسلكي باقوج مشترك بين العجم
الروم بمعنى الكلبش **حکمت** بوجه ايشيرت بضم الميم باسمتهير كما را
حردندان نيست فان كل واحد منها خطر عظيم **بيت** جنگ و زور
اورى مکن با مست فانه باخذ بالعنف پيش سريلکي اي مع السکران
در بقل بفتيحين نه بکسر النون امر من نهادن است **حکمت** ضعيفي که
با حوى ولاورى بفتح الواو والياء المصدر في معنى الشجاعة کند
ويقال بالمجارية يارد سمنست در بملک خویش اي هو معين عدوه
في قتل نفسه **قطو** ساير پرورده اي الذي رتب في الفل را چه طاقت
ان اي ليس لفرقة که رود با مبارزان جمع مبارز وهو الشجاع الذي
يروح الى المعركة يقال وكذا استت باز و وصف ترمکي اي ضعيف
العقد بجهلي فلند بفتحة الكاف والنون مضارع من اکلند ن بوجه
مفعول بامر و امين چنگال **حکمت** هر که نصيحت نشنود سمرامات
شنيدن دارد **بيت** چون نيايد نصيحت در کوشش تقدير الكلام
نصيحت در کوشش کرت سوزشش و تو بجه که خاموش **حکمت**
با هنران هنرندان را ستوانند و دين معناه بالترکه کوره بانه
همچو کاني بازاری سکه حکاري را بنيند مشغله ببارند بالباح
و پيش آمدن نيارند **حکمت** سفله قدر بيان چون بهنر با
کسي بر نيادي لا يقابل ولا يغلبه جيبشش الضمير راجع
لاکسي در پوسين اقدای ينسب اليه الجبث ويدقه **بيت** کند
هر اينه عيبت بکسر العين و هي ان تکلم خلف انسان ستور
بما يقدر لو سمع فان كان صدقا يسم غيبته وان كان كذبا

بسمي هتانا حسود کوزه دست و عا جز که در مقابل اي في مقابله
المحسود نکشش کنگد بمعنی احسن بود زبان مقال **حکمت** اگر جور
شکم بستی بعد لو کم کين طلب الطعام بالا برام بهر مری در دام صياد
نيقادی بکده تر قی من صياد خود ام نه های ظلم بوجده بعض
النسخ **بيت** شکم بند دستت و زنجير باي فانه سبب لعقد ما
شکم بند و صف ترمکي نادر پيرستد خدای **حکمت** چکمان دير خورند
حتى يحصل الحضم الكلي و عابدان بيم سیرای لا يشبعون شبعاً
قوتاً و زابدان تاسد بالفتح رفق بفتحة تين بفتح الروح و جوامان
تا طبق بر که بزمن بين ايدهم و پيران تاعق بلند اما قلندران
چندان که در معده بکسر العين و سکون جاي نفس نماه بفتح النون
و بر سه روزي کس بکسر الياء الاصلية **بيت** اسير بند شکم را
دو شب تکبير و جواب اي الايام الليلية المتواليين شبي از معده
چو سنگ اي مثل الحجر من ثقله الطعام شبي و لتكلى لعدم الطعام
حکمت مستورت باز نان تبا هست بمعنی باطل و سخاوت با
مفسدان کناه **بيت** ترخم بر ليک تير دندان و صف بکند
سنگاري بود هر کوسخندان الي الشقوق على العالم ظلم على الضعفاء
حکمت هر که دشمن در پيش است اي کان جيت بقدر عاقله
نکشه بضم الكاف دشمن خویش است **بيت** سنگ در دست و مار
بر سنگ اي الحجر اذا كان في يدك و الحية على الحجر الاخر جيت بهر قلند
خير بکسر الخاء المعجمة بمعنی ضعيف را به احدی الياء من مصدر تير
بود بل فکر فاسد قياس و درنگ اي التوقف و کر و هر که خلاف

این مصححت دیده اند و گفته اند در کتب بندهای ای الذین مشربون
 الالقید و المراد بهم المشربون و من قال جمع بند فقد غفل و بعض
 النسخ بندها کان نامطل او کتبت بحکم آنکه اختیار باقیست توان کشت
 بالضم مع کشتن و توان هشت با کسر بمعنی هشتاد یعنی ترک کردن
 اگر نامطل کشته شود محتملست که مصحح فوت شود که تداک مثل آن
 ممنوع باشد **مشهور** نیک سهلت ای اشده سهولت زنده در جان
 که بمعنی کردن کشته را باز زنده نتوان کرد و لهذا شرعاً عقلست
 صبر تیر انداز و وصف ترکیبی که چورفت فاعله تیر انداز متعلق
 بقوله رقت نیاید باز ای مره **حکمت** حکیمی که با جهال افند
 ای مجتمع معهم اتفاق باید که عزت توقع ندارد فافهم لایعوفون
 قدره و جاهلی که بزبان آورد و کثرت الکلام و طلاقه اللسان
 بر حکیمی غالب آید عجب نیست که سگست جوهری را می حکمت **بیت**
 زنج ای لیس عجب که فرورد الفسش الضمیر راجع الی اقول المصراع
 الاخیر اعنی عذیبی غاب بسكون الباء مبتداء و همفش خبره
 و الجماد صفة عذیب و اعلم ان لفظ ففس بالین و آخره فاس
 و بالصاد عذیب کما بینا فی الباب الخامس و من لم یعرف هذا تحقیق
 قال و یوف من هذا الکلام ان ففس آخره بین و قد ذکره الجوزی فی
 باب الصاد **قطعه** که مرند را باش قافریان در حکایت دزدان
 عرب جغای بیاء الوحدة بندای او وصل منهم الیه سوء ادب
 و ضرة تادل تویش نیاز د بالهم و درسم ای لقبض و قد مر
 نشود فاعله ضمیر مرند و ذکره مقام التحلیل سنگ بکوه را کلاه

این بند علی

این حکایت از طویل را
 باران علی

زین شکستیک الشین و مفتحتی الکاف و النون قیمت سگس بیاید
 لایه و اذ قیمت الجوز عطف علی سگس بفتح الکاف الیه ای ناقص شود
حکمت خرد مندی بیاء الوحدة را که در زمره و اجلاس جمع جلف ای
 جلف خلیفه الطبع و فی بعض النسخ او باش سخن صورت بند و فی
 بعض النسخ بند شکست بکسرتین بمعنی عجب مدار که او از بر بط
 بفتححتی الباء وین اوضم الثانیته کما مر با علیه و دهال بضمین بر نیاید
 ای لایوازیه و لایظهره و مقابله و بوی بعیر با بیاء بعد العین و الیا
 بعد ما را و قد وجد فی بعض النسخ بالنون الساکنه و الباء بعد ما را
 از کتب الکاف الفارسی ای الراجیه الخبثیه سیرای الثوم فر و ماند
 ای یعجز و یقع احفض منه و من قال ای مضمحل شود فقد الیه بمعنی
 غیر معنی اللفظ **مشهور** بلند او از وصف ترکیبی مبتداء و قوله نادان
 صفة و قوله کردن اخراجت خبره کنایه عن الاقدام و الحراة که دانای بی
 شری بیندخت یعنی غلب علیه می دان که آینه بجای ای حجاز مقام
 من مقامات الاثن عشر و ماند ز بانک طبل غازی و من لم یعرف
 المتن قدم لفظ طبل و قال فی بیان تقدیر الکلام ای ز بانک طبل غازی
 مقدم طبل للشعر فقد اخطاه فی اللفظ و المع **حکمت** جوهر در خطاب
 بکسرتین لفظ فارسی مرادف چکاب افتد ای او وقع فیها همان لو ایست
 مکان و عباره بکسرتین رسید همچنان شمس فان الشیء لا یضعف
 بالوقوع فی المكان الا دره و الخیسل لایست فی الوصول الی المكان
 الاعلی استعداد ای قابلیت در تربیت در عیبت فلان بک شخص قابل
 من مرتب صالح و تربیت نامستعد ضایع ای من کم یکن له استعداد

این حکمت علی

این سب علی

فصرف الترتيب اليه زايده تحاك ترى الرماذ اكر جرت بسبب بفتحتين
على دار و اكر انش جوهر علويست وليكن چون بنفس خود منرى
نماد و من كمالات اصله با خاک برابرست فالعبارة ليست بالاصل
كما قال فحيت شكر بفتحتين زائر است بفتح الفون وسكون الياء
فان قيل القاعدة التي قرئت في اوائل الكتاب تقتض ان تكتب لفظ
است متصلا و تحذف الالف كما تحذف الهمزة فلما تركت القاعدة
بنالها يلتبس بقولهم والحق ان تلك القاعدة لا تراعى في موضع
كثيرة لرفع الاتباس اولو صوح القواعد للمبتدئ ان خاصيت وى
مشهور چنگهان را اسم لابن نوح و طبيعت به منسود فكان من
المعوقين بيمينه جرادف بپيام بهر را كنى الى كوز ابن النبي قدرش الى
مرتبته بيقود مصراع منق من افردن و هو ههنا معتد به بنماى
من نمايد ان كراى مفعول تذف و هو ضمير ههنا كوز و هو
جوهر و هو اصل الشئ اى اظهر حسبك ان كان ولا تظن حسبك
كل انخارست ابراهيم از از **حکمت** مشک است که خود بوييد
ويظهر نفسه بما له انك عطار بوييد بين المقصود بقوله انا اى عالم
چو طبله عطارست خاموش و بهر نماى بافعال و اجوال و نادان
چون طبله خار يست بنيه بقوله بلند او ارميان نهى لا علمه خوف
وياود راى قدر بيا ز في الباب الخامس و حاصل معناه بالترك
يرمز سوز چك و من اخطا و هناك اخطا و هنا حيث قال يعنى
فاسد الفكر و ذلك فكر فاسد **قطعه** عالم اندر ميان جا بيل راه و ان
متلع بفتحتين گفته از صد يقان جمع صديق بالکسر و الشد يد شادي

ابن سید علی

در میان کوراست ای محبوب بین العمی صحنی در سرای زندیقان
جمع زندیق بر ادبه و ما الملی ای لایه فون قدره و لایعصمه **حکمت**
دوستی بیایه الوصی و الی عمری و المراد به زمان ممتد و حجاب بالجم الفارسی
آرد کما یه عن التحصیل نشنا بدای الی یلیق که بکلام بیایه از **بیت**
سنگی بیایه الوحده چن سال ای فی السنین المتعدده شود فاعله
ضمیر سنگی باده و الهمزة للوحده زنه را تا یک نفس بالفتحة
الضمیر راجع الی العله باده **حکمت** بسنگ و المراد ان یسعی الی العقل
ان لا یضیع صدقو الذی حصله فی الزمان **حکمت** عقل
در دست نفس چنان کفر است یعنی ان النفس غالبه علی العقل
و هو مجوس فی بدایه کفر و عاجز در دست زن کفر بر فی بدایه قوت
فان کفر بریح و معنی الطار و الزکی و کثیر الغمان و القوی و الکبیر و من
قصه الاولین اعتمادا علی ما و جه الغراب فقد قصر و من الغایب
انقره بالقوی ثم حصل المعنی الاولین **بیت** در کسر الراء
حرفی بالیاء المصدری کبر ساری احدی الیادین للوصی بندای خلق
باب السور علی بیت که بانگ زن از وی ای من ذلك بر ای بیخروج
بیت حکمت را که ب قوت بسكون التاء و مکروه فسوت عطف تفسیر
و قوت بر ای بسكون الیاء و جعل جنون **بیت** تمیز بحدف احدی
الیاء بین اللوزن باید و تدبیر و عقل و انکه ملک عظمه بقوله که ملک و دوست
نمادان سلاح جنگ خود است **حکمت** جوانمردی که بخورد و بوبه بدای
یتصدق بماله به از عابدی که روزه دارد و بهندای امسک و بجل
بیر که شهوت برید بهر الاله از بهر قبول خلق کرد است ای ترکها

ابن سید علی

بعدها هدا بین الناس ویصیر مقبول علم از شهوت حلال در شهوت
حرام افتاده است فان طلب قبول الخلق والعمل لاجلهم شرک خف
بیت عابد که ز از بهر خدا گوشت بخورد بقصد فی زاویه بی چاره
در آینه و تار یک چه بیند یعنی لایری فی شینا **حکمت** انک انک
خیل لفظ فارسی مستعمل و التکرک شود ای بصیر کثیره او قطره و سیل
بیاد الوحده که در فقه المعنی المراد بقوله یعنی انان که دست قدرت
نارند لا تقام و القهر سنگ خرد که دارند تا بوقت فرصت
و فرج محله و ما یعنی الانتقام که از دماغ ظالم بر آید **شعر**
و قطر مبتداء علی قطر متعلق بقوله اذا انفقت واجتمعت نه خبره
و نه مبتداء لانه متعلق بقوله اذا اجتمعت وانضمت بح خبره
قوله اذا اجتمعت لتضمه یعنی انضمت عذی بالی و من مثل السایر
الحبه مع الحبه قبه و القطره مع القطره لانه کما قال **بیت** انک
انک هم بقتضی بن شود بسیار ای بصیر کثیره ازان دان است علی
بالفتح والتشدید در انبار **حکمت** عالم انشایدی لا ینبغ للعالم که سفاه
از عای بحکم در گذارد یعنی تحمل و بصیر علی سفاهه الجاهل که بر دو
طرف از زبان دارد نیزها بقوله بهیت این کم شود ای ینتقص بهیت
العالم و جهل ان حکم **بیت** جو با سفک لونی بیاد الخطاب بلطف
و خوش با بیاء المصداغی و زون کرد دست که بر کسر الکاف العربی
و کردن کشتی **حکمت** معصیت از هر که صادر شود ناپسند
اذهی خلاف الرحمن و اطاعة الشیطان و از علما صادر شدن نا
پسند تر علقه بقوله که علم سلاح جنگ شیطان است و مذاظا

و خداوند سلاح ای صاحب سلاح را چون با سیر فابوا بر سر مساری
بیشتر بود **مشهور** عامی نادان پریشان روزگار مضمون بهذا الموضع
مبتداء بر ذلک الشئذنا بر مینه کار خنده کان ای عامی نادان بنا بیاید
از راه اوقاد و هو مغذ و روین ای دانشمند نا بر مینه کار دو چشمش
بود در جاده اوقاد **حکمت** هر که در زندگیا نانش خوردند ای الناس
و المراد انه لا یلجم هم چون بمیدانمش بنزدای لایذکره بلخیر **حکمت**
یوسف صدیق دم در خشت سالی مصرای فی ذلک القیاسیه خوردی
تا که سکان را فراموش کند بل کون من جلتهم لذت الکوزین
بیو بکسر الباء الموحدة هی المرأة التي لا زوج لها و اندک آنها محبت
نزد او نموده **شعر** انک در راحت و تنعم زیست ماض من لیتان
اوجه داد که حال که سنجست لانه حال که ماندگان کسی داد و بود
که با جوار خود و و ماند بفتح النون **قطعه** ای که هر مرکب تا زنده
اسم فاعل من تاختن سوار ای بیاد الخطاب همش بالضم مرادف
هوش بل مقصود منه یعنی عاقل دارای اجمع عقل که در خار
کش بسکون راء خار و صف ترکیبی و کسر الشین للاضغنه سوخته
صفه بخاکش و من او رد بدل مسکین و قال صفه ثانیه لقوله
خفقوا خفاء فی الوزن و الاعاب در آب و کفست بکسر
الکاف الفارسی آتش از خانه و هم ای در ویش خواه نهی
من خواستن کانی در روزان اومی کفر دود است ای این بخان
حکمت در ویش ضعیف حال بسکون الغاء و اللام را در تنگی
سال ای فی مضایقه القیاسیه پس که چون بیاد الخطاب ای کیف

اینجی علی

حاله كبر بشرا انك مره بياء الوحدة النوعية برر بنش بهي
 بالاحسان ومعلومي يراد به المال بيش او بيري بفتح الباء **قطع**
 خي كبريني وپاي بکل اي في الطين در افشاده نصف بدل اي بکلک
 بر و بفتح الباء اصله بر او شفقت کن ولي مر و في بعض النسخ من
 سترن اي لم تقدر على استخلاصه ولي جورفتي و بيري سيديش بفتح
 ياء الخطاب بعد الدال رجوع بمعنى كيف افاد في الطين ميان
 بند چو مردان بکسر الكاف الفارسي امر من كرفتن دم بضم
 الال المهملة وتشديد الميم للوزن خرس الشين بنا زيادة للشعر
حکمت دو چين حال عقلت احد هما خوردن بيش بالباء العربة
 از رزق مقسوم في قسمه الله تع والآخر ما ذكره بقوله مردان
 بيش بالباء الفارسي از وقت معلوم يعنى قبل الاجل **قطع**
 قضاء كرسود اي لا يتغير قضاء الله تعالى قدره كرسود زانار واه
 مرهون بشكر يا شكايه بدان متعلقان بر ايد از دهنى بيا
 الوحدة فرشته كه وليست بر خزان و باد ويقال ذلك الملك
 هو ميكائيل چه چو خورد كه بغيره بضم الباء وكسر الميم لا يتكلم بجمع
 بيره بالباء الفارسي والراء بعد الباء زاء بيا الوحدة ومن لم
 يعرف المئين الصحيح ظنه بيه وقال قد عرفت معناه **حکمت**
 اي طالب روزي بجمع الرزق بنش ين كرسود بيا الخطاب
 واي مطلوب اجل اي يامن يطلبه الاجل مرواي لا تفرجه جان بيري
 بفتح بين **قطع** جهد بالفتح والكون وكسر الدال للاضافة رزق
 اركنى وركنى هما ستان برسند بفتح النون خدای عز وجل نزل

بنش از رزق
 كرسود زانار
 مرهون بشكر
 بيا شكايه
 بدان متعلقان
 بر ايد از دهنى
 بيا
 الوحدة فرشته
 كه وليست
 بر خزان و باد
 ويقال ذلك
 الملك هو ميكائيل
 چه چو خورد
 كه بغيره بضم
 الباء وكسر
 الميم لا يتكلم
 بجمع بيره
 بالباء
 الفارسي والراء
 بعد الباء زاء
 بيا الوحدة
 ومن لم يعرف
 المئين الصحيح
 ظنه بيه وقال
 قد عرفت معناه
 حکمت اي طالب
 روزي بجمع
 الرزق بنش ين
 كرسود بيا
 الخطاب واي
 مطلوب اجل
 اي يامن يطلبه
 الاجل مرواي
 لا تفرجه جان
 بيري بفتح
 بين قطع
 جهد بالفتح
 والكون وكسر
 الدال للاضافة
 رزق اركنى
 وركنى هما
 ستان برسند
 بفتح النون
 خدای عز وجل
 نزل

ابن سيد علي

وما من دابة في الارض الا على الله رزقا وقد عرفت معنى لفظ رزق
 واصل لفظه ور فلا حاجة الى الاعادة روى بفتح الراء وك الراء
 و بيا الخطاب خطاب من رزقن بر دمان شير و بلكم مرهون خور
 مكره و زاجل فان قيل ما ذكره المص هنا بخلاف ما سبق منه
 في حكاية مشت زذ وهو قول رزق اگر چند بمان برسد شرط
 عقلت جتن از در نامه و رچه كس باجل نخواهد مرد تو
 مرود دمان از در نامه قلنا يعنى ما ذكره اولاً من البيت الاول ان
 طلب الرزق لا يهل العقل والطلب انما يفيد كثرة المال ولا يوجب
 اكلاى كونه رزقا ومعنى ما ذكره هنا من البيت الاول انه التوكل
 مندوب والرزق المقسوم بصيل البنته ومعنى ما ذكره سابقاً من
 البيت الثاني ان الفوار من المهلكة فامور بقوله تع ولا تلقوا بأيديكم
 الى التهلكة ولان البنية دم فمن الخابط المائل ومعنى ما ذكره هنا
 من البيت الثالث ان الوقوع في المهلكة لا يوجب الموت بلاجل وهذا
 هو التحقيق **حکمت** بنا نهاده بفتح الباء الضمة اي الشئ الذي
 لم يوضع لك في التقدير الا كرهى دست نرسد والسع لا يعنى شيئاً
 فان قيل ما ذكره المص يخالف قوله تع وان ليس للسان الاماسى
 وان سوي سوف يرى قلنا الآية في حق ثواب الآخرة او معناه
 ليس لاحد ان يجعل ثواب عمله في الآخرة وجوه والتحقيق ان
 السع لا يفيد بلا تقدير الكرهى بل السع لا يوجد بدونه و چیزی که
 نهاده است اي وضو الله تع بهر جا که هست ايما قدره الله تع
 برسد **بیت** شنیده که سکندر بر رفت تا ظلمات لما سمعت

فقتنه في آخر الباب بجند محنت قبل قوله برفت وجود ای شرب
الکورد بکون الراد والدال فيها وهو خضر عم آب حیات بفحسب
بصیبت حکمت صیادین روزگار در جلد و هو نه بغداد ما ہی کله در
لعدم تقویر الله و ما هی باجل در خشک بمیرد بیت مسکین
خریص در همه عالم همی دود بالدالین بینها و او مضارع من
دویدن او در قفای رزق و اجل در قفای او و هو خاف حکمت
تو اکثر فاسق طلوع ز راند و دست یعنی ان الغنغ الفاسق کالمذ
الذی ظل بالذنب و درویش صالح شاهد خاک الودیر بیان
الفقیه الصالح کحیوب خلط بالتراب این اشاره الی قوله درویش
صالح دلق موسی عدم مرفوع علی صیغه المفعول و ان اشاره
الی قوله تو اکثر فاسق دریش فرعونست مرصع ای مزین بالجواهر
شدت نیکان جمع بروی بضم الراء در فرج باکی او الخاء مع
السرور و اریع ان شدة الاخبار متوجهة الی التکرور و النجاة
و دولت بدان بمع بد سردرتبب بالترک انش و ارای
دولة الاشرار متوجهة الی السفل و الهلاک قطع هر گاه
و دولتست بدان ای بسبب خاطر خسته در نحو اهد بافت
کلمه در زیاده خبرش الضمیر راجع الی قوله هر گاه که هیچ دو
وجه مرهون بسرای ذکر برید به الاخره نحو اهد بافت
معناه بالترک بولسه که در حکمت حسود از نعمت حق تعالی
بخیست اذیرید زوال نعمه الله من عبده و مردم که کناه را
دشمن و هو الذی رزق الله تعی بفضل قطع مردم که کفای

التصغیر

التصغیر و اید الوحدة خشک مغزیر اید الحسود ایدم فی مجلس
رفته در پوستین اید اید المذمة صاحب جاده و اهل منصب کفتم ان
خواجگه که تو بد بختی بنقدیر الله تو مردم بیکه بخت راجه کساد دیگر
الامام حجة ای بلاء حسود غلله بقوله که ان بخت برکشته بفتح الکاف
الفارسی خود در بلاست فان الحدیث کل صاحب کالنار تأمل نفسها
ان لم تجد طبعاً چه حاجت له بروی راجع الی حسود کنی بیاید الخطاب
و لکنی بالیاء المصدری که او راجحان دشمنی بیاید الوحدة یرید به
الحسد در قفاست بل فی جوهر حکمت لمید یرید به المرید و المتعلم
به ارادت ای لیس صدق فی الطلب عاشق به زرت فانه
لا یحصل مقصوده و روزه یرید به السباح به معرفت
ای لیس له و فان مرجع به بفتح الباء الفارسی و عالم به عمل درت
به بر معنی الثیمة هنا و اجد به علم خانه به در معنی حکمت
مراد از نزول قرآن ای حکمة الالهیة منه تحصیل سیرت حوسنت
یعنی ان الذین یقوون یحصلون السیرة المرضیة به ترسیل سورته
مکتوب ای لیس المراد مجرد قراءته بالتجوید عامی معبد ای الرجل
الجاهل الذی یعبد بیادیه بکسر المعزة رفته است فانه یصل المنزلة
فی العاقبة و عالم مشربا و ان العمل سوار حفته فانه یرسد الی الطریق
ولا یصل الی المقصود عاصم که دست بردار به از عابدی که کبر
بکسر الکاف العبد در سر بیت سر منک قدر باینه و ایل العباد
الاول لطیف خوی و دلدار کلاما و صفحان لقوله سر منک بهتر
ز فقیه مردم از ازار حکمت کنی القصد عالم به عمل دانه که بجه ماندی

بای شئی نیش بر گفت بزبور به غسل فان العمل نتیجته العلم فالعالم
 الذی لیس له عمل کفعل بلا غسل **بیت** زبور در شست با مروت
 کوی امر باری جو غسل نمی دهی پیش من فالعالم الذی لا یعمل
 العمل الصالح قبیح و العالم الذی لا یعمل الطاعة بل یعمل المعصیه
 اقبح منه اللهم انا نعوذ بک من شرور انفسنا و شیئات اعمالنا
حکمت مردیم مروت زینت فان المرفوعه من الرجولیه و زاهد
 بالجمع ره زن ای قاطع الطريق **قطعه** ای باموس للغبیه و لا
 للتحی کرده جامه سپید و ظاهر الذیل بهر بکون الهاء بنیدار خلق
 ای لاجل حسن ظنهم قید لغوله کرده نامر سیاه ای کتاب اعمالا سود
 لا اعمال السوء دست بکون التاء کوتاه باید از دیناریان یضبط
 منها و لا یتمدن الیه استین چه دراز و چه کوتاه ای کون الهم کتوبلا
 او قصیه استیان و من لم یوف المومن اور و بدل افظ چه
 فی الموضعین لغیر خواه بالالف بعد الواو **حکمت** دو کس را
 حست از دل بدر نه و ای لایخرج و یای تعابن از کل بکسر الکاف
 الفارسی بر نیاید بینها بقوله یکی تا جری بیاء الوحی کشتی بالکاف
 العربی و الباء الاصلیه شکسته وضاع مال و دوم و ارس
 با قلندران شکسته فانه یلزم اتلاف مال **قطعه** پیش در ویشان
 بود خونت مباح جزاء شر و اگر نباشد در میان بکون النون
 مالت بییل و مزدول یا حرف عطف هنا بمعنی او مرد و بایار
 ازرق پیر من ای لا تصاحب من قمیصه ازرق یا بکش بفتح
 الکاف العربی امر من کشیدن بر خانمان قدر بیانیه الباء الساده

ابن سید علی

و من اخطاه عنک اخطاه منا ایضا حیث قال کلمه مستعمله
 بمعنی المال و الاسباب انکشت نیل بکسر النون صبیغ معروف
 یقال له بالترکیه جود و المعنی المراد ان لا تصاحب الفقراء و ان تصاحبهم
 اجعل لوتک کلونهم و حاکم کالمهم و من لم یوف المراد قال و من
 عادات السلف انهم کجعلون به علامه علی باب المیت لیدل
 علی الماتم و المحسره یا مکن یا یلبیا مان دوستی بالباء المصدریه
 یا یباکن کانه در خود بیل کلمه واحد بمعنی الایق **حکمت**
 خلعت سلطان لرحمه عزیزت جامه خلقان بضم الخاء علی ذن
 عثمان جمع خلق بفتحین بعوت تری اعز منه و خوال بزکان
 الرحمة لیزیدت و نفیس حده انبان بفتح الحوهه و سکون
 النون و الباء الموحده بمعنی الجراب بکسر التاء ای الذم منه
بیت سکه لغوتت کتبه بین الفارسی و التترکی مبتداء از دست
 زنج باکون فی الاصل و المجمع اسم لما یکتب و یتحصل استعمال
 الید و اضیف من الی قوله خویش و تیره بمعنی النعمان مطلقا عطف
 علی المبتداء بهتر خب المبتداء از زمان بکسر النون لا اضافه ده حذای
 هذا ایضا کلمه واحد بمعنی صاحب قریه و بیره بتخفیف الراء و لد
 الغم و هو عطف علی قوله نان و معنی البیت بالترکیه کسره کتدو
 الکاملکنن یکدر منی تیره یکدر کوی استینک املکندن و خنی قورسیندن
حکمت خلاف رای صوابست و بعض عهد اول الالباب قدم
 مثل هذه الالفاظه او ایل الکتاب دار و ای الدوا و امکان بضم
 الکاف الفارسی ای من غیر علم بحال یقینا خوردن از قد کیون ضارک

ابن سید علی

ابن سید علی

بل قائلان وراه نادره ای الطریق الذی لم یرجوا ان رفقت
عطف جمله علی جملة از امام مرشد محمد غزالی بتشدید الزمانیة
الانزال علی عاده اهل خوارزم وخراسان فانهم نسبو الالفقا
فیقال القصارى والى العطار فیقال العطارى وقیل ان الزاء
مخففة نسبة الغزالیة وهی بالتخفیف قریة من قرى طوس
پر سید نویدین منزل در علوم چگونه رسیدی ای بابی وجه وصلت
گفت بدایحه ای سبب آنکه هر چه بود اسم از پرسیدن آن تنگ
و عارنداشتم **قطع** امید عافیت آنکه بود مؤمنی عقل و بعض
النسخه طبع که بعضی را طبیعت شناس بسکون التاء والین
وصف ترکیبی یرید به الطیب الحاذق بملایه بیاء الخطاب
پس امر من پرسیدن هر چه بدانند که دل بالغم والتشدید پرسیدن
مربون دلیل راه تو باشد بجز و انای **حکمت** هر آنچه دانند که بر این
ای رشته کما مرم معلوم تو خواهد شد معناه بالترک سکت معلوم
اولسه کرد پرسیدن آن تجلیل ممکن کما فیل السؤال ذل و لو ان
الطریق حکمت رازبان دارد ای استعجال السؤال فیما یعلم بل سوال
ولا یقتضی ذلک ترک السؤال فیما لا یعلم ظاهرا و ما تعلم من الامام
فالحکمة تأخیر السؤال فیما یعلم به و **قوله** چو لقمان دیدند دست
داود علیه السلام همی این بجمع موم کرد اصله معرزة حذف
تاوه للوزن پرسیدن ضعیف الفاعل راجع اللفان و ضمیر
المفعول الی داود جمی سانی که دانست فاعله ضعیف لقمان که تا
پرسیدن معلوم کرد اصل هذا الكلام ما ذکره القاضی فی غیر

والنسخة الاولى من الخطاب
التي اولها كذا في قوله
الذي اولها كذا في قوله

قوله

قوله تع واقد آتينا لقمان الحكمة حيث قال ومن حكمته ان تصد داود
شهورا وكان يسرد الدرغ فلم يمثاله غمها ففما اتمها لبسها وقال
نعم لبوس الحرب انت **حکمت** از لوازم صحبت ای المصاحبة
یک آنست که پیرو داری مشتق من برداختن و قد عرفت
معانیه والمراد بما خلوة من الغیر تاها رخا خدای ای صاحب
البيت در ساری خطاب من ساختن والمراد به الانتظام
والموافقة ومن لم يعرف المعنى المراد سکت والبيان وظهيفة
الشارح **قطع** حکایت کلمه را مقدره بر مزاج مستمع کوی آنا
المستکم الی ذلک که دارد فاعله ضمیر مستمع با تومیل بیاء الوحدة
هر آن عاقل که با مجنون نشیند و یصاحبه کلمه مضارع منفی
جز حدیث روی **حکمت** بکه با بدان نشیند و یصاحبه هم اگر چه
طبیعت ایشان کثیرا بالموافقة فی العمل لیکن بطریق ایتان مهم
علی صیغ المفعول کرد و چنانکه اکثر شخصی جرات یراد بها دور
الخاصین رود بهما کردن فی نفس الامر منسوب شود بجز خوردن
فی اعتقاد الناس **مشوی** رقم بفتح شین بمعنی الخطا بر خود بناد است
کشیدی ای اثبتت وقررت جهلک و معنی قال فی شرحه ای
امضیت وقررت حما فکما یستحق ان یقال فی حق هذا الكلام
که نادان را بصحبت بر کشیدی بضم الکاف الفارسی طلب کردم
زدانایان جمع و انان و بعض نسخه زدانای یکی بنی لاجل الصحبة
مر القند و فی نسخه الاخری مر فرمود بنادان میبوی ای لانتها
ولا تخلط مع الجاهل که کرد انای عصری خرابی بضمی و کر نادان

الخطاب

این شیء علی

ابه تر باشد بیاید الخطاب فی المواضع الاربعه او الصحیبه مؤنثه
 حکم حکم شتر بنا که معلومست بین بقوله اگر طفل بیاید الوحده
 هارثش بفتح الهمیم هو الزمام والضمیر راجع الی شتر کبر و صد و سکنه
 بیدر بضم الاولی و فتح الثانیة فاعله ضمیر طفل که زن بالکاف الفارسی
 از متابعت او بیاید مضارع منفع من یجیدن اما اگر دوه و لغه
 مشترکه هونماک ای الخوف پیش آید که موجب هلاک باشد علم
 ضمیر دوه و طفل بیادان بالیاء المصدری آجا حواهد رفان زعام
 از کفش بفتح تین و الضمیر راجع الی طفل در کلام مضارع من
 کلامان و دیگر مطاوعت ای موافقه کند علقه بقوله که حکم در شی
 ای و وقت الحشونه ملاطفه مفاعله من اللطف مذمومست
 و غیر معقول و گفته اند که سخن بلا طغوت دوست نکرده که قبل
 بیت هر آید که بر آرزوی قهر بن اغیار دشمن اولی و نگار
 اضی الیله مداره بلکه طمع زیاده کند **قطع** کسی را لطف کند بانو
 خاک پایش باشد ای اللطف فی المقابلة الشد من و خلاف
 کند در دو چشمش الضمیر راجع الی کس الکن بالمد و فتح الکاف
 الفارسی و سکون النون امر من الذن بالترکه طولدر مق خاک
 مفعول الامر سخن بلطف و کرم با درشت حوی سکون التاء
 و الیاء مملوئی نهی که زنگ خورده سکون الکاف العوی نکر و نیم
 سو مان بالترکه دور پد و ای که **حکمت** هر که در میان سخن
 دیگران اقتدای بفتح الکلام قبل آن یسکت المتکلمون الحاضرون
 تا مایه و فعلش بداند ای غرضه اظهار الفضل بایه و جهلش

شناسند

شناسند قاصد هذا المضمون فی الباب الرابع فی الحکایة الیغ
 اوله بایکی را از حکما شنیدم الی آخره **قطع** بدهد مرد و بوسند
 بسکون الدال جواب مرهون مکرر الی آخره و سؤال کثیره اکثره
 الکلام مذموم که چه بر حق بود مزاج سخن للقبائل حمل دعویش
 بکسر الواو و سکون الیاء بر حال کثیره اذا تکلم بغير توب **حکمت**
 ریشع بیاید الوحده اندرون جامه فی موضع مستور دانستم
 حضرت شیخ رحمة الله علیه قد علم ان لی جرحه هر روز بر سیدی
 که رعیت چو گشت ای کیف جرحتک و بر سیدی که گاست
 و التسم بالواو است که از ان احتراز میکند که ذکر هر عصبی باشد
 ای ذکر العورة الغلیظه قبیح و خرد میدان گفته اند هر که سخن بجد
 ای کل شخص لا ینزل کلامه از جوابش بر **قطع** تا نیک
 ندان بالنون الثانیة که سخن عین صوابست مرهون باید
 که بکفایت دهن از هم ای من الانضمام لکشیاید بیاید الخطاب
 ای ینبع ان لا تفتح فاک للتکلم که راست سخن گوید و در بند جان
 ای لوتکلم صادقاً بفتح محبوساً به و انکه دروغت التاء الخطاب
 دهد از بند گوید و المراد ان الصدق اولی و ان لزم الضر علی نفس
 القابل و اما جواز الکذب فانما هو لتخلیص غیر فاعذفت هذا
 المراد فلا یرد ما قبل ان هذا بحسب ظاهره یناسب ما سبق من
 قوله دروغ مصلحت آئین باز راست فتنه انگیز **حکمت** دروغ
 کفین مبتدا و بصریت لازب متعلق بقوله مایه مضارع من
 حالت من المبتداء و اللازب هو الثابت یقال صار الشی

این سیدی علی

ضربة وهو لا زب افصح من ضربة لازب والمعنى ان الكذب يشابه
 بالضرب الثابت جراحة كراحت درشت شود نشان
 بخاند بغم الباء وفتح النون مضارع من ماذن يعنى ان اثر الكذب
 يبع سوء الظن من قايده لا ترفع چون برادران يوسف دم که بدرونى
 موسوم من الوسم تند لقلولهم اكله الذئب بر راست گفتن ايشان
 نیز اعتماد مانند بفتح النون الاولى وسكون الثانية ماخذ منغى
 من ماذن قال الله تع حكاية عما قال يعقوب دم لابنائه بل سئل
 لکم انکم امر اخصر جعل **قطع** کسی را که عادت بود راستی
 بالياء المصدرى حكا کرند در گذارند از وای لایبالون به و کر نامور
 ای صاحب الاسم یعنی مشهور شد بنا راستی و الكذب در راست
 باورند از ای لا یصدقون القول الصریح از واصل **قطع**
 دروغی نگیرند صاحب دلان مرهون بر آنکس که بیخود گفست
 راست وان وقع منه الكذب یملون علی الخطاء و اگر مستتر شد
 بنا راستی بجهت بفتح منه الصدق نادرا راست گوید تو گوید
 حکارت و من او رد بدل المصراع کر راست گوید بگویند حکارت
 فقد ذهب علی عاداته فی احلال الوزن و ليس یخاطب منه
 كما لا یخف **حکمت** اجل کاینات مبتداء بانفاق ای بانفاق
 العقلاء آدمیست خبره و اول موجودات سک کالاول فی
 الاعراب و بانفاق خود هندان ثابت سک حق شناس و صف
 ترکیبی به از آدمی ناسپاس ای غیر شاکر **قطع** سکلی را
 لغو هم کرد و اموش مرهون نکرد و ای لا یصیر اللفظ منسبیه عنده

کتاب الفقه فی التفسیر

ابن سید علی

م

کرم صد نوبتش سگ فانه لا یکره النعمه و کر عمری قد عفت
 المراد منه نوازی خطاب من نواختن و من قال فی شرحه
 لو تعلقتم فی اخطاء سفله را قدم بیا لفظا و معنی الباء
 الاول فی الحکایة التی اولها یکی از یاد شامان بیتین آه و فی
 حد الباب و من فتره بنا بقول جلیلا فلم یجب بکلمه
 بفتح الباء الصلح چیزی و فی بعض النسخ تندی آید بانود جنگ
حکمت از نفس بر و بر سکون الفاء و الین و المراد ی
 و صف ترکیبی بنوری بالیاء المصدرى بالترک بنز لو لک
 نیاید فان جعلت مصروف الیه با و بنز سروری را بالفتح
 و ال سکون نشاید **بیت** مکن رحم به کا و الکافی الفارسی
 بسیار بار علیه بقوله که بسیار خستت سکون الراء و ضم
 الحاء و وصف ترکیبی ایضا و المعنی بالترک که جوق یاتی و جوق
 ییحی در **دیگر** چو کا و ای مثل البقر اری می بایدت التاء الخطاب
 فرهی بالیاء المصدرى مفعول باید چو چو ای مثل الحمار تن مفعول
 و هی چو کسان جمع کس در دهی بیایه الخطاب فان التین
 لا یكون الا بکثرة اکل العلف و لا یحصل ذلك الا بتغلی الشاق
 و الاذی من اناس **حکمت** در انجیل آمده است که ای فرز
 آدم اگر تو انگری در بهمت ای لوا جعلک غنیا از من مشتغل
 شوی بحال ای تسمی ذکر ای و اگر در پیش گنمت التاء الخطاب
 فی الموضوعین تنک دل شینی بحال للفقر و لا تشتغل ایضا
 بذكری پس خلاوت ذکر من کجا یاید ای این تجده و بعباد

ابن سید علی

ابن سید علی

کتاب الفقه فی التفسیر

من را شبانه ای من تسبی **قطعه** که مخفف من کاه اندر نعمتی
مغور و غافل اشتغال بالمال کنی از آنکه دستی حسرت و ریش
و خروج چو در سزا و خدا ای فی حالتی التور و المم حیات
بناء الخطاب ایست ای بنی آدم ندانم که بحق پر داری الخطاب
من برداختن از خویش **حکمت** ارادت بی چون با بلیغ الفارسی
ای نوی لا کیف له و هو الله تعالی را از تحت شامی و وارد
اشاره لا ابرهیم بن ادم قدس سره و دیگری را در شکم ماهی نه
دارد اشاره لا یونس عم کما صرح بقوله **بیت** و ثبتت
و فی بعض النسخ و قیست خوش صفت وقت آنکه بود ذکر نو
مونس فان ذکره نعم الانیس و ذلك الوقت وقت نوبت
و خود بود اندر شکم چو یونس **حکمت** اگر بیغ فخر را بر شد
فاعله هو الله سبحانه و تعالی بیغ و اول سر در کت خوفا منه و اگر
عنه دلطف چنانند ای لواظهم اللطف بدان را جمع بد متعلق
بقوله در رساند و من قال متعلق بقوله جنباً فوقاً خطاء بنیکان
در رساند و المعنی بالترک اگر لطف غمزه سن و پاره یرمزلی ایله
بیت در **قطعه** که در خطابه هر چند بیغ حتی تعالی انبیا را چه
جای عذر نیست المعذرة علی وزن المغفرة پرده از روی لطف
کو به دار حاضر و قد عفت و مراراً ان لفظ کو یفید التأكيد و من
قال ان من قبیل الصلابة الزايدة لثی بن اللفظ فقد اکثر الزاویة
و المعنی ارفع الخطاب و اظہر اللطف کما شقیا را امید مغفرتست
حکمت هر که بناویب و بی بالامال راه صواب کثیر و عود ب

ابن سید علی

ابن سید علی

عقیر که فرمایید ذکر هذا المدعی حیث قال قال الله تعالی و لنذیرهم
من العذاب الا انی و هو عذاب الذین امن القتل والاسر و غیر ذلك
دون العذاب الا کبری غیر عذاب الآخرة **بیت** بند است
باب الفارسی خطاب مرشده و الله ای بعدد بند بابد العود
چون بندد بند فاعله ضمیر مران شنوی بیاید الخیاب بند بند
علی بیک و رجلك **حکمت** نیکنیسان مبتداء حکایات و امثال
پیشینان جمع پیشین و هو المتقدم یعنی من حکایا الاقوام
السالفة بند کبر بد خبر مبتداء پیش از آنکه بیان جمع بیان
و هو المتأخر و افعیة ایشان اشاره لا نیکنیسان مثل بقیستان
زند **قطعه** نرو دای لا یدهب مرخ بکون الغین سویدانه
لا یطیر متوجه الی الیه و از استعمل علی اربعه اوجه الاول ان زیاد
لثی بن اللفظ و انما ما یقابل الخسین و الثالث جمع الرفع
و الرابع جمع الغوف چون و کرم و بند اندر بند بابا العوب بند کبر
از مصایب جمع مصیبه و کرا ان مجزوف الیاء من الکاف تا
کبر بد بیان ز تو بند **حکمت** آنرا که لوش ارادت ای مع قبول
المنی کران کبر الکاف الفارسی بمعنی تعیل و المراد به الضمیم و یرو
به بناصیه القلب آورده است ای الله تعالی چون بالامال لک کرم
بشود ای نیغ یفعل حتی سیم الکلام حق و یقبله و انرا که بکلمه سعا
کشیده اند الی جانب المنی چون ذکر نرو دای الاول **قطعه** شب تاریک
مبتداء و من قلته ظرافت قال فی شرحه ای فی اللبنة المظلمة
فقد اخطاء و الحاف مکسورة للاضافة الی قوله دوستان خدای

ابن سید علی

این کلمه

ای کلمه مظلمه می نماید فاعله ضمیر شب تاریک و من اخطاوه و الاوله
قال هنا بصيغة الافراد بتاویل کلمه واحد للموزن وهو مشتق من
تافان بمعنی لمعان کردن چو روز خشنده اسم فاعل من خشنیدن
مخفف من درخشنیدن ای کلمه مظلمه و نه بار هم المعنی شتان
و هذا المعنی هو المسموع من الاساندة وفيه بالغة المدح كما لا يخفى
وین سعادت بزور بازو نیست ای لایمکن تحصیل بقوة العضد
تا بنشد خلائی خشنده اسم فاعل من بخشنیدن و کسر از تو بکلمه بفتح
الباء العسلة و کسر الکاف العوزة نالم ای الای فی شخص اشتک منک که در
داوری حاکم نیست فانکه مطلقا از حکم تو بجهت حکم بالا اثر نیست
ولهذا انزل که تور مبری بالباء المصدر کلمی ای نه شکره کم بضم الکاف
الفارسی شود و فی بعض النسخ آنکه توره دمی کم نشود و آنرا که
تو کم کنی رهبر ای مرشد نیست و فی البيت تلمیح الی قوله تعالی من یرید
الله فلا مضل له و من یضل فلا هادی له حکمت که در این کلام معنی
آخر کلام بر باد شاه بد فرجام و هو مثل انجام لفظا و معنی بیت
عمی بیا به الوحده کنز پیش بفتح تین و الشین ضمیر ای غم من عقبیه
شادمانی بری ای لا تاخذ الفرح و تجده به از شادی بکب الباء
المصدری کنز پیش بفتح تین ایضاً غم حوریا قیل فی الترجمة بیت
شول غصه که آرد چه آنکه اوله سوری یکدر شو فرودن که اوله غم
عقبیه حکمت زمین را از آسمان نثار است النشار کبسه
النون اسم لما یشتر و المراد به هنا المطر المنبت و آسمان را از زمین
عبارت کرده مقام التعلیل الخیر المشهور کل انا بترشح بما فی شرح

الانام

الانام و شرح خرج ما فی قلبه اقلی البیت کورت اتا و الاخلة علی
حرف الش و الخطاب حوی من آمد سزاوار داده تشبیه تو حوی
نیک خویش از دست ملذاز حکمت حق تعالی بیندای المعاص
ومی پوشد و یستراجه می بیند و می خروشد مضارع من خرو
بالتکرر جمله ای یک و کور کور کور کور و شادی ای بد جعفر مق بیت
تعویذ بالله الی خلق ای الناس یحب دان و وصف ترکیبی بودی
بیاء الحکایة کسی بحال خود ای فی حال نفسه و خلوة و من لم یعرف
المعنی قال ای بسبب حال نفسه از دست کس نیاسودی حکمت
زر از معدن بکسر الهمزة بکان بالکاف العربی لفظ فارسی مراد معدن
و انما قال بکان کندن لیسب قوله بکان کندن و من لم یعرف هذا
المناسبة قال و انما قال بکان تغننا و حذراً عن التکرر بر آید ای
بجحف بجم المعدن و از دست بخیل جان کندن بر نیاید قطع
دو نان جمع دون بمعنی الخمیس خورند اموالهم و کوش دارند یعنی
یتوقعون الاکل بعد منة کونید امید به که خورده ای رجاء الاکل
اولی من الماکول فانه لذة روحانیة و هی اللذة جسمانیة روزی
فی یوم من الايام سینی بکام بکسر الهمزة مضاف الی دشمن علی مرام
عذوه زرماتن مفعول سینه و خاکسار مرده عطف علی قوله
زرماتن ای الرجل الذی یوکنشیر التراب الذی اصل الدرهم و
الدینار صارتینا هذا المعنی المسموع من الاساندة و اللایم للطبیعة
و من صحح اللفظ بغير ما ذکرناه و بین المعنی بقوله و المعنی روزی
بین دشمن از زمانه و مرده حال کون به خاک آلوده فقد بعد عن المعنی

شیدن

این کلمه

این کلمه

این کلمه

الصبح العرج **حکمت** هر که بزیر دستان جمع زیر دست و او من
 قبیل الوصف التبریک بنجاشای من لایرحم علی الذین تحت یدیه
 بجور یفتخ الجحیم بر دستان بفتح الزاء المجریه والباء الموحدة
 که قنار ایدکی بصیر مستل بظلم الذین ایدیهم فوق یدیه والمراد من لا
 یرحم الضعفاء یصیر مقهورا فی اید الاقویاء **مشو** فی النون مضمون
 بمقام البیت هر باره بمعنی عضد که در وی قوی است و وصف
 لبارزه جوری بالباء المعدی عا جاز انزل تکون بفتح النون دست
 مفعول بشکن ضعیفاً امكن بر دل علی قلبه کفرندی بیاد
 الوحدای مضرة که در معانی خطاب من ماندن ای تقع و یغیر
 بجور و مندی و وصف ترکیبی بمعنی القوی والباء للوحدة **حکمت**
 عاقل چون خلاف ببید و مع بعض النسخ دید که در میان اید علی
 صیغه المضارع و فی النسخ الاخری آمد علی صیغه الماضي بجهت
 بکسر الباء الصلة و ففتح المیم والهاء ای یثبت من البین و لا یکن
 فی محل الخلاف و الحرب و چون اصل بند لکنر بالکاف الفارسی نهید
 که آنجا ای فی موضع الخلاف سلامت در کرامت بمعنی کنارت
 و قد وجد کسره و بعض النسخ و اینجا ای فی محل الصلح تلاوت
 در میان **حکمت** مقام رای من یلعب بالذرع علی سبیل القمار
 سه شش می باید و لیکن یکی ای ایدای المرام لا یحصل علی الدوام
بیت هزار بار ای الفرقة جاکاه ای المرعی خوشتر از میدان
 فی حق الفوس و لیکن اسب ندارد بدست خویش عثمان **حکمت**
 در ویشی در مناجاتش گفت یارب بر بدان رحمت کن که هر

نیکان

نیکان خود رحمت کرده و کایت از انیک او بریده فامقصود من
 المناجات از شیخ لاهل الکرم ان برتوا الجرمین المنکسین و لهذا
 قال اول کس که علم بفتح حین بر جامه و انکسرتی در دست با
 بتسید بود گفتنش چرا همه زینت و ارایش را چپ دادی
 و فصلت بسکون ان و مبتداء راست راست خبره و امله خالیه
 یعنی و الحال ان الفضيلة لمراف البین کونت راست **حکمت**
 بان المصدر کما مست ای کیفیه **قطعه** فریدون کونت نقاشان
 چینی رای امر هم که پیرامون مرادف پیرامن و کلاهما بالباء الفارسی
 بمعنی حواله الشیخ کما کاش یطلق علی معنیین بالترکی او تاغ
 و قره او بدوزند مضارع من دوختن بدان جمع بدرایک
 دارای مرد شیاری بضم الهمزة و قد قرینا قرینین که نیکان خود بزر
 و نیک روز بدو جزو النظم ما لا یجوز فی غیره و الا فالنقد
 بزرگانه و نیک روز است **حکمت** بزرگی بیاد الوحدای گفتند
 مفعول القول هذا عنی باجید من فصلت که دست راست دارد
 خانم چرا در دست چپ میسند کونت فاعله ضمیر بزرگی بدان و مع بعض
 النسخ انرا نسی که همیشه اهل فصل حرم باشد **بیت** آنکه
 حظه با کجاء المهلة و الظاء المعیة المشددة معنی النصیب فرید
 و روزی بمعنی رزق و تحت ای دولت یا فصلت می دهد بخت
 و لایحتمل فی شخص **حکمت** نصیحت با دشمنان المصدر مضاف
 الی مفعول کفایتن مسلم کسی است که بیم ای خوف سوز دارد یا امید ز
مشو موحدا اسم فاعل من التوحید چه در پای ریزری خطاب من نیکان

و قد قرینا قرینین

برش آخر الضمير للوزن وموضوعه پای چه شمشیر مندی نهی که تین
 و یا و الحجاب بر سرش ای هامت و بیان معنی لا قدر عنده للمال
 اصلا و الامبالاة لمن السيف قطعاً امید و بر استن بکسر الراء
 و فتح الراء و التین المهملتین اسم بالترک قوق و من قال انکم
 مصدر ای هر اسیدن بمعنی ترسیدن فقد تقول و الضمیر راجع الی
 الموحدين یا شکرست بل رجاء و خوفه من الله تع بر نیست
 بخذف الفین فی اللفظ للوزن و فی الخط للتخفيف بنیاد
 توحید بس حکمت یادشاه مبتداء از بهر دفعه استکرامت
 خبره فان له قوة قاهرة يدفعهم بها و شئنه مبتداء و عطف
 علی یادشاه برای خون خوران خبره او عطف علی الخبره فانه یأخذ
 الذین یقتلون الناس و یخرجونهم و قاضی مصلحت جوی وصف
 ترکیب مضاف الی طاران ای برید اصلاح السراق و کلمه است
 مقدرة فی الموضوعین و اما حذف القاعدة الاجماع و من لم یف
 القاعدة قال و الاربطة مخذوفة ای مصلحت جوی طاران
 است هرگز دو خصم بکسر المیم راضی بیش قاضی نروند ای
 الخصمان اللذان هما الخصیان بالحق لا یندجهان الی القاضی للخصومة
 و فی بعض النسخ هرگز دو خصم بکون المیم از بیش قاضی راضی
 نروند و یؤید الاول قوله **لجوج** مثل لمن المبیع و بدل الاجزاء
 و غیرها معاینه ای علی وجه الیقین دان که می بیاید و ادای یجب
 ادائه الی من لا الحق بلطف برای ادائه باللفظ او که بچنگ آوری
 بالیاء المصدری و دلالت عطف علی و الیاء که کذب ای من ادائه

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

بهاد من لم یعرف المعنی المراد قال بیا و الحجاب فی آوری و دلالت
 قال و قد یقال معناه بلطف بر کجنگ آوری و ادای و دلالت و ادای
 بالیاء من المصدرین الی اقلین علی الوصفین التکریمیین فیها
 خراج الی المرکز ادای یؤذیه کس فاعلم بطبیعت نفس الطبیعة
 بکسر الطاء و مصدر مصدر خطاب بقره از و برستاندم و در
 یعنی مردان سرهنکیان و الا و اولی الشرح حکمت عکس اولی
 بر شکرست بضم الکاف الوبی لفظ فارسی بمعنی غیر الصادق الی کل
 ثم اطلق علی غیره کما لفظ و السبق بطریق الاستعارة که در کلمه
 قاضی را شبیهی بیت قاضی که بر شهوت خود و بیخبر خیار فی
 لطیفه ثابت کند ای حکم از بهر نوده بفتح الراء و سکون
 الراء و خبره از رای البیوت لکن حکایات یناسب ذکر کما فی هذا
 المحل و لکن ما شعث فی شرح کتاب طستان او ردت بعض
 الحکایات فی أثناء البیان فنفق منه بعض الخللان قایلان الشرح
 یکون کثیراً یورث الملل و لیس هذا ترک استیاد الحکایات حکمت
 فحیه پیر از نام بکاری پیر از به الزنا بقیمة المقام چه کند که نوب
 کند فانه لا رغبت لیا معتها و شیخه معزول از مردم از زاری اولی
 لر علی التالیس جوان مبتداء و کسر النون للاضافة کوسته متین و
 ترکیب شیخه مرد راه خداست بالاضافات خبره که پیر خود بکون
 الراء و الدال تنویر او شنه بر خاست **دیگر** جوان چیست
 و فی بعض النسخ سحبت می باید که از شهوت پیر پیر در وی فی
 الحدیث القدر الشاب التاریب التارک شسوه لاجل بمنزلة علمای کتب

که پیراسته رغبت بکون تا دین را خودالت بر می خیزد حکمت
 کلین و پیراسته که چندین درخت نامور قدمه بیا نه بعید او من
 فتره بنا و قد ذکره بغير معناه بقوله مشهور و نامدار فقد
 صار نامور في النسيان والاكتثار که خدای تعالی فریده است
 بلند و بر و مند قد صحیح اهل اللغة بالضم والفتح بمعنی المثل والقوی
 ومن لم يعرف التحقيق قال وهذا مثل قولهم وولم تدر حاجتک
 وانما زید الوال للمبالغة في المعنی هذا الكلام علی ان ما ذکره کلام
 من عند نفسه هیچ یکی را از ادعوا نند مگر سر و دله نمه ندارد
 درین چه حکمت است معنی الجموع سوال لغت فاعله ضمیر حکیم هر
 یک را من الاجار و دخل قد عرفت معناه مفضلاً و من فتره بقوله
 ای وظیفه و قد ذهب الی وظیفه و عاده من تفسیر اللفظ بغير
 معناه من عن نفسه معینست و وقع معلوم هو انیس بکلی
 بل اکثری کا می بوجود آن دخل تازه اند و کا می بعدم آن پرورد
 بالفارسیین بالترکیه صولش و سرور ازین چیز خانیست
 فانه لا دخل له ولا صرف و انه لا یفرح علی ما حصل ولا یغم
 علی ما ضاع در همه وقت تازه است از تفاوت ربه بالآیه
 و الزاوی و این صفت از ادکانست فانیهم لا یعلقون
 بالذنی و لا یبالون بالراج و ما الی **قطع** بر آنچه می گذرد دل منه
 ای لا تعلق قلبک علی الفاعل که در جمله بسی هر یون پس از خلیف
 بخوابد گذشت در بغداد معناه بالترکیه خلیفون صکره کجسه
 که در بغداد که است ز دست تقدیر الکلام که ز دستت بر آید

این شیء علی

این شیء علی

این شیء علی

چو کل باش کرم قال جمیع اجزائه منتفع به ورت ز دست
 کالاول و من قال و کز دست فقد شرح المستغنی عن الشرح كما
 شرح الی الشرح في مواضع متعدده نیاید چو سر و باش آزاد و
 اخته الفقر لنتیج **حکمت** دو کس مردند بضم المیم و تحت بردند
 لعدم انتفاعها بما کما المراد است من المال و خوراد و لم ینتفع و
 المراد انست من العلوم و کما دای لم یعمل بمقتضی علمه **قطع**
 کس بنید خلیل فاضل را مریون که در عیب گفتش گویند
 معناه بالترکیه که کورم فاضل خلیل که آنکس عیب سوسمکه
 دور شمر یعنی آن الخلیل ولو کان فاضلاً یذم الناس لبعی او من لم
 یعرف المعنی الصحیح اکثر الکلام بالالفاظ الفارسیه اولاً و العربیه
 ثانیاً و لم یأت بالمعنی المراد و کرمی دو صد کنه دارم مریون
 که شش خیسها و ریوستدای که میستر عیوب **جاءتمة کتاب**
 و من ذاب المصنفین انهم قد یذکرون فی آخر تالیفاتهم خاتمة
 یختمون بها کما یذکرون المقدمة فی اولها و لا یبلغ المصنفین
 عنوان بالخاتمة فقال تمام شد کتاب کلستان باعانه الملک
 المنان و الله المستعان ای الذي یطلب منه العون درین جمله
 کلام ابتدای ای فی هذه الابواب الثمانیة حیث انکه رسم ای عاده
 مؤلفانست از شتمن مقدمان بطریق استعاره العاریة تلفیق
 التلیف معنی الضم و جعل الشیء تابعاً لشیء آخر زلفت ای لم یقع
 و المعنی المراد ان ما ذکره است فی ابواب هذا الكتاب من اشعار
 المتقدمین شیئاً ما هو عاده للمؤلفین یعنی ان جمیع ما فی هذا الكتاب

این شیء علی

نتیج فکری و نفایس شعاری بیت کہن بختمان خورده
 خوش پیراستن و المراد هو الاصلاح بالرفعة یعنی ان هذا الكتاب
 مثل اللباس الخلق فاصلاحه بضم اشعاری المناسبة بالمواضع
 المتعددة وقد عرفت الاشارة الى ان بعض الاشعار العریبية والفاصلة
 المذكورة في هذا الكتاب من اشعار المصنفة صادرة من قبل تالیف
 الكتاب بر از جامه و عاریت خواستن من غیر غایب گفتار
 سعیدی ای اکثر کلام عرب الکیه است و صفت ترکیبی و طبیعت
 امیریک الطایر قد مر قریباً و صفت ترکیباً و کونه نظران
 را برین علت بسبب اللطایف زبان طعن در از کمر دقایقین
 که مؤخر متذکره و کس النفاذ للماضیة دماغ بسكون الغین
 بهر بوده بدون ای تضییع و دود چراغ کالاول بی فایده خوردن
 و تحمل الاذی بلا فایده کار خردندان نیست خیر المبتدای
 یعنی انتم عدو اسعی المصنفا و سقمها و قالوا ان الحد و
 المشقة تالیف مثل هذا الكتاب لا یصدر عن العقلاء
 فاشارة المصنفا لاجوابهم بقوله و لیکن برای روشن صاحب الان
 که روی سخن ای توجیه در این است ای النماطیه معهم لامع
 الجبال الخیاد پوشیده مانند متعلق بقوله برای الخیر بالضم
 والتشید کما مر موعظها ای شایک در سلك بالکسر الخیر عبا
 کشیده است و الحق ان الامر كذلك و در روی بلخ نصیحت
 بالاضافة بشهدت طرفت جرمیخه بین وجهه بقوله تا طبع
 مخاطب ملول نشود بالموعظه الصریحة فان الخیر و از دولت

قول

قبول بخورم مانند بفتح النونین **مثنوی** ما نصیحت بجای خود کردیم
 معناه بالترکه بز نصیحت کند ویرنده ایلک اذ عرفت المعنی لفظ
 جای لیس بمقح و قول من قال جای مقح کما مر از مقح کما مر
 مر از روز کاری بیاید الوحلة درین ای الخ النصیح بسبب فکرتین
 بر دریم ای صر فمنا الزمان من العوید و تمنناه بکسر نیاید فاعله ضمیر
 نصیحت بمقح و رغبت کس من المستمعین بر رسولان پیام ادق
 پیغام باشد بس والواجب علی الرسل هو البلاغ **سید**
 یا ناظر الفیه ای کتاب سل الذم حتمه مرهون علی المصنفا
 عطف علی قوله سل کتابه و لشارحه الفقیه و اطلب
 لتفک من خیر ترید برای تریده من بعد ذلك ای
 من بعد ذلك اطلب لتفک اطلب عفا الصاحبه اعلم
 ایها الناظر فی شرحی هذا ان الشارح الاول قد بذل جهده
 فی شرحه و آن اخطاء فی مواضع کثیره و قد نبرت علی مواضع
 الخطاء و اوردت الصواب و بالغت فی رده باللطایف
 لان کلماتان موضع الفرح غفر الله لهما و اولیای المسلمین
 تم شرح کلماتان فی آخر ربيع الآخر سنة سبع و خمسين و ستمائة
 فی بلدة اعاسیه حمیت عن البلیه

ابن سید علی

شرح کلماتان
 در ربيع الآخر سنة سبع و خمسين و ستمائة
 فی بلدة اعاسیه حمیت عن البلیه

قد وقع الفراغ من يد العبد الفقير المحتاج الى رحمة
 الباری ضیای الموستارک فی او اوسط شهر
 شوال من شهر سنة اربع و ثمانین و مائة
 صاحب و مالک
 شرح الکلام